14. GADA G JUMS

AIZSARGS

GODA SARGU MAIŅA PIE BRĪVĪBAS PIEMINEKĻA

1936. GADS

1. BURTNĪCA

SATURS

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4.—; uz ārzemēm — Ls 8,—
Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, ist. 10. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15
Atbildīgais redaktors runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315

1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

1. (151.)
BURTNĪCA
15. JANVĀRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Darbs ir grūts, bet nav cita ceļa,
kā pacelties ikkatram no mums un
mūsu zemei un valstij.

Kārlis Ulmanis.

A. Krūkas zīmējums

Meža darbos

Aizsargu komandieŗi!

Aizsardzes un aizsargi!

Mūsu darba viens laika posms atkal noslēdzies un mēs, kam uzticēti lieli pienākumi pret tautu un valsti, varam atskatīties uz pagājušā gadā veikto ar zināmu gandarījumu. Aizsargu saime pagājušo gadu var aizvadīt ar apziņu, ka sekmīgas ir nostaigātās gaitas. Jo jaunais atdzimšanas un vienības gars, kuŗa sargāšanai un piepildīšanai veltīts viss aizsargu organizācijas darbs un visi aizsargu un aizsardžu centieni, milzu soļiem latvju tautu ved pretim spožai nākotnei.

Ieejot jaunā gadā, lai ar padevību atceramies mūsu valsts dzīves augstākos vadītājus — Valts Prezidentu Albertu K v i e s i, tautas Vadoni valdības galvu Ministru Prezidentu Dr. Kārli U l m a n i un aizsargu goda šefu kaŗa ministri ģenerāli J. B a l o d i, kuŗu pavērto ceļu iedami, gūstam arvien lielākus panākumus visās dzīves nozarēs. Mūsu augstāko priekšnieku — iekšlietu ministŗa V. G u l b j a un iekšlietu viceministŗa A. B ē r z i ņ a, kā arī armijas komandieŗa ģenerāļa K. B e r ķ a sniegtie norādījumi un atbalsti arī turpmāk apgaros aizsargu darbu ar dedzību un sparu.

Jaunā gadā lai mēs ar vēl lielāku apgarotību padziļinām, paplašinām un nostiprinām jaunā laika diženos ieguvumus. Lai vienmēr paturam prātā mūsu Vadoņa vārdus: „Mūsu augstākie ideāli mums arvien atgādina, ka mūsu augšanai robežas nav vilktas".

Izsakot dziļāko pateicību visiem komandieŗiem, aizsargiem un aizsardzēm par pagājušā gadā pašaizliedzīgi veikto darbu tautas un valsts labā, novēlu jaunajā 1936. gadā visiem darba prieku un sekmes tautas druvā strādājot, kā arī veselību, laimi un labklājību katra personīgā dzīvē.

Aizsargu priekšnieks

pulkvedis-ltn. K. Prauls.

Dr. phil. J. Students.

Kas ir intelliģence?

Par intelliģenci runā diezgan daudz. No visiem svešvārdiem, kas dziļi iesakņojušies nevien latviešu, bet arī citu kultūrtautu valodās, intelliģences vārds arvienu stāv uzmanības centrā. Šai parādībai dibināts pamats, jo te mums darīšana ar vienu no tiem latīņu valodas vārdiem, kam ļoti dziļa jēga, un kas ar citu vārdu — vismaz pagaidām — nevienā valodā nav pilnīgi atvietots. Mums jācenšas gan, cik vien iespējams, tikt vaļā no svešvārdiem un kopt savu valodu, bet ir tomēr tādi svešvārdi, it īpaši no latīņu un grieķu valodas, ko, savas īpatnējās nozīmes dēļ, visā pilnībā neiespējams atvietot, un kas tādēļ kļuvuši par visu kultūrtautu īpašumu. Taisni šo vārdu svarīguma dēļ tie pareizi jāizprot un nav jālieto nevietā. Ar intelliģences vārdu tas notiek visai bieži, par ko gan nav jāuztraucas, jo intelliģence izteic ļoti sarežģītu, pie tam svarīgu cilvēka garīgās pasaules īpašību. Var pat teikt, ka intelliģence ir cilvēka garīgās pasaules satversme.

Kas ir intelliģence? Kādas pazīmes izteic intelliģenci? Kādu cilvēku pamats saukt par intelliģentu? Vai intelliģence ir tas pats, kas izglītība? Kā panākt un nostiprināt cilvēkā intelliģenci? — tie ir jautājumi, kas prasa atbildi. —

Plašākā sajēgumā vārds intelliģence (lat. intelligentia) nozīmē saprašanu un vairāk vai mazāk sarežģītu uzdevumu veikšanu. Ko un cik var saprast un kādus uzdevumus veikt, tāda intelliģence. Šādā tulkojumā intelliģence ir arī dzīvniekiem, — it sevišķi augstāk attīstītiem. Dzīvnieku psīchologu pētījumi liecina, ka zināmu uzdevumu pildīšanu atkārtojot un tādējādi vingrinoties, dzīvnieki turpmākos radniecīgos uzdevumus jau veic vieglāk un labāk. Sevišķi augstāk attīstīto dzīvnieku dresūra panāk pārsteidzošus rezultātus. Ir, piem., pazīstami zirgi, kas izdara vienkāršākus matēmatiskus aplēsumus; cilvēkveidīgi pērtiki tikmēr vingrinās, kamēr atrod izeju samērā sarežģītās situācijās, teiksim, saliek divi niedras nūjas tā, lai aizsniegtu un pievilktu ieraudzīto gardumu; tāpat pazīstama suņu „gudrība" dažādos apstākļos u. t. j. pr. Visos šais un līdzīgos gadījumos dzīvniekos ir saprašana, kas palīdz veikt uzdevumus, — tā tad zināma intelliģence. Aplami tomēr būtu domāt, ka dzīvnieka intelliģence savā būtībā līdzinās kultūras cilvēka intelliģencei. Jo vairāk cilvēks kļūst kultūrāls, t. i. garīgs, jo vairāk viņš spēj rīkoties neatkarīgi no juteklisko dziņu un instinktu pasaules; dzīvnieks, turpretim, gandrīz vai vienmēr atrodas viena vai otra instinkta varā. Dzīvnieku var dresēt, cik grib, viņš no instinktu varas nekad neatbrīvosies. Tā, piem., izrādās, ka dzīvnieks dresūras brīdī paklausa vairāk, ja ir izsalcis, cilvēks, turpretim, savā darbā veiklāks tad, ja paēdis; bez tam dzīvnieks vienmēr seko stiprākajam instinktam, cilvēks — skaidrākajai atziņai. Cilvēka īpatnība pastāv iekš tam, ka viņš ar savu garu spēj noteikt ķermeni, dzīvnieks, turpretim, visvairāk darbojas ķermeņa instinktu dzīts, un ja viņš dažkārt klausa cilvēkam, tas notiek vai nu aiz bailēm, vai redzot kārdinātāju kumosu, kas rēgojas acu priekšā. Tā tad, instinktu stiprums un izsmalcinātība ir galvenām kārtām dzīvnieka īpašums, kas dzīvnieku norobežo no cilvēka. Dzīvniekam nesalīdzināmi vairāk izkopta instinktu un vispār juteklisko dziņu pasaule nekā cilvēkam; cilvēka priekšrocība, turpretim, ir nevien skaidrākais prāts, bagātākā valoda u. tml., bet arī pašapziņa, atbildības apziņa, ģimenes un vēstures apziņa. Neviens — pat visvairāk attīstītais dzīvnieks nezina, kas viņš ir; tāpat dzīvnieks neatbild par saviem darbiem; viņam nav sajēgas arī par ģimeni, jo pēc neilga laiciņa dzīvnieku bērni vairs nepazīst savus vecākus un vecāki bērnus, kam pievienojas vēl rūpju trūkums par rītdienu un intereses trūkums par pagātni, tā tad — vēsturiskās apziņas, vēsturiskā skata trūkums, un kas ļauj atzīt, ka dzīvnieks dzīvo acumirklim, bet cilvēka uzdevums — dzīvot mūžībai. Šie ir daži apstākļi, kas liecina, ka starp cilvēku un dzīvnieku nav tikai pakāpeniska, bet arī būtiska izšķirība, un ka intelliģenci vērot dzīvniekā var tikai ar zināmiem ierobežojumiem.

Atgriežoties pie intelliģences cilvēkā, vispirms piemetināsim, ka intelliģences jautājumā jau sākot ar pagājušā gadsimteņa pēdējiem gadiem, parādījies daudz pētījumu. Mūsu dienās šo pētījumu skaits sniedzas tūkstošos. Tomēr nepavisam nevar teikt, ka arī speciālisti iztirzājamā jautājumā būtu vienis prātis. Neieejot šeit sīkumos, jautājuma svarīguma dēļ tomēr minēsim dažu zinātnieku uzskatus. Liekas, ka visus zinātniekus — intelliģences pētniekus — varētu ierindot divi grupās. Vienai grupai piederētu tie pētnieki, kas intelliģencē saskata vairāk prāta dāvanas, otrai — tie zinātnieki, kas intelliģencē vēro nevien intellekta skaidrību, bet visa gara bagātību, neizslēdzot arī technisku darba veiksmi un arvien bagātākas pieredzes gūšanu. Starp pirmās grupas pētniekiem izcelas H. Ebinghauss, kas intelliģenci definē kā „garaspēju no dotajām atsevišķajām daļām izveidot veselo, kas izteic zināmu jēgu". Intelliģence (saprašana, gudrība) ir „spēja pareizi domāt; tā ietver sevī domāšanas atjautību un veiklumu, sekojot vienai vadītājai domai un vienam vienotājam mērķim" O. Mans pārliecināts, ka intelliģence ir „lietas apstākļu saprašana". A. Binē intelliģences kodolu vēro „uzmanības ātrā piemērošanā tieši priekšā stāvošam darbam". E. Meimanis izsakās, ka intelliģence „sakņojas domāšanas un spriešanas īpašībās, spriedumu patstāvībā, domāšanas oriģinālitātē un produktīvitātē". Intelliģence ir arī „gribas nosacījums, kas bez prāta elementiem nav iespējama". Z. Fišers spriež, ka intelliģence ir „spēja saskaņā ar uzdevumiem (pareizi) abstrahēties, aptvert lietas apstākļus (konstatēt attiecības), un spēja patstāvīgi izvirzīt šādus uzde-

vumus". T. Cīens intelliģenci redz „zināmu intellektuālu pamatu (atmiņas, jēdzienu veidošanas, kombinēšanas) apvienībā". Visi nule nosauktie pētnieki, kā redzams, intelliģenci vēro intellekta funkcijās, kas izpaužas nevien domāšanā, saprašanā, bet arī radītājā darbībā. Otrās grupas pētnieki intelliģenci saprot plašāk. Tā, piem., K. Spīrmens intelliģenci dēfinē kā „vispārīgu garaspēju" (general ability), kuras darbība izpaužas dažādos dvēseles aktīvitātes virzienos. Intelliģence ir it kā „kopējs centrālfaktors" visai garīgai dzīvei. O. Šterns domā, ka „intelliģence ir vispārīga garīga piemērošanās spēja jauniem uzdevumiem un nosacījumiem" vai arī „intelliģence ir spēja domāšanas līdzekļus mērķtiecīgi piemērot jaunām prasībām". Šterns tālāk ļoti zīmīgi izsakās, ka „intelliģence nav ne sastingusi, ne arī pavisam vienmuļa (vienveidīga) spēja, ne arī vienkāršs „intelliģenču" kopums, kas vienā un tai pašā individā šā vai tā atrastos blakām viena otrai. Daudz vairāk tā ir personības garīgais koplīmenis, kas tomēr neatgādina līdzenumu, bet viļņveidīgu virsmu ar ielejām, un katrā personā parādās vairākās dažādībās". „Neintelliģents nav tikai tas, kas par maz domā tur, kur vairāk domājot var sasniegt labāko, bet arī tas, kas par daudz domā, kur to pašu vai labāku var sasniegt mazāk domājot. Visas technikas un oikonomijas pazīstamais pamatlikums: pēc iespējas lielāku efektu sasniegt ar mazāku enerģijas izšķiešanu spēkā arī intelliģencē". E. Klaparēds par intelliģenci izsakās, ka tā ir „spēja ar domāšanas palīdzību atrisināt jaunas problēmas" vai arī tā ir „piemērošanās ierocis, kas nāk darbā tad, kad citi piemērošanās līdzekļi — instinkts un paradums — neklausa". O. Bobertāgs domā, ka „intelliģence ir pēdējā un augstākā mācīšanās pakāpe", tā ietver sevī situācijas un reakcijas sastāvdaļas — sēlekciju (izlasi) un kombināciju (apvienošanu), — lai veiktu jaunu darbu (skat. attiecīgu literātūru manā grāmatā „Bērna, pusaudža un jaunieša psīcholoģija" 633. un 634. lapp.).

Iedziļinoties šais intelliģences tulkojumos un dēfinīcijās, mums liekas, ka tuvāk patiesībai stāv tie pētnieki, kas intelliģenci neredz tikai prāta izpausmēs, bet visas personības garīgajā koplīmenī (V. Šterns u. c.). Tiesa: visai svarīgi intelliģencē vērot pēc iespējas asāku spriešanas spēju ar patstāvības, produktīvitātes u. tml. pazīmēm (H. Ebinghauss u. c.), jo arī bez šām īpatnībām intelliģence nevar būt, bet tomēr prāts (intellekts) vien neizteic intelliģences būtību. Prāta skaidrība, kas gūstama ar zināšanu palīdzību, ir tikai viens no intelliģences momentiem, kam pievienojas citi, varbūt, ne mazāk svarīgi. Pēc mūsu dziļākās pārliecības intelliģence, šā vārda dziļākajā sajēgumā, aptver šādas desmit gara īpašības: 1) prāta skaidrību; 2) nemitīgu tieksmi pēc zināšanām; 3) tikumību, kas ietver pazemību, cieņu, godīgumu, godprātību, atsaucību u. tml.; 4) pēc iespējas bagātīgu pieredzi, kas kopā ar zināšanām dod pamatu dzīves gudrībai; 5) technisku darba veiksmi; 6) radošu darbību; 7) varonību; 8) nacionālitāti; 9) objektīvitāti un 10) reliģiozitāti. Pirmajām trim pazīmēm intelliģencē jābūt vienmēr. Bez tām par intelliģenci nevar būt ne runas. Tās ir ikvienas intelliģences pamats un stūrakmens, kas noteic, tā sakot, intelliģences minimumu, intelliģences minimālo robežu. Pārējās pazīmes, intelliģences līmenim celoties, nāk arvien klāt un arvien vairāk stiprinās. Ja tā, tad intelliģences trūkums izpaužas prāta neskaidrībā un nezināšanā, kūtrumā, netikumībā, piedzīvojumu nabadzībā, darba neveiklībā, nesekmībā, gļēvulībā, pretvalstiskumā, personīgā subjektīvitātē un bezdievībā. Zināšanas vien intelliģenci nenoteic. Jācenšas izveidot arvien bagātāku pieredzi, lai godīgā darbā zināšanas un pieredzi varētu piemērot jaunas dzīves apstākļos. Nav svarīgi tikai, cik zināšanu un kādas tās, bet sevišķi svarīgi arī — kāda to piemērošana. Cilvēka intelliģences līmenis nav mērojams pēc zināšanu daudzuma, bet pēc to vērtības. Kāds pamats spriest par cilvēka intelliģenci, ņemot vērā tikai viņa zināšanas un apdāvinātību, pavisam neraugoties uz to, kā viņš savas zināšanas dzīvē izlieto? Dzīvē nākas sastapties ar daudz gadījumiem, kur skoloti cilvēki neuzrāda sevī intelliģenci, bet pavisam maz skolu baudījuši dažkārt parādās pārsteidzoši intelliģenti. Kā te nostāties, pie kāda slēdziena nākt? Jeb vai šāds tulkojums nepareizs? Lai runa pāris piemēri un salīdzinājumi. Vai cilvēks, kas beidzis ūniversitāti, un, pildīdams amatu savā speciālitātē, piesavinās un izšķiež viņam uzticētu valsts vai sabiedrības naudu, ir intelliģents? Vai augstskolas audzēknis, kas, apreibinājies alkohola tvanā, publiskā vietā aizkaŗ vārdiem un darbiem svešus ļaudis, saucams par intelliģentu? Vai mākslinieks resp. zinātnieks, kas taču, kā liekas, labi skolots, mācīts un audzināts, aprunā savu kollēgu, nolūkā pēdējam sabiedriski kaitēt, glabā sevī intelliģenci? Vai diplomāts, kam uzticēti svarīgi valsts noslēpumi un kam savas valsts vadoņi pilnīgi ticējuši, šos noslēpumus nodevīgā kārtā pret samaksu dara zināmus svešai valstij, pelna intelliģenta nosaukumu? Vai cilvēks, ko otrs apvaino, pēdējam dusmās iesit, rīkojas intelliģenti? — No otras puses: Vai ielu slaucītājs, kas pavisam maz skolu baudījis, vai pat nevienas dienas nav skolā gājis un ko parasti uzlūko par pavisam nenozīmīgu cilvēku, ielu slaucīdams, paceļ naudas maku ar krietnu summu naudas, šo atradumu nepiesavinās, bet nodod policijā pazaudētāja atrašanai un zuduma atdošanai, ir saucams par intelliģentu? Vai vecais zemkopis, kam nav bijusi laime, iespēja un izdevība apmeklēt skolu, bet kas pašmācības ceļā iemācījies lasīt, rakstīt, aplēst, seko notikumiem savā Tēvzemē un ārzemēs, un pilda savus pienākumus darbā, pelna intelliģenta nosaukumu? Vai jaunava, kam tikai pamatskolas izglītība, un kas mīlestības attiecībās nežēlīgi piesmieta, tomēr saņem savus gara spēkus, neatriebjas vainīgajam, bet iztur smago sitienu, un turpina savu pienākumu pildīšanu dzīves gaitā, ir saucama par intelliģentu? Vai sirmā māmuliņa, kam gājuši bojā visi dēli, Tēvu zemi sargājot, tomēr nekurn ne pret Dievu, ne cilvēkiem, bet augstsirdīgi savas sāpes panes, glabā sevī intelliģenci? Vai cilvēks, kas, nepatiesi apvainots, noklūst cietumā, izcieš nevien juridisko sodu, bet arī sabiedrības izsmieklu, pēc iznākšanas no cietuma nenododas atriebības domām, bet meklē godīgu darbu, glabā sevī intelliģences spēku? — Mums šķiet, ka ikviens no šiem jautājumiem, kam līdzīgu ļoti daudz, jau satur atbildi, un proti: zināšanu iegūšana, skolu beigšana, diplomu iegūšana u. t. j. pr. vien vēl nav drošākā ķīla intelliģencei. Ir gadījumi, kur cilvēkam kabatā pat augstskolas diploms, un tomēr viņš pavisam nav intelli-

ģents, un tāpat ir piemēri, kur dažs ne dienu nav skolā gājis, bet, garīgi augdams pašmācības ceļā, sasniedz augstu intelliģences pakāpi. Acīm redzot, intelliģence ir sevišķa garaspēja pacelties virs ikdienības sīkumiem un važām. Par nožēlošanu bieži, visai bieži dzīvē ir tā, ka aiz ārējā skaļuma un bravūras slēpjas iekšējs tukšums, un tāpat ir gadījumi, kur ārēji pavisam nenozīmīgs cilvēks nes sevī nevien skaidru sirdi, bet arī gaišu prātu. Intelliģenci nenodrošina pat slava, kas dažkārt cilvēkam it kā iet pa priekšu. Tā nesen laikraksti vēstīja par vienu slavenu dziedātāju, kas, nevarēdams saprasties ar pāris Vakareiropas valšķu pazīstamu operu direktoriem un režisoriem, tos izlamājis, tādējādi sarīkodams veselu virkni skandālu un traču, tā ka no šām valstīm bijis spiests aizbraukt, un arī cita valsts, šo traču dēļ, viņu nav vairs ņēmusi pretim. Arī te ir vietā jautājums: vai un cik šis dziedonis intelliģents? Saprotams, ka neviens intelliģences jautājuma pamatīgs izpratējs un lietas apstākļu pazinējs šai dziedonī dziļākas intelliģences nesaskatīs, un arī nevar saskatīt, kaučū to gribētu, jo intelliģences trūkums, starp citu, parādās neiecietībā, godkārībā, patmīlībā u. tml., t. i. — vispār nesaticībā ar citiem ļaudīm. Nesaticīgs cilvēks, tāpat kā lepnais, nav intelliģents: viņā trūkst cēlsirdības, iecietības, pazemības, vārdu sakot, plašākā sajēgumā ētiska sadzīves takta, kas intelliģencē vienmēr ir iekšā. Tā pārspriezdami, mēs nākam pie šādas intelliģences dēfinīcijas: intelliģence ir neatlaidīga zināšanu vairošana, savu labo garadāvanu attīstīšana, arvien plašākas pieredzes veidošana, savienota ar veiklu prasmi šās zināšanas godīgā un atbildīgā darbā piemērot jauniem uzdevumiem un dzīves apstākļiem. Pavisam īsi var izteikties, ka intelliģence ir arvien pieaugoša prāta skaidrība un tikumiskās apziņas noskaidrotība, pie kam pēdējā izteic godīgumu. Zināšanas, to iegūšanas un piemērošanas veids vien cilvēku nedara intelliģentu: vēl nepieciešama sirdsskaidrība, kas izpaužas godīgumā. Bet vai tādā gadījumā intelliģence neatļautā kārtā nav sajaukta ar tikumību? Uz to jāatbild, ka, izslēdzot no intelliģences tikumību (t. i. sirdsskaidrību, godīgumu), iespējama intelliģences sajaukšana ar netikumību, jo, kā redzējām, zināšanas un skološanās vien vēl nav garantija intelliģencei. Ne tik daudz jābaidās intelliģenci sajaukt ar tikumību, bet gan jābūt uzmanīgiem, lai intelliģenci neredzētu tur, kur tās īstenībā nav. Tikumība, izpauzdamās cēlsirdībā, godīgumā intelliģencei nekaiš, bet gan to ceļ un padara gaišāku. Kaitēt intelliģencei var gan tādu pazīmju vērošana viņā, kas runā pretim sirdsskaidrībai, vai arī tādu pazīmju neredzēšana, bez kā intelliģence nav domājama. Ir cilvēki, kas reizē apveltīti ar lielām zināšanām, t. i. skaidru un asu prātu, un kas reizē godīgi, citiem vārdiem, kas kā prātā, tā sirdī skaidri, un tie ir patiesi intelliģenti; un tāpat ir ļaudis, kas nes sevī lielas zināšanas, būdami izglītoti vienā vai vairākās speciālitātēs, bet, stipri grēkodami pret godīgumu, intelliģenti nav. Ar to nav teikts, ka intelliģencē nebūtu pakāpju. Intelliģencē ir pakāpes, tamdēļ ka viens cilvēks var būt un ir intelliģentāks par otru. Tāpat iespējams intelliģences formas. Intelliģences pakāpes noteic zināšanu labums un daudzums reizē ar sirdsskaidrību; intelliģences formas — zināšanu, t. i. izglītības speciālitāte un praktiskās rīcības veids. Bez tam vēl izšķir intelliģences tipus atkarībā no tam, vai attiecīgā indivīdā pārsvarā prāts, jūtas, griba, fantazija, analitiskā, sintetiskā, kombinētāja vai cita kāda funkcija. Kā intelliģences pakāpes, tā formas un tā arī tipi atkarājas no cilvēka individuālās dotības, apdāvinātības un uzcītības. Intelliģences vērtību nevar mērot tikai no sasniegumu, bet arī no gribas un praktiskās rīcības viedokļa. Tāpat jāņem vērā arī jūtu izkoptība un izsmalcinātība. Tas vis liek domāt, ka intelliģencei ir vispusības, veseluma (totālitātes) raksturs. Intelliģence nav sastingusi īpašība, nav nekas gatavs un sevī noslēgts, bet garīgās pasaules koplīmenis un satversme, kas nemitīgi attīstās. Pilnīgi noslēgtas un noapaļotas intelliģences nevar būt, tamdēļ ka cilvēks nekad nesasniedz pilnību, bet tikai attīstās pilnības virzienā. Šis apstāklis ļauj domāt, ka intelliģence nav tikai vienkārša dotība, bet daudz vairāk uzdevums, kas cilvēkam arvien izsmeļošāk jāpilda, ejot pretim dzīves mērķa pilnībai. Neviens cilvēks nav absolūti intelliģents, bet gan vairāk vai mazāk tiecas un dodas absolūtās intelliģences virzienā. Intelliģence ir dvēseles dzīves vienotāja funkcija, kas spēj izpausties augstākajā objektīvitātē un atsaucībā pret visām gara vērtībām. Intelliģents cilvēks nekad neizturēsies nevērīgi pret citu speciālitātu ļaudīm, bet uzlūkos viņus un to darbus ar cieņu. Intelliģents mākslinieks, piem., nekad nesmiesies par zinātnieka darbu, un otrādi, un tāpat ne viens, ne otrs no viņiem nenicinās zemkopi, amatnieku, tirgotāju. Bērni un jaunieši, kas aug un attīstās intelliģences virzienā, izjūt cieņu un bijību pret vecākiem un audzinātājiem, kas ir svarīgas īpašības visā turpmākajā dzīvē. Ieaugot otra cilvēka cieņā un bijībā pret visu patieso, cēlo, taisno, labo, svēto, topošais jaunietis savā dzīvē izsargāsies otru cilvēku uzlūkot par līdzekli, bet pret to izturēsies tikai kā pret mērķi. Tā ir ieaugšana intelliģencē, kas dod iespēju pacelties pāri dzīvnieciskajam, ikdienišķajam un noraudzīties uz pasauli, kā mēdz teikt, no mūžības viedokļa. Īsti intelliģents cilvēks, pildīdams savus atbildības pilnos pienākumus un uzdevumus, valda par sevi un jau iepriekš izsargājas nonākt savas miesas instinktu varā. Kur intelliģence, tur valda gars, kur nav intelliģences, tur noteikšana ķermenim. Ķermeņa noteikšana ar sava gara spēku ir reizē arī intelliģences triumfs, un tikai šādā stāvoklī cilvēks paceļas virs dzīvnieka līmeņa un sāk dzīvot cilvēcīgu dzīvi.

No sacītā noskāršams, ka intelliģence cilvēkam uzliek grūtus pienākumus. Ja intelliģence jāsaprot kā uzdevums, ko pildot cilvēks garīgi iet uz priekšu un ceļas uz augšu, rodas jautājums: kā intelliģence vairojama un nostiprināma? Šis jautājums nevien dibināts, bet arī svarīgs tai ziņā, ka mūslaiku cilvēks, kā jau minējām, nereti būdams ar plašām zināšanām, tomēr nav intelliģents. Kā tas izskaidrojams? Kādēļ bieži vien nav līdzsvara starp prāta skaidrību un sirdsskaidrību? Kādēļ nav saskaņas starp galvu un sirdi? Var jautāt arī tā: kādēļ skoloti cilvēki dažkārt nav tikumiski? Kādēļ tik daudz skolotu, bet tik maz intelliģentu cilvēku? — Atbilde nav tālu jāmeklē, un proti: līdzsvara trūkums starp prāta gaismu un sirdsskaidrību meklējams cilvēka garaspēju nevienādā attīstībā. Tagadējam cilvēkam zināšanu dažkārt ļoti daudz, bet vāja tikumiskā griba, tās neat-

laidība un izturība. Cilvēki tiek par daudz teorētiski skoloti, bet par maz tikumiski audzināti. Te meklējamas saknes intelliģences trūkumam. Ne bez pamata daži lietpratēji runā par tagadējā cilvēka pārskološanu. „Pārskolotajā" cilvēkā dažādu zināšanu ļoti daudz, bet tām trūkst sistēmas, dziļāka organiska sakara, un galvenais, — tās nav noenkurotas drošā dzīves uzdevuma, vērtības un jēgas izpratnē. Un ja te pievienojas vēl nevarība ētiskajā gribā, nav brīnums, ka skolotais cilvēks speŗ soļus, kas nav attaisnojami ne no valsts, ne tikumības viedokļa. Te vēl reiz skaidri parādās, ka skološanās nav galvenā ķīla intelliģencei. Tamdēļ arī nevar teikt, ka intelliģenci nodrošina izglītība. Izglītība ir pārāk šaurs jēdziens, lai atvietotu intelliģenci. Izglītību allaž vairāk saprot kā teorētisku zināšanu krājumu vai nu vienā vai vairākās speciālitātēs. Ja, turpretim, runā arī par sirds izglītību, sirds daiļumu u. taml., tā jau ir tuvošanās patiesajai intelliģencei. Protams, arī sirdsskaidrība vien vēl neizteic intelliģenci: tas ir tikai viens no intelliģences visai svarīgiem pamatiem, kas nav mazāk ievērojams un veicināms kā teorētisko zināšanu vairošana. Tikai tā būs novērsta vienpusība cilvēka audzināšanā un mācīšanā. Šī vienpusība ir visā tagadējā Eiropā. Tepat arī meklējams izskaidrojums tam, ka Eiropas valstīs un it sevišķi Ziemeļamerikas Savienotās Valstīs, noziegumi nevis mazinās, bet pieaug, pie kam tie ļoti izsmalcināti, un tos izdara liels vairums skolotu cilvēku. Vai tas nav savādi, pārsteidzoši un pat neticami? Jā: tas ir ļoti savādi, jo taču no skolota cilvēka ikviens gaida to labāko un skaistāko. Vai nav brīnums, ka taisni no izglītoto, t. i. skoloto cilvēku aprindām nāk daudz veneriski slimo, tāpat ne mazums alkoholiķu, azarta kāršu spēlmaņu u. tml., nerunājot jau nemaz par visāda veida izsmalcinātiem noziedzniekiem. Vecās paaudzes ļaudis dažkārt nevar vien beigt brīnēties un skumt, ka starp jaunās paaudzes individiem (nereti pat pašu bērniem) gadās tik daudz tikumiskā raksturā vāju cilvēku. „Mēs savu bērnu mācījām, sūtījām skolā un nežēlojām līdzekļus, paši beidzot nonākdami pie nabaga spieķa, un kas no šā lolojuma iznācis? — Tikai asaras un sāpes," — tā nereti dzird žēlojamies. Tā tad, te ir kaut kas tāds neparasts, negaidīts, pat — neloģisks. Tas pats vērojams tautu un valšķu attiecībās: neraugoties uz izglītības pieņemšanos, skolu tīkla paplašināšanos un arvien pieaugošu speciālizāciju dažādās nozarēs, tautu attiecībās nav tikdaudz vērojama godīga rīcība, kā rupja vara. Bieži vien tie, kas saucas kultūras nesēji, īstenībā ir apspiedēji, izsūcēji, izmantotāji, verdzinātāji. Bet vai tā ir intelliģence? Kā redzams, līdz ar skološanos un izglītošanos nāk diezgan daudz visādu ačgārnību. Pēc visām garīgās attīstības pazīmēm spriežot, vajadzētu būt labāki, un izrādās citādi: kur, liekas, vajadzētu būt godīgumam, krietnumam, sastopam negodīgumu, nekrietnību, Kur izeja? Vai tāda maz ir? — Par to nav jāšaubās. Jāmēģina atgūt un nodibināt līdzsvaru starp prātu un sirdsskaidrību. Jācenšas pārvarēt prāta technizāciju. Tagad viss pārāk technizēts, mēchanizēts. Mēs gan stāvam tālu no domām, ka vaina meklējama technikā. Tā tas nav, jo technikas sasniegumi īstenībā ir gara sasniegumi. Kļūdas un nepareizības ir tikai technikas piemērojumos, darba un dzīves organizācijā. Nevis tas ir slikti, ka gars rada techniku, bet gan vaina ir iekš tam, kā cilvēks techniku piemēro savai dzīvei. Dzīves technizācijai ir robežas. Ka šīs robežas bieži neatļautā kārtā pārkāptas, tas, starp citu, vērojams tepat mūsu pārrunājamā jautājuma izpratnē: tie zinātnieki, kas intelliģenci redz tikai prāta spriedumu skaidrībā un zināšanu piemērošanu dzīvē, intelliģences jautājumu sapratuši vienpusīgi, t. i. viņi intelliģenci technizē, tiecoties to padarīt it kā par mēchanisku ieroci. Tas nekādā ziņā nedrīkst notikt! Intelliģence ir daudz kas vairāk, nekā intellekts; intelligentia nav jāsajauc ar intellectus. Sevišķi mums, latviešiem, intelliģenci jācenšas pareizi saprast. Technikā mēs nekad nebūsim tik stipri kā garā, bet tā ir mūsu priekšrocība, jo gars ir stiprāks par techniku, tamdēļ ka pati technika ir gara produkts. Tiesa: mums jāseko jaunākiem sasniegumiem visās kultūras dzīves nozarēs kā savā valstī, tā ārzemēs; mūsu augstskolu jauniešiem jāspeciālizējas un ikvienā darbības nozarē jāiet dziļumā, bet tai pašā laikā jāpatur vērā, ka mums nepieciešami nevien tikai speciālisti, bet intelliģenti speciālisti. Jāpanāk ne tikai prāta, bet arī sirds intelliģence, kas kopā dod un veido gara intelliģenci. Lai tas sekmīgi izdotos, ģimenē, skolā un visā valstī audzināšanai tikumiskā, tautiskā, valstiskā un reliģiskā garā piegriežama ne mazāka vērība kā prāta izglītībai. Mums, latviešiem, cik vien iespējams ātri jāpanāk tāds stāvoklis, lai mums būtu prātā izglītoti un reizē visā garā intelliģenti cilvēki. Tad neviens nevarēs taisīt pārmetumus, ka mums gan ir skoloti ļaudis, bet nav intelliģentu cilvēku. Ne no viena nevar prasīt, lai tas kļūtu ģenijs, bet no ikviena cilvēka var gan prasīt, lai tas būtu godīgs. Godīga rīcība jau ir gājiens intelliģences virzienā. Mums, latviešiem, kā to liecina garamantas un literātūra, ir ļoti tuvas tādas īpašības, kā sirdsšķīstība, sirdsskaidrība, ko mūsu senči jau augsti vērtējuši, un tā ir drošākā ķīla, ka mēs nesam sevī veselīgus intelliģences dīgļus. Bez skaidras sirds tāpat kā bez skaidra prāta intelliģences nevar būt. Šai virzienā mums sevi jāaudzina un jāstiprina, tad reizē arvien būs stipra arī visa mūsu valsts.

Tikai vislabākais ir labs diezgan.

Kārlis Ulmanis

E. Blanks.

XIX gadu simta latviešu garīgie vadoņi

Krišjānis Valdemārs

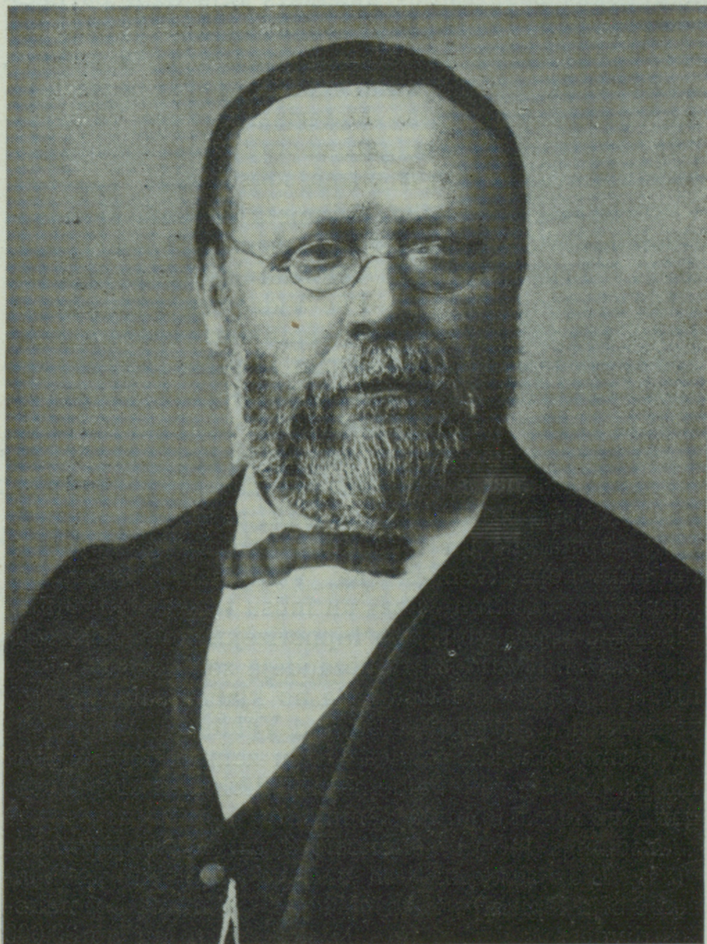
Latviešu tauta, jeb latviešu zemnieku kārta, kā to dēvēja līdz sešdesmitiem gadiem, atradās pilnīgā atkarībā no Baltijas vāciem. Sociālā un faktiski arī polītiskā ziņā, latviešu zemnieki bija pilnīgi padoti vācu muižniekiem, bet viņu garu smacēja vācu mācītāji. Pilnīgi dabīgi, ka latvju tautiskā atmoda sākās ar latvju emancipāciju no vietējās vācietības. Par šīs kustības pravieti un pirmo vadoni vajadzēja palikt tam vīram, kas latvju zemnieciskai tautai spēja uzrādīt ceļu uz patstāvīgu eksistenci un uzsākt enerģisku cīņu pret vietējo vācietību un muižniecību.

Tas bija Krišjānis Valdemārs.

Krišjānis Valdemārs palika par latvju nacionālās atmodas garīgo tēvu un tautiskās kustības pirmo vadoni aiz daudzām viņa talanta rakstura īpašībām, kuŗas vairāk kā nevienam no lielākām personībām mūsu kultūras vēsturē, sakrita ar viņa laikmeta un tautas psīchi. Krišjānis Valdemārs visskaidrāki, vispilnīgāki un enerģiskāki pirmais uzsāka, jeb pareizāki — atjaunoja vēsturisko latvju tautas cīņu pret Baltijas vāciem. Šis apstāklis vien, savienots ar Krišjāņa Valdemāra daudzpusīgiem talantiem, padarīja viņu populāru tautā un nostādīja to tautas vadoņa vietā. Vīrs, kas pats saviem spēkiem drūmajos klaušu laikos izcīnījies līdz augstākai izglītībai, apdāvināts un enerģisks, un tomēr neaizmirst nicināto kalpu tautu, un pretēji citiem izglītotiem, nenoliedz šo tautību, bet demonstrātīvi ar to lepojas, šis vīrs — Krišjānis Valdemārs, palika par laikmeta varoni strauji un neapturami. Kā īsts vadonis, Krišjānis Valdemārs nāk ar sparu un vērš visas Baltijas sabiedrības uzmanību uz sevi. Valdemārs pasludina, ka latvietība nebūt vēl nav mirusi, bet ka tai lemts attīstīties tāpat kā citām tautām.

Kas bija šie ugunīgie vārdi, kas ievadīja jaunu laikmetu latvju tautas vēsturē? — Latvieši ir tauta, kas dzīvo ļoti izdevīgos ģeografiskos apstākļos pie Baltijas jūŗas, starp divām lielām tautām. Vajaga tikai to uzmudināt censties pēc izglītības un jauniem peļņas avotiem, tad latviešu slava izplatīsies tālu visā pasaulē. „Ak, sniedziet jūs," saka Valdemārs jau ģimnazista gados — „kam Dievs līdzējis pie gaismas tikt un gudrības saules spīdumu baudīt, sniedziet jel saviem brāļiem tumsībā roku un velciet tos gaismā!" Izglītība veicinās latviešu turību, domāja Valdemārs, un padarīs tos saimnieciski neatkarīgus. Tādēļ viņš aicināja latviešus (un igauņus) jaunam, līdz tam laikam vēl pilnīgi neizmantotam peļņas avotam — jūŗniecībai, jo „jūŗa ir tas lielais ceļš, uz kuŗa pasaules tautas sasniedz bagātību, godu un varu. Jūŗa ir visauglīgākā druva tiem, kas prot art un ecēt ar derīgiem ieročiem, šī druva pieder tam, kas to grib un prot apstrādāt un tādēļ tā ir visiem brīvības un garīgās gaismas nesēja." Ja latvieši grib pelnīt miljonus, ko tagad Baltijas jūŗā pelna ārzemnieki, tad viņiem vajagot nodoties kuģniecībai. Bet kuģniecība vairs neesot piekopjama bez zināšanām, kā agrāk, un tamdēļ esot vajadzīgas skolas, sevišķi jūŗskolas. Tādā kārtā intelliģence, savienojoties ar kapitālu un mašīnām, varot daudz ko panākt. Ja rūpniecība un tirdzniecība mūsu zemē neuzplaukst, tad lielākā vaina esot skolu un izglītības trūkums. Galvenā loma piekrīt skolām, sevišķi praktiskām, dzīves vajadzībām un tautas īpatnībām piemērotām skolām. Rūpniecības un amatniecības uzplaukšanai nepietiekot ar dārgo augstskolas izglītības ceļu.

Valdemārs nav teorētiķis, kas būvē plānus, kam nav sakara ar dzīvi, vai kam tie ir ļoti mazi. Valdemāra gars ir praktiska sabiedriska darbinieka gars, praktiska no šūpuļa līdz kapam. Praktiskums, ne personīgā nozīmē, bet vispārējā sabiedriskā ir Valdemāra galvenā īpašība, viņa plašās darbības sākums un gals. Valdemārs nekad nevarētu tapt par latvju tautiskās atmodas ceļa lauzēju un pirmo vadoni bez šīs viņa rakstura īpašības. „Ne teorijas mums vajadzīgas," — saka Valdemārs — „teoriju mums ļoti daudz. Mums trūkst darbības spēka un teoriju apdomīgas izlietošanas, kas izrādījušās par sabiedriski derīgām." Bet materiālā turība un labklājība Valdemāram ir no lielāka svara. „Kam laimētos," raksta Valdemārs jau kādā no saviem pirmajiem darbiem „Ueber die Heranziehung der Letten und Esten zum Seewesen" — „kādas tautas gara spēkus modināt, izglītot un pēc tam tos ierosināt uz darbību, lai pielocītu tautas pūru, t. i. veicinātu tautas materiālo spēku uzplaukšanu,

Krišjānis Valdemārs.

tad tas šai tautai radītu cienīgu, spīdošu stāvokli visā pasaulē, jo materiālā uzplaukšana dod zemei lielā mērā tās tris lietas, kuŗas slavenais kaŗa vadonis atrada par visvairāk nepieciešamām kaŗošanai, proti — naudu. Skaisti un slaveni, ja kādai tautai ir dzejnieki, kas dzied par ziedoni un mīlestību, par pagājušiem zelta laikiem un par labākām nākamām dienām un par laimi, bet ne mazāk skaisti un vareni, pie tam vēl daudz vajadzīgāki tautām pavairot tās turību, materiālos līdzekļus, attīstīt viņas spēkus un intelliģenci."

Krišjānis Valdemārs ir viena no tām nedaudzām personībām latvju kultūras vēsturē, kas sevī aptver savas tautas laikmeta dziļāko dabu, tās tik ātri nepārejošo raksturu. Viņa plašā darbība ir saskaņota vesela, uz vienu gala mērķi virzīta — uz latvju tautas saimniecisko patstāvību. Sākot ar saviem pirmajiem rakstiem līdz mūža vakaram Kr. Valdemārs to vien skubina, par to vien domā un raksta, ka aicina materiāli, tiesiski un garīgi novārdzināto un apspiesto tautu biedroties saimnieciskiem nolūkiem. Pat tad, kad viņš domā par skolu, laikrakstu un bibliotēku dibināšanu, kad viņš cīnās par tautas izglītību, nekad Valdemārs neredz citus audzināšanas uzdevumus, kā vienīgi sagatavot praktiskus darbiniekus ekonomiskai dzīves pacelšanai. Tādēļ Valdemārs pastāvīgi kaŗo par praktiskām (jūras un amatniecības) skolām, dibina praktiska rakstura biedrības, aģitē par krājkasu dibināšanu un projektēja jau tais laikos dibināt amatniecības laikrakstu. Tautsaimniecība ir viņa lielo nodomu un plašās darbības credo. Valdemāra paša vārdiem runājot, tas „praktisko zeltu atdalīja no teorētiskās bagāžas". Valdemārs bija dziļi pārliecināts, ka tautas nozīme un „spīdošs stāvoklis visā pasaulē" pastāv tās materiālās bagātībās, ka „nauda, atkal nauda, un tad atkal nauda" ir tās nepieciešamais pamats un saturs. Materiālā kultūra Valdemāram nebija līdzeklis garīgai kultūrai un augstākai attīstībai. Tā viņam ir pirmā substance.

Valdemāra darbības laikmeta sākumā šī tautas ekonomisko spēku raisīšana tiešām bija svarīgākais darbs. Krievijas lielo reformu laikmets augstākā mērā saviļņoja Baltiju. Pēc Vidzemes zemnieku likumu apstiprināšanas, pēc zemnieku tiesībām iegūt kroņa un privātmuižu zemi un kustības brīvību, pagasta pašvaldības un amata brīvības piešķiršanas, Baltijā tiešām radās apstākļi lielai auglīgai darbībai, kuŗas galvenos virzienus paredzēja Krišjānis Valdemārs, un sakarā ar tiem nosprauda savai politikai līnijas. Viņš ļoti labi pazina Baltijas sociālos un polītiskos apstākļus un viņa tautsaimnieka ģenijs vilka no tiem konsekvences. Kr. Valdemārs palika par jaunās latvju zemniecības un mūsu topošās pilsonības ideologu. Jūŗa viņu bija hipnotizējusi, bet arī Baltijas sauszemi Valdemārs nezaudēja zem kājām. Kad mūsu agrārā attīstība gāja no klaušu saimniecības caur renti uz gruntniecību, tad Valdemārs bija viens no pirmajiem, kas ieteica latvju zemniekiem iepirkt mājas. 1862. gadā Valdemāra nodibinātās „Pēterburgas Avīzes" skubināja zemniekus iepirkt mājas, paredzēdamas latvju zemniecības uzzelšanu gruntniecībā. Līdz sešdesmitiem gadiem Kurzemē un Vidzemē bija iepirktas tikai pāri par 700 māju, bet nākošos divdesmit gados, no 1864.—1884. g. jau ap 33.000 māju. Šo lielo latvju gruntniecības attīstību paredzēja un sekmēja Krišjānis Valdemārs ar saviem centienu biedriem. Tautiskā kustība dabīgi saauga ar jauno, progresīvo latvju gruntniecību un palika par tās ceļa rādītāju.

Latvju tautiskā atmoda un mūsu zemnieku cīņas atmoda pret vācu muižniekiem nav šķiŗama viena no otras. Tai ziņā tautiskā kustība savā vēlākā gaitā, kad tā norisinājās Rīgā, stipri atšķīrās no tautiskās atmodas pirmā posma. Valdemārs ievadīja cīņu pret vācu muižniecību. Viņš to darīja saimnieciskā progresa un latvju tautības vārdā. Cīņa pret muižniecību un vācietību būtu nesekmīga, ja latvju turīgākie un intelliģentākie spēki joprojām pārietu vāciešos. Latvieši pārvācošanās ceļā zaudēja savus spējīgākos. Valdemāra nodoms bija šo procesu apturēt. Viņš pirmais no izglītotiem latviešiem atklāti atzina savu tautību un ieteica no tās nekaunēties un neatkrist.

C. WALDEMAR	
Stud. cam.	Latweetis

Krišjāņa Valdemāra vizitkarte.

Viņa vizitkarte Tērbatā ar vārdu „latvietis" tai laikā bija kautkas nedzirdēts. Vācu studenti izbrīnējušies teica, ka to varējis pierakstīt tikai viņa lielākais ienaidnieks. „Arī latviešu studenti," raksta Kr. Barons, „to ņēma greizi. Teica, ka studentu starpā nevarot būt šķiršanās ne pēc tautības, nedz ļaužu kārtas, visi esot līdzīgi burši. No vāciešu puses šāda doma bija gluži pareiza, jo pēc šādiem ieskatiem visi izglītotie cittautieši pārgāja un pazuda lielākā vāciešu pulkā. Tā tad arī nāca, ka latvieši līdz tam labprāt slēpa un aizliedza savu tautību. Valdemārs pirmais atklāti izteica vārdu, kas mūs dzīrās atsvabināt no šādas kaunības un mums atgādināja, ka arī pret savu tautu mums ir svēti pienākumi pildāmi." Valdemārs neatzīst vācu domas, ka latvju un igauņu tautas nepastāvēšot, bet savienošoties ar kādu citu lielu tautu. Savā pirmajā rakstā par latvju un igauņu pievilkšanu jūŗniecībai viņš saka, ka vismaz divus gadu simtus šie tautu celmi pastāvēšot. Un tas Valdemāram ir vairāk kā pietiekoši, lai katram, kas pieder šīm tautām, uzliktu morālisku pienākumu, darīt visu iespējamo savas valodas un literātūras pacelšanai. „Tik pat maz var sacīt," raksta Valdemārs, „ka mazo tautu valodas ir bez augstāka uzdevuma cilvēcei, un ka tām vajaga tādām palikt... Turpretim viņas ir tikpat svēta un cienījama civīlizācijas būtne, kā lielo tautu valodas un svētākās vajadzības." Viņš pierāda, ka latvju tauta varot gan samaksāt civīlizāciju, ko mēģināja noliegt vāci un krievi. Vēl vairāk. Valdemārs netikvien kā redz savas plaukstošās tautas „labāku, gaišāku nākotni", un to pārvācošanai izsargātu, bet paredz pat vietējo vāciešu pāriešanu latviešos. „Apziņa," saka Valdemārs, „ka mēs tikai mūsu latviešu tautai esam ļoti vajadzīgi, ka citas tautas var bez mums iztikt, šī apziņa nevien saturēs uz priekš-

dienām pašus latviešus pie savas tautas, bet pievienos tai pat dažus no krietnākiem šejienes vāciešiem, kas ar laiku nomanīs, ka Baltijas vāciešiem brīvos laikos nav nekādas īstas nākotnes.“ Tas tiešām notika ar A. Vēberi, Laubes Indriķi un citiem.

Krišjāņa Valdemāra niknā cīņa pret Baltijas vāciešiem nav tikai latvju nacionālās idejas iedvesmota, bet tā pa daļai izskaidrojama ar viņa progresīviem centieniem. Latvju nacionāli-kultūrālā būtne viņu interesēja mazāk kā citus tautiskās kustības vadoņus. Valdemārs ir liels tautsaimnieks, tautas saimnieciskās patstāvības veicinātājs, latvju mostošās zemniecības un pilsonības pravietis. Uz latvju tautu viņš skatījās kā uz „patstāvīgu vienību saimniecības ziņā, no kuras daudz kas sagaidāms“. Šī saimnieciskās un sociālās attīstības dziņa ir viņa dvēsele. No tautsaimnieciskā viedokļa jāapskata Valdemāra plašā darbība arī citās nozarēs, kā polītiskā un kultūrālā laukā, Valdemārs kā patriots, latvju nacionāli-polītisks diplomāts un žurnālists. Šis pamatelements nosaka Valdemāra darbību no sākuma līdz galam. Valdemāra darbību nepareizi novērtēt un viņa personību pārprast var taisni šo apstākli pietiekoši neievērojot. Valdemāra uzskatus arī tautību jautājumā nosaka viņa tautsaimnieka daba. Viņš saka, ka, piemēram, valoda, kas Kronvalda Ata laikmetā ieņēma pirmo un galveno vietu tautiskā kustībā, salīdzinot ar sociāli-polītisko beztiesību, nespēlējot tādas lomas, kādu viņai nevajadzīgā kārtā piešķirot Baltijā. Un pilnīgi saprotami, jo tautsaimniecība nepazīst nacijas robežas. Valdemārs — tautsaimnieks, tādēļ nevarēja ilgi palikt par latvju nacionālisma karoga nesēju, lai gan viņa latvietības demonstrēšana un, galvenais, viņa nodibinātās „Pēterburgas Avīzes“ bija pirmās pakāpes, kas uz to veda. Šo latvju nacionālisma misijas darbu viņš atstāja Kronvalda Atim. Valdemārs — plašo saimniecisko centienu veicinātājs — nevarēja tai pašā laikā būt latvju nacionālās individuālitātes, viņas noslēgtības un īpatnības sargātājs. Tas ir svešs viņa dabai. „Jo vēlāk kādas tautas kultūra sākas,“ raksta Valdemārs, „un jo augstākus mērķus viņa sprauž, jo mazāk patstāvīgai viņai iespējams un vajaga būt tādēļ, ka tā var ņemt sev pabalstu no visu tautu kopējā darba.“ Tādēļ Valdemārs savā tālākā darbībā nepalika par latvju nacionālās patstāvības veicinātāju un mūsu nacionālo īpatnību izkopēju, bet par latvju un krievu kopēju saimniecisko un polītisko sakaru nodibinātāju. Ar reformētās Krievijas palīdzību Valdemārs gribēja lauzt Baltijas feodālismu; tā polītisko varu, kas bija lielākais šķērslis latvju patstāvības ceļā. Un Valdemārs palika par krieviskās orientācijas nodibinātāju latvju sabiedrībā. Lūk, kas nosaka Valdemāra attiecības pret latvietību, vāciem un krieviem.

Valdemārs sāk ar saimnieciskiem centieniem, iet šajā virzienā droši un konsekventi līdz galam. Valdemārs saka, ka turēt augstu savu tautību jaunlatvieši esot mācījušies no Baltijas vāciem, kuŗu uzpūtība un nacionālais lepnums pa daļai radīja arī pirmos jaunlatviešos latvietības uzsvēršanu. Šī atziņa tomēr attiecināma galvenā kārtā uz pašu Valdemāru un, vispāri, uz mūsu tautiskās atmodas laikmeta pirmo posmu, kuras vadonis viņš ir. Kustības tālākā gaitā nacionālais moments spēlēja pirmo lomu un tam bija daudz stiprāki ideoloģiski pamati.

Latvju tautas saimnieciskās patstāvības un neatkarības dēļ Valdemārs cīnījās pret Baltijas muižniekiem, kuŗi viņu par to visu mūžu vajāja. Jo arī vietējiem vāciem mazāk rūpēja latvju tautas garīgās attīstības jautājumi, kā viņas saimnieciskā emancipācija. Tautiskā laikmeta līdzcīnītājs A. Bandrevičs saka, ka vietējie vācieši būtu likuši jaunlatviešus un viņu „Pēterburgas Avīzes“ pilnīgi mierā, ja viņi būtu nodarbojušies ar abstraktiem (teorētiskiem) latvietības kultūras jautājumiem. Bet viņu cīņa par zemnieku agrārā un tiesiskā stāvokļa uzlabošanu sacēla pretim visus Baltijas vāciešus. Arī Valdemārs ieguva viņu vidū lielākos pretiniekus tādēļ, ka viņš „St. Petersb. Zeitung'ā“ rakstīja pret projektu pārdot visas Vidzemes un Kurzemes kroņa muižas Baltijas muižniekiem, ko gribēja darīt, lai krievu valsts kase uzlabotu savas finances. Valdemārs to panāca un krievu valdība nepārdeva kroņa muižas. Kroņa zemniekiem tiešām arī bija labāki dzīves apstākļi.

Cik izveicīgi Valdemārs pratis aizstāvēt latvju nacionālās intereses, kad tām draudējušas briesmas, redzams no sekojoša gadījuma: kad krievu valdība gribēja pavēlēt latviešu grāmatas iespiest krievu burtiem, Valdemārs tam piekritis, bet aizrādījis, ka tad būšot jāpārdrukā bībele, dziesmu grāmata u. t. t., tauta esot pieradusi pie gotu burtiem, kādēļ ārzemēs radīšoties uzņēmēji, kas latviešus kontrabandas ceļā apgādāšot grāmatām, kas iespiestas gotu burtiem. Tas pats būšot arī ar laikrakstiem. Tanī laikā Ņižņijnovgorodā konfiscēti 100,000 eksemplāri revolūcionārā Hercena „Kolokola“, kuŗu arī slepeni ieveda no ārzemēm. Valdemārs aizrādījis, ja līdz Ņižņijnovgorodai varot nosūtīt tādu daudzumu laikrakstu, cik reiz vieglāk nebūšot to izdarīt valsts malienā. Un jautājums apklusis.

Lai ieinteresētu tā laika vienaldzīgo krievu sabiedrību, kā viņš to raksturo, un ar Krievijas valsts palīdzību lauztu Baltijas vāciešu varu, Valdemārs ne-

Krišjāņa Valdemāra rokraksts.

varēja griezties krievu sabiedrībā dēļ palīdzības latvju nacionālo interešu vārdā. Viņam bija jāuzsver pirmā kārtā krievu valstiskās intereses, kas slavofiļu ideoloģijas laikmetā nozīmēja krievu polītiskās, saimnieciskās un kultūrālās varas nostiprināšanu Baltijas jūras piekrastē. Vācu varas laušanu Baltijā viņš lielā mērā arī panāca.

Valdemārs ir reālpolītisks minimālists. Gaisa pilis viņš nebūvē, bet savus lielos nodomus reālizē pakāpeniski, kas galu galā pieņem milzīgus apmērus. Kad projektēja dibināt latvju augstāku mācības iestādi, Valdemārs ieteica no jau savāktā mazā kapitāla dibināt vienklasīgu vai divklasīgu augstāku vai normālskolu. „Pa tādu ceļu iedami," viņš saka, „latvieši varbūt tiks ātrāk pie apriņķa skolas un pat ģimnazijas, kamēr igauņi vēl strīdēsies par programmu savai vēl neceltai Aleksandra skolai." „Latviešu tautas labākai, gaišākai nākotnei", Valdemārs vienmēr ir ticējis, un lai atrauts Latvijai, viņš tās dzīvi svešumā dzīvojis līdz. Latvju patriotisms, lai cik neskaidrs tas daudziem bijis viņa laikā, Valdemāru nav atstājis līdz pat mūža vakaram.

Še rodas jautājums, vai Valdemāra krievisko polītiku aizstāvēja arī citi jaunlatviešu vadoņi, jeb vai viņš bija viens šai nepateicīgā un tautai bīstamā cīņas laukā? Dr. A. Zandbergs savās atmiņās par Kr. Valdemāru raksta, ka „vislielākās sirdssāpes un raizes Valdemāram darījuši latviešu pašu uzbrukumi, kuru starpā bija ne tikai rīdzinieki, bet pat maskavieši (Vēbers, Barons, Dr. Zandbergs u. c.)." Tie kurnējuši un nav bijuši mierā ar Valdemāra polītiku, kuras ļaunumi visgaišāki parādījās astoņdesmitājos un deviņdesmitājos gados. Bet tas Valdemāru nevarēja pārliecināt — viņš gāja savu nosprausto ceļu tālāk.

Cik dziļi Valdemārs pārdzīvoja latvju tautas centienus, to liecina pāris piemēru. „1872. gadā," raksta A. Deglavs, „bija ieradies Rīgā Valdemārs, kam par godu Latviešu biedrība sarīkoja goda mielastu. Viņš par biedrībā notikušām ķildām un šķelšanos vēl nezināja itin neko un palicis tikpat kā no mākoņiem izkritis, tiklīdz no Dīriķa dabūjis dzirdēt, ka tas pats no biedrības esot izslēgts. Viņš tūdaļ visiem spēkiem pūlējies pretiniekus atkal samierināt, un kad viņam tomēr šis nolūks neizdevies, tad gauži raudājis un arī goda mielastā nepalicis." Otru gadījumu atstāsta A. Bandrevičs A. Birkertam. Tas bijis 1881. gadā, kad Kr. Kalniņu, A. Vēberi un B. Dīriķi izslēdza no Latviešu draugu biedrības. Māteru Juris šai gadījumā bija iespiedis asu rakstu „Baltijas Zemkopī", Valdemārs par šo rakstu bija tā sajūsmināts, ka tēlegrafēja Māteram savu atzinību. Valdemārs atzina, ka Māteram liels nopelns ar šādu uzstāšanos: „viņš lauzis mācītāju varu tautā."

Ja Valdemārs savos vīra un vecuma gados spēja tik dziļi sajūsmināties par latvju nacionālām cīņām un sāpīgi sajust to trūkumus, tad viņa diplomātija krievu valdības un sabiedrības aprindās nevarēja būt vērsta pret latvju tautas svētākām nacionālām interesēm. Katrā ziņā, Valdemāra personībā ir tikai šķietamas pretrunas. Viņš tās nesajuta, viņa dzīve un darbība ir noskaņoti vesela un harmoniska.

Latvju pilsoniski-tiesiskās apziņas atmoda nāca īsi pirms latvju nacionālās atmodas, bet viņu sabiedriskie un psīcholoģiskie cēloņi bija tik kopīgi, ka to analize ir ļoti sarežģīta. Latvju pilsoniski-tiesisko apziņu un mūsu pilsonības garu izteica Krišjānis Valdemārs tik pat pilnīgi, kā nacionāli-kultūrālo atmodu un latvju intelliģences garu — Kronvalda Atis. Ja pēdējais absolūti atturējās iejaukties latvju sociāli-tiesiskā laukā, un nodevās vienīgi nācionālās kultūras misijai, tad Valdemārs, turpretim, nevarēja paiet garām nacionālās atmodas un pašapziņas veicināšanai, jo bez tām viņa galvenais — tautsaimnieka darbs palikt bez vēlamām sekām.

Un Valdemārs, ģeniālais ekonomists, palika par tautiskās atmodas iezvanītāju, par „Pēterburgas Avīžu" nodibinātāju. Ja Valdemārs savā mūžā nebūtu nekā vairāk padarījis, kā vienīgi nodibinājis šo slaveno laikrakstu, ar kuru sākās jauns laikmets latvju kultūras vēsturē, arī tad viņš būtu ieguvis nemirstību mūsu tautā. Ne velti „Pēterburgas Avīzes" palikušas par latvju tautiskās atmodas simbolu, par tautiskās kustības pirmā posma spilgtāko izteiksmi. „Pēterburgas Avīzes" ir pirmais latviskā garā un gudra, noteikta nacionālpolītiķa vadīts laikraksts, bet Krišjānis Valdemārs latvju nacionālās avīžniecības tēvs. Kā žurnālists Valdemārs ir lietišķs un noteikts, viņa latviskos rakstos tomēr manāms stila smagums un neizkoptas, nepilnīgas valodas iespaids.

Ar to, ka Krišjānis Valdemārs tik pilnīgi izteica savas tautas laikmeta centienus, viņa iespaids uz tautu un tuvākiem biedriem bija milzīgs. Krišjānis Barons, Fr. Brīvzemnieks un arī Krišj. Kalniņš saņēma no Valdemāra daudzus ierosinājumus, iespaidus un darbības virzienu. Jaunā, augošā latvju intelliģence, studenti un sabiedrības darbinieki dažādās nozarēs saņēma no viņa padomus. Bet vislielāko iespaidu Valdemārs atstāja uz mūsu jauno pilsonību. Lai gan pēdējai bija visas īpašības, kuras Valdemārā atspoguļojās bagātākā mērā un spilgtākā izteiksmē, tad tomēr Valdemārs tai deva noteiktu virzienu un pamatus vairākām paaudzēm. Latvju pilsonības praktiskums, materiālisms, reālpolītikas virziens, orientācija un lojālisms — tas viss ir spilgti izteikts Krišjāņa Valdemāra personībā. Krišjānis Valdemārs ir viena no tām kolosālām personībām, kādas latvju kultūras vēsture līdz pat pēdējam laikam nav devusi mums daudz.

Krišjānis Valdemārs dzimis 1825. gada 7. novembrī, Kurzemē, Talsu apriņķī, Ārlavas draudzē, Sasmakas Vecjunkuros. No dabas ļoti apdāvināts, viņš jau piektā dzīvības gadā iemācās lasīt. 1835. g. Krišjāņa vecāki — Mārtiņš un Marija ar bērniem pāriet dzīvot uz Sasmaku (tagad Valdemārpili), mazu žīdu miestiņu. Kā pirms tam, tā arī Sasmakā zemkopība bija Valdemāra ģimenes galvenā nodarbošanās. Mazais Krišjānis palīdzēja vecākiem lauku darbos. 1836. gada ziemā Krišjānis iestājās Sasmakas draudzes skolā, bet pēc pāris mēnešiem atkal izstājās un nākošā gadā pārgāja uz Pūņu muižas skolu. Še pēc pusgada arī to atstāja un 1838. gadā iestājās Lubezeres skolā. Tai laikā Kr. Valdemārs pirmo reizi ieraudzīja jūru, jūru, kurai viņam bija lemts ziedot lielāko daļu no sava mūža darba. Pabeidzis Lubezeres skolu 1840. gadā, Valdemārs līdz 1844. gadam palika Sasmakā un mācīja latvju un žīdu bērnus. Viss viņa gada ienākums sniedzies no 25—35 rubļiem, jo žīdi maksājuši tikai 3 kapeikas par mācības stundu! 1845. g. Valdemārs pārgāja uz Jelgavu, ar nodomu iestāties ģimnazijā, bet aiz dažādiem iemesliem to vēl nevarēdams, pieņēma Rundālē rakstveža palīga vietu. Še

viņš nodarbojās ar vēstures studijām, caurām naktīm lasījis vēsturiskus darbus. Pēc Valdemāra paša izteicieniem, viņš Rundālē nedaudz naktīs pie skala uguns izlasījis 12 sējumus biezu sacerējumu. No Rundāles Valdemārs aizgāja uz Lielbērsteli par rakstvedi, no turienes 1847. g. uz Ēdoli tādā pašā vietā. Ēdolē Valdemārs nodevās pašmācībai, gatavodamies iestāties ģimnazijā, nodibināja mazu bezmaksas bibliotēku un citādi pulējās ierosināt apkārtnes iedzīvotāju interesi izglītībai. Šai amatā Valdemāram bija izdevība pamatīgi iepazīties ar Latvijas zemnieku tiesiskiem, resp. beztiesību apstākļiem un, vispāri, tuvāki pieiet klaušu zemnieku dzīvei. „1848. gadā," raksta Āronu Matīss, „būdams Ēdolē par pagasta skrīveri, Valdemārs iepazinās ar citiem centīgiem latviešu jaunekļiem, starp kuŗiem atradās arī nelaiķis Lepevičs un Spāģis. Ar šiem viņš pārrunāja, kā modināt savus tautiešus uz rosīgu dzīvi. Valdemāram bija īpašība, ka viņš sarunā un izteiksmē ar citiem ieguva drīzi pārsvaru, kādēļ centīgie jaunekļi jo karsti piekrita Valdemāra priekšlikumiem, un tos pēc iespējas veicināja. Bet kad nu diemžēl toreizējie vācu vadoņi ne labprāt uz tādām lietām skatījās, tad jaunekļu pulciņš, gribēdams izbēgt savos darbos traucēšanu, dibināja kādu nevainīgu biedrību, zem nosaukuma „Jūŗas izsmelšanas biedrība", kur par savu nodarbošanos arī veda protokolus. Tā vienā protokolā stāv rakstīts, ka nolemts jūŗas malā izrakt bedri un jūŗu tur ielaist; citā protokolā: kad viena bedre izrādīsies par nepietiekošu, tad nolēma rakt vēl otru bedri; tālāk: šķīstuma iznīcināšanas dēļ dzer pudeli alus u. t. t. Tā viņi varēja netraucēti strādāt, un nav noliedzams, ka viņi dažādi zinātniski darbodamies, mūsu attīstībai likuši pirmos pamatus."

Krišjāņa Valdemāra jūrskola.

1848. gadā Kr. Valdemārs griezies pie ģenerālgubernātora kņaza Suvorova ar lūgumu, palīdzēt viņam iegūt augstskolas izglītību. Iepriekš ievācis ziņas par Valdemāru un viņa „jūŗas izsmelšanas biedrību", kņazs Suvorovs ieinteresējās par savādo jaunekli, un ar rekomendācijas vēstuli to sūtīja uz Liepāju. 1849. gadā Valdemārs 24 gadu vecumā iestājās Liepājas ģimnazijā, sekmīgi mācījās un vaļas brīžos vēl sarakstīja savu pirmo grāmatu latvju valodā: „300 stāstus, smiekla stāstiņus un mīklas" (izdota Liepājā, 1852. gadā). 1854. gadā Valdemārs sasniedza savu senilgoto sapni: viņš iestājās Tērbatas ūniversitātē studēt valsts un tautsaimniecības zinības. No šī laika Valdemārs atstāja dzeju, kuŗai līdz tam bija nodevies, kārtīgi apmeklēja lekcijas un lasīja profesoru ieteiktās grāmatas. Bet jau otrā studiju gadā viņš sāka šaubīties par dažu zinību nozīmi un mācības gaitu ūniversitātē. Kr. Valdemāra gars slāpa praktiskas darbības un viņš pulcināja latvju studentus, tā sauktos „latviešu vakaros". Zinātnes un sadzīves jautājumu apspriešana ir galvenā „latviešu vakaru" darbība. 1858. gadā Valdemārs pabeidza Tērbatas ūniversitāti un atraidījis vilinošo priekšlikumu, palikt ūniversitātē gatavoties par lektoru, nokļūst Pēterpilī, tur strādā dažādās ministrijās un raksta par Baltijas lietām laikrakstā „St. Petersb. Deutsche Zeitung". No 1860. gada viņš valdības zemstes un jūŗniecības biedrības uzdevumā apceļo Krievijas jūŗu piekrastes, ārzemju jūŗu skolas un vispāri nodarbojas ar jūŗniecības pētīšanu un šīs idejas propagandu. 1860. g. Valdemārs apceļo Baltijas jūŗas piekrasti, 1861. g. Vācijas piekrastes līdz Klaipēdai, 1868 gadā Somiju, Zviedriju, Norveģiju, Dāniju, Angliju, Beļģiju un Holandi savākt ziņas par jūŗas skolām; 1873. g. viņš apceļo Melnās, Azovas un Kaspijas jūŗas piekrastes. 1862. g. Valdemārs izdod vēsturiskās „Pēterburgas Avīzes", līdz gada beigām bija to faktiskais un atbildīgais, pārējā laikā — (līdz 1865. g. jūnijam) atbildīgais redaktors. 1864. gadā viņš atveŗ Aināžos pirmo latviešu jūŗas skolu. 1865. gadā „Pēterburgas Avīzes" apstājās un Valdemāram iznāca lielas nepatikšanas ar Novgorodas latviešu kolonistu lietu. Morāliskās ciešanas no šīs nelaimīgās kolonijas Valdemāram bija tik lielas, ka pēc Kr. Barona vārdiem „Valdemāram bija pat brīdis, kad no manis šķirdamies tas piebilda, ka atvadoties varbūt uz visu mūžu. Mana atbilde bija īsa un nevarēja būt no liela iespaida; bet viņa paša elastīgais gars pārspēja šo acumirklīgo vājumu un otrā rītā es ar prieku viņu atradu no jauna spirgtu, spēcīgu un gatavu visām vētrām spītēt." Šīs kolonijas dēļ Valdemāru tikko neizsūtīja uz Sibiriju, bet lielkņazs Konstantīns Nikolajevičs viņu izglāba.

Savu daudzo pretinieku apvainots un apmelots, Valdemārs 1866. gadā aizbrauca uz Maskavu. Par Valdemāra Maskavas dzīves sākumu Fr. Brīvzem-

nieks raksta: „Maniem zābakiem jau nebija biezas zoles, bet Valdemārs atnāca ar pavisam noplīsušiem. Nelaimīgo muižu dēļ arī te viņam vēl nelika miera, izūtrupēja vajadzīgās istabas lietas. Es tās nosolīju Valdemāram atpakaļ par 25 rubļiem. Bet nu tika strādāts! Caurām naktīm. Uz visām pusēm!“ Valdemārs sāka strādāt slavofiļu laikrakstā „Moskovskija Vedomostji“ redakcijā un vadīja Baltijas nodaļu. Pēc tam viņš strādāja laikrakstos: „Moskva“, „Moskvič“, „Sovremennaja Ļetopis“ un sagājās ar Katkovu un citiem slavofiļu vadoņiem. No tiem viņš dabūja svarīgas politiskas ziņas, kuŗas sniedza tālāk saviem Maskavas biedriem un arī Rīgas latviešu vadoņiem, kas reti kādu darbu uzsāka, iepriekš neuzklausīdami Valdemāra domas. Tikai astoņdesmitos gados Valdemāra iespaids uz latviešu politisko un sabiedrisko dzīvi stipri mazinājās. 1866. gadā tautas apgaismošanas ministrija uzdeva viņam sastādīt krievu-latviešu vārdnīcu. 1870.—71. g. Valdemārs ir faktiskais „Mosk. Deutsch. Zeitung“ redaktors. Maskavā Valdemārs atkal pulcina ap sevi latvju intelliģenci, studentus u. c. „latviešu vakaros“, no kuŗiem vēlāk daudzi palika par ievērojamiem latvju sabiedrības un kultūras darbiniekiem, piemēram, Fr. Brīvzemnieks, Kr. Kalniņš u. c. „Tā bija socioloģiska skola,“ saka Dr. Buttuls par šiem latviešu vakariem. 1878. gadā Valdemārs ierosina Maskavas latviešu pulciņu laist klajā izlasītu latvju tautas dziesmu krājumu. Valdemāra darba spējas bija apbrīnojamas. Viņa nenogurstošais biedrs jūŗniecības laukā, A. Bandrevičs, kas 17 gadus dienu dienā ticies ar Valdemāru, saka, ka viņš vienmēr atradis Valdemāru darbā, dzīves prieka pilnu. Viņš bijis ne visai liela auguma, vājš runātājs, bet tomēr sarunā pārliecinošs. 1872. gadā uz Valdemāra ierosinājumu Maskavā nodibināja Ķeizarisko jūŗniecības biedrību. Valdemārs ziedoja tai visu savu lielo enerģiju, vienmēr prātā paturēdams arī latvju jūŗniecību. Pāris gadus pirms savas nāves viņš raksta, ka latvji jūŗniecības laukā speŗot lielākus un arvien lielākus soļus, un galā nākot pie atziņas, ka tie ir Krievijas holandieši. 1882. gadā Rīgā nodibinājās latvju kuģinieku biedrība „Austra“, kuŗai Valdemārs deva savas bagātās zināšanas un piedzīvojumus jūŗniecībā. Biedrības virzienu noteica Rīgas latviešu biedrības vadoņi, kas neklausīja Valdemāra ciešiem padomiem un tādēļ tā bankrotēja. Bet auglīgākā Valdemāra darbība jūŗniecības laukā saistās ap Ķeizarisko jūŗniecības biedrību, kuŗai viņš ziedoja savu apbrīnojamo enerģiju un mūža pēdējos gadus līdz 1891. gada 7. decembrim, kad viņš šķīrās uz mūžu no visiem saviem darbiem. Krišjāņa Valdemāra atdzisušās miesas pārveda Rīgā, kur 16. decembrī tās apglabāja Ģertrūdes kapos. 1898. g. Rīgas latviešu biedrība uzcēla uz viņa kapa pieminekli.

Angelika Gailīte.

Latviešu sievietes īpatnība

Plašajā Dieva pasaulē ir liela dažādība. Ir daudz puķu, un katrai savs veids, sava krāsa, sava smarža — savs dziļums. Ir daudz tautu, un katrai sava fiziskā, kā arī garīgā seja. To pašu mēs varam teikt par katras tautas sievieti. Šo atšķirību mēs nojaušam un redzam, iepazīstoties ar dažādām tautām un to sievietēm dzīvē; to liecina atsevišķu tautu māksla un vēsture.

Te gribu runāt par latviešu sievietes garīgo seju — viņas spējām un rakstura īpašībām. Latviešu sieviete, kam paviršs skatītājs varbūt mēģinās noliegt spilgtas krāsas, var lepoties ar lielu garīgu aureolu.

Lai piedod lasītāji, ja aizskāršu vispār zinātnes lietas, bet šeit, runājot par augstāk minēto jautājumu, man jāaizrāda uz berpartejiskiem lieciniekiem par latviešu sievietes gara modrību, apdāvinātību un daiļuma izjūtu. Biezos Latvju daiņu sējumus, ar simtiem tūkstošiem tautas dziesmu, pa lielākai daļai, t. i. ap trīs ceturtdaļas, sacerējusi latviešu sieviete; tāpat tā krāsu un veidu bagātība, ko glabā Valsts vēsturiskā mūzeja etnografiskā nodaļa un vēl dažas labas latvietes pūrs, kuŗa saturu mēs tagad gan pašu mājās tautas svētkos apbrīnojam, gan gadījumā rādām citām tautām un gūstam vienbalsīgu atzinību, ir latviešu sievietes darbs. Tiešām apbrīnojams mantojums, ko mēs esam saņēmuši no senās latvietes! Tas mums savā laikā, sākot ar pagājušā gadusimteņa 60. gadiem, tautas atmodas laikmetu, — ir bijis pirmais svarīgais pierādījums, ka latviešiem bijusi pašiem sava kultūra un ka svešie ienācēji, kas sevi gribēja iztēlot par mūsu tautas labdaŗiem un kultūras nesējiem, īstenībā ir bijuši latviešu kultūras dabiskās attīstības nomācēji, kavētāji, nevis nesēji un veicinātāji. Tā mēs redzam, ka latviešu sieviete netieši ir darbojusies līdzi tautas pašapziņas modināšanā un tās aizstāvēšanā.

Tautas dziesmas, šīs senlatviešu kultūras patiesās liecinieces, vienkāršā, dziļi mākslinieciskā veidā mums rāda latviešu sievieti ģimenē un darbā. Tur pāri visam paceļas mātes tēls. Tas ir kā saulīte: „Saule, saule, māte, māte, abas vienu mīļumiņu: saule silti sildīties, māte mīļi parunāt;“ kā gaisma pati: „Dedzu skalu, dedzu sveci, tumša mana istabiņa; ienāk mana māmuliņa, tūdaļ gaiša istabiņa.“ Latviešu māte rūpējas nevien par bērnu fizisko labklājību, no tās bērni smeļas arī gudru padomiņu, tādēļ tik liels zaudējums, ja mātes pietrūkst. Tā kļūst saprotama bāŗu dziesmu bagātība un dziļo sēru izpausme.

Dainas mums tēlo arī čaklo, tikušo tautu meitu, ko mīļā, gudrā māte lielu audzējusi. Daiļums bez tikuma latviešu tautā zemu vērtēts. Un dainas dod bezgala daudz piemēru par čaklo, centīgo, izveicīgo meitu, kas prot vērpt, aust, šūt, adīt un izrakstīt savu pūru. Un tas viņai bieži jādara tad, kad citi atpūšas no dienas darbiem: „mēnestiņa gaišumā“, „tumšajā kaktiņā“, vai arī „migliņāi, rasiņāi, dūmojāi istabā“. Bet daudzām meitām ir tādos apstākļos nav iespējams atlicināt sev brītiņu laika: „Citas meitas pūru dara, kādu pūru es darīju? Es bij' kunga darbenīca, vai bij ziema, vai vasara.“

Smagie apstākļi un svešas varas māca latviešu tautu, bet nenomāca, un latviešu sieviete tie izveidoja lielu izturību. Viņa stāvēja visās gaitās blakus vīram un brālim, bet bez tam viņa kopa un audzināja bērnus. Kāds 18. gadusimteņa šejienes vācu rakstnieks, mācītājs A. V. Hūpels, liecina, ka tā laika latviešu zemniece protot visus darbus mājā un tīrumā un tālāk viņš saka: „Viņa pa laikam ir arī savas mājas skolotāja. Pietiekams pierādījums, ka mūsu zemnieku sievas apkauno daudzas vācietes."

Tā tad ir nodota bezpartejiska vēstures liecība par latviešu sievietes vispusīgajām spējām senos, grūtos laikos. Un vēlāk, kad tauta sāka atgūt iespējas tālāk izglītoties un attīstīties, latviešu sieviete apstiprina šo savu īpatnību. Aspazija paceļas augstu latviešu literātūrā nevien kā pirmā lielā latviešu dzejniece, bet kā spožākā parādība mūsu pagājušā gadu simteņa lirikā vispār, un Brigaderu Annas pēdējā posma darbs, latviešu sievietes radītājas gars ir sasniedzis pilnīgāko izpausmi. Šo lielo rakstnieču sacerējumos latviešu sieviete parādās gan kā fantazijas apveltīta sapņotāja un dedzīga cīnītāja, gan arī kā apzinīga, atturīga, augsti tikumiska sieviete ar lielu mēra izjūtu un noteiktu, īpatnu stilu, kas, būdams gan diezgan aprauts un brīžiem pat ārīgi skarbs, ilgi derēs par laba latviska stila paraugu. (Brigaderes autobiografiskā triloģija.)

Un sabiedriskajā kultūras dzīvē tieši sievietes ir bijušas tās, kas ienesušas nacionālas, garīgas vērtības: krievu laikos viņas ir dibinājušas pirmās latviešu ģimnazijas, kur darbojās izglītotākie un rosīgākie latvieši un ievērojami rakstnieki mācīja latviešu valodu. Šais skolās valdīja latvisks gars kā audzinātājos, tā audzēkņos. Tā latviešu sieviete intelliģentā darbā ir apliecinājusi savu nacionālismu un to audzinājusi jaunajā paaudzē.

Latviete atrod darba prieku un ir pēc būtības optimiste, dzīves attaisnotāja, ne noliedzēja.

Bet es negribu šeit tikai cildināt latviešu sievieti, es gribu noskaidrot tās garīgo seju. Un te man, diemžēl, jāatzīst, ka tai piemīt arī daži trūkumi. Lielākais no tiem ir aklā mātes mīlestība, ko tik spilgti tēlojis mākslinieciskā ziņā mūsu pilnīgākais rakstnieks — Rūdolfs Blaumanis un kas arī mūsu dienās pazudina ne vienu vien dēlu vai meitu. To var gan izskaidrot un saprast, jo latviete, kas pati sūri grūti cietusi bērnībā, grib saviem bērniem dzīvi darīt vieglāku, un te nu dažreiz viņai aptrūkst līdzsvarotās, gaišās apstākļu izpratnes: viņa bērnus izlutina par ļaunu nevien sev, bet tieši viņiem.

Otrs, vienas daļas tagadējo latviešu ļaunums ir bēgšana no mājām un dažreiz līdz ar to zināma vieglprātība. Tas apdraud ģimeni un visu tautu, un māja zaudē savu siltumu un pievilcību, kāda tai bija un arī ir vēl īstās mājās, ko saskaņotā sadarbībā ar saimnieku vada apzinīga, cēla saimniece. Tagadējā latviete nedrīkst aizmirst, ka saimnieces loma mājā un ģimenē ir līdzvērtīga saimnieka uzdevumam. Kā bez saimnieka, tā arī bez saimnieces māja nīkuļo, dzimta aiziet bojā. Protams, ne visām sievietēm ir dots kļūt par savu māju saimniecēm. Ir daudz tādu, kam tādu māju nemaz nav. Ir arī tādas, kam ir sevišķas spējas kādai zinātnei, mākslai vai arodam; tādām tās, bez šaubām, jāizkopj, bet lielajam vairumam sieviešu jārūpējas par savu māju un ģimeni, jāaudzina nākamais cilvēks, jo no tā atkarāsies arī mūsu uzplaukstošās valsts un tautas nākotne. Ja nu latvietes kardinālā īpatnība ir, kā redzējām, stiprs garīgums, centība un izturība, tad tieši šīs īpatnības ir pavisam nepieciešamas lielajā, atbildīgajā audzināšanas darbā.

Tā tad, vērojot latviešu sievieti senatnē, pamatojoties uz viņas atstāto mantojumu un citām liecībām, un jaunākajos laikos, apskatot viņu dzīvē un darbā, varam secināt, ka latviete ir darbīga, izturīga, pašaizliedzīga, ar stiprām garīgām interesēm un spējām un liela daiļuma izjūtu, bet mīlestībā dažreiz akla un modernajā dzīves straumē pārāk aizrautīga, no kā būtu jābrīdina tikpat mātes, kā arī pašas jaunavas, kas dodas prom no mājām. Un te arī jāaizrāda, ka labāko latviešu sieviešu īpatnība ir bijusi laiku laikos nevien pievilkt un saistīt vīrieti ar naivitāti un pieglaudīgumu, kā tas ir īpatnēji dažu dienvidnieku un austrumnieku sievietēm, bet stāvēt blakus ar vīru priekos un bēdās, būt draugam un līdzvērtīgam dzīvesbiedrim kopējā darbā katram savā sfairā, kā to pareizi ir uztvērušas mūsu aizsardzes. Tad mūsu laiku sieviete būs cienīga senās latvietes darba turpinātāja un jaunu vērtību radītāja par svētību sev, ģimenei un valstij.

Pulkvedis-ltn. K. Kārkliņš

Domas par vadību

III saruna. (Pie filozofa, pēc piecpadsmit dienām.)

> Viņš apgalvoja, ka visnepieciešamākais pasaulē ir klejojošie bruņinieki, un ka to kārtu viņš atjaunošot.
>
> Servantess.

F i l o z o f s : Jūs rītdien dodaties projām?

V i r s n i e k s : Un to es nenožēloju. Mūsu sarunas ir šī laika sprīža jaukākā sastāvdaļa. Es tomēr vairs neesmu piemērots šai pretešķību pilnai dzīvei. Pie jums, dēmokratiem, birokratiem, kāds virsnieks neko nevar pasākt. Pēc kādiem trim mēnešiem tam atņem (ar vienkāršu apkārtrakstu) ļaudis, ko tas ir veidojis. Vienīgais īstais darbības lauks ir politika; bet es tur esmu nepraša. Marokā, jūs vāciet partizāņus, apzīmējiet ceļus, rokiet akas, padzeniet laupītājus, liekiet valdīt kārtībai, un jūs esiet liels, dižens vīrs; tas ir patīkami.

F i l o z o f s : Un vai jūs mīlē?

V i r s n i e k s : Vai pakļautie? Jā, bet to vajaga iegūt. Berberi? Tie jūs dievina, ja jūs esiet dižens karotājs. Kā lai tie jūs mīļotu. Jūsu uzspiestais miers izjauc to priekus un iznīcina to pilnīgi kareiviskās sabiedrības līdzsvaru. „Bet kā? — tie domā. — Vai tad drošsirdīgiem vīrjem aizliegts savstarpēji pašaudīties?" Kā lai sievietes spētu izvēlēties sev to brašāko vīrieti? Bezdarbniekos nonāks slavas dziesmu kalēji, jā nebūs varoņdarbu.

F i l o z o f s : Ak tā, manu mīļo iekarotāj; bet kas tad būtu tas iekarojamais priekšmets? Mūsu beidzamā sarunā, es biju miermīlīgi noskaņots un pieklājīgi apskatīju darbības ģenija raksturu, neapstrīdot tā pozitīvo vērtību. Mēs atzinām, ka daži cilvēki, lieli karavīri, ministri, rūpnieki, ir vairāk par citiem spējīgi apzīmogot visumu ar

savas gribas zīmi. Un to es arī tagad atzīstu. Bet es arī redzu, ka ierindas cilvēks, kas iekļauts to pasākumos, tur atstāj dažreiz savu dzīvību, bet vienmēr savu brīvību un izpriecas. Paceļas jautājums, vai tas atmaksājas. Jūsu berberi naīvi dzīvoja savu nekārtīgo, laupītāju dzīvi; ko tiem dod jūsu militārais miers? Jau gadusimteņiem indusi pieraduši pie savas bezrūpīgās un briesmu pilnās dzīves; kāds īsts prieks būtu tiem no britu ērtības un policijas? Mājās audēji strādā savās saimēs Normandijas un Pikardijas sādžās; vai ir labi, ka jūsu rūpnieki izbrīvējuši tiem drūmās kazarmes? Miermīlīgu un svētdienīgu cilvēku sabiedrība, — kas pa lielākai daļai nodarbojas ar garīgiem pētījumiem un kas rūpējas tikai, lai tiem būtu maize, dzīvoklis, apģērbs, — varētu būt pārāka par tailorizēto Ameriku. M-me Staēls maigā Vācijā, kur mazo valstiņu slinkie galmi nodarbojas tikai ar mīlestību un literātūru, bija laimīgāka un civilizētāka, nekā Stinnesa mēchaniskā Vācija, vai Šlīfena eksplozīvā Vācija. Straujums nav svētība; darbīgums nav tikums. Kārtība ir līdzeklis, ne mērķis. Jā īstais mērķis ir cilvēku labklājība, vai tad tie tiešām ir laimīgāki ar jūsu varoņu palīdzību?

Virsnieks: Tiešām pikanti dzirdēt, ka jūs aizstāviet slepkavošanu un laupīšanu. Es nekad neesmu teicis un arī neticu, ka varoņa mērķis varētu būt cilvēka labklājība. Jūs atrodiet, ka kārtība nav mērķis. Es ticu, ka priekš dažiem gariem tā ir mērķis. Padarīt neskaidru par saprotamu, izstigot plašas alejas nekārtīgos mežos, sakopot atsevišķus spēku grupējumus ir prieks un arī vajadzība. Ludviķis XIV veidoja, bez šaubām, Franciju gandrīz tāpat, kā savu Versaļu. Gars, kas veidojis apkārt Triumfa arkai šo skaisto aveniju zvaigzni, ir tas pats, kas radīja ūniversitāti, goda leģionu un valsts padomi. Mākslinieku un darbības cilvēkam ir daudz kopīgu rakstura vilcienu. Kā viens, tā otrs necieš nekārtību darbā un grib tai uzspiest kārtību, kas veidojas to gara acu priekšā un kas tos aizrauj. Mākslinieks apmierinājas iedomātās pasaules radīšanā; darbības cilvēks pārveido īsto pasauli. Es esmu kā neveikls mazs bērns, kas spēlējas ar māliem, bet man ir liels prieks veidot mana posteņa zemes gabalu.

Filozofs: Ar to būtu izskaidrojams, ka mākslinieks reti ir darbības cilvēks. Pie mazākās īstenības pretestības, tam viegli izvairīties iedomu pasaulē un tur veidot pēc vēlēšanās. Ņemiet d'Anuncio piemēru. Tā noteiktā latīniskā daiļrunība, tā graciozi vieglā bezbailība, Fiumes varonīgais piedzīvojums, viss tas pareģoja lielu ļaužu vadoni. Bet tas viss bija īsi, spīdoši uzliesmojumi. Rūdīts politiķis Džiolitti iespēj īstenībā vairāk par to. Kāpēc? Tāpēc, ka īstam māksliniekam darbības tieksmes ir ar pārtraukumiem. Tas kādreiz var iet apmētāt ar bumbām kādu pilsētu, var aizraut ar runu romāņu baru. Bet tas viņam ir īsi dzīves ceļa pastaigas posmi. Tikko miesiskās būtnes nevēlas tā darboties, kā to vēlas kungs - veidotājs, šis atgriežas savā paklausīgu fantomu pasaulē, kur tas ir varenāks par Cēzaru. Birms, dodoties uz Grieķiju, grib tapt par tās ķēniņu, bet drīz tam galīgi apnīk nožēlojamie grieķi, kas tik ļoti atšķiras no Homera grieķiem. Lamartīns noguris nopūšas, līdz ko ierauga vienkāršos dumpiniekus savā eņģeļu revolūcijā.

Virsnieks: Bet Cēzars bija rakstnieks.

Filozofs: Bet ar mazu iedomas spēju.

Virsnieks: Vai Ģēte nevarētu būt par dižu ministri? „Labāk nodarīt pārestību, nekā paciest nekārtību," Taleirāna cienīgs vārds.

Filozofs: Bet Taleirāns to nebūtu rakstījis. Patiešām, Ģētes, kā darbības cilvēka, dzīves gaita ir īsa. Manu karavīr, ko jūs domājiet par tādu kara ministru, kas, saņēmis atļauju apmeklēt Italiju, raksta savam valdniekam: — Es esmu atguvis savu īsto es. Bet kādu? Kā mākslinieks... Mēs novirzāmies no mūsu temata. Es atkārtoju: Vai vēlama varoņa virsvadība? Ko tas var dot ienaidnieka labklājībai?

Virsnieks: Es būtu vēlējies jūs redzēt, dārgo skolotāj, ienaidnieka augstajā cepurē — kepī cīņā pie Borny, pie Rezonville, pie Saint-Privat. Nekad, varbūt, Francijai nav bijuši tik diži karavīri. Bet šiem karavīriem nebija vadoņa. Virspavēlnieks Bazēns ar lielu bravūru pastaigājās pa kaujas lauku, bet nodarbojās ar adjutanta padarīšanām. Viņš komandēja kāda vada šaušanu, taisīja dažam piezīmi par apģērbu, bet pilnīgi piemirsa, ka tas ir atbildīgs par visu armiju. Velti Ladmirault's un Canrobert's lūdza nosūtīt pastiprinājumus un darīt zināmus savus nodomus. Vadonis, nodziļinājies makiaveliskā klusībā, palika notikumu vērotāja lomā. Mūsu bezdarbībā, lēnām, brieda ienaidnieka uzvara. Ienaidnieks bija tas, kas no šīs nākotnes bezveida masas, kurai mēs netraucēti ļāvām plūst, veidoja savu valsti. Jā vispāri kaujā uzvara gūstama, tad šinīs kaujās jau nu neapšaubāmi. Tikai vajadzēja pateikt divus vārdus: „Uz priekšu!"; un vāci būtu sakauti. Iedomājaties varbūtējās pasaules pārvērtības. Pastāvīgā armija būtu pieveikusi apbruņotu tautu. Pasaule būtu atteikusies no šīs ceļojošās un rupjās idejas. Dēmagoģija nozustu; pasaules kaŗa nebūtu. Bazēns bija vienkāršs darbinieks, bet ne karavadonis; visu spēks izkūpināts ģenerāļu bezspēcības dēļ. Kāpēc 10. augustā nebija neviena, kas komandētu šos nabaga šveiciešus, domāja ar nožēlošanu Bonaparts: „Ar vadoni priekšā tie būtu uzvarējuši," un še atkal viens vienīgs cilvēks būtu pārveidojis pasauli. Vai jūs domājiet, ka Rennenkampfa karavīri pie Mazūru ezeriem nebūtu priecājušies par īstu vadoni? Pēc Tirenna nāves tā apakšvadoņi ilgi strīdējās neko neizlemjot; beidzot kareivji sauca: „palaižiet Žagatu, tā mūs vadīs!" Tā sauca maršala jājamo ķēvi. Šinī laikā Šampāņā kāds zemnieks gāja pie sava kunga ar lūgumu lauzt līgumu, jo dižais Tirenns esot miris.

Cilvēkiem (kā karavīriem, tā arodniekiem), lai dzīvotu, vajadzīgs zināms minimums drošības. Kad tie savos darbos savārījuši tādu putru, ka vairs nevar ne ēst, ne gulēt, ne savus mazos bērnus audzināt, tad tie sauc saukšanā lielo kārtības Taisītāju, skolotāju - burvi. Mūsu draugs rūpnieks man bieži rakstīja par strādnieku izturēšanos krizes laikos. Uzplaukuma laikā strādnieks apskauž īpašnieku un gribētu iztikt bez tā; tas ir dabīgi. Darba pietiekoši, ieguvumi viegli, vadonis lieks. Nāk bezdarbs; aina mainās; tikai veikli un tālredzīgi vadītāji var vēl baŗot savus ļaudis; šie tad arī ar bailēm vēršas pie pirmajiem. Ja no ienaidnieka apdraudēta tauta, vai tā būtu sociālistu, komūnistu vai pacifistu tauta, vienalga, nonākusi līdz beidzamam elpas vilcienam, tā dod kaŗa vadonim pilnīgu varu pār visām pilsoņu brīvībām. — „Pauls - Emīls (Francijā), izvēlēts krizes gadījumā, teica, ka tam nav saistību ne pret vienu cilvēku, un pieprasīja, lai tauta nemaisās kaŗa padarīšanās."

1918. g. vienā no man pakļautiem vadiem bija nonāvēti visi instruktori, un vadība nonāca kāda kareivja rokās. Šis acumirklīgā runā gribēja paskaidrot saviem ļaudīm, ka tie viņam palikšot uz priekšu tādi paši biedri, kā līdz šim, ka viņa vara nebūšot absolūta, un ka vads būšot, kā maza republika. „Ļoti labi, — teica tie; — liec mūs mierā ar pļāpāšanu; tikai komandē."

Kad marokānieši-nomādi nolaupa lopus un sievas saviem tautiešiem - zemes strādniekiem, tad beidzamie ir ļoti laimīgi par ieradušos franču kārtību. Pēc briesmām, saprotams, var arī svēto nolādēt. Vai katram francūzim, kas mīlēja savu zemi (arī rojālistam), nebija jāsagaida Bonaparts, kā glābējs, tam atgriežoties no Eģiptes? Mūsu laikos — kāpēc Mussolīni ieguvis tādu varu, nesastopot pretestību? Tāpēc, ka valdības trūkums izsauca atmiņā visus stipras valdīsanas labumus. Pietiek ar redzēto Nitti laikā, anarķija ielās, organizētas zādzības, Milānas strādnieču briesmu darbi, jauna cilvēka uzkāršana pie Florences tilta, pie kam dumpinieki tam grieza pirkstus nost. To nevajaga aizmirst, ja grib vaicāt, kāpēc itaļi pacieš fašistu varu. Tas ir sofisms, ja mēs spriežam par krizes laika darbībām, neņemot vērā pašu krizes stāvokli. Tomēr, ja Mussolīni nebūtu spējīgs komandēt savus partizāņus un piespiest tos ievērot kārtību, tad rastos jauns glābējs. Tas ir likumīgi. Ja teātris deg un visi skatītāji traucas uz reiz uz izejām, tad katastrofa briesmīga. Ja cilvēks ar stipru gribu, skaļu balsi un drošu dūšu kāpj krēslā, iedrošina nevien tuvākos, dod rīkojumus un kārto rindas pie izejām, iespējams, ka visi izkļūst dzīvi laukā.

Es atbildēšu uz jūsu jautājumu. Ko liels cilvēks sniedz ierindniekam? Viņš tam sniedz kārtību briesmu gadījumā, jo citādi kaŗaspēks ir pazudis.

Filozofs: Tiešām spēcīga domu gaita. Bet es esmu ļoti slikts klausītājs... Degošā teātrī, grimstošā kuģī, apdraudētā tautā nepieciešams varens cilvēks? Es tam labprāt pielieku punktu. Bet ir divi svarīgi iebildumi. Numurēsim tos; tā esmu paradis; karavīram tas, laikam, būs pa prātam.

Pirmkārt: Mūsu dzīve nerisinājas degošos teātŗos, vai grimstošos kuģos. Paldies Dievam, mēs dzīvojam mierā. Nekad cilvēka eksistence nav bijusi labāk nodrošināta, kā tagad, un

katrs francūzis uz liela ceļa 1935. ir pilnīgā drošībā. Tie ir politiskās brīvības augļi, jo iepriekšējā gadu simtā neviens nebūtu ticējis iespējamu šādu drošību. Man liekas, ka šis zemes tauta ar ievērojamu stingrību prasa no saviem atklātības darbiniekiem sportisku izturēšanos pret savu pretinieku. Līdz ko tie pārkāpj šo „takta robežu", to pašu draugi ir nemierā, un bezpersonīgais pūlis, pārvietojoties tikai dažus soļus, nosveļ kugi uz otru pusi. Kāpēc lai mēs šādā mierīgā un izdevīgā stāvoklī pakļautos disciplīnai, kas noderīga tikai izņēmuma gadījumos? Mēs neesam zemes rūķi, kuŗus aplaupa nomadi; ka to piemērs var iespaidot mūsu izturēšanos? Mēs neesam direktorijas laiku francūži; mēs nevēlamies atgriešanos no Egiptes. Mēs neesam vads kaujā; kāpēc lai mēs meklētu pēc instruktoriem?

Otrkārt: Vai jūsu darbības cilvēki bieži paši nerada tās briesmas, no kuŗām tad vēlāk jāglābj? Jūsu lielie rūpnieki vajadzīgi, lai radītu milzīgas darbnīcas; bet vai šīs darbnīcas bija vajadzīgas? Vajadzēja labu ģenerāli, lai evakuētu Gallipoli, bet ko mēs meklējam šinī pussalā? Krievu kaŗavīri pie Mazūru ezeriem būtu priecājušies par labu vadoni? Tiešām. Bet vai viņi nebūtu vairāk priecājušies par prātīgu valdību, kas tos būtu atstājusi to „izbās" pieci simti jūdžu attālumā no Mazūru ezeriem? Cilvēks, kas nepieciešami tikai citu nelaimē, dabīgi vēlas izsaukt šādu nelaimi. Es nebūt negribu teikt, ka militārā partija apzinīgi meklē kaŗu, cerot uz paaugstinājumiem un goda zīmēm. Es tikai gribu piezīmēt, ka arī tas būtu saprotams. Katrs no mums ir mazs briesmonis, un ja es būtu komandējis divīzijas iecirkni, bez šaubām, es arī būtu vēlējies izdarīt kādu savu mazu, patstāvīgu uzbrukumiņu. Ticēsim vairāk cilvēciskai dabai; mēs tagad runājam par pārcilvēkiem, kas jāpieņem bez zemām kaislībām. Agamemnons un Iliss neapzinīgi veidoja tādu stāvokli, kas bija noderīgs to parastai darbībai, bet pavisam šaubīgs priekš achejiešiem un trojiešiem (vecajā Grieķijā). Kaŗavadonis vienmēr prasīs skaitliski lielu un labi apgādātu armiju. Šādas armijas esamība jau vien pamudinās izturēties uzpūtīgi, kas tieši var novest pie kaŗa. Jāņem vērā arī visiem cilvēkiem piemītošās spēlēšanās tieksmes, kas tos spiež meklēt cīņu ne jau naida vai nežēlības dēļ, bet lai padarītu to dzīvi trauksmainaku. Šīs tieksmes spiež financistus - miljarderus nosist vai pacelt biržas kursus, lai gan nav nekādas vajadzības, ne arī vēlēšanās iegūt no tā kādus labumus. Šīs tieksmes spiež labu kaŗavīru meklēt reālus vingrinājumus ar nāvīgām sekām. Pat filozofi nevar iztikt bez sīva un spītīga kaŗa, kuŗam par pamatu ir kāda neskaidra un nenoteikta teorija. Bet te nu ir vārdu strīdus, kas neievaino skatītājus. Kaŗavīri mums vairāk iedveš bailes, jo mēs esam to šacha galdiņa vienkāršas figūras.

Ja šī doma jums ķeras tik ļoti pie sirds, pāriesim uz citu nozari. Paprasiet savam draugam rūpniekam, vai viņš vēlētos strādnieku sindikālistu galvā īstu vadoni. Viņš jums atbildēs, ka profesionāls aģitātors ir kaitīga būtne, jo tas tikai meklē kādu „nelaimīti", ne īstu, kur pieķerties, un ka tam nepieciešami vajadzīgs kārtējais streiks, lai attaisnotu savu klātbūtni. Tas viss ir patiesība, bet šī patiesība piemērojama katram iedomīgam cilvēkam katrā arodā. Tāpēc es vēlētos varu labāk daudzgalvainas viduvējības rokās. Tai sava cieņa nav jāsargā, jo tādas tai nekad nav bijis.

V i r s n i e k s (pēc brīža klusēšanas): Pret manām pozicijām es redzu virzītus divus sakopotus uzbrukumus. Atļaujiet man tos apskatīt atsevišķi, lai labāki ievirzītu savus pretuzbrukumus.

a) Ne vienmēr cilvēki esot grimstoša kuga pasažieŗi.

b) Esošās briesmas radītas bieži paša vaditaja vainas dēļ.

Man ļoti žēl, bet pirmajā punktā es nevaru piekapties ne par mata platumiņu. Vesture ir gan ildzsvara un atputas brīzi, bet es nepiekritu jums, lai iedalītu pasreizejo stavokli šada reta partraukuma bridī. Jūsu mineta drosiba ir gan reala, bet ļoti variga; dazi gadi vājas valdibas rokas pietiktu, lai so drosibu padarītu par nedrosu, un lai sagrautu sabiedrisko kārtību, uz ko ta pamatojas. Jo vairak tagad mus ir vajadzigi vadoņi. Valūtas jautājums, starptautisko parādu lieta, Eiropas drošibas pamati brec pēc lieliem gariem. Katrai tautai ir savi pamatojumi; loģikas un taisnības plaksne varam strīdeties bez gala; bet reiz taču nak izšķiršanās bridis. Tapec katrā zemē vajadzīgs cilvēks, kas prot teikt: „Lemums," un nekavejoši talak: „Izpildisana"..... Esiet droši, manu dargo skolotaj, es neprasu (un arī nevelos), lai šis cilvēks būtu kaŗavīrs. Bet es prasu, lai tam būtu k a r e i v i s k s gars, tas ir lai tas varētu i z š ķ i r t i e s un k o m a n d ē t.

Tagad otrais punkts. Daži no maniem darbības cilvekiem esot ārstējamā ļaunuma cēloņi. Jūs jautājiet: Vai mums būtu lieli kaŗi, ja nebūtu lielu ģenerāļu? Atzīstos, šis jautājums mani ļoti, ļoti pārsteidz; kur jūs vēsturē esiet uzmeklējuši, ka lielus kaŗus provocējuši kaŗavīri? Kaŗus jau pieteic valdības, iespaidotas no „atklātības domas". Ists kaŗavīrs bieži nezina kaŗa cēloņus, un tos nemeklē. Tam pasaka: „Laiks ir pienācis". Un kaŗavīrs tagad pielieto to, ko ir mācījies. Vai tas ir aplaimots, dodoties kaujā? Vai elektrodarbinieks ir aplaimots īssavienojuma gadījumā? Tas to izlabo svilpodams un cenšas domāt par kaut ko citu. Jauns, neprecējies virsnieks, varbūt, ir priecīgi noskaņots kaŗa sākumā. Bet, ticiet man, ka arī tam drīz nodilst zābaki, kā arī tam drīz iztukšojas ceļa soma, un ka arī tas drīz izjūt dzīvošanas prieka vērtību. Aroda darba jaunums drīz novecojas, un aizraušanās izbāl. Mums, kadra virsniekiem, kaŗa sākumā sevišķi dūrās acīs mūsu darba biedru, rezerves virsnieku, asinskārība. Tie vienmēr gatavoja kādu saraušanos. Ne tikai ar ienaidnieku tie cīnījās, bet tie plēsās savā starpā, starp rotām. Pie mums, aktīviem, tas nebija. Mēs jautājām: „Kas viņiem ir noticis? Vai tirdzniecība tos tādus pataisījusi?" Mūsu slēdziens: „Pēc visa tā spriežot, starp civīlistiem, laikam, ir mūžīgs kaŗš."

F i l o z o f s: Es nerunāju par ģenerāļiem, kas nebrien kaŗa dubļus; jūs man klāstiet kāda leitnanta domas, — leitnanta, kas pats brien šos dubļus. Nezinu, vai ugunsdzēsēji mīl ugunsgrēku: baidos, ka nē. Bet to prieksniekam gan ir diezgan stiprs prieks. Sārts apgaismo tā triumfu; ministri un prefekti paklausa tā pavēlēm; šādi vienmēr vinnēta partija ir laba spēle. Lielam vadonim jāmīl kaŗš; viņš būtu svēts, ja tas to nemīlētu. Nerunājot jau par slavu, kaŗš to atsvabina no sevis paša un no citiem. Sv. Simons stāsta, ka Louvois (franču varas vīrs), kuŗu Ludviķis XIV sabāris kāda slikti veidota loga dēļ, nosolījies izsaukt tādu kaŗu, ka viņu atkal pieminēsot un tam nevajadzēšot nodarboties vairāk ar kaļķu avu. „Viņš turēja vārdu. Tas uzkūdīja kaŗu sakarā ar vēlēšanām Ķelne; viņš to paplašināja pārsviežot liesmas Palatinātā (Piereinas apgabals); viņš pielika visus spēkus, lai to padarītu vispārēju, un ja varētu — arī mūzīgi ilgstošu, par spīti Savojas hercogam." Tas viss nepareizi veidota loga un aizskārtas patmīlības dēļ. — Jūs redziet, no kā dažreiz atkarājas ierindnieka miers.

V i r s n i e k s: Vai es varu jums pateikt trīs teikumus? Nekad, cik es zinu, ugunsdzēsēju priekšnieks nav aizturēts, kā ugunspielaidējs; Sv. Simons bija ļauns cilvēks; un Louvois nebija ģenerālis.

F i l o z o f s: Es nosaukšu arī ģenerāļus. Vai Ludendorfs deva padomu ķeizaram iet miera ceļus? Vai viņš nestāv tagad revanšistu partijas priekšgalā? Vai Napoleons varēja atteikties no sava parastā laika pavadījuma? Man pat šķiet, ka viņš nav varejis s a p r a s t jēdzienu par mieru. „Starp tautām, — tā teica viņš, — nav miera, ir tikai klusuma brīži."

V i r s n i e k s: Jā! Jūs nupat nosaucāt vīrus, kuŗiem trūkst dazu rakstura īpašību, lai tie būtu patiešām diži vīri. Napoleonā bija filozofiska doma; bet ne pietiekoši. Viņš tā vēlējās šo smago purpura mēteli, šo ķeizarisko vaiņagojumu, šo troni. Vājības. Kņaza Molē atmiņās saskatām to vārīgo vietu, kas gāza šo milzi. „Viņš nekad nevarēja noteikt robežu, kur beidzas iespējamības." Interesanti še atkal skatīt mūsu pirmās sarunas slēdzienus. Attiecībā uz Ludendorfu Bavārijas avantūra izceļ tā cilvēcisko nepilnību. Šinī avantūrā tas ielingojis kā kāds bērns, bez sagatavošanās un bez cieņas. No saviem varoņiem es prasu vairāk. Es prasu, lai tie varu, kas ņemta rokās nepieciešamības gadījumā, atkal noliktu bez nožēlošanas, kad to palīdzība vairs nav vajadzīga. Es gribu, lai tie būtu gatavi atjaunotā kārtībā pieņemt nepieciešamo kontroli, kā tie vienīgie briesmās bija gatavi uzņemties atbildību.

Šāda ir bijusi lielu kaŗavīru izturēšanās visos laikos. Stingri un kaunīgi, droši un vienkārši, nepielūdzami un labsirdīgi, tādi viņi jums rādīsies, aprakstot tos bez aizspriedumiem. Jau vēstures sākumā pavarda un pilsētu dievības ir audušas tās saites, kas tos satur. Lokanas, ārkārtīgi stipras, lai gan neredzamas, šīs saites noteic šo

pārsteidzošo tipu, šo romiešu ģenerāli, kas negrib cīnīties bez burvju palīdzības, šo republikas ģenerāli, kas parāda godbijību pašam vienkāršākam saeimas loceklim, šo karavīru, kura priekšā pulki ceļus loka, bet kurš pats loka ceļus savas sievas priekšā.

Mana atbilde jūsu pierādījumam no strādnieku dzīves būs tāda pati. Patiešām, rūpnieks nevēlēsies savu strādnieku priekšā kādu iedomīgu un ļaunu ķildoni, kam streiks un sacelšanās ir tikai līdzeklis tā politika vai sindikālista karjērai. Vai jūs domājiet, ka rūpnieks nepriecātos redzēt šinī postenī kādu lielāku garu, vienkāršu un patiesu, kas tiešām censtos iegūt saviem pulkiem visu to iespējamo, bet kas būtu arī spējīgs saprast rūpniecības vajadzības? Patiesībā īstam karalim nepietiek tikai ar karaļa kroni vien, un labo vadoņa nosaukumu nevar piešķirt tādiem, kas paši piesavinājušies šo nosaukumu, lai gan tiem nav vajadzīgo rakstura īpašību.

Filozofs: Bet vai tad šo nosaukumu var savienot ar rakstura nebojāšanu? Vai cilvēks, kam neaprobežota vara bijusi rokās, var palikt prātīgs? Tā ir pasaka par labu tirannu, bet patiesībā nav labu tirannu. Neatminos, kas teica: „Ja man grūti spriest par kādu cilvēku, es sev jautāju: ko tas darītu būdams par Romas ķeizaru? Un uzreizi manā acu priekšā parādās Nēroni, Kaligulas, Domiciji."

Virsnieks: Bet arī Galbasi, Marki - Aurēļi. Es, varbūt, par daudz paļaujos uz sevi, bet es būtu ar mieru mēģināt. Es droši nebūtu Nerons.

Filozofs (neticīgi): Jaunais Bonaparts arī tā būtu teicis. Šis jaunais Bonaparts bija ļoti labs, viņš ar izjūtu lasīja Plutarchu, viņam bija vesels prāts un labi tikumi. Jūs jau esiet atzinuši neaprobežotas varas iespaidu uz viņu. Jūs nebūtot Nerons? Es to vēlos; es tam ticu. Bet jūs jau vairs nebūtu jūs — pats. Varena cilvēka apkārtnē neatkarīgi no viņa paša uzliesmo tūlīt kaislību mēchanisms. Sievietes uzņemtos jūs samaitāt. Liels vadonis pazaudē saskarus ar to reālo, ar ko, pēc jūsu domām, tam jābūt saaugušam. Viņš pats neko nedara. Viņš runā, viņš raksta, un šis vieglās darbības izdarīšanā tas zaudē jēgu, ja tāda vispāri tam ir bijusi, par materijas neatvairāmām prasībām. Attiecībā uz brīvprātīgu atteikšanos, es, pēc Cincinatus, neredzu daudz piemēru, un tas mani nepārsteidz. Kā lai vadītājs domātu par atpūtu? Ja tas arī nebūtu godkārīgs, tas sevi skaita par nepieciešamu tautas labuma veidošanā. „Ko mēs darīsim bez jums? — saka štābs. — Patiešām, saka vadonis, ko jūs darīsiet bez manis? Par to domājot man baigi metas ap sirdi."

Virsnieks: Man šķiet, dārgo, skolotāj', ka jūs grimstat tai fatālismā, kuru mēs kopā kādreiz nolādējām. Jūs runājiet par nepieciešamo mēchanismu, par vienmēr līdzīgo cilvēcisko dabu. Vai tad cilvēka daba nav tāda, kādu to cilvēks grib? Ir cilvēciski pieķerties varai. Bet ir arī cilvēciski piespiest sevi atteikties, ir arī cilvēciski savas zemes mieru un iekšējo apmierinātību stādīt augstāk par personīgo slavu. Pēc Cincinātus es jums varu uzskaitīt desmit piemērus. Vai jūs drusku pazīstiet marsala Bugeaud dzīvi?

Filozofs: Tikai attiecībā uz Abd-el-Kaderu, un attiecībā uz to mazo izvilkumu no maršala runas, ko jūs kādreiz lasījāt man priekšā.

Virsnieks: Nu labi. Tā: Kā jaunu un iznesīgu pulkvedi, pēc Vaterlo kaujas, karaliskā valdība atlaiž Bugeaud, un tas skaita savu karjēru par izbeigtu. Viņš ieslēdzas savā ģimenes īpašumā, novelk militāro tērpu un braši stājas fermera lomā. Tur tas sastopas ar viršiem apaugušām ganībām, ar izdegušām zemēm, ar purvainām pļavām, ar izvagotiem ceļiem. „Labi, tas saka, mans laiks ir pāri; manas niecīgās zināšanas kājnieku mākslā vairs nav vajadzīgas. Tomēr man ir ko komandēt: pieci simti aitu, divdesmit govis, trīs kalpi. Tas ir labs bataljons."

Piecpadsmit gados viņš pārveido šo zemi, un sādžinieki to dievina; tur tagad skatāmi kupli labības lauki, ērtas mājas, labi apģērbti zemnieki, gludi ceļi, un viss tas Bugeaud roku darbs. — Pienāk jūlija revolūcija. To nozīmē par saeimas locekli un arī par ģenerāli. Bet šis karavīrs ir Louis-Filipa miermīlīgās politikas vislielākais pabalstītājs.

(Virsnieks šķirsta savu piezīmju grāmatiņu.)

1831. avīzes kliedz pēc kara ar visu Eiropu: „Ja arī tauta gribētu karu, — raksta Bugeaud, — tas nevar piespiest valdību to gribēt, jo masas par šīm lietām zina tikpat daudz, kā akls par krāsām. Kādi izdevumi! Kādi zaudējumi! Cik nelaimīgu! Ieguvumi būtu dārgi samaksāti. Personīgi es tikai iegūtu karā; vai nu mani nonāvētu, vai paaugstinātu. Un tomēr es to nevēlos, jo es baidos no pilsoņu kara un republiskās anarchijas." 1840. paceļas jautājums kauties ar Angliju Mehemet-Ali labā: „Kungi, saka viņš saeimā, savu zemi vajaga vest lielā cīņā tikai par lielām lietām. Tautas gods nav atsevišķas personas gods." Alžīrā viņš katrā izdevīgā gadījumā mēģina vest sarunas: „Es atteicos no drošiem cīņas panākumiem par labu tam, kas man šķiet vairāk piemērots manas zemes īstām interesēm... Tas ir mazāk spīdoši, bet gudrāki. Es paredzu, ka mani par to neglaudīs, un tas pats par sevi jau ir nopelns šinī darbā."

Tāda ir XIX gadu simteņa lielākā franču ģenerāļa izturēšanās. Un es te redzu savās piezīmēs vēl kādu vecu tekstu, kas tieši piemērojams Bugeaud. — Tas ir izraksts no kāda vispārēja kara apcerējuma, sarakstīta no kāda Īsti - Kristīgā Karaļa (kāda franču karaļa apzīmējums) augsta virsnieka.

„Īstam ģenerālim vajaga būt ar tādu raksturu, kas apmierinās pats ar sevi un tur zem sevis visus tos labumus un godības, kas aplaimo zemas dvēselītes; un ja tam gadās krist nežēlastībā pasaules acīs, lai tas paliek tāds pats un tāpat apmierināts neizdošanās, kā uzplaukumā, un lai tas mācētu dzīvot kālā pasaules stūrītī, vienalga, vai ar tūkstošu vai ar simts tūkstošu dālderiem, pieņemot, ka vienīgā bagātība un vienīgā laime ir tas, ka viņš ar cieņu ir komandējis savas armijas. Uz šādiem pamatiem vajaga veidot ģenerāli."

Man šķiet, ka beidzamā karā mūsu labākie ģenerāļi bija uz šādiem pamatiem. Faijols audzina savas rozes, Petēns savas vīnogas, un Žofrs, kad tam lūdz reprezentēt Akadēmiju Marnas kaujas atceres dienā, atbild: „Kas tad tas? Vai tad tas atkārtosies katru gadu?" Īsti liels cilvēks nepazemosies tik tālu, lai slavas priekšā ceļus locītu un mīlestību atklātu. Jūs ziniet, ka glaimotāji to samaitā, bet ja viņš ir liels, tad glaimotāji tam apnīk. „Tas taču brīnišķīgi, gūt slavu? — teica kāds Velingtonam. — Jā, atbildēja hercogs, tas man dod iespēju pašam drēbes iztīrīt, un neviens par to nesmiesies."

Kādu dienu es redzēju Žofru ienākam Invalidu domā. Viņš bija civīlā, un kājām. Viņš rūpīgi aiztaisīja savu lietus sargu, lai neapšļakstītu savas rūpīgi iztīrītās kurpes. Tad viņš devās kuluāros. Ziņneši, kas tur skraidīja, tik tikko tam grieza ceļu . Man bija neveikli. Man bija vēlēšanās doties viņam pa priekšu un izkliegt: „Ceļu maršalam!"

Ja jūs man atbildēsiet, ka Bugeaud atteikšanās no labumiem un Žofra vienkāršība, ir reti sastopami tikumi, tad es jums piekritīšu; tie ir tikpat reti sastopami, kā pats īsts vadonis, bet tad arī šie tikumi ir vienmēr kopā ar viņu. Tikai ar tiem, viņš par tādu var tapt. Gandrīz mēchaniska taisnība atalgo īstu varenību pat šīszemes lietās. Kvakeri noliedza saviem locekļiem ņemt lielas procentes. Šī stingrība deva tiem daudz mantu.

Filozofs: Tas ir gan mīļš optimisms un skaists temats Ņujorkas tirdzniecības kameras alegoriskiem griestiem. „Tikums rada laimi laba cilvēka mājoklī." Platons, tāpat kā jūs, saka, ka vistaisnīgākie īstenībā esot tie visstiprākie, jo taisnība, zināšana un kārtība esot vienīgie īstie spēki. Platonam un arī jums, varbūt, ir taisnība, ja jūs nostājaties mūžīgā skatītāja, vēsturnieka lomā, — vēsturnieka, kas simts gadus pēc kāda varoņa nāves mierīgi izlemj par tā īsto labumu, vai par tā darba trauslumu. Tad jūs redziet, ka par kļūdām beidzot saņem sodu, ka brutāla valdība krīt, ka iestāde, kas vairs nav noderīga, ilgi nedzīvo. Bet netaisns panākums var ilgt piecpadsmit gadus, veselu dzīvi, un šinīs no mūžības viedokļa īsajos, bet cilvēka dzīves garajos laika posmos ļauni un necienīgi cilvēki pārvaldīs tautas. Lielais Frīdrikis bija nekrietns cilvēks; ļauns, mantkārīgs, skops. Tomēr viņš nodibinājis varenu karalisti. Daži darbības cilvēki esot guvuši panākumus sava jaukā rakstura dēļ? Iespējams, bet jūs jau neapgalvosiet, ka visi miljardieri ir svētie. Tirenna un Gallieni varenība saistot pie tiem sekotājus? Samaitātība, bailes un kopīgi noziegumi tāpat saista kopā. Napoleons dalīja apbalvojumus, valstis un ordeņus. Vai to tādēļ mazāk mīlēja? Starp lieliem cilvēkiem vadītājiem ir visādi: plukatas un dižciltīgie. Es tagad tieši griežos pie jums. Jūs nemīliet revolūcijas laikmeta cilvēkus. Vai jūs noliegsiet to iespaidu uz francūžu gara attīstību?

Virsnieks: Šis iespaids nav ilgstošs. Sākot ar termidoru, Parīze vairs nesajūsminājās par Montaņa trakumu. Antuānas priekšpilsētas strādnieki aizslēģoja logus, kad brauca garām bendes rati; pēc četrdesmit republikas gadiem Parīzē nav pat vismazākā ieliņa vairs Robespjēra vārdā.

Filozofs: Jūs ienīstiet krievu revolūcijas personas. Bet tās laikam stipri turas. Kad es baidos no kādas personas varenības, jūs mani drošinājāt, sakot, ka nav jābaidās, jo šī persona ir pati pilnība. Atzīstaties, ka to var arī apšaubīt. Jūs ar lielu varbūtību tam pierakstiet mākslinieka raksturu, bet pie mākslinieka bieži darba kaislība ieklauj sevī egoismu un pat divreiz nežēlību. Rossetti ziedo savu sievu savām poēmām, Bonaparts savus kareivius savai sistēmai, Lenins Krieviju Kārlim Marksam. Šī cietsirdība nav bez sava varenuma. Bet ierindas cilvēks labāk atzīst trešo republiku.

Virsnieks: Vai mēs viens otru nepārprotam, dārgo skolotāj? Negribu ticēt, ka jūs vēlētos nostādīt blakus autoritāti un tirāniju. Patiešām, pēc mūsu garām pārrunām, kur mēs arī dažreiz esam novirzījušies no temata, man būtu vēlēšanās taisīt slēdzienu. Un tas būtu:

Katrā darbā, kur nepieciešama vairāku cilvēku darbība, šiem cilvēkiem katra atsevišķa kustība jāpaklauj viena vienīga kopīga vadona gribai. Bez viņa strīdi, sarunas, sadursmes patērē dārgo laiku, izdevība attālinājas, un vispamatīgākais, visjaukākais labums ātri, ātri nozūd Nepadarītu Lietu bezdibenī.

Pret to vadoni, kas nav atvietojams, un kura palīdzību pat dēmokratijās bieži meklē, mēs varam divējādi izturēties — vai lojāli, vai ar neuzticību. Pirmais ceļš, man liekas, vienīgais veidojošais un augstsirdīgais.

Par vadoņa izvēles veidu man ir savas domas, un es tās jums kādreiz paskaidrošu. Manas bailes no anarķijas ir tik lielas, ka es vienmēr esmu gatavs uzticēties faktiskam vadonim un to pabalstīt, ja tikai tas ar bezdarbību, bailīgumu vai nežēlību nav pierādījis savu nespēju komandēt.

Ka vadībai jāpakļaujas likumiem un noteikumiem, es piekrītu labprāt. Bet es apgalvoju, ka sapulce, kas var brīnišķi uzraudzīt, pati nav spējīga darboties, ka neveiksmes noslēpums ir dalītā vadībā, ka grupa nevar neko komandēt un vadīt, pat vienkāršu pabrokastošanu ne. Neaizmirstiet, ka bez dažām izcilus personām trešā republika varēja, bez šaubām, kļūt par vācu keizarvalsts kalpu, vai atkal uzvarētā Polija par Ļeņina gvardu vergu. Nemaz negribu, lai jūs uzticētos darbības cilvēkam bez kritikas un bez pārraudzības. Es tikai prasu, lai jūs tam neietu pretim ar iepriekšēju neuzticību un nepatiesu nepateicību. Cieņas trūkums ir visas autoritātes šausmas; šīs jūtas ir jaunas un nicināmas. Bruņniecības laikmetā ļaudis mīlēja savus vadoņus. Iliādes grieķi cienīja Achillu. Dekadences grieķi runāja tikai par brīvību. Jūs nupat pieminējāt Platonu . . . Viņa Republikā ir kāda apbrīnojama runa . . . To jūs laikam ziniet no galvas, bet es to labprāt vēl pārlasītu. Tur tas paskaidro, kā dēmokrātija var novest pie tirānijas.

Filozofs (Tuvojas bibliotēkai): Jā, gan; jā, tas ir VIII. grāmatā . . . Šeit . . . „Vai tā nav pārspīlēta brīvības mīlestība un visa cita neievērošana, kas pazudina beidzot šo valdību un prasa pēc tirānijas?" (Nodod grāmatu virsniekam.)

Virsnieks (Turpina lasīt): „Ja slikti dzērienu devēji valda kādā dēmokratiskā valstī, kas kaist slāpēs pēc brīvības, un dod tai dzert šo brīvību tīrā veidā un līdz nemaņai, tad vēlāk pie vismazākās šīs porcijas samazināšanas tos apvaino un pārmāca, nosaucot par nodevējiem, kas grib nodibināt oligarchiju. Ar vislielāko nicināšanu skatās uz tiem, kas vēl ciena un paklausa tiesai; tos apvaino par nekur nederošiem, par brīvprātīgiem vergiem . . . Vai ir iespējams, ka šādā valstī brīvība pataupa kādu stūrīti? Brīvības gars ieklūst iekšējā ģimenes dzīvē, tēvi tura bērnus par sev līdzīgiem un pat baidās no tiem, bērni brāļojas ar saviem tēviem un no tiem vairs nebaidās, nedz arī tos ciena. Šis gars iespiežas audzināšanā, skolotāji baidās no mācekliem un ar tiem maigi apietas, mācekli atkal smejas par saviem skolotājiem un audzinātājiem. Tas pārveido arī vīra un sievas attiecības. Pat dzīvniekos šis gars redzams: Zirgi un ērzeli, paradušī iet netraucēti ar paceltu galvu, aizskar visus tos, ko satiek, un kas tiem negriež ceļu".

Filozofs: Jā! Es jau zinu, ka Platons jums patīk, bet šī teksta esamība norāda, ka vienlīdzības tieksmes nav tikai šolaiku slimība, kā jūs to teicāt. Homēra grieķi arī bija lieli rūcēji, un pēc neizdevušās uzbrukuma runāja par atgriešanos savos neskaitāmos kuģos. Katrus divdesmit gadus romiešu plebejieši rīkoja mazu sacelšanos pret patriciešiem.

Šī parādība uzlēc un noriet diezgan kārtīgā ritmā. Vadošo kārtu izceļ tās nopelni, vai nu cīnoties par citiem, vai arī vadot citu darbus. To paklausa un ciena tās nepieciešamības dēļ. Šāds līdzsvara stāvoklis tomēr nepastāv ilgi, pirmkārt (un tur jums ir taisnība) tāpēc, ka pakļautā kārta aizmirst, ka miers ir vadošās kārtas nopelns, otrkārt tāpēc, ka aristokratija pati dažu paaudžu laikā aizmirst, ka tās privilēģijas ir tikai atmaksa par tās nopelniem. Aristokratija grib izmantot privilēģijas, neradot vairs nopelnus. Franču zemes īpašnieku aristokratija sastādījās sākumā no karotājiem, pēc tam no pastāvīgiem zemes īpašniekiem, kas bija labi adminisrātori, un tāpēc tos cienīja. Kad tie gāja dzīvot uz Versaļu, revolūcija bij mājās. Lielu rūpnieku, fabriku dibinātāju, izgudrotāju un radošu garu strādnieki reti kad ienīst. Tā mazdēls jau dzīvo Parīzē un tam pārtrūkst cilvēciskie sakari darba vietu, kas iespējami tikai atrodoties uz vietas. Pie pirmcilvēkiem bija paradums upurēt savu vadoni, kad tas bija jau vecs palicis un nevarēja vairs vadīt savu cilti cīņā. To visu darīja ar lielu laipnību un reliģisku motīvu dēļ, bet īstais mērķis bija praktiskas dabas. Tagad ne vecums noteic upurēšanas vajadzību, jo fiziskam spēkam nav politiskas vērtības. Tas ir kādas šķiras vai rases vecums, kas pakļautos spiež to vaiņagot ar svētītām lentām un attiecīgām dziesmām skanot virzīt uz akmeņa altāri, vai uz Čeku.

Virsnieks: Ļoti taisnīgi, jo vadoņa upurēšanai ir mērķis pavērt ceļu jaunākam, noteiktākam, izturīgākam vadonim, bet ne jūtu daudzgalvainai viduvējībai.

Marokā vienreiz es atvietoju savu kaujā kritušo kapteini (eskadrona komandieri), ko tā ļaudis ļoti mīlēja; es devu savu pirmo pavēli kādam jaunākam berberu jātniekam. Viņš ilgi skatījās uz manīm, neizpildot pavēli un nekustoties, tad teica: „Mans kapteinis ir miris". Ir tādi brīži, kur vesela tauta domā un saka: „Mans kapteinis ir miris". Tā nav nepaklausības pazīme. Jūs teicāt, ka aristokratijai, kas grib pastāvēt, pastāvīgi jārūpējas par tām viņas īpašībām, kas to izvirzīja pie varas. Nav nekur teikts, ka mazdēls nevar iegūt tādu pašu cieņu no saviem kareiviem vai strādniekiem, kā tā vectēvs. Es drusku pazīstu Saint-Cyr'a un Politechniskās skolas beidzamos izlaidumus. Tur es atrodu rakstūrus pēc manas garšas. Šie jaunie laudis visvairāk baidās no uzsvara jūtu izteiksmē; baidoties no pedantisma, daudzi no tiem izliekas vieglprātīgi. Tomēr zem šīs sausās maskas manāms sprindzīgs saturs. Kad es pārdomāju šīs lietas, es vēlētos, lai šo jauno izlasi vienotu sava veida bruņnieciskas saites, kas uzspiestu kopīgas vēlēšanās, kopīgas vajadzības un bārgākus par parastiem likumus. Uz tādiem pamatiem vajadzētu veidot šo izlasi. Tad ierindas cilvēks, nomierināts, atzītu savus īstos vadoņus. (Paskatoties pulkstenī, viņš strauji pieceļas.)

Filozofs: „Gars, kam iedzimusi visa cēlā mīlestība, nevar ietilpt sistēmā, kas to neatzīst". Jūs esat aristokrāts, un es esmu radikālis pēc temperamenta un pēc tieksmēm; tas nav ārstējams, un, starp citu, lai sastādītu pasauli, vajaga no katra pa druskai. Ceru, ka es jūs, bruņu cepurē un gatavu uzbrukumam, nekad neskatīšu no augstās barikādes, kur es varētu nonākt, vadoties no manām politiskām kaislībām, kas vēl kūso manī. Es tomēr pavēlētu pacelt šautenes.

Virsnieks: Jūs vienmēr paliekat jaunekļigs, manu dārgo skolotāj!

Filozofs: Jā, lai gan jau dažus gadus man nākas pievilkt vienu kāju. Veca karavīra koķetērija. Bet sirds ir vienmēr cieta.

Virsnieks: Man bij prieks jūs satikt. Jūs drusku iesitāt robu manās domās, bet man ir izdevies to aizpildīt. Varbūt tā vieta nav vairs tik stipra; bet jo labāki, jo katrā darbā drusku neveiklības neskādē. (Sagatavojas aiziet.) Cik skaists skats uz jumtu vilni, kas velas pret jūsu istabas logu! . . . Pēc dažām dienām saule rietēs pie dievinoši skaistām, zaļām debesīm. Baltā ibisa lidojums pāri Sultāna dārziem. Es skatīšos atkal Marakešu, rozā mūrus, terases. Un tad ceļš aizvijas uz dienvidiem. (Sniedz roku.)

Filozofs: Uz redzēšanos?

Virsnieks: Uz redzēšanos.

Priv.-doc. Dr. B. Jirgensons

Kas ir viela?

Kas ir viela? — Šķiet, ka šādu jautājumu nebūtu vērts uzdot, jo katrs taču zina, kas viela ir. Vismaz mums ir tāda pārliecība, ka to saprotam. Bet pamēģiniet uzdotam jautājumam rast stingru, aptverošu atbildi! Jūs drīz nāksiet pie slēdziena, ka tādu dabūt nemaz nav tik vienkārši.

Viela ir tas, no kā veidoti ķermeņi, priekšmeti. Grāmata sastāv no papīra, krāsām, līmes; zīmulis — no grafita serdes, koka un lakas. Koks, laka, krāsa — ir vielas. Visa ķermeniskā pasaule veidota no vielām, pie kam pazīstam milzīgu vielu dažādību. Lielu daļu no vielām, ar kurām mums ikdienišķā dzīvē darīšana, nemaz lāga nepazīstam un nezinām kā sauc. Bet ja arī tuvāk padomāsim par tādām pazīstamām vielām, kā piem. koku, gumiju, papīru, gaļu, tad drīz vien būs jāatzīstas, ka par to būtību zinām maz.

Zinātne te mums labprāt nāk palīgā. Ķīmiķi jau sen ir pierādījuši, ka visas lielās vielu dažādības pamatā ir vienkārši elementi, pamatvielas. Tādu pamatvielu pavisam ir 92, pazīstamākās no tām: skābeklis, ūdeņradis, oglekl's, slāpeklis, sērs, fosfors, silicijs, aluminijs, dzelzs, kalcijs, natrijs, kālijs un vēl rinda citu metallu un nemetallu. Koks sastāv no ogleklа, ūdeņraža un skābekļa (pārējie elementi kokā ir niecīgos daudzumos). Ūdens sastāv no skābekļa un ūdeņraža. Gumija sastāv tikai no ogleklа un ūdeņraža. No šim pašām pamatvielām sastāv arī benzīns, mašīneļļas, parafīns, bronzols, naftalīns un vēl simtiem citu vielu. Ja tā, tad vielu ārējais izskats maz atkarīgs no sastāva.

Zinātnieki tagad nevien tic, bet ir arī neapstrīdami un droši pierādījuši, ka visas vielas sastāv no sīkdaļiņām — molekulām. Iedomāsimies ka ūdens pilienu sadala arvienu mazākos un mazākos pilienos. Tādu dalīšanu nevar turpināt līdz bezgalībai. Galu galā nonāk līdz niecīgai sīkdaļiņai — molekulai, ko jau ļoti grūti sadalīt. Bet ja nu to izdara, tad nedabū vis vairs vēl sīkākas ūdens daļiņas, bet kautko citu — ūdeņradi un skābekli. Molekulas tā tad vēl no kaut kā sastāv. Šīs molekulu sastāvdaļas nav nekas cits, kā pazīstamie atomi. Tagad varam teikt, ka dabā ir milzīga, neaptverama molekulu dažādība; bet visas šīs bezgala daudzās un dažādās sīkdaļiņas ir veidotas tikai no 92 atomu veidiem. Turklāt 99% no visas materiālās pasaules sastāda tikai 12 dažādu ķīmisko elementu atomi.

„Varētu domāt, ka dažādu atomu tipu skaits būs neticami liels. Patiesībā šis skaits pavisam niecīgs. Tie paši atomi parādās atkal un atkal, un lielā vielu dažādība ceļas nevis no lielās atomu dažādības, bet gan no lielās dažādības, kādā nedaudzie atomu tipi var tikt savienoti, — gluži tāpat, kā krāsainos iespiedumos, dažādi savienojot vienīgi trīs pamatkrāsas, var dabūt gandrīz visas tās krāsas, kas sastopamas dabā, nerunājot nemaz par tām burvīgām nokrāsām, kas nekad nav bijušas uz zemes vai jūras" (Dž. Džīnss.).

Atoms ir pavisam maziņa lietiņa. To nevar saskatīt pat visstiprākā mikroskopā. Tomēr tas, ka atomu nespējam tieši uztvert ar maņu organiem, nebūt nepadara visu o uzskatu šaubīgu. Modernā zinātne precīzi aprēķina atomu caurmēru, absolūto svaru un citus lielumus. Atomu caurmēri svārstās ap dažām desmitmiljonām daļām no milimetra, t. i. ap 0,00000002 cm. Salīdzinoši izsakoties, atoms ir tikpat reizes mazāks par riekstu, cik reizes rieksts mazāks par zemes lodi.

Līdz pašam XX. gadusimteņa sākumam zinātnē valdīja uzskats, ka atomi ir nedalāmi. Pats šo sīkdaļiņu nosaukums, kas ņemts no grieķu valodas (atomos) — nozīmē nedalāmību, kas tā tad būtu it kā cieši saistāma ar atoma jēdzienu. Tomēr priekš apmēram 40 gadiem atklāja dažas parādības, kas neapšaubāmi norādīja uz atomu dalāmību. Svarīgākais fakts, kas spieda tā domāt bija t. s. radioaktivitāte. Franču zinātnieki Bekerels un Kirī atklāja dīvainu parādību, faktu, ka daži smagie metalli (urans, radijs, torijs u. c.) izstaro savādus, neredzamus starus, kuros ir elektrība un vieglās cēlgāzes — hēlija — atomi. Angļu zinātnieki Redefots un Ramsajs vēlāk jau neapstrīdami pierādīja, ka te norisinās smago metallu atomu sabrukšana, pie kam elektrības daļiņas (elektroni) un elektrizēts hēlijs ir sabrukšanas produkti. Sabrukšana pie tam norisinās ar milzīgu spēku; to var salīdzināt ar granātas sprādzienu, kur uz visām pusēm šķīst lielākas un mazākas škembeles un drumslas. Arī elektroni un hēlija daļiņas ir šādas smago atomu drumslas. Bet ja atomi var eksplodēt, tad tos vairs nedrīkstam domāt kā kaut ko līdzīgu nedzīvam, sastingušam vielas graudiņam. Droši vien atomos mājo milzīgi spēki, kas izdevīgā brīdī laužas uz āru.

Jaunie atklājumi bija tik pārsteidzoši, tik nozīmīgi zinātnē un pasaules uzskatā, ka šajā virzienā sāka strādāt visspējīgākie ķīmiķi un fiziki. Nodibināja jaunus institūtus, izgudroja aparātus, atomu uzbūves jautājumiem dibināja jaunus žurnālus, rakstīja grāmatas. Īsā laikā guva tik lielus panākumus, ka ap 1915. gadu varēja veidoties jau noteiktas, matēmatiskas atomu uzbūves teorijas, kas vēlāk tika apstiprinātas ar jauniem novērojumiem. Šo teoriju veidošanā vislielākie nopelni ir jaunzēlandietim, lordam Redefotam (Rutherford) un dāņu fiziķim N. Bōram.

Pēc tagad vispārpieņemtās, jau klasiskās Bōra - Redefota teorijas (kas pašā beidzamā laikā gan ir ievērojami papildināta) atomi sastāv no ļoti sīka kodoliņa un elektroniem, kas joņo ap kodolu. Elektroniem ir negatīvs, bet kodolam pozitīvs lādiņš. Vismazākā kodola daļiņa, kas nes pozitīvo lādiņu, ir t. s. protons. Visvienkāršāk veidotie un arī vieglākie ūdeņraža atomi sastāv tikai no viena protona un viena elektrona. 1932. g. angļu fiziķis Čedviks (kuram pag. gadā piesprieda Nobeļa prēmiju) atklāja vēl vienu kodolu uzbūves vienību, t. s. neutronu. Neutrons ir tikpat smags kā protons, bet bez jebkāda lādiņa. Protons (un neutrons) ir ap 1800 reizes smagāks par elektronu, bet elektrons savukārt ir 1800 reizes lielāks par minētām kodolu sastāvdaļām. Atomam ir liela līdzība ar saules sistēmu: abos gadījumos sistēmu centrā ir masīvs ķermenis, ap kuru joņo vieglāki ķermenīši. Līdzība izpaužas arī vēl tajā ziņā, ka lielākā daļa no saules sistēmas un arī atoma telpas ir tukša. Ūdeņraža atoma caurmērs ir 0,0000001 mm, bet protona caurmērs ir tikai 0,000000000000002 milim. Lords Redefots ar skaistiem, pārliecinošiem eksperimentiem pierādīja, ka nevien ūdeņraža gāzes, bet arī jebkura metalla atomos 99,999% ir tukša telpa. Vielas cietums, blīvums un nesatilpība tā tad ir subjektīvas, relatīvas īpašības.

Viela tā tad pavisam nav tāda, kā to rāda mūsu maņu organi. Visa rakstāmgalda materija ir sadzenama mikroskopiskā graudiņā, kas daudz mazāks par spraudītes galviņu. Viela nav ne masīva, ne smaga, bet pavisam „gaisīga" un „tukša".

Bet vielai bez tam ir vēl viena svarīga īpašība: tā nav inerta, sastingusi, bet slēpj sevī neaptveramas enerģijas rezerves. Vienam gramam radija pilnīgi sabrūkot atbrīvojas tāds siltuma daudzums, ko dabū sadedzinot 500 kilogr. ogļu! Bet tā vēl nav visa iekšējā enerģija. Arī tām radija atomu sastāvdaļām, kas sabrukšanā izlēc no radija, ir sava iekšējā enerģija. Daudzi novērojumi un teorētiski slēdzieni ir veduši pie atzinuma, ka katra masa slēpj sevī attiecīgu, līdzvērtīgu enerģijas daudzumu, kas zināmos nosacījumos var atbrīvoties. Piem. jāpieņem, ka saulē un zvaigznēs daļa materijas atomu izstarojas t. i. pārvēršas gaismā. Vairākos atomu skaldīšanas eksperimentos savukārt ir atklāta materijas, vai masas pārvēršanās brīvā kustības (kinētiskā) enerģijā.

Mēs redzam, ka vielā nekā īsti vielиска, vismaz tādā nozīmē, kā to esam pieraduši saprast — nav. Ķermeņa „masīvums" ir tāda pat šķietama īpašība kā krāsas un skaņas, kas ir tikai cilvēka apziņā. Dabā patiesībā, un neatkarīgi no cilvēka, ir tikai viļņi, kustības, maiņas (bet arī te vēl ir savs „bet"). Jaunajām atziņām vielas problēmatikā tā tad ir dziļa filozofiska nozīme *).

Modernās zinātnes atziņas par vielu tomēr paver vēl arī citus, vairāk praktiska rakstura ceļus. Cilvēks tagad redz, ka viņa rīcībā varētu būt tādi enerģijas daudzumi, pret kuriem visi pasaules ogļu un naftas krājumi, ūdens un vēja spēki — ir tīrais nieks. Katrā vielā, vienalga vai tas būtu ūdens, ledus, akmens vai gaiss, slēpjas neaptverami enerģijas avoti. Bet kā noklūt līdz tiem? Kā atbrīvot šo enerģiju? Pagaidām arī visgudrākie un lielākie vielas uzbūves noslēpumu pazinēji — to nezin.

---

*) Sk. B. Jirgensona grāmatu „Modernās zinātnes lielie sasniegumi" (Valters un Rapa, Rīgā, 1936.).

Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļā, laukumos u.t.t.

Pulkvedis J. E. Ozols.

8. TABULA.

Nepareizi.

Pareizi.

Uzturēties ar ipritu saindētā apvidū.

Ar ipritu saindēts apvidus vairākas stundas, pat dienām apdraud uzturēšanos šādā apvidū. Šādus saindētus apvidus iežogo vai nu ar posteņiem, jeb izliek uzrakstus vai citus brīdinājuma signālus, kas visiem iedzīvotājiem uz stingrāko jāievēro. Ja nav pie rokas gāzmasku, aizsargzābaku un tērpu, tad pārejot tādus apvidus jāizmanto pie rokas esošie līdzekļi. Nekādā ziņā nedrīkst bez vajadzības uzturēties saindētā apvidū.

Saindētā apvidū pielietāt pie rokas esošus aizsardzības līdzekļus.

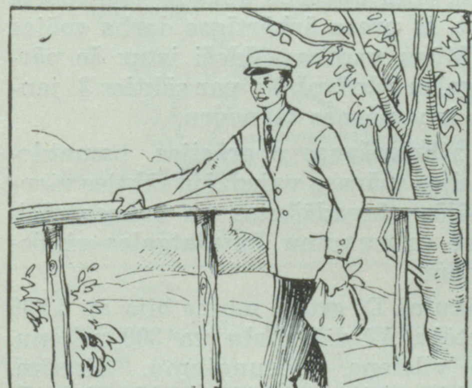

Iprita saindētā mežā iet ārpus ceļa.

Nosēstoties uz krūmiem, zāli, labību u. t. t. šķidrā iprita pilītes nāks sakaros ar visu ķermeni, izsaucot plašāku saindēšanos. Virzoties pa ceļiem tikai kājas būs apdraudētas, kuras gan vieglāk būs aizsargāt ar palīglīdzekļiem.

Iprita saindētā mežā virzīties tikai pa ceļiem.

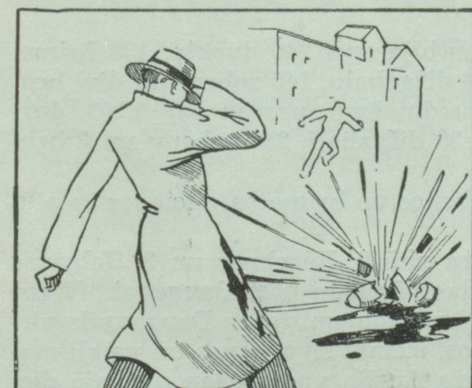
Bez vajadzības pieskārties ar ipritu saindētiem priekšmetiem.

Pārejot pēc ķīm. uzbrukuma degazētu apvidu nedrīkst pieskārties vietējiem priekšmetiem.

Ar ipritu saindētā apvidū, pieskaroties uz vietas esošiem priekšmetiem, rokām jābūt aizsargātām. Pēc saindētu priekšmetu cilāšanas, nedrīkst ar aizsargcimdiem pieskārties ķermenim, sevišķi kailai miesai.

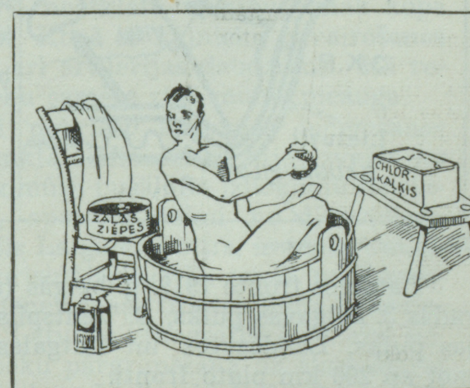

Pieskaroties priekšmetiem saindētā apvidū, rokas aizsargāt.

Ilgāku laiku atrasties ar ipritu saindētās drēbēs.

Jo ātrāk saindētās drēbes tiks apmainītas, jo mazāk iprits skārs miesu un saindējums būs vieglāks. Pareizi ir pēc iespējas ātri uzmeklēt pirmās palīdzības punktu, kur apmainīt saindētās drēbes un nomazgāt visu miesu.

Saindētas drēbes apmainīt un visu ķermeni nomazgāt.

MILITĀRĀ DAĻA

Pulkvedis-ltn. K. Kārkliņš

Latgales atbrīvošana

Atbrīvošanas kaŗa noslēgums.

Ar Bermonta sakaušanu bija izklīdināti negaisa mākoņi pie mūsu rietumu debesīm, bet negaisa mākoņi aizsedza sauli un mūsu dzimtā zeme slīka vēl ēnā valsts austrumu daļā. Lielinieku zābaki mīņāja Latgales āres. Tāds stāvoklis vairs ilgāki nav ciešams, un neatlaidīgi un droši ģenerālis Balodis vērš savu šķēpu pret austrumiem.

Sadarbība ar poļiem, kā arī stāvoklis Igaunijas frontē prasa ātru manevra ievadīšanu Latgales atbrīvošanai. Mūsu varonīgo, ģenerāļa Berķa komandēto, Latgales divīziju virza pirmo no rietumiem uz austrumfronti. Tikko izcīnītas grūtas cīņas ar Bermontu, apbruņojums nepilnīgs, apģērbs nepiemērots ziemas salam, — tāds ir stāvoklis Latgales divīzijā. Šo jautājumu kārtošanai divīzijai piešķiŗ apm. mēnesi laika. Divīzija ir noteiktā laikā gatava.

Zīm. a. kpt.-ltn. T. Raba

Latgales frontē 1919. g. beigās (skat. schēmu) atradās 3. Jelgavas pulks, 2. Ventspils pulks, 1. Liepājas pulks, Landesvērs un Latgales partizāņi, ieņemot ap 200 km plato fronti.

Latgales atbrīvošanas operāciju bija nodomāts izvest, izdarot uzbrukumu kā D., tā Z. spārnā. Šīs operācijas izstrādāšanā ar savu gaišo prātu piedalījās ģenerāļa Baloža štāba priekšnieks nelaiķis ģenerālis Radziņš. Dienvidos uzbrukums bija paredzēts sadarbībā ar poļiem. Izejot no šīs sadarbības, uzbrukuma sākumu noteica uz 1920. g. 3. janvāri. Spēku koncentrācijai uzbrukuma virzienos mūsu rīcībā bija pašreiz gatavībā esošā Latgales divīzija, un frontē esošā Kurzemes divīzija. Doma bija katrā uzbrukuma virzienā sakoncentrēt vienu divīziju. Bet tas prasītu dažu Kurzemes divīzijas pulku (1. Liepājas k. p.) nomaiņu frontē, kas, ņemot vērā plašo fronti un sliktos pārvadāšanas un laika apstākļus, izsauktu manevra nokavēšanos. Tāpēc Latgales divīzijas 9. Rēzeknes pulku virza uz D. iecirkni un divīzijas pārējās daļas uz Z. iecirkni.

Latgales divīzijas komandierim pakļauj arī frontē esošos 1. Liepājas un 2. Ventspils pulkus un Latgales partizāņus. D. grupējuma spēki, pulkveža Puriņa vadībā, pakļauti poļu virsvadībai, operācijas izvešanai dienvidos.

Operācijas sagatavošanas darbā bija jāpārvar ārkārtīgas grūtības. Vienību papildināšana, ieroču savešana kārtībā, artilerijas noorganizēšana pienācīgam kājnieku pabalstam, silta apģērba apgāde, transporta noorganizēšana u. t. t., prasa ārkārtīgas darba spējas un neatlaidību. Mūsu vadība spīdoši iztur šo pārbaudījumu un Latgales atbrīvošana var sākties 3. janvārī ar Daugavpils ieņemšanas manevru.

Pēc Latgales atbrīvošanas operācijas pamatdomas uzbrukumam abos spārnos vajadzēja sākties vienlaicīgi, bet ārkārtējās pārvadāšanas un koncentrācijas grūtības nokavē uzbrukumu Jaunlatgales virzienā par dažām dienām.

Uzbrukuma sākumā D. grupā mums bija ap 5.500 durkļu, 240 ložmetēju, 17 dižgabalu un 300 zobenu, neskaitot bruņotā vilciena apbruņojumu. Pretim, pēc ziņām, lieliniekiem bija ap 2.000 durkļu, 35 ložmetēji, 24 dižgabali un 80 zobenu (neieskaitot bruņoto vilcienu). Še ir sasniegts spēku pārsvars, izņemot dižgabalus.

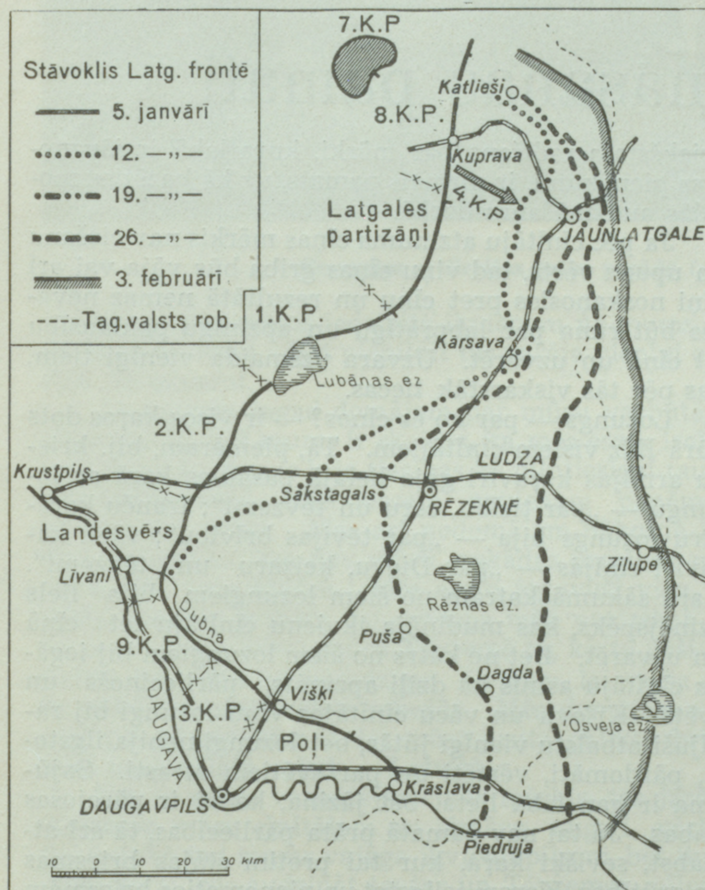
Z. grupā mums bija ap 8.200 durkļu, 158 ložmetēji (58 vieglie), 14 dižgabalu, 145 zobeni un divi bruņotie vilcieni. Ienaidniekam pretim ap 5.100 durkļu, 108 ložmetēji, 39 dižgabali, 230 zobenu un 3 bruņotie vilcieni.

Dižgabalos, zobenos un bruņotos vilcienos ienaidniekam pārsvars.

Agrā 3. janvāra rītā 9. Rēzeknes un 3. Jelgavas pulka vienības dodas pār ledu pāri Daugavai. Viens no Jelgavas pulka bataljoniem dodas Daugavpils virzienā. Šis bataljons, izcīnot sīvas cīņas un veikli manevrēdams, pulkveža Apsīša vadībā, jau pirmajā dienā izpilda savu uzdevumu un nonāk Daugavpilī, kur nodibina sakarus ar poļu vienībām. Pārējās pulka

vienības ņem virzienu uz austrumiem, lai sasniegtu Dubnas upes līniju. Z. no Jelgavas pulka Rēzeknes pulkam tāds pat mērķis — sasniegt Dubnas upi. Šo uzdevumu pulks spīdoši veic un, vakarā sasniedz Dubnas upi starp Mačāniem un Kalupes ezeru. Pulks šinī dienā bija uzbrucis ap 20 kilometru platā frontē un iebrucis dziļumā arī apmēram tikpat daudz.

3. Jelgavas pulks darbojās ap 25 km platā frontē un sasniedza pirmajā dienā, līdzīgi 9. pulkam, arī ap 20 km dziļumu. 4. un 5. janvārī Jelgavas pulks turpina uzbrukumu, lai sasniegtu Dubnas līniju dienvidos no Rēzeknes pulka, un noiet ar kauju kopsummā 60 kilometrus.

Zīm. a. kpt-ltn. T. Raba

Latgales atbrīvošanas pirmais posms izpildīts pārsteidzoši precīzi. Nodibināti tieši sakari ar poļiem, kas izvirzījušies līdz Višķu ezeram. Z. Landesvēra labais spārns arī pavirzījies uz priekšu, pieslēdzoties Rēzeknes pulkam.

Lielinieki bijuši no mūsu uzbrukuma pilnīgi pārsteigti, kas norāda uz mūsu vadības mākslu operācijas slepenības saglabāšanā. Mūsu pulki bija parādījuši vislielāko varonību, izturību, kustības un manevrēšanas spējas, drosmi un ātru un nenogurstošu darbību. Neskatoties uz grūtībām un trūkumiem, kareivji ar sajūsmu gāja uz priekšu pa dziļo sniegu aukstā ziemas laikā; nebija ne sūdzību par grūtībām, nebija arī pakaļpalikušu.

Kamēr risinājās Daugavpils ieņemšana, ģenerālis Berķis drudžaini gatavojās uzbrukumam Latgales ziemeļos. Bet pārvadāšana risinājās diezgan lēni. Grūti bija ar sakaru nodibināšanu apvidus grūtību, slikto ceļu, sniega un platās frontes dēļ. Frontes josla purvainā, mežainā rajonā, kur aukstā ziemas laikā ļoti grūti novietot karaspēku, it īpaši vēl ņemot vērā mūsu karavīru diezgan nabadzīgo ziemas apģērbu. Apgabals maz apdzīvots; kartes novecojušas un nesakrīt ar apvidu. Bez tam mūsu kreisais flanks šeit atklāts. Ārkārtīgas pūles vadība pielieto, novēršot visus kavēkļus.

Beidzot 9. janvārī ģenerāļa Berķa grupa iesāk savu uzbrukumu. Galvenais sitiens mērķēts Jaunlatgales ceļu mezglam. Bet šī darbība paplašinājas arī uz dienvidiem, Lubānas ezeru ieskaitot. Bez ceļa, un sniega pārklātā apvidū ļoti grūti darboties mūsu artilerijai. Izdevīgākā stāvoklī mūsu bruņotie vilcieni. Pēc Daugavpils operācijas, arī ienaidnieka pārsteigšana šeit grūtāka, tāpēc arī cīņas izvēršas sīvākas. Tuvu arī Ostrovas dzelzceļš un šoseja, pa kuriem var pienākt lieliniekiem palīga spēki.

Niknas cīņas risinājās 9., 10., 11. un 12. janvārī. Sevišķi grūtas kaujas bija jāizcīna 8. Daugavpils pulkam, kura vienībām nācās pierādīt sevišķu varonību. Sakarā ar jaunpienākušām ienaidnieka vienībām, Jaunlatgali ieņemt vēl neizdevās. Dienvidos Latgales partizāņi, 1. Liepājas un 2. Ventspils pulks bija izvirzījušies gandrīz līdz Rēzeknes — Jaunlatgales dzelzceļam. 7. Siguldas pulks atradās rezervē un nodrošināja Z. flanku. Panākumi bija gūti lieli kā apvidus, tā trofeju ziņā.

Uz 13. janvāri ienaidnieks, pēc ziņām, bija palielinājis savus spēkus par apm. 5.420 durkļiem un 107 ložmetējiem. Bez tam bija daži grupējumi, vērsti pret poļu fronti, bet kas vienlīdz daudz varēja darboties arī pret mums. Kā redzams, ienaidnieks gatavojās pretuzbrukumam (to redzam arī no krievu kaujas aprakstiem). Tāpēc ar mūsu uzbrukuma turpināšanu nevarēja vilcināties.

13. janvārī atjaunojas cīņas visā frontē. Dienvidus grupa, kas līdz šim dažas dienas stāvēja uz vietas, izdarot atsevišķus iebrukumus, atkal strauji dodas uz priekšu kopā ar poļiem. Ziemeļos jau otrā dienā, pēc sīvas cīņas, krīt Jaunlatgale, apejot to no Z. un D. Ienaidnieka nikni pretuzbrukumi nesasniedz mērķi — atgūt sev šo svarīgo punktu. Turpmākai darbībai, 2. Ventspils pulku pakļauj D. grupai, un Z. grupa saņem 4. Valmieras pulku no Vidzemes divīzijas, kas jau gatava arī doties uz Latgales fronti, lai izlīdzinātu lielinieku spēku pieaugumu. Līdz 20. janvārim nepārtrauktās cīņās ir sasniegta Piedrujas — Dagdas — Pušas — Sakstagalas — Kārsavas — Jaunlatgales — Katliešu līnija.

Uz 20. janvāri mums ir frontē ap 13.200 durkļu un lieliniekiem ap 9.250 no mums fiksēto durkļu, kur, pieskaitot kādas 30% neatklātu vienību, iznāk kopā arī ap 13.000 durkļu. Kopā ar kājnieku pavairošanos bija pieaudzis tiem arī artilerijas daudzums. Kā redzams, grūtības spēku samēra ziņā mums pieauga.

Uz 20. janvāri nobriest Rēzeknes ieņemšanas operācija. Šinī punktā lieliniekiem bija izveidojies frontes izliekums uz mūsu pusi. Šo izliekumu ienaidniekam likvidējām, apejot Rēzekni no dienvidiem. 21. janv. Rēzekne, šis Latgales centrs, ir mūsu rokās. Sekmīgas kaujas norisinājās arī D. un Z. no Rēzeknes. Pēc Rēzeknes ieņemšanas frontes līnija iztaisnojās. Mūsu mērķis, Latvijas etnografiskā robeža, nebija vairs tālu. Spēku pārgrupēšana uz atsevišķiem virzieniem prasītu laiku. Lielinieki šinī laikā varētu pievest palīga spēkus, vai pārgrupēt tos pretuzbruku-

mam. Tāpēc mūsu armijas vadība pilnīgi pareizi izlēma uzbrukumu nekavējoties turpināt no pašreizējā stāvokļa visā frontē, lai neļautu ienaidniekam atjēgties un lai iniciātīva nepārietu tā rokās.

26. janvārī Ludza krīt Ventspils pulka rokās. Niknas kaujas risinājās visu laiku vēl Latgales divīzijas frontē Augšpils rajonā. Beidzot, 1. februārī, kad noslēdz pamieru, mēs esam gandrīz galīgi savu mērķi sasnieguši. Bet tā kā pamiers bija slepens, tad arī pēc tam vēl turpinājās cīņas ar lieliniekiem, kas negribēja labprātīgi aiziet aiz mūsu robežām. — Šinī laikā mēs turpinām savu pārējo divīziju nosūtīšanu uz fronti, lai nostiprinātu savu stāvokli.

11. augustā, noslēdzot mieru ar Padomju Krieviju, galīgi noslēdzās Latvijas apvienošana un neatkarības izcīnīšana.

Vēsturiskā posma noslēgums. Mūsu otrā neatkarības laikmeta cīņu vainagojums. Mūsu senā varoņu gara atjaunojums, mūsu senču mantojuma atkal gaismā celšana. Lai cieņā un godā turam tos vīrus, kas šo darbu veica. Lai modri, vienmēr sekodami to pēdās, stāvam pie šī mantojuma savās sargu vietās.

Pulkvedis-ltn. A. Kontrovskis.

Kareiviskās audzināšanas pamati

Iepriekšējā apcerējumā (sk. „Aizsarga“ p. g. 11. numurā) mēs noskaidrojām kareiviskuma jēdziena saturu un atzinām, ka ideāls karavīrs ir tas, kas pienākuma apziņas mudināts, paklausa pienākumam un ka šai paklausībai jābūt labprātīgai un apzinīgai. No šīs atziņas arī secinājām, ka kareiviskās audzināšanas mērķis ir — mācīt apzināties pienākumu un noskaņot cilvēka gribu paklausīt pienākumam.

Karavīra pienākumi norādīti attiecīgos reglamentos, noteikumos, instrukcijās un kara likumos. Šo pienākumu pildīšana, it sevišķi kaujā, uzstāda ļoti augstas prasības cilvēka garīgām un fiziskām spējām. Ar iedzimtām spējām vien, bez speciālas attīstīšanas, cilvēks nav spējīgs šos pienākumus pildīt. Tāpēc, lai cilvēks kļūtu pilnvērtīgs karavīrs, viņa iedzimtās spējas ir jāattīsta piemērojoties tām prasībām, kādas uzstāda pienākumu pildīšana kaujā.

Iedzimto spēju attīstīšana, nolūkā padarīt cilvēku par pilnvērtīgu cīnītāju, sauc par kareivisko (militāro) sagatavošanu. Pamatprasības, kādas uzstādāmas ikvienam cīnītājam, ir — mācēt, gribēt un spēt cīnīties. Atbilstoši šīm prasībām kareiviskā sagatavošana iedalāma — apmācībā, morālā audzināšanā un fiziskā audzināšanā. Šeit gan piezīmējams, ka šāds iedalījums nedod tiesības uzskatīt apmācību un audzināšanu kā savstarpīgi neatkarīgas kareiviskās sagatavošanas nozares. Praktiskā darbā apmācībai un audzināšanai jānorit vienlaicīgi un ciešā sakarībā. Tas arī viegli saprotams, jo griba cīnīties pamudina cilvēku sekmīgāk piesavināties cīņai vajadzīgās zināšanas un otrādi — mācēšana cīnīties veicina cilvēkā cīņas gribu. Tāpat nebūs nozīmes ne mācīšanai, ne cīņas gribai, ja cilvēks fiziskā spēka ziņā nebūs spējīgs cīnīties.

Šai apcerējumā pakavēsimies tuvāk pie jautājuma par kareivisko, morālo audzināšanu un mēģināsim saskatīt tos pamatus, uz kā šīs audzināšanas darbs būtu balstāms.

Ja mūsu mērķis ir ieaudzināt cilvēkā paklausību pienākumam, kas jāpilda zināma mērķa sasniegšanai, tad pirmā kārtā mums jārūpējas par to, lai audzināmais cilvēks spētu saredzēt to mērķi, kuŗa labā prasītie pienākumi ir jāuzņemas. Un ne tikai šo mērķi saredzēt, bet arī atzīt šo mērķi par tādu, pēc kā ir jātiecas, kas ir vērts, lai par to ietu cīņā. Tikai tā cilvēkā varēs rasties griba paklausīt pienākumam spraustā mērķa labā un tikai tā šai paklausībai varēs būt apzināts un labprātīgs raksturs. Tādēļ skaidra priekšstata radīšana par mērķi, kuŗa labā ir jāuzņemas pienākumi, ir pirmais pamats, uz kā bazēties morālās audzināšanas darbā.

Ja pēc cīnītāju atzinuma cīņas mērķis nav ciešanu un upuŗu vērts, tad viņu cīņas griba būs vāja vai arī viņi noskaņosies pret cīņu un rezultātā nemaz nevarēs būt runa par labprātīgu un apzinīgu paklausību iet cīņā un uzvarēt. Uzvara uzsmaida vienīgi tiem, kas pēc tās viskarstāk tiecas.

Lozungs — par ko es cīnos? — ir visos kaŗos dots pūrā līdz visiem cīnītājiem. Tā, piemēram, bij. krievu armijas karavīri gāja lielajā pasaules karā ar lozungu — „par ticību, caru un tēvzemi“; franču karavīru lozungs bija — „par tēvijas brīvību“; vācu karavīri cīnījās — „par Dievu, ķeizaru un tēvzemi“. Kaŗa sākumā katram no šiem lozungiem bija liels dzinējspēks, kas mudināja ikvienu cīnītāju iet cīņā un uzvarēt. Bet ne katrs no šiem lozungiem bij iegājis cīnītāju asinīs kā dziļi apzināts, pārliecinošs un svēts. Krievu un vācu cīnītājos viņu lozungi bij radījuši atbalstu vienīgi jūtās, bet lozungi nebija ilgstoši, pārdomāti, vērtēti un par svētiem atrasti. Sajūsma ir gan laba lieta, bet jāzina, ka tā ir pārejošas dabas. Ja tai nav pamatā prāta pārliecības, tā arī atslābst, sevišķi kaŗā, kur tai pretim stājas briesmas un grūtības. Kaŗam ieilgstot un pieņemoties briesmām un cīņas grūtībām, krievu un vācu cīnītāji sāka pārdomāt viņiem sprausto cīņas mērķi un to novērtēt ar prāta slēdzieniem. Un rezultātā viņi cīņas mērķi atrada par tādu, kuŗa dēļ nav vērts cīnīties un mirt. Viņi nekādi nevarēja saredzēt vajadzību kaŗot; viņu tēvijas nebija apdraudētas — uzbrucēji taču bija viņi paši! Turklāt, krievu karavīros tēvijas vārdam nebij svēta skaņa, jo viņi pat neizprata šī vārda īsto nozīmi. Franču karavīri, kas gāja cīņā „par tēvzemes brīvību“, ļoti labi saprata savu cīņas mērķi un arī redzēja, ka viņu tēvija ir tiešām briesmās: vāci bij iebrukuši viņu zemē un tuvojās viņu valsts sirdij — Parīzei; iebrucēji bij jāpadzen. Tāpēc arī gala iznākumā krievu un arī vācu cīnītāji atteicās no cīņas, resp. atteicās paklausīt pienākumam, bet franču cīnītāji pildīja savu pienākumu līdz galam — līdz uzvarai.

Mūsu cīnītāji brīvības cīņu dienās arī pildīja pienākumu līdz galam, jo ne tikai redzēja iebrucējus dzimtajā zemē, bet jo dziļi izjuta slāpes pēc brīvības un savas neatkarīgas valsts. Dzīvot brīvībā un savā pašu valstī! Savs kaktiņš — savs stūrītis zemes! Tie

Zemgales artilerijas pulks parādē (sakarā ar pulka gada svētkiem 12. janvārī).

ir lozungi, kas mūsos iedzimti, ikvienam no mums saprotami un svēti. Bet piepildīt tos varēja vienīgi ejot cīņā un uzvarot.

Ja nu mēs tagad domājam par mūsu varbūtējās cīņas mērķi, tad mums ir skaidrs, ka mēs esam izcīnījuši to, uz ko mums bija tiesības kā pilntiesīgai tautai citu tautu saimē. Mēs neesam nevienam paņēmuši to, kas nav mūsu. Mēs arī nedomājam nākotnē kādam atņemt to, kas nav mūsu, nekādas prasības mēs nevienam neuzstādām. Mēs esam ieguvuši visu, ko vēlējāmies un gribam, lai neviens mūs neaizskar un lai ļauj mums dzīvot mūsu Tēvzemē tā, kā to paši atrodam par labu un vajadzīgu. Gribam, lai sveša roka nebāžas mūsu valsts robežās. Mēs domājam vienīgi par aizsargāšanos, lai mūsu tauta paliktu brīva savā nacionālajā valstī — Latvijā.

Tas ir mūsu varbūtējās cīņas mērķis, tas jārāda ikvienam mūsu cīnītājam un jāmāca augsti vērtēt. Šai nolūkā tad mums vajaga ikvienu pilsoni, bet it sevišķi karavīrus audzināt tautas un Tēvzemes mīlestības garā. Lai mīlam savu tautu un savu valsti un lai mūsos rodas un nostiprinās apziņa, ka vienīgi savā tautā un savā nacionālā valstī dzīvojot, var piepildīties tie centieni, kas mājo latvieša sirdī, latvieša asinīs. Svešas idejas, svešas varas mums visos laikos bijušas naidīgas un par postu. Latviešu tautai ir savi īpatni centieni un tos var piepildīt tikai latvieši paši un vienīgi savā nacionālā valstī dzīvodami. Ja ikviens no mums spēcīgi izjutīs šī mērķa saturu, tad nevienam no mums nenāksies grūti uzņemties un labprātīgi paklausīt pienākumam šī mērķa labā.

Šo mērķi rādīt un mācīt izprast nākas jau ģimenē un skolā. Sabiedrībā un vispēdīgi armijā šī mērķa izpratne ir vienīgi padziļināma. Slikti, ja armijā būtu jāsāk ar to, kas bija veicams jau ģimenē un skolā. Īsā dienesta laika dēļ armijā galvenais svars ir jāliek apmācībā. Tagad, pēc 15. maija pārvērtībām, varam arī cerēt, ka armijā ieplūdīs jaunekļi, kam jau krūtīs pukst sirds par savu tautu, Tēviju un valsti.

Kā redzam, tad ikviens darbs, kas mudina cilvēku mīlēt savu tautu, Tēvzemi un savu valsti, kalpo kareiviskās audzināšanas mērķim. Šo darbu var darīt ikviens, kas savai tautai labu vēlē. Tas ir arī nepieciešams ikdienišķā sadzīvē, jo kā jau agrāk norādījām — krietns karavīrs un krietns pilsonis ir sinonīmi jēdzieni. Ne tikai karā, bet kurā katrā darbā vajadzīgi cilvēki, kas savas tautas un valsts intereses izprot un stāda augstāk par savām personīgām interesēm. Kā panākt Tēvijas mīlestības ieaudzināšanu, tas ir jautājums par audzināšanas līdzekļiem un tos apcerēt nav šī mūsu apcerējuma nolūks. Īsumā tikai varētu minēt, ka svarīgākie no tiem ir: vēstures un ģeografijas mācīšana, mūzeju, brāļu kapu u. c. vēsturisku vietu apmeklēšana, savas zemes un tautas laba pazīšana, dzīvojot savas tautas vidū un līdzi tai viņas priekos un bēdās u. t. t., u. t. t.

Slēdzienā varētu sacīt, ka ja gribam izaudzināt krietnus savas tautas un valsts cīnītājus, neuzliksim šo darbu vienīgi armijai, jo viņai vienai tas nav pa spēkam. Armijā atspoguļojas tas gars, kāds valda visā tautā. Ja tauta negribēs nest upurus kara gadījumā, tad armija izcīnīt uzvaru šādai tautai nespēs, jo mūsu dienās — armija ir apbruņota tauta.

Nākošais svarīgākais pamats, uz kā bazēties kareiviskā audzināšanā, ir drošsirdības ieaudzināšana. Cīnītājs atteiksies paklausīt, ja briesmās bailes par savu dzīvību nomāks mērķa apziņu. Ikvienam cilvēkam ir dzīvība dārga. Griba dzīvot ir dabas dots instinkts. Ne ar kādiem audzināšanas līdzekļiem šo dabas doto instinktu neizdosies iznīcināt. Bet var gan panākt, ka šo instinktu cilvēks spēj klusināt, neļaut tam kļūt par valdošu cilvēka gribas un rīcības noteicēju. Mēs zinām, ka idejas spēks ir lielāks nekā nāves bailes. Daudzi cilvēki idejas vārdā ir labprātīgi gājuši mocekļa ceļus un pat nāvē. Tāpēc gādājot, lai ideja-cīņas lozungs būtu cilvēka gara spēkavots, mēs līdz ar to būsim panākuši cīņas gribas triumfu pār dzīvības instiktu. Bet tas ir tikai viens no līdzekliem, kaut arī, varbūt, pats svarīgākais. Īsti bailīgs ir tikai fiziski vāji attīstīts un slimīgs cilvēks. Pati daba it kā sargā šādu vārguli no bojā ejas un tāpēc vienmēr čukst tam ausīs — sargies! Audzinot veselīgus un fiziski spēcīgus pilsoņus, mēs reizē ar to audzinām

tos par vīriem, kas nebīstas doties vislielākās briesmās un kas arī acīm redzamās briesmās ejot, tic saviem spēkiem un izredzes briesmas pārvarēt nezaudē. Cilvēkiem jārāda, ka varonis, arī dzīvību zaudējot, dzīvo joprojām savas tautas vidū; tauta neaizmirst savus varoņus! Varoņu atdusas vietu apmeklēšana, varoņu slavas daudzināšana ir spēcīgs līdzeklis izaudzināt varonīgas sirdis un krietnus cīnītājus.

Spēcīgs audzināšanas pamats ir arī ticības radīšana cīņas labam iznākumam. Šādu ticību var radīt: pilnīga apmācība, ticība saviem ieročiem, ticība saviem fiziskiem spēkiem, paļāvība uz saviem vadoņiem (vadoņa autoritāte) un cīņas biedriem, agrākās sekmes u. t. t. Cilvēks, kas netic sava darba panākumiem, arī patiesībā nekā nepanāks un būs noskaņots pret pienākumiem, ko no viņa prasa darba veikšanai. Ticība labam iznākumam stāv ciešā sakarībā arī ar visas organizācijas iekārtas atzīšanu. Karavīram ir jāatzīst pastāvošā militārā iekārta par tādu, kas vienīgi kalpo armijas stiprumam un ka nekas šai iekārtā nav tāds, kas būtu „izdomāts", nevajadzīgs vai radīts nolūkā padarīt dzīvošanu šai organizācijā grūtāku. Kopīgiem spēkiem var „kalnus gāzt", bet kopīgi darboties var vienīgi organizētiem spēkiem. Vajaga noteiktu organizāciju, kurā katram atsevišķam loceklim būtu nosacīti viņa pienākumi un tiesības. Šos pienākumus jāpilda apzinīgi un precīzi, citādi kopīgā darbā panākumu nebūs. Kopīgi strādājot, ir vajadzīgi kā paši darba darītāji, tā arī vadītāji — uzdevumu devēji un sekotāji uzdevuma izpildīšanai. Šo prasību garā arī ir darināta militārā organizācija. Ikvienam viņas loceklim ir stingri norādīta viņa vieta un pienākumi un šo pienākumu apjomā ikvienam uzlikta liela atbildība. Pats par sevi saprotams, ka militārā dzīvē, kur priekšniekam nākas prasīt no padotiem tādu pienākumu pildīšanu, kas saistīti ar dzīvības risku, ir jābūt ļoti stingriem nosacījumiem, kas rēgulē priekšnieka tiesības, pienākumus un attiecības ar padotiem, un ka šiem nosacījumiem jābūt spēkā jau miera laika apstākļos. Grūtības vai neērtības, kas, kā šķiet, rodas ar militārās organiz. stingriem nosacījumiem, ir vienīgi šķietams un šīs organiz. vājiem pazinējiem. Kas šo organiz. mācījies pazīt, tam kļūst skaidrs, ka bez šādiem stingriem nosacījumiem dzīve kļūtu vēl grūtāka un armijas stiprums nebūtu panākams. Pats par sevi saprotams, ka, lai veicinātu militārās organizācijas atzīšanu, neviens priekšnieks nedrīkst „izgudrot" un ievest tādus noteikumus un prasības, kas nav paredzētas karavīru dzīvi rēgulējošos reglamentos, instrukcijās, likumos u. t. t.

Militārās organizācijas priekšrocības audzināšanas ziņā ir nesalīdzināmi lielākas par tādām skolā un sabiedrībā. Ja skolā un sabiedrībā kādam var ienākt prātā arī nepaklausīt pienākumam un šai nepaklausībai var nebūt smagākas sekas, tad turpretim militārā organizācijā ir paredzēti visi līdzekļi un iespējas piespiest paklausīt un pie neierobežotas paklausības pieradināt. Uz neierobežotas paklausības principa ir arī dibināta visa militārā organizācija un taisni tas ir viņas stiprums. Visa militārā apkārtne dod piemēru gribai paklausīt un pavisam retos gadījumos var nākt priekšā nepaklausības gadījumi, par kuriem tad arī vainīgam draud ļoti bargs sods. Ikviens apzinīgs cilvēks, ja vien viņš apzinās mērķi, kura labā jāuzņemas pienākumi, atzīs paklausības svētību. Paklausīt ikvienam, kas pēc sava stāvokļi ir nolikts vadīt kopīgu darbu mērķa labā, ir jāieaudzina jau no mazotnes — ģimenē un skolā. Tāpēc militārās audzināšanas un apmācības ievešana arī skolās ir silti apsveicams solis. Agrāk šai ziņā varēja dzirdēt aizspriedumu, ka skolu nevajagot padarīt par „kazarmu", bet šādi aizspriedumi dibinājās vai nu uz lietas būtības neizpratni, vai apzinātu audzināšanas darba sabotāžu. Ne skolā gribētos ievest „kazarmu", bet gan kazarmu izdzīt no pašām kazarmām: ja kazarmās ienāks jau no skolas sola paklausīt pieradināta jaunatne, tad arī kazarmās nebūs „kazarmju" gara! Stingras, bet noteiktas prasības un stingra sekošana , lai šīs prasības vienmēr un pareizi izpilda, ieaudzina paklausības garu, akurātību dzīvē un darbā, — īpašības, kas vajadzīgas dzīvē ik uz soļa. Tās ir īpašības, kas garantē organizētas sadzīves iespēju un tās nebūt nav nosaucamas par „kazarmju garu".

Jau norādījām, runājot par drošsirdību, uz fiziskās audzināšanas nozīmi arī morālās audzināšanas mērķu labā. Šeit īpaši vēl būtu jānorāda, ka fiziskai audzināšanai ir arī vēl cita nozīme morālās audzināšanas darbā. Cilvēks atteiksies paklausīt, ja viņa fiziskie spēki sabruks, ja viņam nebūs pietiekoši fiziskās izturības. Fiziskās grūtības karā ir ļoti lielas. Tās pārvarēt — vajaga spēcīgus organismus. Ar fizisko spēku sabrukumu sabrūk arī garīgie. Bet nepareizi būtu iedomāties, ka tie fiziskie spēki, kas vajadzīgi kaŗa grūtību pārvarēšanai, rekrutējas futbola vai voleibola laukumā. Mūsu apstākļos sports vēl nav nostādīts atbilstoši militārām prasībām. Mūsu sports paredz vairuma gadījumos rekordu tabeles par savas eksistences attaisnojumu. Mūsu sportistu saimi cenšas kuplināt un audzināt, turot chronometru rokā un rezultātā — cenšanās pēc rekordiem uz veselības rēķina. Ikdienišķā dzīvē un arī armijā nevajaga rekordistus. Armijā taktika un ieroči pieskaņoti ne milžu vai rekordistu fiziskiem spēkiem, bet normālu cilvēku caurmēra spējām. Vajaga pacelt cilvēku fiziskās caurmēra spējas, bet to nevar panākt izlases un rekordu ceļā, bet padarot sportu par ikdienišķu nepieciešamību visplašākās aprindās. Ne rekordiem, bet sportu aiz prieka un vienīgi veselībai! Kā ikdienišķā dzīvē, tā arī armijā vairāk no svara panākt fizisko spēku izturību, ne spēku kā tādu. Bet izturību panāk, vingrinoties zināmā darbībā. No sacītā nav grūti secināt, kādai jābūt fiziskai audzināšanai, lai tā kalpotu militārām vajadzībām: pieradināšanās gājieniem, smagumu nešana, norūdīšanās atmosfairisku apstākļu panešanā u. t. t., u. t. t. Citiem vārdiem sakot — pieradināšanā pie tādas fiziskas darbības, kādu prasa kaŗa apstākļi. Vai tāpēc nebūtu laiks mūsu sporta biedrībām vairāk vērības piegriezt ceļojumiem kājām, dzīvei nometnēs dažādos laika apstākļos u. t. t.?

Šeit minēti tikai svarīgākie kareiviskās morāles audzināšanas pamati, kas ņemami vērā pirmā kārtā un kas nerada nekādas grūtības praktiskā audzināšanas darbā. Līdzekļi, kas pielietojami šo pamatu radīšanai un nostiprināšanai, ir daudzi un ļoti dažādi. Bet tos izvēlēties nenākas grūti, ja skaidra ir apziņa par to, ko mēs gribam sasniegt. Visi šeit minētie audzināšanas pamati sekmē apzinātas un labprātīgas paklausības pienākumam — disciplīnas ieaudzināšanu. Tur, kur beidzas apzināta un labprātīga paklausība, tur pielietojami spaidi. Bez pēdējiem gan laikam ne-

būs iedomājama ideāla paklausība pienākumam kā privātā dzīvē, tā vēl jo vairāk kaujas apstākļos. Līdz ideālai pilnībai cilvēks vēl nav spējīgs pacelties. Tāpēc labprātīgā paklausība un spaidu ceļā nodrošināmā paklausība vienmēr kopā dos zināmu konstantu lielumu. Jo spaidu faktors šai lielumā būs vajadzīgāks, jo nestabilāks un nedrošāks būs pats lielums un otrādi. Mēs taču labi zinām un esam redzējuši armijas, kurās pienākuma apziņas un labprātīgās paklausības vietā ir bijusi saskatāma spaidu kārtā uzturamā paklausība. Zinām arī, ka šādu armiju kaujas spējas ir zemu vērtējamas. Mūsu nolūkos ir radīt un uzturēt armiju, kurā cīņas griba un paklausība pienākumam izaug no viņas pašas, tāpēc nekādas pūles, kas kalpotu šim nolūkam, lai nav mums par grūtām vai atliekamām uz rītdienu. Lai skaidri apzināmies savu mērķi un lai uz šo mērķi ejam lepni un neatturami, mūsu pašu iekšējās pārliecības mudināti un iejūsmoti, tad sprausto mērķi mēs sasniegsim, vienalga, vai tas būtu miera laika dzīvē vai karā.

Kapteinis K. Mangulis

Kaŗa darbība ziemā

Ziemas operāciju plašā attīstība pēdējos kaŗos norāda, ka nākotnes kaŗā tās izveidos varbūt ar vēl lielāku intensitāti, kas rada nepieciešamību rūpīgi apsvērt ziemas kaŗa darbības īpatnības. Kaŗa darbībai ziemu raksturo: zemā temperātūra, sniegs, sniegputeņi, atkušņi un īsās dienas.

Mērenais aukstums ziemas sākumā un beigās padara kaŗaspēku kaujām spējīgāku, sevišķi gājienu izpildīšanā. Lai gan aukstumam pieņemoties, ūdens šķēršļi, pārklājoties ar ledu, zaudē savu nozīmi, un apvidus ir vieglāk pārvarams kā citos gada laikos, visumā tomēr kaŗaspēka kaujas spējas lielā aukstumā samazinās.

Sniega sega pārveido apvidus reljefu, visumā to noapaļojot. Skatoties pēc tās biezuma, tā padara apvidu daudz grūtāk pārvaramu. Pie 40 līdz 50 cm. biezas sniega segas kaŗaspēks bez slēpēm var pārvietoties tikai pa ceļiem, jo kustība pa lauku saistīta ar ārkārtīgu spēka un laika patēriņu.

Sniegputeņi dažreiz tik stipri pārveido apvidus konfigurāciju, ka tā vairs absolūti nesaskan ar karti. Aizputinot šosejas un zemes ceļus, tie padara kustību, it īpaši naktī, gandrīz neiespējamu un izslēdz zemes un gaisa novērošanu.

Atkušņi pasliktina kaŗaspēka veselības stāvokli, radot saaukstēšanos. Pieturoties ilgāku laiku ar ūdeni bagātos un ar sniegu nabagos apvidos, tie var piespiest pārtraukt kustību ar ziemā pieņemtiem pārvietošanās līdzekliem, izjaucot uzsāktās un piespiežot atlikt vēl neuzsāktās ziemas operācijas.

Īsās dienas samazina kaujas vēzienu. Līdz ar to tās atlauj uzsākt kauju nelabvēlīgos apstāklos, jo drīza nakts iestāšanās var glābt no sakaušanas.

Apskatītie ziemas elementi, atstājot atsevišķi īpatnēju, kopsummā rada vispārīgu ziemas ietekmi uz apvidu, kaŗaspēku un pēdējā darbību.

Apvidus un ceļu izlūkošanai ziemā piegriežama lielāka vērība, kā citos gada laikos. Kā iemesli tam minami: apvidus konfigurācijas pārveidošanās un jaunu ziemas ceļu rašanās. Apvidus izlūkošanas lielo nozīmi pastiprina tas apstāklis, ka upes un ezeri, kuŗiem būtu bijis jābūt stipri aizsalušiem, ir dažreiz pārklājušies tikai ar plānu ledus kārtu. Tas it īpaši var notikt ar straujām upēm un avotainiem ezeriem. Ļoti uzmanīgi jārīkojas, darbojoties purvainos rajonos, jo bieži pat stingrs sals pārklāj purvus tikai ar plānu ledus kārtu kas neiztur pat atsevišķa cilvēka svaru.

Kaŗaspēkam rodas vajadzība pēc silta apģērba, palielinātas uztura devas un slēpēm kā pārvietošanās līdzekļa. Īsās dienas var piespiest izdarīt naktī nevien gājienus un atraušanos no ienaidnieka, bet arī uzbrukumus, pat ar lielākām vienībām.

Lai gan kājnieki arī ziemā spējīgi izpildīt katru operāciju, viņi tiks dziļāka sniega apstākļos nostādīti grūtā stāvoklī. Virzoties pa dziļu sniegu, gājiena ātrums samazināsies uz 1½ līdz 2 klm stundā un pārgājiena lielums reti kad pārsniegs 20 km., pie kam kustība saistīta ar ārkārtīgu spēka patēriņu. Lietojot slēpes, gājiena ātrums palielinātos uz 4 līdz 5 km. stundā, kaŗavīri varētu noiet divreiz lielāku attālumu un būtu uz pusi mazāk noguruši.

Artilerija savā kustībā vēl vairāk ierobežota kā kājnieki un ar lielām grūtībām virzas pa ceļu, nemaz nerunājot par virzīšanos ārpus tā. Pasaules karā pierādījās, ka artilerija uz riteņiem dziļa sniega apstākļos nevar sekot kājniekiem, prasa no pēdējiem vēl darba spēku priekš savas pārvietošanās, un nokavē vienmēr taisni tad, kad tās ugns ir visnepieciešamāka. Galvenās taktiskās prasības, kādas kājnieki un kaujas apstākļi artilerijai uzstādīs ziemā, būs šādas:

1) iespēja sekot kājniekiem pa ceļiem, neatraujoties no tiem;

2) iespēja virzīties bez ceļiem uz nelielu attālumu;

3) savlaicīga un ātra unguns atklāšana;

4) ātra pāriešana no gājiena stāvokļa kaujas stāvoklī un otrādi;

5) ātra sakaru nodibināšana starp btr. un novp.

Atstājot artilerijas materiālo dalu uz riteņiem, nevienu no šīm prasībām nevarēs izpildīt. Artilerijas piedalīšanās kaujā tomēr ir nepieciešama, bieži pat izšķir kauju. Lai to panāktu, materiālā daļa jānovieto vai nu uz speciāli šim nolūkam pagatavotām ragavām, vai arī uz slēpēm. Pēdējā gadījumā artilerija būs kaujas spējīga arī atkusnim ilgāku laiku pieturoties. Izlūku un sakaru vienību darbība norit loti gausi, kas savukārt negatīvi atsaucas uz pozicijas ieņemšanas un uguns atklāšanas ātrumu. Lai paātrinātu pozicijas izlūkošanu un sakaru nodibināšanu, artilerijas izlūkiem un sakarniekiem jādarbojas uz slēpēm.

Šaušanas korriģēšana, šaujot ar šrapneli, grūtāka, šaujot ar brizantiem šāviņiem — vieglāka kā citos gada laikos. Šāviņa sprādziena izrautais, melnais zemes stabs atviegio arī korriģēšanu ar lidmašīnu palīdzību. Gāzes šāviņi, lietoti pat masās, reti kad dos vēlamo effektu. Visumā jāpieņem, ka uz slēpēm uztādītā vieglā artilerija un 42" lielgabali bez sevišķām grūtībām varēs sekot kājniekiem; smagās haubices bieži vien būs iespējams izmantot tikai šoseju un lielāku zemes ceļu (I. šķiras) tuvumā.

Arī jātnieku darbība ziemā ir ļoti ierobežota. Pie 30 cm. biezas sniega segas tie ārpus ceļiem zirgos darboties nevar. Prasība iemācīt jātniekus darboties uz slēpēm var būt tiem par lielu apgrūtinājumu, jo jātnieku sarežģītā apmācība — darbība zirgā un kājniekoti par sevi aizņem daudz laika. Vēlams tomēr būtu, lai apmēram ⅓ jātnieku mācētu darboties uz slēpēm, kas jātnieku darbības spēju stipri palielinātu. Jātniekus, piedalot tiem slēpotājus, varētu tomēr izmantot arī ziemā izlūkošanai, flanku segšanai un līdzīgiem uzdevumiem, pie kam jātnieku kodols darbotos uz ceļiem vai to tiešā tuvumā, bet slēpotāji pārvaldītu apvidu starp ceļiem. Jātniekus kopā ar slēpotājiem var izmantot arī kā kustīgu rezervi, rēķinot ka viens jātnieks, nezaudējot savu ātrumu, var pārvest 2 slēpotājus.

Aviācijas darbību ziemā ierobežo zemā temperātūra, padarot jau tā grūto lidotāju un novērotāju darbu vēl grūtāku. Dažus motorus stiprā salā nav pat iespējams iedarbināt. Sniegputeņi, līdzīgi miglai, pilnīgi izslēdz aviācijas darbību. Vienīgi apvidus ir labvēlīgs tās darbībai. Līdz ar ezeru aizsalšanu rodas daudz labu aerodromu, kas modernā kaŗā atvieglos gaisa desantu, partizāņu un aģentu (spiegu) izsēdināšanu pretinieka aizmugurē, kā arī sakaru uzturēšanu ar tiem. Ziemā pieaug arī vajadzība izdarīt nakts lidojumus, jo visas kustības maskošanās nolūkā pa lielākai daļai izdarīs naktī. Lidmašīnas jāuzmontē uz slēpēm.

Bruņotie auto atsakās darboties pie 50 cm. dziļas sniega segas. To lietošana iespējama vienīgi uz notīrītiem ceļiem, kas norāda, ka kaŗaspēkam mazu lauku ceļu rajonos diezgan reti nāksies ar tiem

Ziemas manevros.

sastapties. Viņu pārcelšana uz dzelzceļa sliedēm, lai tie darbotos līdzīgi bruņotiem vilcieniem, saistīta ar tehniskām grūtībām, jo jāpastiprina atsperes.

Tanki zaudējot apmēram pusi sava ātruma, var darboties līdz 1 mtr., tanketes — līdz 0,5 mtr. dziļā sniegā ar noteikumu, ka sniegs ir sauss. Mitrā sniegā to darbība ir apgrūtināta un tie var pārvarēt: tanki — 0,8 mtr. un tanketes — 0,4 mtr. dziļu sniega segu. Lai gan arī zemā temperatūra rada diezgan lielas grūtības tanku un tankešu lietošanā, tomēr jāpieņem, ka tie varēs darboties pat lielā aukstumā. Pie 30 cm. dziļas sniega segas tankiem izdevīgāki virzīties pa lauku, nekā pa iebrauktiem maziem ceļiem.

Sakaru vienību darbība arī ziemā nostādīta grūtos apstākļos, jo kabeļu līniju izvilkšana norit ļoti gausi un saistīta ar lielu spēka patēriņu. Tamdēļ, vietās kur nav pastāvīgo līniju, priekšroka dodama bezdrāts sakariem. Mazākos attālumos sekmīgi lietojama signālizācija: dienu ar karodziņiem, nakti ar laternām. Signālizējot ar karodziņiem jāņem vērā, ka sniega sega ļoti labi izdala visas krāsas, izņemot balto. Lielākos attālumos lietojams radio. Laiks, kas paredzēts līniju izvilkšanai vasarā, ziemu jādubulto. Darbība stiprā mērā atvieglojas līdz ar slēpju lietošanu. Kabeļu līniju izvilkšana norit ātri un saistīta ar mazu spēka patēriņu; arī kabeļa patēriņš var samazināties, velkot līniju pēc iespējas taisnākā virzienā.

Ieroču darbību ietekmē galvenā kārtā zemā temperatūra. It īpaši tas sakāms attiecībā uz ložmetējiem. 20° salā nepieciešams ūdeni apvalkņos jau uz pusi atšķaidīt ar spirtu vai glicerīnu. Temperatūrai tālāk pazeminoties, spirta vai glicerīna daudzums jāpalielina; 40° salā apvalkšņos nesasalst vienīgi tīrs spirts. Bez tam visi ieroči var atteikties darboties aiz tā iemesla, ka eļļa, ar ko to aizslēgi un kustīgās daļas ieeļļotas, sasalst. Uz ieroču kustīgām daļām un aizslēgos tāpēc jābūt pavisam niecīgai eļļas kārtiņai, neizslēdzot gadījumus kad eļļa noslaukāma pavisam. Arī sniegs liek uzmanīgi apieties ar ieroci. Vedot ugunskauju dziļā sniegā, bieži, neuzmanīgi rīkojoties ar šauteni, stobrā var iekļūt sniegs, no kā pie šāviena stobrs var plīst, vai tanī var rasties izpūtums. Sevišķa vērība ieroču stobriem jāpiegriež pēc atkušņa uznākušā salā, jo stobra iekšpuse var īsā laikā apledot. Minētie apstākļi, bez uzmanīgas apiešanās ar ieroci, prasa vēl turēt zināmu ieroču rezervi, sabojāto apmaiņai.

Gājiens. Visas ieroču šķiras, izņemot slēpotājus, ziemā gājienu var izdarīt tikai pa ceļiem. Pa maziem lauku ceļiem bieži vien varēs virzīties tikai kolonnā pa divi, kas radīs kolonnas izstiepšanos. Lai samazinātu kolonnu dziļumu, jāizmanto visi rīcībā esošie ceļi. Dziļā sniegā gājiena kolonnas atrodas tādos pašos apstākļos, kā virzoties šaurumos. Ienaidnieka kaujas aviācijas, tanku un slēpotāju uzbrukumi ir ļoti bīstami un nodarīs lielus zaudējumus. Tāpēc ieteicams gājienus, izņemot tuvošanos, izdarīt naktī. Virzoties naktī pa mazākiem ceļiem būs iespējams pilnīgi izvairīties no aviācijas novērošanas. Virzoties pa šosejām un lielākiem zemes ceļiem, jārēķinās, ka tos arī naktī novēros ienaidnieka aviācija. Vairāk kā kājnieku pulku ar artilerijas divīzionu pa vienu ceļu nav ieteicams virzīt, jo ceļš ātri bojājas. Virzot lielāku vienību, jāspeŗ soļi, lai sapieŗi radušos ceļa bojājumus laikā izlabotu, uzmetot iebrauktās vietās svaigu sniegu. Paredzot nakts gājienu, iepriekš jāizlūko ceļi, izmantojot nepieciešamības gadījumā šim nolūkam uzticamus vietējos iedzīvotājus.

Tuvošanās gājiens jāizdara dienā un līdz ar to ļoti nelabvēlīgos apstākļos priekš to pretiniekiem, kuŗam nav pārsvara gaisā. Vienīgi sadalīšanās sīkākās kolonnās un rūpīga gaisa novērošanas un aizsardzības noorganizēšana dos iespēju samazināt ienaidnieka kaujas aviācijas uzbrukuma gadījumā sagaidāmos zaudējumus. Gājiena organizācija var stipri palīdzēt izvairīties no gaisa uzbrukumiem. Sadalīta kolonnās pa bataljoniem un virzoties pa vairākiem ceļiem, vairākos ešelonos un lēcieniem, vienība divīzijas lielumā dažreiz varēs pilnīgi izvairīties no aviācijas iedarbības. Tuvapsardzībai, sakariem un izlūkošanai izmantojami slēpotāji. Izlūkošanu slēpotāji izdara pēc tiem pašiem noteikumiem kā jātnieki, pie kam jāpieņem ka slēpotāju btl. līdzinās jātnieku pulkam. Izlūkošanas organiem bez tam vēl jānoskaidro apvidus pārvarēšanas iespēja un ceļu stāvoklis.

Zemā temperatūra piespiež ziemā novietot kaŗaspēku apdzīvotās vietās arī ienaidnieka tuvumā. Vāji apdzīvotos rajonos lielāko daļu kaŗaspēka tomēr nāksies novietot nometnē. Šim nolūkam vispiemērotākais ir mežs, jo tas aiztur vēju. Novietojoties ārpus apdzīvotām vietām izmantojamas teltis un uz ātru roku pagatavotas patvertnes un būdas. Lai izvairītos no bumbvedēju aviācijas uzbrukumiem, naktīs jākuŗ pēc iespējas mazāki ugunskuri, lai neradītu lielu blāzmu, dienā jālieto pēc iespējas sausāka malka, kas nerada pārāk daudz dūmu. Apsardzība, novietojoties atpūtā arī dziļākā aizmugurē, jāizliek uz visām pusēm, piegriežot galveno vērību ceļiem. Apvidus izlūkošana un sakaru uzturēšana jāuzdod slēpotājiem. Arī dežurdaļā jāietilpst kādai slēpotāju vienībai. Lai pie ienaidnieka slēpotāju uzbrukuma samazinātu pārsteigumu, kaŗaspēkam jau iepriekš jāpaskaidro tāda uzbrukuma iespēja. Apsardzības vienību apšaudīšanās ar ienaidnieka slēpotājiem būs parasta parādība un tā nekādā ziņā nedrīkst uztraukt atpūtā novietoto kaŗaspēku.

Aizstāvoties, pozicija bieži vien, zemās temperatūras dēļ, tiks ieņemta apdzīvoto vietu tuvumā. Biezas mūŗa ēkas iegūst izcilus nozīmi kā atbalsta punkti, jo uzbrucējam bieži vien trūks smagās artilērijas. Pozicija tāpat kā citos gada laikos jāieņem aiz kāda dabīga šķēršļa. Par labāko šķērsli ziemā uzskatāms atklāts, ar dziļu sniegu pārklāts lauks pozicijas priekšā, jo uzbrucēja lēnā virzīšanās iespēja atļaus aizstāvētājam pilnībā izmantot savu uguni. Nespēja piesliet flankus kādam dabīgam šķērslim, jo ziemā reti kad tādi būs atrodami, piespiež izdalīt lielāku rezervi, kuŗai jābūt kustīgai. Mākslīgiem šķēršļiem ir tāda pati nozīme kā citos gada laikos. Stiepuļu žoga nozīme pieaug, jo ienaidnieks dziļa sniega apstākļos uz to var uzdurties nejauši. Pieaugot sniega segas biezumam, dažreiz rodas vajadzība arī kavēkļus pakāpeniski pacelt. Ļoti labs šķērslis ir arī aizcirtumi, kas mežainā apvidū būtu jālieto plašā mežā.

Vienības, kas darbojas plašā frontē, aktīvais iecirknis jāaizstāv ar atsevišķiem, aizstāvēšanai uz visām pusēm iekārtotiem un savstarpējos ložmetēju uguns sakaros atrodošamies atbalsta punktiem, pie kam artilerija jāgrupē dziļumā un rezervē jāpatur kustīgas vienības. Pasīvā iecirkņa apsardzībai jāizmanto slēpotāji. Rezervju kustīgu-

ma palielināšanai jāizmanto pajūgi un slēpes.

Uzbrukums dziļā sniegā saistīts ar lielām grūtībām. Tas norit ļoti gausi un liek uzbrucējam sāpīgi sajust aizstāvētāja uguns iedarbību. Uzbrukumu ieteicams vislabāk izdarīt naktī vai ar rīta krēslas iestāšanos. Dienā tas atbalstāms ar ļoti stipru artilerijas uguni, pie kam jārēķinājas, ņemot vērā lēno virzīšanās iespēju, ar lielu municijas patēriņu. Tā kā aizstāvētājs var atiet tikai pa ceļiem, tad frontāls uzbrukums vienmēr jāsavieno ar ienaidnieka viena vai abu flanku apņemšanu, izmantojot šim nolūkam slēpotāju vienības.

Daudzos gadījumos aizstāvētāja aizmugures apdraudēšana var piespiest to atiet. Apdzīvotu vietu ieņemšanai bieži būs nepieciešams smagās artilerijas, it īpaši haubiču, pabalsts. Artilerijas pozicijas jāizvēlas pēc iespējas tuvāk aizstāvētāja novietojumam, lai ilgāku laiku varētu pabalstīt uzbrūkošos kājniekus, jo manevrēšana ar materiālo daļu ir ļoti grūta un prasa daudz laika.

Atraušanās un atiešana ziemā ir ļoti riskanta operācija. Iespēja atiet vienīgi pa ceļiem būs par iemeslu tam, ka ienaidnieks ļoti ātri pamanīs uzsākto atiešanu. Pa ceļu izstieptās kolonnas būs pateicīgs mērķis ienaidnieka artilerijai un kaujas aviācijai, kuras nepalaidīs garām izdevību ienest gājiena kolonnās apjukumu, pārvēršot atiešanu nekārtīgā bēgšanā. Katrā gadījumā, arī visgrūtākos apstākļos, jānoturas līdz naktij, kas vienīgā atļaus atrauties un atiet plānveidīgi un kārtīgi. Atraušanās segšanai un ienaidnieka maldināšanai, kā arī uztverošas pozicijas ieņemšanai nozīmējamas slēpotāju vienības.

Vilcinājuma kaujā ziemā, apvidus nepārvaramības dēļ, nāksies darboties uz virzieniem. Pie noteikuma, ka pretiniekam nav slēpotāju vienību, kājnieki varēs ieņemtās pozicijas noturēt ilgāki kā parasti. Turpretim, ja ienaidniekam daudz slēpotāju, vilcinājuma kauja pārvērtīsies nepārtrauktā, pie tam vēl diezgan steidzīgā atiešanā. Vienīgi slēpotāji ziemā var veikt vilcinājuma kaujas uzdevumus, jo tiem piemīt vajadzīgais kustīgums un bez tam tie var, līdzīgi jātniekiem vasarā, paspēt ieņemt pakāpeniskās pozicijas darbojoties vienā ešelonā.

Kā parasti, tā arī ziemā frontālai vajāšanai reti kad būs lielas sekmes. Tāpēc vienmēr jācenšas ievadīt pēc iespējas plašāka ienaidnieka apiešana. Šo uzdevumu ziemā var veikt vienīgi slēpotāji. Lielās apvidus pārvarēšanas spējas dod tiem iespēju, virzoties pat bez ceļiem, iziet ienaidnieka aizmugurē un atgriest tam atkāpšanās ceļus. Arī vissīkāko slēpotāju vienību enerģiska darbība var dot lielus panākumus.

Pulkvedis-ltn. P. Penčuks.

Kaujas darbība naktī un nakts apmācība

Mūsu kājnieku apmācības reglaments 1. daļas 27. paragrāfā nosaka: „Sevišķi svarīgi ir nakts vingrinājumi. Katram kareivim jāiemācās, arī naktī un miglā, nepazīstamā apvidū orientēties un kustēties bez trokšņa. Nakts-gājieni, arī ārpus ceļiem, un nakts izvēršanās bieži vingrināmi. Karaspēka daļai vajaga būt pilnīgi apmācītai kaujas darbībai naktī un miglā".

No augšminētā reglamenta panta redzams, cik lielu nozīmi mūsu kājnieku apmācības reglaments piešķir karaspēka apmācībai darboties naktī. Tas arī pilnīgi saprotams, jo nakts darbība pilnīgi atšķiras no kaujas darbības dienā.

Nakts uzbrukumi plašākā mērogā un ar dziļu mērķi ļoti grūti izvedami, jo kaujā vispāri rodas nervu saspringdzinājums, bet nakts kaujā tas ļoti viegli var pāriet pānikā un pēc tam, kā secinājums, katastrofā. Naktī vienības ļoti grūti vadīt, kopdarbība starp kājniekiem un artileriju stipri apgrūtināta. Nakts uzbrukumi aprobežojas ar maziem mērķiem un viņos piedalās mazas vienības.

Bet no augšminētā var taisīt arī pretējus slēdzienus. Ja nakts kauja ir stipri apgrūtināta, vienības tanī grūti vadīt un karaspēks ātri padodas pānikai, tad, no otras puses, karaspēks ar stipriem nerviem, kārtīgi audzināts un pamatīgi apmācīts nakts darbībai, ar stipru iekšējo kārtību, naktī var darīt lielas lietas.

Mūsu armija atbrīvošanas karā starp citu izcēlās arī ar izlūku gājieniem pretinieka dziļā aizmugurē, kas pa lielākai daļai notika naktī.

Ja naktī nevar izvest plašus manevrus ar lielām vienībām, tad mazākas vienības, labi disciplinētas, var atrast plašu darba lauku, lai paplašinātu dienā iegūtās sekmes, likvidētu pretinieka priekšējās vienības iegūtu kādus svarīgus vieējos punktus u. t. t.

Tamdēļ arī nakts apmācībai piegriežama nopietnāka vērība, vēl vairāk tādēļ, ka vienību vadība naktī pilnīgi atšķiras no vadības dienā.

Dienā liela nozīme ir redzei, turpretim naktī paceļas dzirdamības nozīme. Dienā vienības izklaidējas plašā frontē, naktī nepieciešama ciešāka kopā turēšanās un visu drošības atstarpju samazināšana. Naktī visas kustības ir lēnākas, tamdēļ katrai darbībai jāparedz pietiekoši laika, lai nekādu darbību nevajadzētu sasteigt, un tā tad lai nakts pasākums jau iepriekš nebūtu nolemts neveiksmei.

Tagad apskatīsim tuvāk kaujas darbības īpatnības naktī.

Naktī uz karavīriem iedarbojas tumsa, nakts klusums un paradums naktī atpūsties; šo iespaidu dienā nav, tie ir tikai naktī.

Nakts tumsa var pilnīgi izslēgt vai vismaz apgrūtināt novērošanu. Dienā priekšniekam ir iespēja novērot apvidu un pretinieka stāvokli, kā arī padoto vienību stāvokli; caur to priekšnieks iegūst skaidru ainu par stāvokli frontē, viņš var noteikti novērtēt stāvokli un vadīt kauju. Līdz ar to arī kājnieku un artilerijas kopdarbība ir ļoti labi iespējama. Turpretim, naktī novērošana un līdz ar to arī kaujas vadība ir stipri apgrūtināta. Jo, grūti vai pavisam neiespējami ir iegūt naktī skaidru ainu par ienaidnieka un padoto vienību stāvokli. Tamdēļ kauju vadīt ir ļoti grūti, bet manevrēšana kaujas laukā ir gandrīz pilnīgi izslēgta. Pavēļu un ziņojumu nogādāšana ir stipri apgrūtināta, bieži notiek maldīšanās un kavēšanās; bieži vien pavēļu un ziņojumu nogādātāji ierodas noteiktā vietā tikai ar rīta gaismu. Tādas lietas notiek arī miera laikā, manevros.

Orientēšanās apvidū ir apgrūtināta, jo nav redzami tie pieturas punkti, kas palīdz virzienu ieturēt dienā, kā saule, vietējie priekšmeti u. t. t. Vienības, virzoties uz noteiktu vietu, bieži vien apmaldās. Līdz ar to vienību kopdarbība un savstarpēja izpalīdzēšanās stipri samazinās, un bieži pavisam izjūk.

Karaspēka morālā izturība ir padota naktī stipriem pārbaudījumiem, jo karavīru jūtas ir stipri saspīlētas, sasprindzinātas, fiziskais nogurums ir lielāks, kā dienā, un pastāvīgi jāuzmanās no pārsteigumiem. Tā kā priekšnieka personīgs iespaids uz padotām vienībām ir mazāks, kā dienā, tad bieži vien izceļas pānika, ko nevar viegli likvidēt. No tā redzam, ka nakts kaujā sekmes neatkarājas tik daudz no karaspēka skaitliskā pārsvara, un viņa apbruņojuma ar techniskiem līdzekļiem, bet galvenā kārtā krīt svarā karaspēka morāliskā vērtība un nakts kaujas kārtīga sagatavošana. Mūsu sakāmvārds: „Bailēm lielas acis", vislabāk piemērojams naktī. Naktī mums viss liekas savādi, naktī redzamas briesmas no visām pusēm un uz katra soļa, nejauši izšauta lode var viegli sacelt pāniku. Naktī kareivja nervi ir stipri saspīlēti, kamdēļ karaspēks naktī ātri nolietojas kā fiziski, tā arī garīgi.

Kājnieku uguns spēks un tā iespaids uz pretinieku naktī stipri samazinājies, jo naktī nevar izmantot visu kājnieku ieroču tālšāvību tamdēļ, ka nevar uguns rezultātus novērot un nevar mērķēt. Kājnieku uguns ieročus var izmantot tikai tad, ja uguns vešana dienā ir sagatavota, ieroči notēmēti. Citādi no uguns nekādus rezultātus nevar gaidīt, tā būs vienīgi lieka municijas izšķērdēšana, un var iedarboties pat negatīvi arī uz savu karaspēku. No sacītā izriet, ka uguns ieročus naktī var izmantot galvenā kārtā tikai aizstāvētājs, kurš uguni jau dienā var sagatavot un savus ieročus nolikt gatavus uguns atklāšanai. Bet uzbrucēja ieroči naktī būs galvenā kārtā durklis, granātas un pistole, tas ir tuvcīņas ieroči, jo kauja bieži vien izvērtīsies cī-

ņā vīrs pret vīru, kur sekmes gūst morāliski un fiziski pārākais. Arī pārējo ieroču, kā lielgabalu, mīnumetēju u. t. t. uguns iespaids uz pretinieku samazinājas, tāpat samazinājas arī pārējo ieroču šķiru kopdarbība ar kājniekiem, un kājniekiem jāpaļaujas pirmā kārtā tikai uz saviem spēkiem.

Nakts ir bagāta pārsteigumiem. Tā kā naktī novērošana ir stipri apgrūtināta vai pat neiespējama, tad naktī var netraucēti izdarīt dažādas kustības un karaspēka pārgrupēšanu. Bet jāņem vērā jau augšā minētās grūtības, kamdēļ katra operācija, arī visniecīgākā, ir visos sīkumos un pamatīgi jau iepriekš jāpārdomā un jāsagatavo. Citādi bieži var nākt priekšā gadījumi, ka nākot sakaros ar kādu vienību, nezinām, vai tie ir mūsējie, vai ienaidnieks. Kara vēsturē, arī pasaules karā, ir bijuši daudz tādu gadījumu, kad ir notikušas dažreiz pamatīgas kaujas starp pašu karaspēka vienībām. Arī mūsu atbrīvošanas karš pazīst tādus gadījumus. Viens no tādiem gadījumiem beidzās priekš mums stipri traģiski. Tas bij 1919. gada 6. martā, kad pārpratuma dēļ izcēlās nakts kauja starp Kalpaka bataljonu un vācu karaspēku. Rezultātā, mēs zaudējām četrus virsniekus, tanī skaitā mūsu pirmo armijas virspavēlnieku pulkvedi Kalpaku.

Neskatoties uz visām grūtībām, ar kādām saistītas nakts operācijas, visu armiju reglamenti piegriež tām nopietnu vērību un uzver, ka karaspēks jāapmāca darboties arī naktī. Kā jau minēju, lielākas operācijas, plašus manevrus naktī ir ļoti grūti izvest, tie ir saistīti ar lielu risku un nevar paredzēt, kas no tam iznāks. Bet nakts operācijas izved galvenā kārtā, lai pārsteigtu pretinieku, lai nakts tumsā izvestu kādu operāciju, kuru pretinieks dienā var stipri traucēt. Tamdēļ mazās armijas, ar vājākiem tehniskiem līdzekļiem un sliktāku apbruņojumu, bet ar augstu morālisko vērtību, vienmēr centīsies izvest nakts operācijas pret labāk apbruņotu un skaitliskā ziņā stipráku pretinieku, jo nakts kaujā, kā jau minēju, galvenā kārtā krīt svarā karaspēka morāliskā vērtība un katra karavīra īsti kareiviskās īpašības.

Nakts darbībai var būt par iemeslu sekojoši nolūki:

1) nakts tumsā izdarīt gājienus, lai izvairītos no zaudējumiem, kādi var celties dienā, lai izvairītos no pretinieka novērošanas un lai nogrupētu karaspēku kādai darbībai, ar kuru gribam pretinieku pārsteigt. Katras operācijas un atsevišķi katras kaujas sekmes atkarājas lielā mērā no tā, vai mums izdodas pretinieku pārsteigt, jeb nē. Ja ņemam vērā moderno armiju izlūkošanas organus, kā zemes novērotājus, tā it sevišķi aviācijas izlūkošanu, tad varam iedomāties, ka nav iespējams izdarīt kādu lielāku karaspēka pārgrupēšanu, lai ienaidnieks to nemanītu. Bet ja ienaidnieks mūsu sagatavošanās darbus novēro, līdz ar to viņš mūsu operāciju plānu var atklāt. Tādā gadījumā ienaidnieks var spert pretsoļus, var izjaukt mūsu manevri; un mūsu operācija var beigties nesekmīgi, bet sliktākā gadījumā mēs varam ciest lielus zaudējumus.

No augšā izteiktā ir skaidrs, ka kaujas laukā bieži vien būs jāizmanto nakts tumsa, lai izvestu karaspēka pārgrupēšanu un ienaidniekam nemanot sagatavotu kādu operāciju. Pats par sevi saprotams, ka, ņemot vērā nakts operāciju grūtības, visi gājieni jau iepriekš, dienā, jāsagatavo, jāizlūko, cik iespējams, apvidus un ceļi, lai gājieni noritētu bez traucējumiem un maldīšanās.

2) Dažreiz ir nepieciešami izdarīt uzbrukumus nakts tumsā, kuru nolūks var būt:

a) nobeigt dienā iesākto uzbrukumu un sasniegt sprausto mērķi. Tas var nākt priekšā tādā gadījumā, ja stiprāks ienaidnieks ar spēcīgāku savu ieroču uguns spēku mūs ir apturējis un mēs sprausto mērķi neesam sasnieguši. Tādā gadījumā to varam izdarīt naktī, kad ienaidnieka uguns ieroči nav tik bīstami, kā dienā, un nevar nodarīt mums tik lielus zaudējumus, kā dienā;

b) iegūt izdevīgāku izejas stāvokli uzbrukumam dienā. Ja esam nolēmuši izdarīt pretiniekam uzbrukumu, tad jāieņem pēc iespējas izdevīgāks izejas stāvoklis, resp. sākuma stāvoklis, lai mēs jau pašā uzbrukuma sākumā būtu nostājušies pēc iespējas izdevīgāk. Vienības jānovieto cik tik tuvu iespējams ienaidniekam un segti no pretinieka novērotājiem. Lai uzbrukumu varētu pabalstīt ar uguni pēc iespējas tālāk, jānovieto mūsu smagie ieroči tādās vietās, pēc iespējas augstākās, no kurienes tie var ilgāk vest uguni, tas ir, lai mums būtu pēc iespējas izdevīgāka uguns bāze. Lai priekšnieki varētu uzbrukumu vadīt, lai viņi varētu pārredzēt kaujas lauku, kā savējo, tā arī ienaidnieka stāvokli, nepieciešami, lai mums jau pirms uzbrukuma būtu izdevīgas novērošanas vietas. Ja tādu pirms uzbrukuma nav, uzbrukums jau pašā sākumā var ciest neveiksmi. Turpretim, ja mēs jau uzbrukuma sākumā esam izdevīgā stāvoklī un pats uzbrukums sākums mums ir sekmīgs, ir lielākas izredzes turpināt to sekmīgi arī tālāk. Ja viss augšā minētais mums nav, tādā gadījumā šis izdevīgās vietas mums ir jāiegūst pirms uzbrukuma, tas ir, jāizdara nakts uzbrukumi ienaidniekam, lai to visu iegūtu;

c) vienkārši, izdarīt ienaidniekam uzbrukumu, lai saņemtu gūstekņus, lai noskaidrotu ienaidnieka spēku stāvokli, pret mums un vispāri, lai turētu ienaidnieku pastāvīgā saspringdzinātībā, trauksmes stāvoklī. Pastāvīgi ienaidnieku traucējot, iebrūkot naktī viņa pozicijās, mēs viņu pastāvīgi turēsim nervu uztraukumā un līdz ar to nogurdināsim viņu kā fiziski, tā vēl vairāk moraliski. Bez tam, mēs pastāvīgi būsim sīki informēti par ienaidnieka stāvokli.

Vispāri, nakts uzbrukumus var bieži izvest vājāks karaspēks materiālā ziņā, lai ienaidnieku vājinātu, viņu pastāvīgi nogurdinātu, un vispāri ienaidniekam iedzītu respektu pret mums.

3) Nakts tumsu mēs varam ļoti izdevīgi izmantot tam nolūkam, lai atrautos no ienaidnieka un atkāptos. Mēs atkāpjamies tādā gadījumā, ja esam daudz vājāki par ienaidnieku, ja ir noskaidrots, ka ienaidnieks grib mums uzbrukt un acīmredzot mūs var sakaut, un ja vadība, augstākā priekšniecība atrod, ka mums nav vērts aizstāvēties un ieņemamās pozicijas noturēt pret ienaidnieka pārspēku. Tādā gadījumā vadība uzdod atkāpties un ieņemt pozicijas citur, izdevīgākos apstākļos. Jāņem vērā katram karavīram, ka atkāpties bez priekšnieka pavēles nevar; vienmēr jāizpilda savs uzdevums, kādu esam no priekšnieka saņēmuši, kaut arī mums nāktos ciest zaudējumus. Tikai priekšnieks pārredz vispārējo stāvokli un ja viņš atrod, ka mums nav vērts cīnīties un ciest zaudējumus, viņš pavēl atkāpties un pieņemt kauju citā, izdevīgākā vietā, kur mums ir vairāk izredzes gūt panākumus.

Bet atkāpšanās dienā ir gandrīz neiespējama. Dienā atkāpšanos var izvest tikai ļoti izdevīgā apvidū, segtā un šķēršlotā, kad ienaidnieks nevar mūs labi novērot un nevar mūs sekmīgi apšaudīt ar saviem ieročiem. Ja dienā ienaidnieks mūsu atkāpšanos pamana un ja viņš enerģiski mūs sāk vajāt, tad viņš var mūs pilnīgi iznīcināt. Tādā gadījumā labāk neatkāpties, bet palikt uz vietas un aizstāvēt savas pozicijas; tad mēs cietīsim mazāk zaudējumu un pretiniekam izrādīsim sīvu pretošanos, caur ko iegūsim vairāk, nekā neizdevīgā laikā un neizdevīgos apstākļos atkāpjoties.

No visa sacītā, liekas, ir skaidrs, ka ja mums ir jāatkāpjas, tad to var izdarīt, pa lielākai daļai, tikai naktī. Tad mēs varam ienaidnieka nepamanīti atrauties un bez zaudējumiem aiziet atpakaļ un ar rīta gaismu ieņemt pozicijas citur. Caur to ienaidnieku pārsteigsim. Pats par sevi saprotams, ka visas nakts operācijas ļoti labi jāsagatavo, un karaspēkam jābūt labi apmācītam, pieradušam darboties naktī, un augstvērtīgam morāliskā ziņā. Tad mēs paši būsim pasargāti no nakts pārsteigumiem.

Tagad apskatīsim karavīru un karaspēka vienību sagatavošanu nakts darbībai, nakts apmācību. Šeit atkal jāuzsver, ka nakts apmācībā, tāpat un vēl vairāk, kā citās apmācībās, jāizvairās no pārliekas teorētizēšanas; jo mazāk teorijas, jo labāk. Visas apmācības, visi vingrinājumi nakts apmācībā jāizved praktiski apvidū. Tikai tā var patiešām karavīrus apmācīt un parādīt praktiski viņiem nakts darbības īpatnības.

Nakts apmācības programmā varētu izņemt starp citu sekošus vingrinājumus:

1) Vienības gājiens naktī slēgtā ierindā pa ceļu. Tas ir vienkāršs vingrinājums, bet svarīgs. Naktī arī vienkārša iešana ir savādāka, nekā dienā. Naktī cilvēks ātrāk nogurst, kā fiziski, tā arī garīgi. Sevišķi kājniekiem gājiens, ievilkšanās gājienā vienmēr un visādos apstākļos jāvingrina, un sevišķi tas attiecas uz nakts gājieniem,

jo ir pazīstams militārā valodā izteiciens, ka kājnieku uzvara atrodoties viņu kājās. Šinīs vingrinājumos jāgriež vērība uz sekojošo:

a) visu gājiena laiku jāpieturas pie vienas ceļa malas;

b) grupās, pēc iespējas, lai būtu visas rindas pilnas, lai nebūtu nepilnas kārtas;

c) priekšējās rindas iet lēnākā tempā, kā dienā, bet kolonna nedrīkst izstiepties, nedrīkst palikt garāka, kā parasti;

d) apstāšanos un kustības uzsākšanu izdara pēc zīmes;

e) pēc apstāšanās sasliet šautenes un izklīst ap šautenēm; pēc tam komandēt pie šautenēm un atkal turpināt gājienu. Šeit jāgriež vērība uz to, lai kareivji ātri nostātos savās vietās pie šautenēm un lai šautenes saņemot, tās netiktu apgāztas. Protams, nedrīkst arī pamest, resp. nozaudēt mantas.

2) Vienības gājiens pa ceļu ar gājiena apsardzību. Var pieņemt, ka rota virzās, kā priekšrota gājienā. Viņas atstate no galveniem spēkiem, resp. no bataljona, kas dienā ir apmēram 1—1$^{1}/_{2}$ km, naktī būs apm. uz pusi mazāka, jo pie lielākas atstates sakari var pārtrūkt. Starp rotu un bataljonu sakarus uztur sakaru ķēdītes locekļi, viens no otra atstatē apmēram līdz 50 m.

Rotas priekšā apm. 200—300 m iet priekšgrupa, ar kuŗu sakarus uztur arī ar sakaru ķēdītes palīdzību. Gājiena laikā var vingrināt:

a) ja priekšgrupa apstājas, visi, kas virzās aiz priekgrupas, turpina kustību vai apstājas, kas ir aiz priekšu;

b) ja priekējā rota apstājas, visi, kas atrodas rotas priekšā, arī apstājas, jo priekšējo daļu kustība regulējas pēc rotas kustības. Lai nenotiktu atraušanās, uz priekšgrupu izdevīgi nosūtīt riteņbraucēju;

c) sakaru ķēdītes darbība ielu un ceļu krustojumos. Katrs sakaru ķēdītes loceklis uz stūŗa apstājas un paliek tik ilgi, kamēr nākošais saprot, par kuŗu ceļu jāiet; pēc tam steidzas uz priekšu savā vietā;

d) var vingrināties arī tādā veidā, ka rota vai priekšgrupa saņem uguni, tiek apšaudīta, bet tādā gadījumā jau iepriekš sīki jānorunā pretinieka un komandieŗu darbība, lai nerastos pārpratumi.

3) Virzīšanās apvidū (bez ceļiem) dažādā ierindā. Gājiena virzienu ieturēt pēc buzoles kompasa. Šeit jāvingrina un jāgriež vērība uz sekojošo:

a) šautenes nest aiz muguras;

b) ieturēt pilnīgu klusumu, nerunāt un nesmēķēt. Uzkabei jābūt labi pielāgotai, lai negrabētu;

c) apstāties, gulties, celties un uzsākt soļošanu uz norunātu zīmi, ko var padot ar krāsainu lampiņu;

d) izdarīt virziena maiņu;

e) bedru un citu šķēršļu pārvarēšana. Pirmie, kas šķērsli pārvar, turpina gājienu lēnāk, kamēr beidzamie tikuši pāri, citādi pakaļējie var atrauties;

f) Virzienu ietur viens cilvēks pēc busoles, kas iet vienības priekšā. Pa laikam praktizēšanās nolūkā tos jāmaina;

g) izvērst vienību strēlnieku ķēdē un izdarīt virzīšanos. Atstarpes ķēdē ir tik lielas, lai strēlnieki viens otru labi saredzētu;

h) vienības izturēšanās, ja paceļas apgaismošanas raķetes. Visi kaŗavīri, negaidot komandu vai zīmi, nekavējoši noguļas, tikko raķeti pamana.

i) vienības izklīdināšana un pulcēšana, kas notiek uz komandu, vai, labāk, zīmi.

4) Redzes vingrinājumi. Vienība ar savu komandieri novietojas — noguļas kādā citā apvidū.

a) Zināmā virzienā parādās un tuvojas vai attālinājas strēlnieki, kas ģērbušies dažādas krāsas drēbēs, piemēram, baltā, aizsargu un melnā. Šeit var novērot dažādu krāsu saredzamību tumsā un dažādos attālumos;

b) priekšā parādās dažādu krāsu lukturi dažādos attālumos. Var novērot dažādu saredzamību. Varēs arī novērot, ka tumsā noteikt attālumus gandrīz pilnīgi neiespējami, sevišķi, ja ir pilnīga tumsa, kā rudeņos, bez sniega.

5) Dzirdes vingrinājumi. Vienība ar savu komandieri novietojas tāpat, kā iepriekšējā vingrinājumā. Uz norunātu zīmi, ko dod morzes ābeces veidā ar kabatas lampiņas palīdzību, parādās un var sadzirdēt:

a) kāda vienība, kas iet sarunājoties;

b) kāda vienība virzās izvērstā ierindā; uzkabe slikti pielāgota, tā klab un grab;

c) kāda klusu ejoša vienība;

d) var sadzirdēt dažāda stipruma komandas dažādos attālumos;

e) tuvojas un brauc gaŗām kādi rati, pie kam zirgs brīžiem skrien rikšiem, brīžiem iet soļos;

f) var vingrināt arī pozicijas ieņemšanu un patšautenes un ložmetēja pielādēšanu tumsā.

6) Patruļnieku un izlūku darbība. Šie vingrinājumi ir vieni no svarīgākiem, jo te kareivim jādarbojas patstāvīgi.

a) Pretinieka posteņu izlūkošana. Apvidū izliek zināmu skaitu posteņu (pa 2 cilvēki), apmēram 400 m atstarpēs; sakarus starp viņiem uztur patruļnieki. Izlūkiem uzdod konstatēt, vai zināmā iecirknī ir novietoti pretinieka posteņi un kur apmēram tie atrodas. Lai izlūki viens otru netraucētu, katriem izlūkiem nozīmē savu iecirkni. Galvenā vērība jāpiegriež tam, lai patruļnieki un izlūki virzītos pilnīgi bez trokšņa. Ja virzoties sastop pretinieku jeb savējos, nekavējoši jānoguļas un jāizturas klusu, kamēr noskaidrojas, kas pretim ir, vai kamēr pretinieks aiziet. Izlūkam pēc uzdevuma izpildīšanas jāparāda uz kartes apmēram tā vieta, kur pretinieka posteņi novietoti;

b) uzbrukums pretinieka postenim un tā likvidēšana. Ir zināms, kur pretinieka postenis atrodas. Izlūkiem bez trokšņa jāpielien cik iespējams tuvu postenim, vislabāk, ja iespējams, no mugurpuses. Nedrīkst rīkoties sasteigti, bet galvenais, klusi, jo tikko ienaidnieka postenis sadzirdēs kaut ko aizdomīgu, viņu pārsteigt vairs nebūs iespējams, bet pārsteigums šeit ir galvenais, kas sola sekmes. Kad piekļūts postenim, pavisam tuvu, ātri jāmetās tam virsū. Nedrīkst šaut un arī „urrā" kliedzieni labāk ja izpaliks, ātri jārīkojas arī tamdēļ, lai pretinieks nedabūtu izšaut un nedarītu pārējos uzmanīgus.

Šie vingrinājumi ir vissvarīgākie un tamdēļ tie biežāk jāvingrina katrā gada laikā.

7) Vienības (rotas) novietošana izejas stāvoklī uzbrukumam ar rīta gaismu. Vispirms rotai jādod īsa pavēle izejas stāvokļa ieņemšanai un īsas ziņas par nākošo uzbrukumu. Bez tam rota jāiepazīstina arī ar vispārējo stāvokli, tas ir jādod ziņas par pretinieku un par mūsu pašu vienību atrašanos un frontes stāvokli. Stāvokli var pieņemt tādu, ka rotai jāvirzās no atrašanās vietas līdz izejas stāvoklim uzbrukumam apmēram 3 km. Sākumā to var izvest pazīstamā, vēlāk nepazīstamā apvidū. Tomēr katrā gadījumā jāpieņem, ka pie rotas atrodas ceļveži, kas ieradušies no tām vienībām, kas atrodas frontē. Saskaros ar ienaidnieku, apmēram viens ceļvedis uz vadu, jo var gadīties, ka beigās, tuvu pozicijām, katram vadam jāvirzās atsevišķi.

Rota virzās grupu kolonnā vai kolonnā pa divi, skatoties pēc ceļa platuma. Visiem priekšniekiem jābūt pie savām vienībām; viens virsnieks iet kolonnas astē; grupas paliek pēc iespējas ilgāk slēgtā ierindā. Gājiena laikā nedrīkst uz priekšu parādīties gaisma, nedrīkst arī smēķēt un runāt. Gājiena laikā var likt parādīties arī ienaidnieka apgaismošanas raķetēm; var arī pieņemt, ka ienaidnieka artilerija ved pa kādu vietu traucējošu uguni, ko var labi imitēt ar fugasiem. Ja ienaidnieka artilerija šauj, jāieņem drošības atstarpes un atstates.

Nonākot norādītā iecirknī, rota noguļas slēgtā vai izvērstā ierindā, skatoties pēc ienaidnieka uguns. Kad rotas un vada komandieŗi orientējušies pie vietējā rotas komandieŗa par stāvokli, vadus uz saviem iecirkņiem noved ceļveži. Rezerves vads noguļas cieši aiz pirmās līnijas vada, jo pienācīgo atstati viņš ieņems, kad sāksies uzbrukums. Vienīgi, ja sagaidāma ienaidnieka artilerijas uguns, atstates starp vadiem jāpalielina. Arī grupas novietojas cieši viena pie otras; atstates ieņems pie virzīšanās uz priekšu.

Augšējie vingrinājumi nakts apmācībām ir doti, kā pieturas punkti. Bez tiem, katrs priekšnieks var izpildīt arī citus, kas sasniedz sprausto mērķi. Pēc katra vingrinājuma visu apmācāmo klātbūtnē jāizdara iztirzāšana, kuŗā jādod darbības novērtējums un aizrādījumi, uzsveŗot īpatnības, ar ko atšķiŗas nakts darbība zināmā vingrinājumā no darbības dienā. Katrs vingrinājums apmācības vadītājam ar priekšniekiem jau iepriekš sīki jāpārdomā un jāapsveŗ, jācenšas, lai vingrinājums

pēc iespējas tuvotos kaujas apstākļiem. Ja vingrinājums ir divpusīgs, ar ienaidnieku, tad tas jāizņem pēc iespējas ar lielākām vienībām, lai abās pusēs vienības būtu pilnā sastāvā. Tādā gadījumā vienas puses apģērbam jāatšķiras no otras. Jābūt vai nu savādām cepurēm; vai kādai atšķirībai uz apģērba, kas būtu uzkrītoša, piem. balta lente uz rokas vai ap cepuri, vai citādā veidā. Ja notiek šaušana, kaut arī ar salūtpatronām, tomēr, šaut drīkst tikai gaisā, lai nenotiktu nelaimes gadījumi. Vingrinājumi jāsagatavo pietiekoši labi arī materiālā ziņā. Vingrinājumiem jāsagādā pietiekoši materiāla fugasu ierīkošanai, salūtpatronas, apgaismošanas raķetes, krāsainas lampiņas u. t. t. Tādā gadījumā vingrinājums daudz maz tuvosies patiesiem kaujas apstākļiem un būs pietiekoši pamācošs.

Nepareizas un pareizas rīcības piemēri

Gaisa aizsardzība ar patšautenēm.

8. TABULA.

Nepareizi.

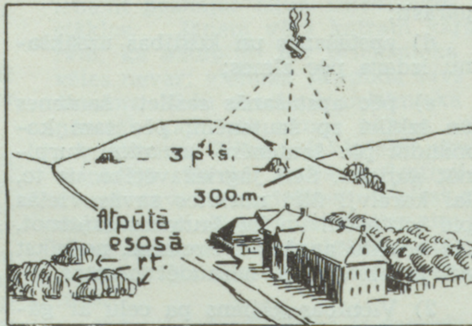

Atpūtā esošā rota, nenoorganizējot gaisa aizsardzību, padota ienaidnieka bumbvedēju iznīcinošai iedarbībai.

Katrā atpūtā nepieciešama rūpīga gaisa aizsardzības noorganizēšana.

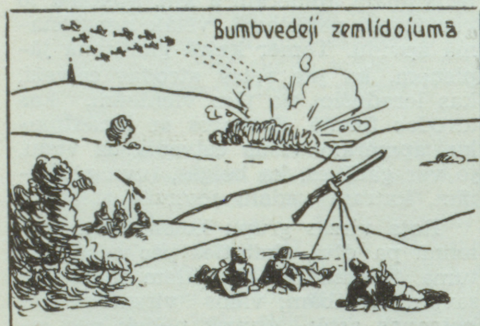
Par vēlu ir norīkot aizsardzību, kad ienaidnieka lidmašīnas jau parādījušās.

Pareizi.

Novietojoties atpūtā, rotas pielāgojas apvidum un izliek ārpus sava novietojuma gaisa aizsardzības patšautenes.

Nepareizi.

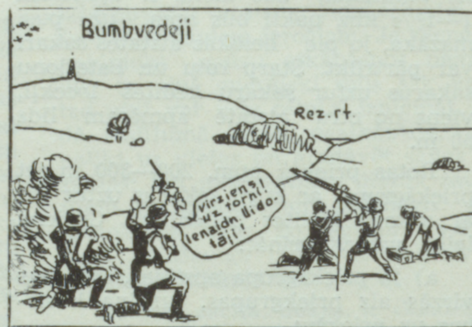

Ja pie ptš. nav nozīmēts dežūrējošais novērotājs, ierocis nepaspēj laikā sākt darboties.

Gaisa aizsardzībai nozīmētās patšautenes apkalpei modri jāpilda novērošanas dienests.

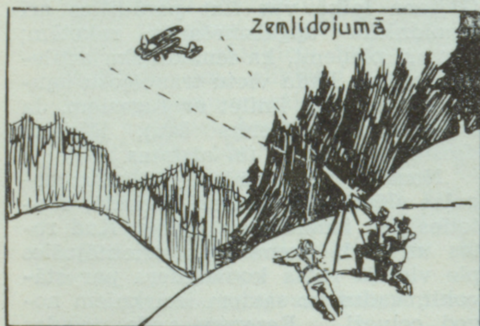
Savlaicīgai uzbrukuma konstatēšanai, bez dežūrējošā pie ptš., organizējami arī papildus novērošanas posteņi.

Pareizi.

Papildus gaisa novērošanas postenis laikā brīdina ptš. apkalpi.

Nepareizi.

Vienas ptš. uguns darbība sevišķus panākumus nesola.

Lai zemlidojumā ienaidnieka lidmašīnas apkarošana būtu sekmīga, nepieciešams īsā brīdī raidīt daudz ložu un pēc iespējas no vairākās vietās nostādītām patšautenēm.

Pareizi.

Apšaudot lidmašīnu no vairākām pusēm, rodas liela varbūtība, ka tā ieskries viena vai otra ieroča ložu kopā.

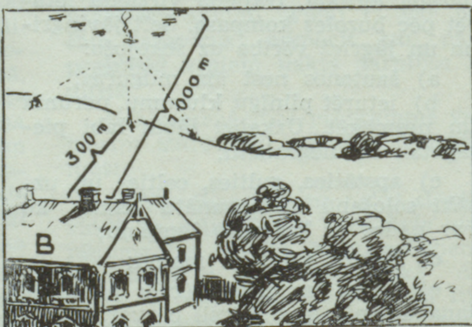
Nepareizi.

Patšautenes novietotas no apsargājamā objekta par tālu, tādēļ to uguns iedarbība līdzinās nullei.

Gaisa aizsardzībai nozīmētās patšautenes jānostāda tādās vietās, no kurienes jau savlaicīgi iespējams sekmīgi apkarot uzlidojušās ienaidnieka lidmašīnas.

Pareizi.

Pareizi novietotas patš. apm. 300 m. apsargājamā objekta priekšā.

Leonīds Breikšs.

Ceļš uz tēva māju

Dzejolis prozā

Pilns tādas pazemības svētas es eju ceļu šo.
Dzīvs manī atmirdz viss, kas sien te mani.
Ik koks man pretī māj. Ik krūms. Ik egle.
Tie mani pazīst visi. Tie man draugi.
Un liekas man, ka viņi mani mīl,
Tāpat kā arī es tos visus mīlu.

Mēs esam veci paziņas un draugi.
Mans tēvs reiz audzis bija zem šiem kokiem.
Mans vecais tēvs bij jauns, kad viņi cēlās
Un izplauka no sēklām šmaugos dzietos.
Mēs visi, visi esam tuvi radi.
Mūs visus barojusi viena zeme.
Mūs visus svētījusi viena saule.
Dievs stāvējis arvien mums visiem pāri.

Es nāku ... Atkal nāku šajās vietās.
Lūk — ceļa malā redzu laukakmeni.
— Es priecīgs viņam pametu ar galvu.

„Sveiks, vecais draugs! Es atkal šajā pusē!"
Jo tā jau ir: kopš daudziem desmit gadiem
Tāpat mans tēvs un vecais tēvs te gājis,
Ar acīm pakavēdamies pie viņa.

Es skatos: teka lokās pāri kalnam ...
Tik vijīga ... Tik saucoša ... Tik gluda ...
Tā mīlēt mīlējusi ir tos ļaudis,
Kam Dievs bij licis šajos ceļos staigāt.

Un lūk — tā mani ved tāpat kā viņus
Uz mūsu klusām, sirmām senču mājām.

Klau — viļņi šalc ... Ar krācēm straume runā.
Es apstājos un saku: „Esi sveika!"
Un Ogre atņem klusi manas sveikas.
Tā labi pazīst visu mūsu cilti:
Mēs esam vienmēr mituši šai vietā.
Gan esam dažkārt aizgājuši tālu —
Uz tālām, nezināmām svešām zemēm,
Lai atkal beidzot pārnāktu pie viņas.
Lai atsēstos te klusi — viņas krastā
Un klausītos — kā rāmi runā straume
Ar akmeņiem, ar krastu un ar mums.

Mans vectēvs šurp bij vedis manu tēvu.
Mans tēvs šurp kādreiz bija vedis mani.
Es kādreiz vedīšu šurp — savu dēlu,
Ja Augstais, Mūžīgais man viņu dos.

— Kur tāls tas laiks, kopš mēs šai krastā mītam...
Pat sapņos dzirdam mēs — kā Ogre runā ...
Un liekas — viņa zin, ka lūk tur — krastā
Mīt ļaudis, kuriem viņa ir tik tuva,
Cik tuvs var būt mums audžu audzēs tuvais.

No tāluma es nāku šajā ceļā.
Lūk — esmu klāt. Man vairāk vārdu nava.
Mēs beidzot atkal ... Atkal esam kopā,
Bez vārdiem klusi saprotot viens otru ...

Alfrēds Kvālis.

Jauna gada ieskaņa

Dialogs

— Skrien tik gurdi gadu dzilna.
Ārā lēni sniegi krīt.
Sirds pukst baigu drausmu pilna:
Kas ir šodien — nebūs rīt!
Rokās tulznu rievas liktas,
Tulznās melnas sāpes tvan;
Nolūst dziesma neaiztikta,
Kaimiņ mans!

— Skrien tik ātri gadu dzilna, —
Tecēdama laikus tos,
Kad bij mūsu rokās milnas
Vaļā laistas naidniekos.
Un pār naidu pušu šķelto
Pāri līksma dziesma skan:
Tēva sēta atmirdz zeltā,
Kaimiņ mans!

— Cik šī dziesma tuva liekas!
Spēka kļuva daudz no šīs,
Kad ar nāvi jāsatiekas
Bija kaļa ugunīs.
Purvs man viņu dūņās mina —
Vai tā spārnos celsies gan,
Dievs to vienīgais nu zina,
Kaimiņ mans!

— Ņemi lāpstu, kapli cilā,
Purva dūņās sidrabs spīd,
Atplaiksnīsies, mēnešdilā,
Senu dziesmu prieks tev līdz.
Purva vidū viņu dēsti,
Lai kā zieds tas saldi tvan,
Darbs tev nesīs slavas vēsti,
Kaimiņ mans!

Zigrīda Nātriņa.

Aizsardžu ceļš

Ne šauteni mums, aizsardzēm, būs nest,
Ne cīņai zobenu tvert lāsmojošu,
Bet pagurušiem krūtīs spēku dvest
Un ceļu rādīt, biklo darīt drošu.

Pa Saules ceļu jauno audzi vest,
Lai kājas neaizskaŗ tai naida rasa;
Tik gaismu izplatīt un sevī mīlu nest,
Un visu dot, ko Latvija mums prasa.

ALEKSANDRS GRĪNS

DEBESU UGUNIS

(8. turpinājums.)

Atkal krīt cieti pulkveža acu plakstiņi, kļuvuši svina smagi. Vairs nesāp nekas, viegla palikusi sirds, un gaišs un brīnum viegls šķiet kļuvis viss ķermenis. Viņš nedzird vairs balsu, kas ir ap viņu, — tik tālu zvanīšanu dzird. Tā šķiet nākam arvienu tuvāk, un skan tikpat dzidri, kā senās dienās, kad vecais zvaniķis zvanīja svētu rītu dzimtenes baznīcā — — —

Zvanu skaņas pārvēršas citās, skumji maigās. Jauns zēns sēd uz liela akmens, tēva sētas ganības malā, un spēlē vijoli, vērdamies debesīs, kur aizpeld baltu padebešu pulki — — —

Lielais akmens, jauno dienu draugs — ak, zem tā būtu tik labi dusēt, un jaust caur kapa smiltīm, kā smaršo svaigi arta zeme, — zeme, ko savā laikā aris, — zeme, par kuŗu kritis viņas pirmais kaŗa vadonis, pats kļūdams bezgalības ceļinieks — — —

*

Pazema un patumša istaba, apaļu dziedru sienām, un viņas vidū, likts uz diviem kopā sabīdītiem soliem, guļ pulkvedis.

Viņš tikko ienests, — šīs ir kaujas aizmugures pirmās mājas, — un galvgalā tam degta miroņsvece, ko nolikusi vecā saimniece.

Cepurēm rokās, plecos kārtām bisēm, stāv pie pulkveža viņu ienesušie kareivji, stāv meža kaujā ievainotie. Un nenolaiž no viņa lūpām savu acu skatus, kā gaidīdami, ka tās atkal vērsies laipnam vārdam, vai cietai komandai.

Klusums. Aizkrāsnē beidzis dziedāt circenis, un klusi, gausi krīt uz grīdas smagas lāses: kūst sniegs. kas cīņas laukā lipis klātu pulkveža zābakiem. Un pelnu pelēkas no miroņsveces atspīduma arī dzīvo sejas, kaut ārā diena, sen jau garām saules lēkts.

Lapsa, kam kreisā roka kaklā pakārta, — uz mēteļa piedurknes mana tumši sarkanus traipus, — lēni ceļ galvu, pārlaiž pusdzisušu skatu pāri istabai, un acis viņam apstājas pie krāsns mūrīša, kur atkal atsēdusies saimniece, atbalstīdama plaukstā sirmo galvu.

Virsleitnants speŗ soli uz viņas pusi, speŗ otru, un tik lēna tam gaita, it kā klāt kājām būtu lipis visas zemes bēdu svars.

— Māt, vajadzētu dziesmu grāmatu, — viņš saka pusbalsī, bet vecā sieva nopūšas:

— Kāda man, dēli, dziesmu grāmata? Jau piec: gadi esmu akla. Acis izsāpēja, raudot pēc dēla, — pazuda pirmā kaŗa gadā Prūšos, izgaisa bez vēsts un ziņas. —

Un nopūzdamās smagāk vēl, viņa piemetina, ka kaimiņsētā dziesmu grāmata būšot gan.

Lazda iet atpakaļ pie pulkveža, māj pajaunākam kareivim ar galvu, un tas uz pirkstu galiem izsteidzas no istabas.

Gurdi deg miroņsvece, dzeltenbāla no tās atspīduma šķiet pulkveža piere. Un gurdāk vēl, kā taisīdamās beigt un stāties, pil grīdā sniega ūdens lāses no Kalpaka kaujas zābakiem. —

Tad atkal veŗas ārdurvis, aizelsies kareivis nāk iekšā, sniedz Lazdam vecu, melnu grāmatu, ar mazu zelta krustu vāka vidū. Un cēsinieku virsleitnants, sev piepalīdzēdams ar lodes iedragāto roku, sāk neveikli un lēni šķirstīt iebrūnās lappuses, kuŗas pirms viņa trijus gaŗus mūžus šķīruši no arkla balsta valdīšanas stīvi palikuši arājļaužu pirksti.

Tur ir gaviļu prieka pilnas dziesmas, kas pļaujas un pateicības svētkos dziedamas. Vecmodīgi, smagi bada un kaŗa gadu panti, vēl pilni sen raudātu izmisuma asaru. Un drūmas mēŗa laiku dziesmas, no kuŗām dveš gan melnās nāves šausmas, gan dziļa padevība Dieva lemtam liktenim.

Lazda nevar un nevar atrast bēŗu dziesmas. Tam apmiglojies acu skats, jūk un gaist burtu rindas, un mazliet trīc abas rokas, vācu lodes šautā un veselā. —

Virsleitnants vairs neredz grāmatas burtu rindas, bet citas, raiti vingras, kas iet cauri naktij un putenim...

Gaisā sniega šaltis, sausas un dedzinoši saltas. Balta ir zeme, baltpelēkas debesis, un iedzeltēnais mēness vaigs šad un tad parādās aiz sniega mākoņiem. —

Iet, cauri vēja vaimanām un sniega šaltīm, kaŗotāju rindas, un visu priekšgalā vīrs ceļa spieķi rokā. Un mēnesnīcai atmirdzot uz bruņu cepurēm un durkļu galiem, mirdzēt iesāk vadoņa seja, un laipns, reizē mazliet sērīgs tam acu skats...

Lazda saslienas, un veselā roka tam nolaiž dziesmu grāmatu gar sāniem. Bet balss, pēc īsas ieklepošanās, skan cieti, kā parādes laukumā:

— Dziedāsim dziesmu „Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils", — viņš saka kareivjiem, kas stājušies ap

savu kritušo pulkvedi, un arī viņiem taisnākas šķiet paliekam muguras, un saslienas bēdu liektās galvas.

Jā, šo dziesmu viņi zina visi, arī bez dziesmu grāmatas. Un zem senajiem, dūmu piekvēpušiem griestiem, sāk viļņot latvju karavīru jundas dziesma, skan un plūst smagā un cietā, nesalaužama spara un fanātiskas ticēšanas pilnā melodija.

Pulkvedis Kalpaks tur savu rotu ievainotiem vakarjundu, gan savu pēdējo. Un kaut gan to vadonim likta galvgalā miroņu svece, un pats tas bāls un kluss, asaru vairs nav viņa karotāju sejās.

Tik ciets un drūms, un draudpilns mirdzējums, kā atspīdums no citas lielas uguns spožuma.

No vecās kaujdziesmas, vai rimušās sirdsdedzes.

Dziesma ir izskanējusi, un istabā atkal top klusums. Un vecā saimniece vēl tur brīnumā saliktās rokas, jo pirmo reizi savā mūža tā dzirdējusi cilvēku no dzīves ar kaujas dziesmu izvadot.

Kareivji saskatās, kā gaidīdami veras virsleitnantā, un Lazda saprot:

Kas teicis bēŗu dziesmu, tam jāteic arī daži vārdi. Jo tāds dzīviem paradums, kad kāds no viņu vidus aiziet projām.

Lazda speŗ pussoli uz priekšu, tuvāk savam pulkvedim, un saslienas taisns.

„Pulkveža kungs," viņš iesāk, dziļi atņemdams elpu, „mūsu mācītāja te nav, un tāpēc jārunā man, jo no Jūsu ļaudīm es te esmu vecākais karavīrs.

Mums sirdis sāp, kā dēliem, stāvot pie tēva šķirsta. Patiesi, Dieva un Jūsu priekšā es tagad varu šo karavīru vārdā teikt: Jūs bijāt mums kā tēvs un kā vecākais brālis, kas bez vaicāšanas zina visus jaunāko priekus un bēdas. —

Visā bataljonā nav neviena, kas nebūtu Jūs mīlējis," — Lazdam uz brīdi aizraujas balss, un miklas atkal top vienam un otram acis.

„Cik smags arī nebija visiem nogurums pēc gaŗa pārgājiena, Jūs devāties pēdējais pie miera, kad bija paēdis un atradis sev dusas vietu pats pēdējais bataljona karavīrs. Un kad mēs gājām uzbrukumā, Jūs ar savu spieķīti vienmēr bijāt pirmajā ķēdē. Nevis guļus, bet visā augumā.

Arī tad, ja to ķēdi no tuvas distances centās noplaut pretinieka ložmetēji. Un neviens nav redzējis Jūs klanāmies lodēm vai granātām.

Jūsu cēlā sirds mums visiem kā ceļa rādītāja zvaigzne pusnakts tumsībā.

Nu viņa izdzisusi, mums atstādama sirdīs dziļas bēdas un savas gaismas atspīdumu.

Kā godināt mums, bāreņiem un pakaļpalicējiem, Jūsu sirds skaidrību un gara cēlumu? Kā rādīt savējiem un svešiem, ka mēs, joprojām un līdz mūža galam, gribam būt Jūsu gara uguns kareivji?

Mēs to darīsim, iedami līdz galam pakaļ Latvijas karogam, ko pacēlis tautas Vadonis, un kuŗam Jūs pirmais sekojāt, kā šī karoga karotāju pirmais virspavēlnieks.

Pulkveža kungs, mēs te stāvam un zvēram, Jūsu piemiņas priekšā, ka cīnīsimies tālāk par Latvijas valsti un mirsim, ja to Dievs būs lēmis, kā mirāt Jūs, godīga karavīra nāvē.

Mēs nebeigsim cīnīties, līdz šī asinīs mirkušā zeme, kuŗā tagad izlijušas arī Jūsu asinis, būs kļuvusi latviska zeme. Brīva no svešnieku ievazātiem māņiem, brīva no svešiem karapulkiem un pašu tautas atkritējiem, un latvietis atkal kļuvis kungs savā paša Tēvzemē!

Šī zeme, ko aruši mūsu sentēvi, šī valsts, ko mēs ar savām asinīm ceļam, — šī valsts lai paliek nākamajām latvju paaudzēm kā mūsu, cīnītāju paaudzes, atstāts mantojums. Kā mežam atkarots tīrums, ko atstāj saviem bērniem vecs līdumnieks.

„Pulkveža kungs," viņš iesāk.

To solāmies mēs, tautai vārtu vērēji uz jaunu, brīvu dzīvi. Un šo zvērestu svētu turēsim līdz galam, jo viņš dots pie viscēlākajām mūsu tautas asinīm." —

Lazda ir beidzis runāt, un atvelk elpu.

„Amen," saka viņa kareivji.

Miroņu svece beidz degt, un šurpu turpu šaudās viņas uguntiņas mēle. Tad spēji saslienas, un pār bālpelēko pulkveža pieri pēdējo reizi nodreb viņam degtās piemiņas liesmas atspīdums.

Tik gaiša un spoža, kā gaismā mirdzoša uz acumirkli sametas Kalpaka seja. Kā smaids, kas nācis zemes virsū no citas saules klajumiem.

(Pirmās daļas beigas.)

Vilis Lesiņš.

Dieva ziņā

Jaungada stāsts.

Cik savādi gan tas ir! — Tenim mugurā svētdienas drānas, kabatā vai divu mēnešu alga un zem kājām pilsētas drošie trotuāri, tak viņa prāts ir vēl nemierīgāks kā līgojoties stūres mājiņā, kad augstā jūŗa bráž viļņu vālus pāri kuģa klājam un draud to ieraut mutuļojošā dzelmē.

Varbūt, ka tas ir pavasaris, — šis maija vēsmu atnestais burvis, — kas reizē ar lapu un ziedu pumpuriem atrāvis vaļā arī cilvēku sirdis, un liek tām ilgoties un tiekties augšup tāpat kā zemes stādiem. Bet var jau arī būt, ka tā ir zemapziņā modusies nojauta, kas pielējusi Teņa sirdi ar dīvainu nemieru un dzen viņu soļot ātrāk, kā klātos bezmērķa gājējam.

Un tomēr, — viņš nezina, kālab tam vajadzējis ģērbties svētdienas drānās un malā kāpt; viņš nezina arī, kurp viņu aiznesīs steidzīgie soļi, un nebrīnītos ne druskas, ja tie it pēkšņi apstātos un tikpat naski, kā šurpu nākuši, vestu viņu atpakaļ uz kuģa. Ir tā, kā kad viņu vadītu neredzama, bet spēcīga roka, kas necieš pretošanās, un šai rokai šķiet esam arī ķermenis un galva, kas domā Teņa vietā un zina arī to, kurp viņam jāsteidzas.

Gan Tenis ir spēka pilns jauneklis — taisnību sakot, arī vīrs, jo tik vien tam trūkst kā sievas un bērnu — tak šoreiz tam jāatzīstas, ka muskuļu un gribas jauda nav vairs viņa varā. Un tālab šis nemiers, šī steiga, un tālab arī viņš nezina, kur galu galā beigsies viņa ceļš šai maija vakarā.

Tad pēkšņi viņam prātā ienāk Rute, — tik pēkšņi, it kā kāds būtu iemetis šo vārdu viņa smadzenēs.

Viņš apstājas, izvelk no kabatas piezīmju grāmatiņu, šķirstī to un meklē, un rokas tam dreb un iedrebas arī sirds, jo viņa vietā domājošā galva tam pieliecas pie auss un itin skaidri saka:

„Lūk, kur tev jāiet! — pie Rutes."

Gan pēdējā brauciena laikā šī meiča nav rakstījusi Tenim, bet vai nu tā pirmā reize, kad vēstule nepanāk kuģi viņa tālajos klejojumos no ostas uz ostu, no vienas pasaules malas uz otru. Pats jūrnieks jau bieži vien nezina, kurp dosies viņa peldošās mājas un kuŗā krastā tās piestās pēc nedēļas.

Sameklējis adresi, jūrnieks ielec taksometrā un pavēl šoferim braukt, cik ātri vien mašīna spēj.

„Ja vajadzēs, — sodu es samaksāšu."

Šofers no skata vien redz, ka pasažieris to spēj. un palaiž auto ar astoņdesmit kilometriem stundā.

Šis ātrums Tenim ir tīkams, jo nu tak viņš zina, kurp traucas viņa nemiera gaita un nu viņš arī saprot, kālab tam vajadzējis ģērbties svētdienas drānās un krastā kāpt.

Rute... Rute!..

Piecus mēnešus viņš nav redzējis šīs meitenes mīlā vaiga, un šovakar tas viņam šķiet vajadzīgāks kā ticīgajam svētbilde, kā jūras braucējam — kuģis. Viņš arī nevaicā sev — kālab? Viņš nepēta vairs, vai tās pavasara modinātās ilgas, kas pazīstamas visām veselām un jaunām cilvēksirdīm, vai zemapziņā ieskanējušos nojautu balsis. Smadzenēs tam deg un skan viens vienīgs vārds, ko tur iemetusi viņu vadošā roka:

„Rute!"

Astoņdesmit kilometri stundā, tas ir kā bultas skrējiens.

Un tad Tenis ierauga viņu — savu Ruti.

Un tad Tenis ierauga viņu — savu Ruti — pārsteigtu, priecīgu un mīļu; tikpat pārsteigtu un priecīgu kā agrākos apciemojumos, kas gandrīz vienmēr nākuši negaidīti, bet vēl mīļāku, — daudz mīļāku: tik mīļu, ka viņš nespēj to izsacīt vārdos, bet lūko ielikt sirsnīgā apkampienā, tas atņem meitenei nevien elpu, bet arī pamatus zem viņas kājām.

„Vai tu gaidīji mani?" Tenis vaicā, glāstīdams Rutes dzintardzeltenos matus.

„Nē," viņa vaļsirdīgi atzīstas... Es rakstīju tev, tu neatbildēji, un... man likās ka tu esi aizmirsis mani."

„Vai zini, — tev gandrīz taisnība. Es tiešām pēdējā mēnesī vairs nedomāju par tevi. Šodien, izkāpjot krastā, man pat neienāca prātā, ka tu še dzīvo, un es varu aiziet pie tevis. Tikai tāds savāds nemiers mocīja mani, — it kā kur vajadzētu iet... Un pēdīgi — pats nezinu kā es iedomājos tevi. Tad tūdaļ zināju, ka man jānāk šurp un, tici man, — nu sirds man kļuvusi mierīga."

„Cik ilgi tavs kuģis še paliks?"

Pār jūrnieka seju pārslīd neredzama roka un noslauka smaidu no tās.

„To gan tev tagad nevajadzēja jautāt," viņš atsaka nospiestu balsi. „Parīt mēs paceļam enkuru."

„Vai tālu?"

„Uz Alžiru... tad tālāk uz Rio de Žaneiru."

Tā pati roka pārslīd arī meitenes vaigam un abi, viens otram pieglaudušies, klusē.

„Es nezinu," pēc brīža jūrnieks saka. „Man it kā negribētos kāpt atpakaļ uz kuģa."

„Tad paliec!" Rute gaišu balsi atsaucas. „Paliec pie manis. Vismaz kādu laiku."

„To es nevaru, — man līgums līdz rudenim un zem šī līguma parakstīts mans vārds. To lauzt es negribu. Rudenī — cita lieta; tad gan es nākšu malā uz visiem laikiem. Man ir tā, it kā kāds sacītu: pietiek!"

„Es arī saku to, — pietiek, mīļais! Un negaidi rudeni, bet paliec malā tūliņ. Tā būs labāk..."

„Jā, — labāk jau būtu gan. Bieži vien klajas jūras vidū man uznāk traka vēlēšanās mesties pāri bortam un peldēt uz krastu, — tik ļoti sirds kāro zemes un cilvēku, sevišķi to cilvēku, par kuŗiem jādomā un kuŗu vēstules kavējas nākt. Bet tad man sametas kauns par šo jūrnieka necienīgo mīkstsirdību, — es iedzeŗu savu glāzi ar biedriem, uzdziedu nebē-

dīgu dziesmu un metos uz acīm savā kojā, lai, kārtai nākot, atkal stātos pie stūres rata ciets un nerunīgs."

„Vai zini, — man lāgiem jāpārdzīvo kaut kas līdzīgs. Es bieži aizstaigāju uz ostmalu un skatos projām jūrā cik tālu vien acis var sniegt. Un kad no ostas aizpeld kāds tvaikonis, — man tā gribētos skriet tam pakaļ un līdz, nedomājot, ka es varētu nogrimt un slīkt. Un ja mani kas attura, tad tikai nezina — kur tu esi, un bailes, ka neatradīšu tevi, jo jūra ir tik liela un plaša, ka kuģis tajā izkūst un pazūd līdzīgi sniega pārslai."

Jūrnieks saņem meitenes roku; saņem to stiprāk kā vajadzētu un maigi ielūkojas asaru pilnajās acīs.

„Pārsliņa, mana! — nerunā vairs par to. Nu tak mēs esam kopā un mums jālūko aizmirst šie pieci garie mēneši."

„Jā, bet... parītu..."

„Nedomā par to."

„Es nespēju nedomāt. Es jau redzu savā priekšā aizejošu kuģi un tevi ar paceltu roku uz tā. Un tas ir tik nejauki un skumji, ka aizdzen visu manu prieku par tavu atnākšanu. Varbūt tu tomēr paliktu?" viņa lūdzoši nobeidz un piekļaujas Tenim ar visu augumu.

„Nē! Nevaru... Vīra vārds ir svēts. Bet tikpat svēti tev apsolu, ka rudenī es metīšu kuģošanu pie malas un tad..."

„... tad?.."

„... mēs dzersim kāzas."

„Mīļais!" kā vēja uzpūsta liesma iedegas Rutes prieks, bet tikpat ātri tas saplok un dziest. „Man liekas, ka nespēšu sagaidīt to."

„Sagaidīsi! — laiks nāk pats savām kājām."

„Bet bieži vien tas atnes negaidīto. Un tā, lūk, es bīstos."

„Es tak tev apsolu... kā vīrs."

„Par to jau arī es nebaidos, bet... jūrā viss var notikt."

„Jā, — jūrā..." Tenis domīgi piebilst, ieklausīdamies Rutes balsī un savas sirds pukstos, kas nez' kādēļ atkal sākuši sist ašāk. „Bet nav labi tā domāt. Agri vai vēlu, — visus cilvēkus reiz gaida nāve, bet vai daudz ir tādu, kas domā un skumst par to? Neskumsim arī mēs, jo dzīvība mums nav dota viņas apraudāšanai. Un ja tu vēl kaut drusku tici man, tad klausies, — viss būs labi!"

— — — — — — —

Bet ko tad tāds cilvēks var zināt kā būs? Ir tak kāda cita galva, kas domā par viņu, un tāpat arī ir spēcīgāka roka, kas rīko un vada viņa gaitas. Un laikam gan šī roka tai pašā vakarā liek viņiem darīt kaut ko tādu, ko tie līdz šim vēl nav darījuši. Bet var jau arī būt, ka tas ir pavasaris, — šis maija silto vēsmu atnestais burvis, — kas reizē ar lapu un ziedu pumpuriem rauj vaļā arī cilvēku sirdis un apmulsina tās tik ļoti, ka maija vakarā tie šķiet jau atnākušu rudeni.

*

Tas ir tā ap vasaras vidu, kad laikrakstos parādās īsa vēsts par bojā gājušo latvju tvaikoni.

Daudzi izlasa šo ziņu, īsu brīdi sevī nožēlo nabaga jūrniekus, kas tālu no dzimtenes dabūjuši galu bangainos ūdeņos, un atkal lasa tālāk par Austrumafrikas konfliktu un Tautu savienības nesekmīgo arbitrāžu par gaidāmo ražu un tirgus izredzēm un visu citu, kas tur rakstīts zināšanai un laika kavēklim, lai, noliekot laikrakstu, tūliņ atkal aizmirstu visu izlasīto.

Bet Rute šo laikrakstu tik ātri neizlaiž no rokām un ilgi, ilgi viņas prātā paliek vēsts par nogrimušo latvju tvaikoni, kas tikvien atstājis virs ūdens, kā dažas iznirušas SOS. Šī ziņa viņai tā iespiežas atmiņā, ka darot ko darīdama, viņa allaž redz savā priekšā mutuļojošā dzelmē grimstošu kuģi un savu Teni uz tā mājam pēdējos sveicienus.

Gan viņš kā vīrs ir pildījis savu līgumu līdz galam un godam nesis savu jūrnieka vārdu, tak Rutei dotais solījums nu vairs nav piepildāms, jo nav vēl dzirdēti tādi brīnumi, ka kāds no jūras dziļumiem pārnāktu mājās, vai arī — ka kāzas dzertu bez līgavaiņa.

Jā, — nu nevar būt vairs labi. Nu ir viss pagalam, un ja Rute nemetas no krastmalas jūrā, lai skrietu pie sava Teņa, tad tikai tādēļ vien, ka reizē ar savējo viņa nomaitātu arī otru dzīvību, — to, kas viņā palikusi kā atmiņa no jaukās maija nakts.

Kaut jel Dievs viņai dotu spēku izauklēt to!

Bet spēka viņai maz, — gauži maz ! Sirds ir tik smaga, bet rudens vairs nesola nekā.

*

Dzemdēšanas sāpes ir nieks pret tām žēlabām, kas sažņaudz mātes sirdi, kad bērnam nav vairs ko ēst.

Rutei izgaisuši visi ietaupījumi un nu tai jāmeklē darbs; bet viņai nav neviena, kas apkoptu un pieskatītu mazo Teni. Būtu vēl zīdainis, atstātu šūpulī ar knupīti mutē un aizskrietu uz pāris stundām, bet puisēns jau žirgti kājo pakaļ mātei, neatlaižas ne soļa un, savā valodā šļupstēdams, lūko iestāstīt, ka nupat esot pēdējais laiks pabarot viņu.

„Nav, manu cālīt, nekā !"

„Mamm . . . ņamm . . . ņamm," mazais neatlaidīgi prasa savu tiesu un taisās brēkt.

Un kad jaunā māte vairs neatrod nekā, ko varētu pārdot, viņa apģērbj savu mīluli un, asaru kamolus rīdama, nes to projām uz bērnu patversmi, lai labi ļaudis dotu viņas Tenim to, ko viņa pati vairs nespēj. Viņa lūdz pieņemt un paglabāt bērnu, kamēr pašai radīsies darbs, — tad viņa nāks tam pakaļ un lūkos kaut kā iekārtoties, jo bērns tak nevar palikt bez mātes.

Mazais Tenis neganti brēc; raud arī Rute. Bet ko gan citu viņa lai dara. Skriešus viņa aizskrien no patversmes un skriešus metas meklēt darbu.

— — — — — — — — — — — — —

Bet ne jau kāds stāv un gaida, — sak', lūdzu, jaunkundze, — te jums būs darbs. Tik viegli un ātri tas neiet.

Paiet dienas, nedēļas, paiet mēnesis, — Rute vairākus lāgus apskrējusi pilsētu, bet darba vēl vienmēr tai nav. Un tad — lai viņas bēdu mērs būtu pilns ar kaudzi, — tai jāatstāj arī dzīvoklis. Saimniece gan nav no sliktajām, bet — pieci mēneši gaidīt īres ir daudz pat mīkstākai sirdij. Nav arī tādas patversmes, kur pievāktu un pabarotu pagalam novārgušo un izmisušo māti. Un ja arī būtu — Rute neietu tur, jo viņa tak negrib sēdēt mierā, bet strādāt un audzināt savu dēlu.

Vēl divas dienas viņa cieš, bez pajumtes un ēdiena klīzdama, un tad...

Viņa sēstas vilcienā un brauc, nezinādama kurp.

Tālu gan viņa netiek, jo biļetes tai nav. Bet viņai jau arī vienalga, kur izsēdina viņu. Tālāk viņa iet kājām pa dzelzceļa stigu, jo kamēr vien tai kaulos turas spēks, viņai nav miera palikt uz vietas.

Tā sniegā un salā viņa kūņojas pa vizošo sliežu ceļu, jo nav vairs maijs, nav arī rudens, bet ziema, un krietnais jūrnieks Tenis jau otro gadu šūpojas nemierīgajā ūdeņu kapā.

*

Šai mazajā Vidzemes piestātnē ir viss, kas tādās vietās mēdz būt: stacijas ēka, perons ar divi soliem un ūdens toveri, un divi sliežu pāri, kas abpus stacijas atkal satek kopā. Bet kur ir pārmijas, tur jābūt arī pārmijniekam.

Tā arī ir.

Netālu no stacijas, šosejas malā sniega kupenā iesēdusies pamatīga būda un tajā mīt vecais Vāverītis, ko it kā pats Dievs še ielicis pārmijnieka amatā, jo labāku vīru šai vietā grūti sameklēt. Viņš ir pasaulei atrāvies vientulis un tā saaudzis ar savu būdu, sliedēm un pārmijām, ka pāri savam amatam viņš nezina sev cita prieka ne vēlēšanās. Un kad tam cita nekā nav ko darīt, viņš staigā pa savām sliedēm uz vienu un otru pusi, kamēr vien saredzama stacijas ēka un signālugunis.

To viņš dara tik bieži, ka arī vēlā svētvakarā nav jābrīnās par to. Lukturi rokā, pīpi zobos, viņš čāpo starp sliedēm kā saimnieks, kas apskata un priecājas par savām gurķu dobēm.

Te pēkšņi viņš pamana uz sliedēm nometušos sievieti, iet tai klāt un izņem sev pīpi no zobiem.

„Celaties augšā un paejat nost," viņš prātīgi saka. „Tūliņ nāks vilciens, un ceļam jābūt brīvam."

Bet sieviete neceļas augšā, ne arī domā paiet nost.

„Ļaujiet man palikt," vārgu balsi viņa lūdzas. „Man nav vairs kur iet."

„Ļaujiet man palikt."

„Nē!" Vāverītis saka. „Te palikt jūs nevariet; tūliņ nāks vilciens." Un it kā ko pavisam jaunu iedomājies, piebilst: „Jūs tak sabrauks!"

„Lai" sieviete atčukst. „Tad reizi būs miers."

„Tā nevar!" pārmijnieks purina galvu. „Iznāks nepatikšanas. Un ja jau jums nav kur iet, tad nākiet uz manu būdu. Pasēdēsiet, apsildīsaties, padomāsiet, — varbūt tad arī radīsies padoms."

Redzēdams, ka vārdi vien še nelīdz, Vāverītis ņem sievieti aiz padusēm, pieceļ kājās un ved projām. Viņa nepretojas, — tai spēka nav vairs nemaz, — bet prāts viņai pretestības pilns.

„Kālab jūs mokiet mani, — es tā kā tā metīšos uz sliedēm."

„Jūs nedrīkstiet darīt to! — tas ir stingri aizliegts nevien cilvēku, bet arī Dieva vārdā."

Sieviete vairs nesaka nekā un ļaujas aizvesties uz pārmijnieka būdu, kur Vāverītis apsēdina viņu mīkstā krēslā un noliek tai priekšā lielu krūzi siltas tējas.

„Tad nu pasēdiet, sasildaties un padomājiet," viņš teic un, aizslēdzis durvis no ārpuses, iet palaist garām vilcienu.

Kad būdai garām dārdēdama aizjoņojusi priecīgu svētkos braucēju virkne, un sliežu dunoņa no jauna apklususi, pārmijnieks nostaigā savu ierasto ceļu un mierīgu sirdi nāk atpakaļ.

Sieviete sēd kā sēdēdama, bet tējas krūze ir pusē: tik varenu kārdinājumu Rute nav spējusi atvairīt.

„Nu? Kā tad nu bija?" Vāverītis, pīpē tabaku bāzdams, vaicā.

Rute neatbild.

„Vai tad patiešām nekā nevariet izdomāt?"

„Velti," dobji skan viņas balss. „Mana dzīve ir galā. Pats Dievs vairs negrib ļaut tai turpināties."

„Vai, meit', kā tu runā," vecais pārmijnieks māj abām rokām. „Tādi vārdi ir grēks! — Dievs gan neviena dzīva kapā nedzen un tikai viņa varā ir nāves tiesu spriest. Bet pastāsti, kas tad tevi tā sabeidzis?"

Ja Rute to arī dara, tad tikai tādēļ vien, lai kaut drusku atvieglotu smago bēdu kalnu, kas viņu tik nežēlīgi sloga un dzīvu zemē dzen. Bet cerību tai nav, — viņa tikai stāsta...

Kad viņa ir galā, vecais pārmijnieks izkrata savu pīpi un sirsnīgi nokrekšķinās.

„Tā, tā! Tad jau vēl tik traki nav, kā domāju. Dievs gan iecirtis robu tavā sirdī, bet pasaulē robs nav palicis: tava Teņa vietā aug jauns — ar veselu un neaizskārtu sirdi un arī tavējā vēl var sadzīt. Nesaki — nē! — tas ir Dieva ziņā. Un ja tev nav spēka ne darīt, ne domāt, tad nedari arī un nedomā nekā. Paliec tepat, līdz kamēr pagadīsies kāda cita apmešanās vieta, — gan jau tad redzēsim, kas tālāk darāms."

Rutei patiešām nav spēka pretoties šiem vārdiem, un viņa paliek sēžot mīkstajā krēslā, bet Vāverītis iemet krāsniņā pāris pagales, lai uguns neapdzistu. Tad viņš uzliek brilles, paņem grāmatu un, klusi lūpas kustinādams, lasa seno stāstu par Betlemes brīnumu, it kā tas būtu visu lietu sākums un reizē arī gals.

*

Vecā gada pēdējās dienas rītā Vāverītis dara kaut ko tādu, ko viņš sen nav darījis: viņš aizbrauc uz pilsētu. Būdas durvis viņš neaizslēdz vairs, jo vecā pārmijnieka vērīgā acs redzējusi diezgan, lai ticētu, ka brīnumi nenotiek tikai Betlemē vien.

Lai Rutei vienatnē neklļūtu garlaicīgi, viņš atstājis tai savu grāmatu, ko palasīt, un biezo pārmijnieka kažoku.

„Tu vari pastaigāt gar sliedēm, — tā nevar nomaldīties," viņš bija teicis. „Tikai nepamet durvis vaļā, — ka nepaput mans ietaupījums."

Šis ietaupījums ir pabiezs sīmtlatnieku sainītis, ko šorīt, Rutei redzot, Vāverītis iemetis vaļējā galda atvilktnē.

Savāds vecis! — kālab viņš to darīja?

Bet varbūt taisni šī uzticēšanās bija viņam padomā.

— — — — — — — — — — — — — — —

Pusnaktī, īsi pēc vilciena atnākšanas, Vāverītis ir klāt, un rokās tam pasmags vīstoklis.

„Še, meit!" viņš sniedz to Rutei. „Lai jaunajā gadā tev būtu vairāk laimes kā aizgājušā."

Rute uzmanīgi saņem dāvanu — tā ir mīksta un silta — un tikai tagad viņa pamana vīstokļa augšgalā aizmigušā bērna seju, kas tik ļoti atgādina viņas Teni.

Savādas jūtas pārņemta, viņa grib smieties un raudāt reizē; viņa grib runāt un pateikties savam labdarim, un ja arī šoreiz viņas balss tai neklausa, tad tas vairs nav nespēks.

Bet vecais pārmijnieks velk nost savu goda mēteli un apsēzdamies piebāž savu pīpi.

„Tad nu audzini viņu un glabā, lai būtu krietns vīrs. Tas dos tev dzīvei saturu un prieku, bet par visu citu gādās Dievs. Paļausimies Viņa ziņā, jo tā vien mēs varam būt droši, ka viss notiks tā, kā vajaga."

Un, uzlicis brilles, viņš ņem rokā savu grāmatu un lasa atkal, it kā Rute ar mazo Teni še mājojusi jau no viņu dzimšanas.

Jānis Brīvlauks

Skaidra sirds

Stāsts.

Pie visas tās lietas, kas notika toreiz ar kareivi Tadeušu Sūniņu, bija vainīgs viņa sābris un draugs Jāzeps Sapalītis, kuram bija ievajadzējies braukt pilsētā pēc linu sēklas. Būtu šis pats Sapalītis nopircis savu linu sēklu kaut kur citur un laidis atpakaļ uz sādžu — viss būtu labi, bet Sapalītis staigāja gar pulka novietojuma vārtiem un i nedomāja par promiešanu. Viņam taču bija jānodod sveiciens no sādžiniekiem un jāredz, kāds viņa draugs Sūniņš karavīra tērpā.

Sūniņš tīrīja šauteni, kad dienesta biedri pieteica Sapalīša ierašanos. Tā bija priecīga ziņa, jo Sapalītis taču bija daļa no tās tālās puses, kur bija karājies Sūniņa šūpulis, kur dzīvoja viņa māte, mazie brāļi un māsas un slaidā sārtvaidze Aņa, kuru viņš bieži vien redzēja savos sapņos.

Sūniņš izskrēja kā viesulis pa vārtiem un nomutēja Sapalīti uz vaigiem un mutes.

— Ak, tad tāds tu nu izskaties, teica Sapalītis, kritiski vērodams 3. rotas kareivi Sūniņu.

— Jā, tāds šis nu esot gan...

— Ja, bet kā tad šim ar to dienesta pakāpi neveicoties — tā Sapalītis. Nupat viņnedēļ esot bijis atbraucis atvaļinājumā Sāmiešu viensētas Andris. Tas nu gan esot jau paspējis uzdienēt vienu strīpiņu un otra arī drīz sekošot. Un ballē Aņa ar šo vien dejojusi...

Sūniņam nosvila vaigi, bet Sapalītis vientiesīgi pļāpāja tālāk. Ka tur ballē visi priecājušies par Sāmiešu Andri, cik viņš tagad iznesīgs, ka norunājuši ar Aņu sarakstīties un vēl nez ko. Un beidzot, lai Tadeušs gan neņemot ļaunā, bet, pēc viņa — Sapalīša skaidrākās pārliecības, Aņa Tadeušam tikpat kā zudusi. Būtu nu vēl varējis palielīt sādžiniekiem, ka šis sit Andri pušu par vienu strīpiņu, tad to lietu varbūt vēl varētu glābt, bet ja Tadeušs neesot uzdienējis nevienas un droši vien arī neuzdienēšot, tad atliekot tikai nopūsties.

Sūniņam iesāpējās sirds. — Lūk, kāda viņa Aņa... Viņš gribēja teikt Sapalītim garu stāstu par to uzdienēšanu, izskaidrot, ka tā atkarājas no izglītības, kuras Sūniņam nebija, jo viņš jau kā sprīdi garš zēņuks bija sācis staigāt arklam pakaļ un darīt visus citus lauku ļaužu darbus, kad tēvs sasirga ar nieru kaiti. Andris! Ko Andris — to jau lutināja no bērna kājas, tam jau pat žagarus iekuram neļāva cirst — sūtīja skolā... Lūk, kāda lieta. Bet Sapalītis jau to tā kā tā nesaprastu. Un Sūniņš neteica nekā sev par attaisnojumu.

— Kaut viņš tagad aizietu, — domāja Sūniņš.

Bet Sapalītis nekustēja no vietas. Toties viņa mēle kustējās bez stājas — un tikai par Andri un Aņu vien. Cik tie labi saderot kopā, cik viegli viņi dejojuši, kā skatījušies viens otram acīs, kā Andris šo vadījis mājās un pēc tam staigājis pa sādžiņu un noslēpumaini smaidījis, kad viņam jautāts, vai šis Aņu precēšot.

Pa to laiku Sūniņa krūtīs sagūla liels rūgtums, un spītības velniņš nikni saslēja ragus. — Sadod viņiem visiem, nepaliec aiz Andŗa, viņš čukstēja ausīs. Neviens nekā nezinās. Neļauj viņam aizvilt Aņu...

Sūniņš cīnījās ar sevi tā ka mazas sviedru lāses izritēja uz pieres. Pēkšņi viņš saslējās un pārtrauca Sapalīša vārdu birumu.

— Tu nu esi diezgan runājis, tagad ļauj man ar teikt kādu vārdu.

Sapalītis apklusa.

— Redzi, draugs, es palieku te pilsētā un mājās mani vairs negaidiet. Tā tu pasaki Aņai.

— Jā, kā tad tā?..

— Es gan vēl tās strīpas neesmu paspējis uzžūt uz zīmotnēm, bet kaprālis gan jau esmu no vakardienas, saproti. Un es palieku te virsdienestā un pelnīšu lielu algu un Aņu es vairs negribu redzēt, tā tu pasaki viņai...

Asaru kamols žņaudza Sūniņa kaklu. Viņš satvēra pārsteigtā Sapalīša roku,

„Tu nu esi diezgan runājis, tagad ļauj man ar' teikt kādu vārdu."

steidzīgi to paspieda un veikli iemetās pa vārtiem kazarmēs.

Sapalītis vēl ilgi mīņājās un negāja prom, tik ļoti viņu bija satraukusi negaidītā ziņa. Viņš pat savā vientiesībā nezināja, vai par to priecāties vai skumt, bet pēdīgi tomēr izvēlējās pirmo, jo Sūniņš taču, lai nu kā, bija viņa draugs.

Uztraukumā izteiktie meli nedeva Sūniņam miera. Viņš gribēja rakstīt Sapalītim vēstuli un visu atsaukt, bet bija kauns. Viņš kļuva drūms un vakaros pirms gulēt iešanas ilgi lūdza Dievu un virpoja pirkstos lūgšanu krelles, pārsviedis segu galvai. Beidzot viņš iemidzināja savu sirdsapziņu ar domām, ka Sapalītis to visu būs uzņēmis kā joku un pamazām apmierinājās. Tie bija pirmie meli viņa īsajā mūžā. Vairāk gan viņš nekad nemelos.

Bet tad pēkšņi, kā zibens no skaidrām debesīm, viņa labo apņemšanos izārdīja vēstule no dzimtās sādžas. Tur nu māte vārdu pa vārdam rakstīja:

„Sveiks, sirds mīļotais dēls!

Vispirms apsveicu tevi ar daudz labām Dienām no tavas Mātes, taviem brāļiem un citiem sādžiniekiem un novēlu tev mīļu veselību un daudz laimes, tā kā tu nu esi kaprālis. Tā kā tu nu, sirds mīļotais Dēls, pelni lielu naudu un tev nu ir atkal atnācis Brālītis, tad atsūti mums kādus divdesmit latus, jo mēs gribam tavu brālīti nokristīt. Un mēs viņu gribam nokristīt par Stašku. Mēs visi esam lepni, ka tu nu esi kaprālis un Jāzeps mums to visu pastāstīja. Tad nu atsūti Dēls un lai Dievs un Svētā Mārija tevi sargā. Un Aņa liek tevi sveicināt un viņa Andri nemaz negrib.

To raksta tava Māte."

Tā tad Jāzeps tomēr bija noticējis un, kā jau labs draugs, pasteidzies šo svarīgo notikumu izbazūnēt sādžiniekiem. Māte nu staigā ar lepni paceltu galvu, bet Tadeušs? Tadeušs bija iedrāzies strupceļā. Tos divdesmit latus vajadzēja kautkur sadabūt, lai notiek kas notikdams. Nevarēja taču rakstīt uz sādžu mātei, ka pie tās kaprāļa būšanas vainīgs Sapalīša brauciens pēc linu sēklas un viņa stāsts par Aņu. Lai Dievs pas', to tik ne!

Un nabaga Sūniņš todien staigāja apkārt kā galvu pazaudējis, visu laiku zemē vien skatīdamies. Pa pusdienu pārtraukuma laiku viņš kautkur nozuda, bet tā kā to neviens neievēroja un Sūniņš pēc kādas stundas atkal uzpeldēja, tad tā nozušana tā arī palika aizklāts noslēpums, par kuru zināja vienīgi pats Sūniņš.

Kad īsi pirms jundas telpās pajuka baumas, ka kareivim Grāvītim no bikšu ķešas izgaisis maks ar trīsdesmit latiem papīros, Sūniņa pirkstos gan iemetās tādas kā vieglas trīsas, bet kas t' to redzēja. Sūniņš taču turēja rokas ķešās. Un galu galā varbūt kāds jokodamies bija palaidis „pīlīti".

Grāvītis gan izskatījās pavisam saguris un arī acis viņam bija tādas kā sasarkušas, bet vai tad nu tas tūlīt bija jāved sakarībā ar nozušanu. Varēja jau tāpat šādas tādas nepatikšanas gadīties kā dienesta cilvēkam.

Pēc jundas izrādījās, ka baumām tomēr savs pamats ir gan. 3. rotu nostādīja pie skapīšiem un virsseržants ar vadu seržantiem un grupu komandieriem uzsāka kratīšanu. Panākumu tomēr nekādu nebija.

Arī Sūniņa skapītī, izņemot lūgšanu krelles, vecus bikšturus, dažus miesīgus piederumus un tukšu zābaksmēra kārbiņu, nekā aizdomīga nebija. Un, taisnību sakot, uz Sūniņu vismazāk krita aizdomas, viņa dievbijības dēļ. Ar šo pārmeklēšanu vēl tomēr nepietika. 3. rotai kāds bija nodarījis kaunu un šo „kādu" vajadzēja izvilkt gaismā. Tai naktī Sūniņš ilgi lūdzās, vērpa pirkstos krelles un krustījās. Daudz ilgāki kā tas bija parasts. Un pirkstu galos, krustus metot, radās tādi sīki dūrieniņi. Arī aizmigt bija grūti. Spieda sānus, muguru, sirdi, krūtis. Tīri vai tāds kā lietuvēns bija apstājis. Un kā vēra plakstus ciet, tā tūlīt Grāvīša sasarkušās acis izpeld no tumsas.

Līda ārā no gultas, skaitīja atkal pātarus un virpoja pirkstos lūgšanu krelles. Pat līdz Grāvīša gultai aizgāja un nakts lampas gaismā ilgi vēroja aizmigušo dienesta biedri.

Tikai tad attapās, kad rotas dežurants sāka apjautāties vai šis neslimojot ar mēnešsērdzību.

Nākošās dienas rītā 3. rota stāvēja atkal gandrīz tā kā tiesas priekšā. Šoreiz gan tā lieta bija daudz nopietnāka, jo daži zināja stāstīt, ka pats rotnieks, kapteinis Brasla runāšot ar saviem kareivjiem. Un ka Brasla prata runāt, to neviens nevarēja noliegt.

Kad virsseržants skarbi nokomandēja: — 3. rota, m-i-e-r-ā, pa labi skatīt! Sūniņa pirkstos atkal iemetās pazīstamie dūrieni un arī sirds uz brīdi pamira.

Kapteinis Brasla, vecs kauju vilks, ar sudraba pavedieniem matos, ūsās un uzacīs, ne uz vienu nepaskatījies, lēni aizsoļoja gar ierindu. Viņš manāmi salīcis un neparasti bāls. Un pirkstu gali viņam drebēja tāpat kā Sūniņam. Bija tāds klusums, ka pat adatu varētu dzirdēt nokrītam.

Kapteinis Brasla aizsoļoja līdz kreisajam spārnam, brīdi stāvēja, domās nogrimis, tad strauji pagriezās un nāca atpakaļ. Rota gaidīja viņa vārdus kā izslāpusi. Bet tie nenāca. Brasla piegāja pie atvērta loga un ilgi skatījās pāri ziedošo kastāņu galotnēm, kur zilajā debesu okeānā vientuļi peldēja sudraba mākonītis.

Tad viņš pēkšņi apgriezās un pacēla galvu. Viņa acis lēni pārslīdēja kareivju sejām. Šīs acis bija dziļas un skumjas.

— Vai jūs redziet tur to mākonīti, kareivji?

— Jā, to mākonīti viņi redzēja gan visi. Sūniņš pat pastūma sāņus kareivi Origuli, lai viņu tā labi krietni apskatītu.

— Iedomājaties, ka es esmu šāds mākonītis lielajā dzīves okeānā, kareivji. Ka man nav neviena, izņemot jūs. Ka jūsu audzināšanai un vadīšanai bijis veltīts mans mūžs, manas domas, katrs manas dzīves mirklis. Man bērnu nav, kareivji. Mani bērni esiet jūs, trešā rota, kuru ar lepnumu komandēju jau desmito gadu. Esmu saaudzis ar jums kā koks ar zariem. Man būtu grūti atstāt iemīļoto pulku, kura rindās esmu izcīnījis ne vienu vien sūru cīņu no Daugavas krastiem līdz Zilupei. Man būtu sāpīgi nekad vairs neskatīties jūsu jaunajās sejās, kuras man ik brīdi atgādina, ka Latvija bija, ir un būs . . .

Kapteiņa Braslas balss no liela iekšēja saviļņojuma aprāvās. Viņš tvēra roku pie kakla, it kā gribētu atvairīt neredzamus žņaudzošus pirkstus. Viņa pleci salīka un vaigu galos iesitās sārtums.

— Bet es aiziešu no jums, kareivji, lai cik sāpīgi man tas arī nebūtu. Es nevēlos komandēt apkaunotu rotu.

Brasla izvilka pulksteni.

Patreiz ir deviņi un divdesmit piecas minūtes. Ja vainīgais nepieteiksies pie manis līdz rītam pulksten deviņiem un divdesmit pieci, es iesniegšu atlūgumos... Šī lieta paliek starp mums, karavīri. Brīvi! . .

Ne uz viena nepaskatījies, kapteinis Brasla pagriezās un aizgāja. Noklaudzēja viņa smagie soļi, pamazām attālinoties, dārdoši aizcirtās kādas durvis, tad iestājās klusums. Instruktori un kareivji stāvēja kā sastinguši. Virsseržanta acis bija valgas. Pat komandu brīvi viņš aizmirsa atkārtot. Tā sekoja tikai pēc laba laika un tad arī to varēja nolasīt vienīgi no viņa lūpu kustībām, tik klusa tā bija.

Izklīda ne vārda nerunādami. Pētoši vēroja viens otru, it kā gribētu ieskatīties viens otra sirds dziļumos. Pār rotu karājās aizdomu un žņaudzošu skumju mākonis. Sūniņš iekārās logā un vēroja kapteiņa Braslas norādīto mākonīti. Viņa sirds dauzīja palodzi kā mazs kalēja veseris.

— Līdz deviņiem divdesmit pieci... Tu nu esi kaprālis... Divdesmit latus... Atsūti, atsūti . . . Brālītis jānokrista, kāds čukstēja ausīs. Brīžiem likās, ka čukstētu māte, brīžiem atkal, ka kapteinis Brasla.

Sūniņš nolēca no palodzes, piegāja pie gultas, pačubināja galvas maisiņu, pataustīja segu, aptaustīja dvieli un neskaitāmas reizes lasīja savu vārdu — uz tāpelītes galvgalī.

— Jā, viņam taču šodien jāskalda malku virtuvē. Kā nu tā varēja aizmirsties.

Paķēra cirvi un izmetās ārā. Skaldīja kā negudris. Cirvis svilpoja vien, šķilas plīsa vaidēdamas un augstin auga ap Sūniņu kā milzu valnis. Bija jau saskaldīta rītdienas un aizparītdienas tiesa, bet roka vēl arvienu mēchaniski cēlās un krita, cēlās un krita.

— Tas jau ir gatavais lauva, noteica kāds instruktors garām ejot, bet Sūniņš skaldīja. Citi ēda vakariņas, bet Sūniņš skaldīja. Tikai īsi pirms jundas attapās un uzmetis cirvi plecā, iegāja telpās.

Kad visi apgūlās un 3. rotas telpas pāršalca vienmērīgs elpu vilnis, Sūniņš izkāpa no gultas, nometās uz kailiem ceļiem un sāka virpot savas krelles.

Pacēla acis uz vaļējā loga pusi, bet sastapa mēneša ņirdzīgo smīnu. Arī mākonītis tā vien likās arvienu stāvēja turpat, tikai nu tas bija tāds pelnu pelēks, noskumis un grumbains kā kapteiņa Braslas piere.

Iegūlās gultā tāpat uz segas un žņaudzīja pirkstus.

— Deviņi, divdesmit pieci.

Pēc brīža cēlās augšā un pa durvju spraugu vēroja dežurantu,

— Lasa . . .

Palīda zem segas ar visu galvu un sāka lēni skaitīt, lai aizmigtu. Bet kā tika līdz deviņi, tā tūlīt sirdi satvēra salts nemiers.

— Jēzus Marija, palīdzi aizmigt! . .

Dzirdēja, ka stundenis priekšistabā vienmuļi nozvana pusnakti, tad pusstundu un beidzot vienu.

Izslīdēja no gultas un atkal tvēra pēc lūgšanu krellēm. Tās dedzināja pirkstus un lūgšanas vārdi sasala lūpās.

Debesu mala metās zilgani blāva.

— Deviņi, divdesmit pieci . . .

Uz pirkstgaliem pielīda pie durvīm un skatījās. Dežurants bija izgājis.

Veikli uzrāva kājās bikses, apvilka zeķes un svārkus.

Sūniņam vajadzēja gaisu. Kaut kas viņu slāpēja un spieda. Ārā, ārā, viņam vajadzēja tikt!

Kad gribēja vērt durvis, ieraudzīja, ka dežurants atkal sēž savā vietā.

— Ārā! kāds kliedza Sūniņa krūtīs.

Pieskrēja pie loga un vēroja atstātumu līdz zemei. — Otrais stāvs. Apakšā bija puķu dobes. Nosisties jau nenositīsies. Ar kreiso roku turēdamies pie loga rāmja, izkāpa ārpusē un novietoja kāju uz sienas iedobumu. Tad aizvēra acis un laidās zemē.

Mazliet kāju gan satrieca, bet citādi lēciens izdevās laimīgi. Klibodāms skrēja uz viņam vienam zināmo vietu aiz virtuves, kur iežogojuma sētā bija no apakšas atplēsis pāris dēļu visādiem gadījumiem. Iebāza roku ķieģeļu kaudzē, kaut ko saspieda pirkstos, tad pacēla dēļus un pa spraugu veikli izslīdēja uz ielas.

— Deviņi, divdesmit pieci, kāds čukstēja ausī.

Kapteiņa Braslas dzīvoklis nebija tālu. Aiz nākošā ielu stūra, pelēka vienstāva mājele. Pie durvīm zvana poga. Ātrāk, Sūniņ!

Daudz reizes bija nesis Braslam vēstules un avīzes. Vienmēr bija laipns un apjautājās, kā ejot pa sādžiņu. Vai daudz bērnu esot. Un vai mātei neesot grūti vienai iznest darbu smagumu uz muguras?

Ja, labs cilvēks bija viņa kapteinis. Un nu pēkšņi tā . . .

Ilgi stāvēja pie kapteiņa Braslas durvīm. Vairākas reizes stiepa prikstu un atrāva atpakaļ. Vienu brīd' gribēja pat skriet atpakaļ uz kazarmēm, bet tad atkal atcerējās Braslas salīdzinājumu ar balto mākonīti, kurš vientuļi skumst debesu okeānā.

Sakoda zobus un spieda, reizi, divas, trīs. Skarba džinkstoņa satrauca mājeles pelēko klusumu. Vesela mūžība pagāja, līdz priekšnamā sāka klaudzēt Braslas smagie soļi. Ja, tos Sūniņš pazina. Ar aizsietām acīm viņš varētu pateikt, ka nācējs ir kapteinis Brasla.

Tur nu viņš stāvēja, mazliet sirms, mazliet bargs un mazliet salīcis, kā arvienu, un domīgām acīm pētīja kareivi Tadeušu Sūniņu, kurš bija izstiepies kā stīga uz lieveņa kāpnes.

— Sūniņš . . .

Tikai vienu vārdu viņš pateica: — Sūniņš. Tad uzlika roku uz pleca un iebīdīja istabā.

— Atnesu . . . Sūniņš nolika uz galda trīs desmit latu zīmes, tad iespieda seju delnās un smagi nopūtās.

— Stāstiet.

Sūniņš norija kaklā sakāpušo asaru kamolu un paskatījās uz savu kapteini. Viņa acis bija ļoti skumjas un laipnas. Tādas acis viņš atcerējās redzējis sādžiņas vecājam priesterim, kurš satiekoties arvienu bija noglaudījis viņa galvu. Toreiz viņš gan vēl bija zēns. . .

Jā, un tad nu Sūniņš stāstīja.

Ka Jāzeps bija atbraucis pēc linu sēklas, ka bija stāstījis par Aņu un Andri. Visu, visu. Par to kaprāļa lietu un mātes vēstuli, par to, ka Jāzeps noticējis viņam un iztenkojis sādžiņā, ka viņš Sūniņš, nu esot kaprālis, palicis virsdienestā un pelnot lielu algu. Ka māte prasījusi 20 latus Staškas krustībām un ka bijis kauns atzīties viņai, ka tas kaprālis tikai izdomāts vien esot. Bet zadzis to naudu Grāvītim neesot. Lai Dievs nedodot tādu grēku! To naudu viņš esot atradis zemē pie vingrošanas rīkiem. Gribējis tūlīt nodot savas rotas dežurantam, bet pats nelabais dvēseli samulsinājis. Iedomājies, ka ar maka saturu varēšot kādu laiku noturēties kaprāļa činā un tāpēc paturējis to arī tad, kad jau zinājis, ka nauda pieder Grāvītim. Tāda esot visa tā lieta. Lai tad nu kapteiņa kungs darot ar viņu ko gribot, bet savu grūtu iekšķīgu cīniņu viņš gan esot izcīnījis.

Kapteinis Brasla ilgi skatījās kareivja Sūniņa acīs. Un Sūniņš izturēja sava kapteiņa asi pētošo skatu, jo bija runājis taisnību.

— Tā, tā, Sūniņ, viņš teica pēc laba brīža. — Redzu, ka neesmu maldījies savos kareivjos. Šo lietu es nokārtošu... Un es ceru, ka tu turpmāk būsi tikpat krietns kareivis kā līdz šim, Sūniņ. Par visām lietām augstāk stādi karavīra godu, Sūniņ. Nekad nemelot, būt paklausīgam, krietnam, izpalīdzīgam, disciplinētam, mīlēt savu dzimteni un turēt skaidru sirdi. Un tagad ej un dzīvo tā, kā tev to mācija tavs vecais kapteinis.

Sūniņš sasita papēžus un nu tikai juta, ka zābaku nebija kājās. Kareiviski pagriezās un sasarcis izmetās pa durvīm uz ielas. Pat pateikties piemirsās.

Jā, draugi, Sūniņš skrēja pa ielu kā viesulis, tik viegla bija viņa sirds, galva un kājas. Tikai tie zābaki viņam kremta, bet arī par tiem viņš šoreiz daudz nebūtu bēdājis, ja būtu uztvēris to gaišo smaidu, kas ieslīdēja kapteiņa Braslas sirmājās ūsās, viņam pakaļ noraugoties.

Arī to Sūniņš nezināja, ka tai brīdī, kad viņš gultā iegūlies vērpa pirkstos savas lūgšanu krelles, kapteinis Brasla ar īkšķi berza plakstus un klusi šķendējās, ka velna vējš, viņam durvīs stāvot, laikam būšot iepūtis gruzi acīs, lai gan, starp mums runājot, tai rītā vēja nemaz nebija.

Sūniņš nolika lūgšanu krelles un laidās miegā kā mātes rokās. Caur plakstu starpu viņš vēl saskatīja mākonīti, kuru bija norādījis viņa kapteinis. Tas tagad mirdzēja kā zelts mēness staros. Un Sūniņš iemigdams domāja: lūk, Tadeuš, kāds viņš tagad mirdzošs un priecīgs, tas mākonītis. Un tev ir skaidra sirds, Tadeušs, un būs un paliks skaidra vienmēr. Un tu būsi krietns, Tadeuš, un mīlēsi savu dzimteni, par kuru cīnījies tavs vecais kapteinis. Jā, un . . . tev būs . . . skaidra . . . skaidra. . . sirds, Tadeuš.

O. Svenne,
3. L. a. p. kult. noz. vadītājs.

Ticējumu atliekas Latgales sētās

(Savāktas Ludzas apriņķī).

I Par ārstēšanos.

1. Ādama galva aug kā krūmveidīgs zieds klusās vietās, lapu krūmam divpadsmit vai deviņpadsmit; jādzeŗ šo lapu tēju sievām, kuŗām bērnu nav; tad dzims divi bērni — papriekšu puisēns, tad meitene; vairāk par diviem nedzims.

2. Zilā zāle pasargā no slīkšanas; dzirnavniekiem šī zāle jātur krūšu kabatā, kad ceļ metumu — tad metumu neizskalos.

3. Baltā zāle jāliek naktī sievai gultas pagalvī un zem kreisiem sāniem, tad viņa stāstīs visu, ko domā, līdz pat beidzamajam vārdam.

4. Apiņu pulveris jāiebeŗ kāzinieku vai kristabnieku dzērienā, tad godības norītēs klusu un pieklājīgi.

5. Skudru zāle noderīga ļauniem darbiem, bet ļoti grūti viņu atrast, tādēļ, ka ļoti maziņa. Ja zaglis šo zāli iebāž azotē, tad var zagt droši — neviens viņu nedzirdēs un suns arī neries.

6. Kungu zieds aug purvainās vietās; kātiņš adatas lielumā, sarkans ziediņš galā. Šī zāle gādā, lai mājās viss ietu labi; ja ietin sausā tīrā lupatā un noliek kūtī, tad lopiņi neslimo; ja jāiet tiesā, tad jāņem zālīte līdz — viss izdosies; ja ieliek šo zāli bišu koką — būs daudz medus; tālā ceļā šī zāle pasargā no laupītājiem. Zāle noder arī jaunam pārim: paņem viņu līdzi baznīcā, kad iet laulāties — viss vēlāk labi izdodas; sieva būs paklausīga, ar citiem netīsies.

7. Ja atradīsi pakava naglu, tad tā jāglabā: kad sāpēs pirksts, no šīs naglas pagatavo gredzenu un nēsā slimā pirkstā — tiksi vesels.

8. Zobu sāpes var apturēt, ja kapsētas kokos sameklē žagariņu, kurš pakāries koka zaros, un ar šo žagariņu izbaksta zobus, pēc tam žagariņu pārsviež pār plecu un iet projām bez atpakaļ skatīšanās.

II Par labu ražu.

1. Gurķi aug lieli, ja pēc viņu iesēšanas sakņu dārzā atstāj uz mutes apvāztu skalu grozu; ja grib lielus gurķus, tad tie jāsēj, kad gaisā lieli mākoņi.

2. Kaņepēm nekaitēs skauģu acis, ja pēc apsēšanas apgāzīsim arklam lemešus un ecēšām zarus uz augšu.

3. Kāpostiem aug lielas galviņas, ja Jāņu dienas rītā pirms saules lēkta saimniece kaila iziet sakņu dārzā un ap katru kāpostu apvelk ar roku lielu aploci.

4. Sīpoli labi aug un zaļo, ja pie dēstīšanas rokas un kājas noslauka zālē.

5. Griķi (driķi) labi padodas, ja pirmā Ziemas svētku dienā uzvelk baltu kreklu un to valkā līdz Zvaigznes dienai.

6. Rudziem neaug melnie graudi, ja viņus sēj tad, kad vēl neviens nav aizkūris krāsni (no rīta); sētuves dibenā jāieliek melna pagale.

7. Pirms rudzu sējas nedrīkst kaimiņiem neko palienēt, tad pašam būs vāja raža, bet kaimiņiem bagātīga.

8. Āboli labi padodas, ja pirmā Ziemas svētku dienā, uz baznīcu ejot, ieiet dārzā un papurina ābeles.

9. Rāceņi aug lieli un saldi, ja viņus sējot neskatās gaisā, ne pa labi, ne pa kreisi.

10. Zirņi labi aug, ja sēj tanī nedēļas dienā, kad rudenī pirmo reizi krita sniegs.

11. Sienu šķūnī bāžot nedrīkst nevienam uguni (sērkociņus) dot, jo tad ziemā siens kūp.

12. Vistu - perētāju uz olām nevar sēdināt trešdienās, jo tad no olām izšķilsies tikai gailīši.

13. Kviešus sējot jātur kabatā naudas maks ar naudu: tad būs labs kviešu briedums.

14. Ja pavasarī mežā parādās daudz vāveŗu — būs neauglīga vasara vai kaŗš.

15. Vistas agri sāk dēt, ja Ziemas svētku rītā agri ieiet vāgūzī un pakrata ratus.

16. Govs dod daudz piena, ja saimniece pēc mēslu izvešanas nevienam neredzot kūtī ienes arklu un sakas, iejūdzas arklā un to vairākkārt velk pāri kūts klonam.

17. Ja uz sēšanu ejot satiek ceļā sievieti — jāgriežas atpakaļ, citādi būs slikta raža.

18. Govis labi padodas, ja Juŗa dienā izcep un izkaltē trīs bļinas, tās saberž miltos un iekaisa govju barībā.

III Par ģimenes dzīvi.

1. Pēc bērēm, pārnākot mājās, ar rokām glauda krāsni un saka: „Lai mirst prusaki mums par veselību".

2. Apģērbu lāpot jātur kāds priekšmets zobos, citādi aizlāpa atmiņu un cilvēks neko nespēj atcerēties.

3. Bezdelīga skrien pa logu istabā, kad kāds no mirušiem prasa dvēseles aizlūgumu.

4. Žagata kliedz pagalmā — viesi būs no tās puses, uz kuŗu žagata skatās.

5. Zirneklis nolaižas virs ēdiena — mājā būs ienākumi.

6. Starķa ligzdu izjaukt — starķis ar atnesto pagali aizdedzinās māju.

7. Kad maizi laiž krāsnī, neviens nedrīkst iziet no istabas, būs ķildas.

8. Ja divi cilvēki reizē saka vienu vārdu, tad bērns, kurš dzimst šai momentā, būs zaglis.

9. Pirms dzemdībām dzemdētāju vajaga trīs reizes apvest ap apklātu galdu: tad jaundzimušais dzīvos pārticībā un būs labs saimnieks.

10. Ja bērns bieži raud un neguļ, viņu vajaga trīs reizes uz sliekšņa nopērt ar pirts slotu, tad paliks mierīgs.

11. Bērns ātri iemācās staigāt, ja viņu bieži sēdina uz tās vietas, kur tikko noņemta izcepta maize.

12. Ja bērns ēd zemi, tad ilgi nedzīvos.

13. Izrautu vai izkritušu zobu vajaga sviest uz krāsns un teikt: „Circenīt, še tev kaula zobs, dod man dzelzs zobu".

14. Kas uz cilvēku spļauj, tam viņā pasaulē karsta panna jālaiza.

15. Tukšu šūpuli nedrīkst šūpot: tur iesēstas slimība, kuŗu vēlāk grūti laukā dabūt.

16. Bērnu neceļ pāri savai galvai: slikti augs.

17. Līgavas un līgavaiņa raksturu var uzzināt, ja no katra dabū pa matam un tos velk caur sakniebtiem nagiem: ja mats sagriežas cirtā — būs sirdīgs (-ga), ja nē — būs labas dabas.

18. Ja krauklis sēd uz jumta, tad tai mājā kāds mirs.

19. Ja vērpēja vērpj svētdienā, tai piedzims bērns ar suņa galvu.

20. Ja maļēja maļ svētdienā — dabūs krītamo kaiti.

21. Ja saimniece sestdienā gatavo ēdienu, tad visi labie gari tai palīdz.

22. Ja satiksi ceļā ūdensnesēju ar tukšiem spaiņiem — būs nelaime.

23. Jāņu vakarā katrai jaunavai jānovij puķu vaiņadziņš un, saulei rietot, jāmet upē: ja vaiņadziņš aizpeld virs ūdens — rudenī izprecēs, ja nogrimst— jāgaida vēl gads.

IV Par gariem.

1. Burvjiem kalpo visi velni, un tie izpilda katru burvja vēlēšanos. Bez tam, burvjiem palīdz gudrā čūska, kas savelk viņam mantu tīnēs un apcirkņos. Lai šādu čūsku iegūtu, vajaga audzināt gaili līdz zināmam vecumam un uzmanīt, kad šis gailis nodēs olu, kuŗa jānēsā azotē trīs dienas. No šīs olas izšķilsies čūska, kuŗa kalpos kā visuzticamākais draugs, bet par vismazāko pārestību atriebsies kā visļaunākais ienaidnieks. Daudz šī čūska nepaģēr: katru vakaru viņai jāsagatavo olu virums un jāliek vārtu staba galā. Kad čūska velk mantu, un ja kāds viņu ierauga kaut no tālienes, tad pietiek trīs reizes saukt: „Šurpu! šurpu! šurpu" un noklāt zemē baltu lakatu, tad visa manta sabirst uz lakata. Burvis no čūskas var laimīgi vaļā tikt tikai tad, kad uzzin, kur viņa nakti guļ. Tad jāņem zaļš apses miets, jānotriepj ar darvu un ar šo mietu jāsit čūskai no visa spēka tikai vienu reizi. Pēc pirmā sitiena čūska izspļaus liesmas, pēc tam smirdīgus dūmus, tad pārvērtīsies par visu ko un lūgsies, lai sit vēl reizi. Ja burvis to nedara, tad viņa pēc brītiņa ar lielu rūkoņu nobeidzas, bet ja čūskai sit otru reizi, tad tā pašu sitēju nožņaudz, visu mantu sadedzina un pelnus vējā izkūpina. Ja kaimiņš burvim grib nodarīt ļaunu, tad tam vajaga naktī izēst čūskai pagatavoto olu virumu un tai vietā atstāt kaut ko riebīgu. Čūska par to soda savu saimnieku. No burvja ikviens baidās, un tādēļ tam rāda paklausību un cienīšanu. Burvis arī ar čūskas palīdzību daudzreiz izlīdz kaimiņam un nabagiem, bet ikvienam, kas lietojis čūskas palīdzību, sakalst trīspadsmit dzīslas. Burvim nekad un nekur pārtikas netrūkst: lai tiktu pie maizes, vajaga tikai apgriezt maisam kreiso pusi uz āru, uzlikt rokas uz muguras un pakratīt maisu. Bet lai iegūtu pienu, pietiek iedurt nazi tuvākā kokā, un piens no tā sāks tecēt ar straumi. Tai pašā laikā tuvākā ganāmpulkā viena govs stipri mauros un paliks bez piena. Kad burvis mirst, velni viņa dvēseli izrauj no miesas.

2. Velna vārdu nedrīkst runāt istabā: ir tādi brīži, kad velns uz saucienu var ierasties. Tādēļ „velna" vietā saka: „nelabais", „ļaunais", „netīrums" u. c. Nedrīkst arī lādēties, jo zināmā momentā, kad velns var ierasties, viņš arī lāstus izpilda.

3. Velns vienmēr atrodas cilvēku tuvumā, viņa kreisā pusē; labā pusē ir sargeņģelis. Tādēļ nedrīkst spļaut vai netīrumus liet uz labo pusi, var apgānīt eņģeli.

4. Maldu ugunis rāda, kur apglabāta senlaiku nauda; ugunis kapsētās liecina, ka tur apglabātas daudzas svētas dvēseles.

5. Apse ir nolādēts koks, jo pie viņas Jūda pakāries; tādēļ viņa vēl tagad dreb. Pie apsēm suņus kaŗ un apšu mietiem nosloga burvju kapus, lai tie netiek laukā.

6. Mūžīgo naudu var iegūt šādi: Lieldienu naktī pirms pulksten divpadsmitiem jāsakeŗ gluži melns kaķis, jāpiesien garā šņorē ar ļoti daudziem sarežģītiem mezgliem. Ar šo kaķi Lieldienu naktī jāiet uz baznīcu. Šādam ceļotājam nāks pretim pircējs un solīs par kaķi naudu. Nodevis pircējam kaķi un saņēmis naudu, pārdevējam no visa spēka jāskrien atpakaļ, negriežot nekādu vērību uz tiem šķēršļiem, kas ceļā gadās. Kaķa pircējs ir velns, kurš grib kaķi atbrīvot no striķa un pūlas atraisīt visus mezglus, panākt pārdevēju un atdabūt atpakaļ savu naudu. Ja velns nevar ātri atraisīt visus mezglus, viņš pārdevēju nepanāk, un pēdējam paliek mūžīgā nauda, par kuŗu var pirkt, ko grib, bet viņa vienmēr atgriežas atpakaļ makā.

7. Raganu, kuŗa govīm pienu nosūc, var uzzināt šādi: zemē iedzen apses mietu, no tā nodrāž 99 skaidas, no šīm skaidām pašā pusdienā iekuŗ krāsni un uz tās karsē slauktuvi. Šai brīdī istabā pēc kaut kā ieradīsies kāda sieviete, kuŗa tad arī ir meklējamā ragana.

8. Pērkons nespeŗ mājā, ja negaisa laikā uz karstām oglēm uzliek svētītu sāli.

9. Velni ļaudīm visbiežāk parādās pusnaktī un pusdienā, visbiežāki uz krustceļiem. Pusdienas laikā nevar iet mežā, peldēties, zvejot u. t. t., jo var notikt nelaime. Piedzērušos velni ieved purvā (vasarā) vai kupenās (ziemā) un rāda tur tiem pirti. Dzērājs tad izģērbjas un lien kupenā, kur nosalst.

Leonards H. Nēzens

Pasaules kaŗam beidzoties

Bija melna nakts un lietus straumēm plūda no nesaredzamām debesīm, kā no apgāsta spaiņa. Zem kājām bija pretīgi, auksti dubļi, un virs galvas — melna tumsa. Cilvēks jutās it kā viņš atrastos telpā, kur pietiek pacelt roku, lai aizsniegtu griestus, un dažkārt šķita, ka ja pavirzītos sāņš, tad, varbūt, varētu izvairīties no cauruma, pa kuŗu tecēja ūdens. Tomēr ūdens gāzās lejup it visur ar vienlīdzīgu spēku, strauji, bez žēlastības, un ļaudīm lietū aizrāvās elpa.

Nakts tumsa gan ņēma iespēju kautko redzēt, tomēr sadzirdēšanas iespēju tā nesamazināja. Tumsā bija nemitīgi sadzirdama skaņa, it kā kūtra kēkša maisītu kūku mīklu: tur maršēja kaŗaspēks. Ierindā nebija sadzirdama sarunāšanās. Varbūt daži gāja snauzdami, bet citiem trūka enerģijas sarunāties. Kolonna virzījās uz priekšu dubļus mīcīdama, slapjiem lietus mēteļiem čabot un lietus lāsēm pakškot uz tumsā nesaskatāmām bruņu cepurēm.

Pēkšņi kļuva dzirdama vēl kāda cita skaņa — gan arī dubļu mīcīšana, tomēr ātrākā tempā. Reizē ar to atskanēja arī šķindoņa, ādas rīvēšanās pret ādu, sedlu krakšķēšana, zobenu makstu atsišanās pret zābakiem un klusa čabēšana, sedlu somām paceļoties un atsitoties pret zirgu sāniem. Ceļa labajā pusē izcēlās klusa murmināšana:

„Tie jau sasodītie jātnieki!"

„Ko jūs te šķaidaties ar dubļiem? Vai mēs jau neesam dubļaini diezgan arī bez kā jūs mums jātu garām?"

„Vācaties prom ar zirgiem! Jūs vēl izsauksiet ienaidnieka uguni!"

„Padomājiet vien: šie dēliņi jāj, bet mums jāiet kājām!"

Šķindoņai un dobjiem zirgu soļiem skanot jātnieku kolonna pajāja gaŗām nekā neatbildēdama. Kolonnai sekoja, domājams, rati, jo atskanēja rīboņa un viena riteņa čīkstēšana, bet zirgu soļi skanēja citādi nekā iepriekš.

Pēkšņi bija dzirdama brakšķēšana un dobjš kritiens, pēc kam rīboņa apklusa.

„Ko, pie joda!" iesaucās kāda balss.

„Labās puses zirgs nogāzās!"

„Ak, šī kraukļu barība! Šis sliņķis! Hē, uzsauciet eskadronam, lai mūs pagaida! Nokāp, Edij — nokāp un palīdzi zirgam uzcelties!"

„Hā, viegli pateikt nokāp! Vai tu domā, ka es viņu varu paņemt aiz kakla ādas kā kaķēnu un nostādīt kājās?"

„Es tev palīdzēšu nokāpt! Aizpogā muti! Ātrāk! Nokāp! Mēs pazaudēsim eskadronu! Nokāp!.. Geniven, lien ārā un palīdzi mums! Mums nogāzies zirgs!"

No ratu sēdekļa nokāpa divi vīri un pa dubļiem brida pie pakritušā zirga.

„Zirgs beigts, seržant!" iesaucās viens.

„Nav vis beigts," atbildēja otrais, „viņš tikai slinks. Viņš grib lai nomauc sakas un palaiž viņu vaļā. Edij, ņem zirgu aiz galvas. Es tam pagriezīšu asti. Ho! Augšā! Paklausies, augšā, tu nelaimīgais mūlēzeļa un kazas maisījums! Augšā, sasodīts! Es tevi piespiedīšu piecelties vai arī noskrūvēšu tev asti! Augšā!"

Abi vīri cēla rūkdami un beidzot lādēdamies beidza pūlēties.

„Hē, darbūt jūs mums nāksiet palīgā?" Edijs uzsauca vēl arvien garāmsoļojošiem kaŗavīriem. „Mums pakrita zirgs. Vai jūs mums nepalīdzētu?"

„Mēs nevaram, mums ātrgājiens," kāds atbildēja.

Kaŗavīrs, kas bija noliecies pie pakritušā zirga, dusmīgi ierūcās un dubļiem šļakstot atgriezās pie ratiem.

„Geniven!" viņš sauca. „Nāc taču ārā! Vai tu nedzirdēji, ka es tevi saucu? Mums pakritis zirgs. Vai tu domā, ka intendantūras seržantam jānoslīkst dubļos, kamēr kapteiņa ziņnesis guļ saldā miegā? Tu gan sevi turi par tūristu? Vai tu gribi, lai es tevi izceļu no ratiem? Geniven! Puis, ja es būšu spiests kāpt ratos, tad tu tikai redzēsi!"

„Es nedzirdēju tevi saucam, seržant," atsaucās kāda miegaina balss.

„Bet nu tu mani dzirdi! Nu, pasteidzies!... Hē! Skaties taču, kur tu lec! Esmu jau diezgan dubļains un tu mani vēl apšļāci. Kopā ar Ediju ņem zirgu pie galvas. Jūs velkiet un es stumšu. Pēc astoņpadsmit gadus ilga kaŗadienesta man vēl tādā naktī, kā patreizējā, jāvada šie rati! Un šis Jānītis domā, ka viņš var gulēt, kamēr es dabūju zirgu kājās! Nu! Velkiet! Augšā! Augšā! Velkiet, zēni! Zirgs jau ceļas. Velkiet — velkiet dūšīgi! Augšā! Uzrausim viņu augšā, zēni! Nu jau viņš ceļas! Hurā! Tā! Augšā viņš ir! Nu, Geniven, lai gan tu esi tāds miegamice, tomēr tev jāiet zirgam blakus, turot zirgu pie iemauktiem un gādājot, lai zirgs atkal nekristu. Ho! Ne vārda! Dari, ko es tev saku, vai arī es tevi pārvērtīšu pankūkā!"

Edijs un seržants atkal apsēdās uz ratu sēdekļa un Edijs satvēra grožus.

„Nu, uz kādu brītiņu viss būs kārtībā," murmināja seržants. „Ak, kāda nakts! Un man jābrauc šinīs nolādētos ratos!"

„Tu jau neesi spiests braukt," stingri noteica Edijs.

„Ak tā? Vai tad tu neredzi, ka še ir septiņdesmit divas segas, apgādības ministrija, vidējais svars; tās es saņēmu un par tām parakstījos vēl šo pēcpusdienu. Es tās patlaban gribēju izdalīt, kad mūsu vecais lēca sedlos un trieca visus šurp. Un kas gan lai gādā par šīm segām, ja ne es?"

„Vai tu zini ar, kādēļ viņš lika eskadronam sēsties sedlos?" jautāja Edijs ar tādu noskaņu balsī, it kā viņš gatavotos izpaust lielu noslēpumu. „Kaŗš rītdien beigsies. Lūk, tādēļ! Un goda zīme greznos tās kaŗaspēka daļas karogu, kas būs visdziļāk ievirzījusies Vācijā."

Seržants iestenējās. „Un tu tam tici! Kaŗš lai būtu galā! Vai tu domā, ka to es dzirdu pirmo reiz? Atceries vien Sv. Michielu, kur mēs no pakalna redzējām liesmojošas pilsētas. „Kaŗš galā", kāds sacīja. Meca padevusēs. Pēc nedēļas mēs jau dosimies uz mājām. Un pēc nedēļas puisis, kas to sacīja, bija jau Argonnos, apskatīt nākošā gada magones."

„Nu, bet mūsu vecais kautkur steidzas, tas ir skaidrs," atbildēja Edijs. „Viņš noteikti triec eskadronu uz priekšu. Bez jokiem, šoreiz. Rītdien kaŗš tiešām būs galā. Kāds man pazīstams puisis redzējis štābā attiecīgo pavēli."

„Ja es to redzēšu, tad ticēšu," norūca seržants.

Edijs uzsita zirgiem un lai pasargātos no snaušanas un paceltu savu garastāvokli, klusu uzsāka jautru dziesmu. Dziesmiņa seržantam patika un viņi abi divi sāka to vēlreiz no gala, sisdami ar kāju takti pret ratu grīdu.

„Hē, hē!" pēkšņi dziedāšanu pārtrauca Edijs. „Kāds mūs sauc!"

„Hē, zupas kauls!" atskanēja kāda balss tumsā. „Hē, zupas kauls! Pagaidi druscin!"

„Ko tu saki — zupas kauls?" sauca seržants, pārtraukdams dziesmu visskaistākajā vietā. „Esmu seržants Kellijs! Atmet niekošanos ar zupas kaulu!"

„Nu labi, seržant Kellij," atskanēja uztrauktā Genivena balss. „Vai tu uz acumirkli nevarētu pārtraukt blaustīšanos? Man šķiet, ka mūsu tuvumā nav vairs neviena ierakumu zēna."

Edijs tūdal pievilka grožus un zirgi pēkšņi apstājās.

„Kādēļ tu apstājies?" uzsauca seržants.

„Vai tad tu nedzirdēji, ko viņš teica," jautāja Edijs. „Viņš saka, ka še vairs neesot ierakumu zēnu."

„Ej nu ej, viņš ir traks." Tomēr arī seržants Kellijs apklusa un sāka vērīgi klausīties. Pus minūti valdīja klusums. Viņi dzirdēja lietus čabēšanu uz ratu jumta, dubļu pilēšanu no ass un ratu spiekiem un labās puses zirga kleposanu.

„Viņi droši vien apstājušies uz piecām minūtēm un šepat grāvī guļ;" tomēr spriežot pēc viņa balss skaņas, viņš pats par to nebija pārliecināts. „Hē, ierakumu zēni!" viņš pēkšņi sauca. „Kādas jūs karaspēka daļas?"

Atbildes nebija.

„Klausāties, jūs, dubļu mīcītāji, runājiet taču! No kurienes jūs esiet?"

Lietus čabēja uz ratu segas un labās puses zirgs purināja, elsa un klepoja. Tad no grāvja atskanēja balss, kas amerikāņu izloksnē izrunāja karavīra ausij pazīstamus vārdus.

„Tepat vien jau viņi ir," priecīgi sauca seržants.

„Nav neviena!" sauca balss no grāvja. „Tas esmu es — Genivens. Es iekāpu grāvī, lai pārliecinātos."

„Nu," sacīja intendantūras seržants, „ja viņi ir prom, tad viņi ir prom. Brauc uz priekšu, Edij."

„Uz priekšu," stostījās braucējs. „Vai nebūs labāk —."

„Brauc, es tev saku! Mēs taču esam no kavalērijas. Vai mums no svara, kur paliek dubļu mīcītāju bars? Mēs drīz vien būsim pie mūsu eskadrona."

„Nu pagaidi — " lūdza braucējs.

„Nebēdā nekā!" atcirta seržants. „Brauc uz priekšu! Rītdien karš beigsies, vai gan tas ikvienam nav zināms? Mēs taču visi censāmies vēl pirms miera iestāšanās iekļūt pēc iespējas dziļāk Vācijā. Vai tu pats tā neteici? Nu, un kurš gan noklūs tālāk — kājnieks vai jātnieks? Eskadrons ir mums priekšā. Ja viņi nebūtu kautkur nogriezušies, vai gan viņi nebūtu atstājuši mums pavadoni?"

„Es tev saku," sauca Edijs," ka mēs bez apstāšanās iebrauksim Vācijā un tieši gūstekņu nometnē!"

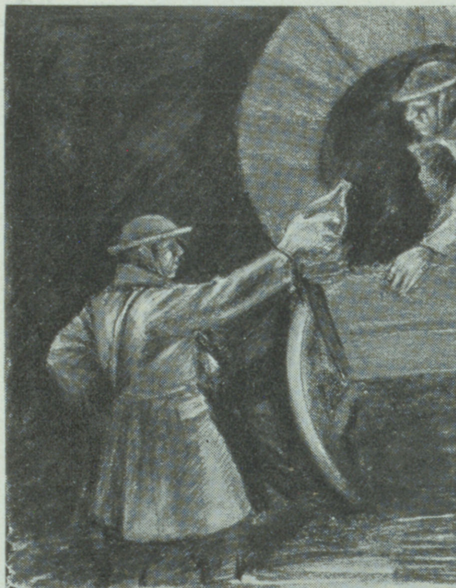
„Nu, kas par to? Ja rītdien karš beigsies tad jau mūs tūlīt atkal atbrīvos."

„Es nebraukšu tālāk, jo neredzu ceļu," dedzīgi sacīja Edijs.

„Par to nekas. Zirgi redz ceļu. Ko tu bīsties? Tu taču pats stāstīji, ka karš patlaban beidzas."

„Bet tas taču būs vēl tikai rītdien, atbildēja Edijs. „Es balsoju par to, ka mums šepat jānogaida kara beigas."

„Nu, bet es balsoju tam pretim," sauca seržants. „Rīta gaismai austot visi apkārtējie ierakumu zēni ieraudzīs, ka šo ratu sāniem uzrakstīts „18. jātnieku pulka bagāža un pārtika" un nolaupīs manas segas; tas tikpat droši, kā Dievs radījis mazus ābolīšus!"

„Es atradu lauku blašķi!"

„Kāpēc viņi lai to darītu?"

„Nu, pirmkārt, tāpēc, ka viņiem aukšti un, otrkārt, tādēļ, ka viņi jātniekus lāgā neieredz."

„Hē!" sauca pie zirgu galvām stāvošais Genivens. „Hē, seržant! Es atradu lauku blašķi! Tieši pie zirgu kājām. Kavalēristu lauku blašķi. Es sataustīju tās osiņu."

„Apskatīsim!"

Zem ratu apsegas, kas apslēpa kabatas laternīša gaismu, seržants aplūkoja blašķi, ar savu slapjo piedurkni noslaucīdams dubļus no blašķes sāniem.

Tā tiešām bija jātnieku blašķe, jo bija piesienama pie sedliem un nevis pieākējama pie jostas, kā kājniekiem. Uz tās varēja saskatīt izbālējušus burtus „18—K" un divus sakrustotus zobenus.

„Lieliski, tā mūsējā! Eskadrons mums priekšā!" paziņoja seržants. Rati tūdaļ devās atkal ceļā.

Zirgi laikam juta, ka viņu karabiedri tuvumā, jo devās uz priekšu ar jaunu sparu un riteņi jautri dārdēja. Dārdēja? Seržantam Kellijam aizrāvās elpa. Zirgu pakavu klaboņa bija skaidri sadzirdama.

„Hē, mēs esam nonākuši uz cieta ceļa", sauca Genivens.

Seržanta sirds sastinga. Ciets ceļš! Viņš taču bija dzirdējis, ka eskadrona komandieris izvēlās sāņceļus, lai zirgu pakavu klaboņa nebūtu dzirdama uz lielceļiem, kurus vāci labojuši visu četru okupācijas gadu laikā. Un nu rati brauca pa cietu ceļu! Viņi pazaudējuši eskadrona pēdas! Bet lauku blašķe? Tā tomēr nekā nenozīmēja: eskadrons varēja nogriezties mežā, lauku blašķi varēja būt pazaudējis kāds atsevišķs izlūks, patrulnieks vai auļojošs ziņnesis, dodamies uz attālu štābu. Briesmas viņus aptvēra kā nakts. Ja vāci bija šeit, tad viņus sagaidīja gūsts vai pēkšņa nāve. Bet varbūt arī viņiem draudēja pārestības no savējo kājnieku puses.

„Geniven," sauca seržants, „apturi zirgus, kur tu viņus rauj tik ātri? Vai tu steidzies uz ugunsgrēku?"

„Es viņus nemaz nerauju! Es viņus atturu," protestēja Genivens. „Zēni, zirgi droši vien saoduši auzas!"

„Apturi šos nolādētos ratus!" pavēlēja seržants. „Apturi, es tev saku! Kāpēc tu ļauj šai kraukļu barībai raut sevi līdzi!"

„Viņi mani nerauj līdzī; rati viņus stumj uz priekšu!"

Čīkstēdama iedarbojās ratu bremze, tomēr rati virzījās uz priekšu.

„Apturi viņus, Geniven! Mēs dodamies lejup it kā no stāva jumta."

Edijs rāva atpakal bremzi līdz pēdējai iespējai. Lai gan riteņi bija apturēti, rati tomēr vēl slīdēja uz priekšu, gāzelēdamies un klabēdami, it kā uz bruģētas ielas. Klaboņa pēkšņi vairākkārtīgi atbalsojās.

„Ho! Pilsēta!" sauca seržants. „Apturiet! Mums nav jāiebrauc nevienā pilsētā. Apturiet! Vai tu nesaproti tiešu pavēli!"

Ko gan, pēc tavām domām, es daru — spēlēju riču raču — vai? Kā lai es apturu ratus tik stāvā vietā? Rati pārmērīgi piekrauti. To es jau tev teicu, kad tu krāvi ratos segas. Es nevaru ratus apturēt. Gatavojies lēkt ārā no ratiem!"

Zirgi, instinkta vai labākas redzes vadīti, pagriezās uz kreiso pusi un nobremzētie rati slīdēja viņiem pakaļ, tad pa labi, lejup pa vēl vienu nelielu nogāzi, un apstājās.

„Nu mēs esam lejā," paziņoja Edijs. „Neapgāzāmies vis."

„Griez zirgus apkārt un brauksim no šejienes ārā," nervozi pavēlēja seržants.

„Melnajā tumsā mēs nekādi nevarēsim no jauna uzbraukt kalnā. Es tev saku, ka mums še jāpaliek pa nakti. Es jau biju pārliecināts, ka mēs katrā ziņā apgāzīsimies."

„Paliec savā vietā," stingri noteica seržants, „līdz es noskaidrošu, kur mēs esam nokļuvuši."

Seržants Kellijs nokāpa no sēdekļa un kopā ar Genivenu uzsāka izlūkošanu. Viņi atradās pilsētā, kur nami stāvēja ielas abās pusēs, un netālu no viņiem priekšā atradās tilts, zem kura krāca ūdens.

„Gribu saderēt, ka še visas malas pilnas friču," čukstēja Genivens.

„Nevar būt," atcirta seržants, „jo citādi viņi jau būtu mums uz kakla! Drīzāk jādomā, ka še visas malas pilnas ierakumu zēnu."

„Sauksim labi skaļi un noskaidrosim."

„Nē, nē! Nakts tik auksta un mums pilni rati ar segām! Ne vārda! Paskatīsimies, vai nav atrodama kāda pajumte, kur novietot mūsu kazas. Kā domā. Edij, vai naktī atpūtušās tās atgūs spēkus? Slikti būtu, ja mums jāzaudē zirgi tik tālu prom no eskadrona. Vai tu ar' zini, cik maksā septiņdesmit divas segas? Gandrīz manu četru mēnešu algu, pat ja nav nekādu atvilkumu!"

„Še ir vārti," tumsā atskanēja Genivena balss. Tad balss kļuva klusāka, it kā viņš būtu iegājis pa vārtiem. „Es gribētu apgalvot, ka še ir pagalms."

Arī abi pārējie rokām taustīdamies sameklēja vārtus. Aiz tiem atradās diezgan liels pagalms, spriežot pēc lietus burbuļošanas stūros.

„Še ir pajumte," turpināja Genivens no labās puses. „Tur mēs varēsim novietot zirgus."

„Paklausies, seržant," skubināja Edijs, esi taču prātīgs. Mēs nevaram doties tālāk. Zirgi nokusuši līdz pēdējam, tāpat kā mēs. Tu taču zini, cik straujš ir mūsu vecais. Viņš dosies tieši uz Berlīni."

„Jā, bez tam ir tik ārkārtīgi tumšs," murmināja seržants. „Es tikdaudz nebīstos, ka mēs varētu uzskriet virsū vāciem — man stāstīja, ka viņi aizbizojot astes sacēluši — bet es negribētu piedzīvot nepatikšanas ar mūsu ierakumu zēniem."

„Tie nu gan gribētu mūsu segas," sacīja Edijs.

„Nu kā tad, bet mūsu vecais sacīja, ka viņš paļaujoties uz mani, ka es turēšoties pie eskadrona —."

„Kā tu zini, ka mūsējie nav iegriezušies tīrumā un tur apmetušies?" steigšus iejaucās Genivens. „Mēs jau esam ceļā kopš pulksten trīsiem šo pēcpusdienu. Kā būtu, ja mēs visu laiku būtu attālinājušies no mūsējiem?"

„Nu labi, labi, piesiesim zirgus un liksimies uz auss," dusmīgi sacīja seržants. „Sasodīts! Kā gan lai seržants spēj kautko darīt, ja viņu neatbalsta ne cilvēks, ne zirgs?"

Abus zirgus piesēja pajumtē, bet ratus atstāja uz ielas un seržants paziņoja, ka viņi visi trīs gulēšot ratos, apsargādami kravu.

Šiem trim karavīriem guļa nebija visai ērta. Rati bija pilni ar rezerves sedliem, auzu kastēm, tur atradās arī pārvadājama smēde un dažādi krāmi, uz kuriem grūti nācās izstiepties. Bez tam pilsētā, kurā viņiem ierodoties valdīja klusums, sāka rasties kustība un attālākās ielās bija dzirdams maršējošu karavīru soļu troksnis. Viņi visi trīs stenēja un grozījās. Nakts tuvojās beigām. Piepeši viņi visi trīs pabāza no segu apakšas savas izspūrušās galvas un noraudzījās viens otrā. Bija jau gandrīz gaišs, lietus mitējies, bet aukstums divkāršojies.

Trach!

„Šāva!" visi trīs iesaucās reizē. Viņi nometa segas un steidzās uz ratu pakaļgalu, pabāzdami ārā galvas.

Viņi ieraudzīja šauru bruģētu ielu, kas asā pagriezienā nozuda no redzes aploka. Aukstu pelēku akmeņu nami pacēlās ielas abās pusēs un trotuāru

„Kas šeit komandē?"

vietā bij redzāmas šauras rensteles. Vienā no šīm renstelēm ratos atrodošos vīru uztrauktais skatiens ieraudzīja guļam kādu amerikāņu karavīru ar seju pret debesīm.

„Paskataties!" elsa Genivens. „Sastindzis!" „Nav vis!" atbildēja Edijs. „Viņš mirkšķina acis!"

„Ko jūs šeit dariet, jūs žūpa?" bargi uzsauca seržants.

Gulošais vīrs nekā neatbildēja, bet ar papēžiem pret bruģa akmeņiem atsperdamies virzījās uz priekšu.

„Tas jau H eskadrona pārdrošnieks Hantrēms," sacīja Gevinēns un pār ratu pakaļējo malu pārrāpies mētās pie zemes.

„Hē!" sauca neredzamu vīru balsis. „Ej prom! Tu vēl izsauksi uguni!"

Pie zemes gulošais Genivens un abi pārējie ratos atrodošies nespodrā gaismā saskatīja stāvus nama durvīs, bezveida tumšu masu renstelē un neskaidri saskatāmu vīšķi aiz kādām trepēm.

„Kāpsim ārā," čukstēja seržants. Viņi abi ar Ediju izlēca no ratiem un, līdz ar Genivenu, noliekušies, iesteidzās pagalmā, kur atradās viņu zirgi. „Tā ir patruļa," viņš aizsmacis turpināja. „Mēs droši vien atrodamies starp abām līnijām. Šis ir H. eskadrons. Redziet nu, pagājušo nakti mēs esam aizbraukuši pārāk tālu."

Atskanēja daudzi šāvieni, tad iedārdējās ložmetējs. Pagalmā atrodošies trīs karavīri vēroja H. eskadrona patruļu piesardzīgi virzāmies uz priekšu, uz muguras stumjoties pa rensteli vai arī slapstīdamies metoties no vienām durvīm pie otrām. Šiem pēdējiem sekoja seržants, kas, saskatījis trīs karavīrus pagalmā, ierāpās pie viņiem.

„Ko jūs še dariet ar ratiem?" viņš jautāja.

„Mēs apmaldījāmies," atbildēja seržants Kellijs. „Ko jūs šeit dariet ar patruļu?"

„Attīstām uzbrukumu. K. rota atrodas pilsētas augšgalā un tās ložmetēji pārvalda ceļu uz ziemeļiem. Mēs gribam iztriekt frīčus no šejienes, un kad frīči parādīsies uz ceļa, K. rota viņus ņems uz grauda. Vai esiet jau bijuši namos? Vai pa logiem kautkas redzams?"

Uz ielas atskanēja šautenes šāviens un visi četri vīri sarāvās.

„Nez' kas tur šāva?" iejautājās Genivens.

„Ak, droši vien kāds Jānītis! Šie putni bieži vien palaiž vaļā pa šāvienam, lai paceltu savu drošsirdību."

„Jā, bet kas tur šauj?" jautāja seržants Kellijs, sevišķi niknai ložmetēju ugunij atbalsojoties namu sienās.

„Tur?" nervozi sacīja otrais seržants. „Nezinu! Vai nama durvis aizslēgtas? Paskatīšos, vai no augšstāva kautkas saskatāms."

Nama durvis pagalma pusē atvērās un tajās nozuda otrais seržants ar šauteni gatavībā.

Patruļa uz ielas izšāva zalvi, un pagalmā atrodošies vīri jau sāka raudzīties pēc drošākas paslēptuves. Virs viņu galvām atrāva kādu logu un sadragātās logu vērtnes nogāzās pagalmā.

„Hē!" otrais seržants sauca pa logu. Viņš skaļi pūta savu svilpi. „Šurp! No šejienes frīči saskatāmi! Viņi virzās prom baros!.. Hē, Kaproni, uzmeklē leitnantu!"

Pagalmā iesteidzās vairāki amerikāņi un seržanta Kellija norādījumu vadīti iesteidzās namā. Šaušana pieauga kā vētra un atbalss namu sienās darīja to divkārt skaļu. Atkal ieradās amerikāņi, kas skrēja noliekušies un kuŗus vadīja žestikulējošs vīrs, kas pūta it kā vaimanājošu svilpi. Visi iesteidzās namā, tad daži iznāca ārā un skriešus devās uz ielas pusi. Pa logiem izmeta madračus, krēslus un pāris plankas. Vīrs ar svilpi iznāca no nama un, ieraudzījis seržantu Kelliju, Genivenu un Ediju, kas bija iespiedušies pašā pagalma mūra kaktiņā, piesteidzās viņiem.

„Ko jūs šeit dariet?" viņš asi uzsauca.

„Sēr, mums ratos ir K. eskadrona segas Mēs nomaldījāmies. —"

„Pie joda! Ņemiet šautenes! Dariet kautko! Mēs esam uzskrējuši virsū lielam baram friču! Vai jūs nedzirdiet šaušanu? Katru acumirkli viņi var uzsākt pretuzbrukumu! Ņemiet šautenes! Ņemiet savu pistoli rokā!"

Uz ielas atskanēja soļu troksnis, ko tūdaļ pārspēja jaunais uguns vilnis, kas lika arī virsniekam uz brītiņu apklust.

„Eskadrons ir šeit!" viņš sauca . . . „Kaprāl Barklaj, novietojiet pirmo vadu šinī namā! Granāta norāvusi nama jumtu, tādēļ apkārtne labi saskatāma. Steidzies turp! Seržants Kolbērs ir še augšā. Arī jūsu karavīri lai ir viņam padoti . . . Seržant Melliš, sekojiet man!" Viņi devās ārā uz ielas. „Uzlaužiet durvis un ieņemiet šos namus! Šurp! Pagriežiet šos ratus šķērsām pāri ielai un apgāžiet tos! Iznāks laba barikāde!"

„Hē! Nē!" sauca seržants Kellijs. „Nē, sēr, neliekiet apgāst ratus. Tajos atrodas visas K. eskadrona mantas! Par šīm segām esmu personīgi atbildīgs! Barikādei šos ratus nevar lietot! . . Hē! Liekiet ratus mierā, es saku! . . Nē, liekiet ritenim mieru! . . Paklausaties, neķeraties taču pie ass!"

Neskatoties uz seržanta dedzīgo protestu, ratus apgāza. Dārdēdamas aizripoja auzu kastes un lauku smēde.

Pus minūti vēlāk uz ielas parādījās krēsli no namiem, vairākas tukšas mucas un pāris galdu, tādā kārtā izveidojot lielisku barikādi. Seržants Kellijs, rokas lauzīdams, atgriezās pagalmā.

„Hē, leitnanta kungs!" logā sauca kāds vīrs. „Michaeliss ievainots. Vai nevarētu dabūt nestuves? Man šķiet, ka friči dodas prom!"

Leitnants iesteidzās namā un uz trepēm atskanēja viņa soļu dimdoņa.

„Kur jūsu sanitāri?" jautāja seržants Kellijs. „Vai gan jums, H. eskadrona Jānīšiem, nav nestuvju? Vai jūs nedzirdējāt, ka kāds vīrs ievainots?"

„Ko lai mēs darītu ar nestuvēm?" atrūca pāris karavīru, kas bija strādājuši pie barikādes un patlaban ienāca pagalmā. „Mums teica, ka karš esot galā! Ja karš galā, tad ko gan lai mēs ķēpājamies ar nestuvēm?"

„Jūs tās aizsviedāt prom, ko?" jautāja seržants Kellijs. „Nu, par to jūs dārgi samaksāsiet."

Šinī acumirklī logā parādījās leitnanta galva, aicinot sanitārus.

„Nākiet šurp augšā, paņemiet viņu un nonesiet lejā!" viņš asi uzsauca . . . „Seržant Melliš! Seržant, ienaidnieks atkāpjas! Liekiet atvest zirgus šurp pagalmā. Savāciet savus karavīrus. Mēs atkal dosimies uz priekšu. Noskaidrojiet ,vai caur namiem nav iespējams nokļūt uz nākošās ielas."

Parādījās kāds cits virsnieks, jāšus. Pagalmā iegriezies viņš nolēca no zirga un piesvieda pavadu ziņnesim.

„Kas notiek?" viņš uzsauca logā redzamajam leitnantam.

„Friči dodas prom! Viņus var redzēt! Kas šauj lejā pie upes?"

„Biju tajās domās, ka šaujiet jūs! Ja friči dodas prom, kādēļ gan K. rota neņem viņus uz grauda ar patšautenēm? Ciktāl friči jau aizgājuši? Vai viņi atstājuši kādu patruļu?"

„Nezinu," iesāka leitnants.

„Jūs nezinIet! Nu tad noskaidrojiet! Dodaties uz priekšu! Vai gan pavēlē nav sacīts: „Nedot viņiem ne mazākās atpūtas!" Steidzaties viņiem pakaļ! Gādājiet par spiedienu! Vai gan tas nav kavalerijas uzdevums?"

„Es jau aizsūtīju pēc zirgiem. —"

„Negaidiet tos! Virziet patruļas tūdaļ uz priekšu!"

Uguns ievērojami samazinājās, tomēr bija vēl pietiekoši stipra, lai nebūtu dzirdams zirgu pakavu troksnis uz bruģa, līdz kāda jātnieku grupa parādījās pie ieejas pagalmā un ieraugot, ka ceļš aizsprostots ar apgāstiem ratiem, iegriezās pagalmā.

Jātnieki bija zilos formas tērpos, spožiem zābakiem kājās, ar daudzām zelta uzšuvēm uz piedurkņu atlokiem, kas nozīmēja, ka šie ir franču štāba virsnieki.

„Kas šeit komandē?" visai labā angļu valodā jautāja franču virsnieks.

„Es," atbildēja pagalmā esošais amerikāņu virsnieks. Leitnants pa logu noraudzījās ar jaunākā patīkamu apziņu, ka kas arī nenotiktu, viņam neviens nekā nepārmetīs.

„Ģenerālis, kas komandē franču karaspēku šinī sektorā, vēlas zināt, ko šī jātnieku nodaļa šeit dara."

„Mēs vajājam ienaidnieku," strupi atbildēja amarikānis.

„Ļoti labi. Bet es gribētu vērst jūsu uzmanību uz to, ka jūs atrodaties ārpus jūsu armijas sektora robežām."

„Vakar vakarā man paziņoja," sacīja amerikāņu virsnieks, „ka kaŗa darbība izbeigšoties šodien pulksten vienpadsmitos un ka līdz tam laikam ienaidnieks vajājams bez mitēšanās, nepiegriežot vērību robežām vai šķēršļiem."

„Tomēr ne franču armijai paredzētā territorijā."

„Tas pavēlē nebija sacīts," atcirta amerikānis. Viņš saīdzis noraudzījās frančos un redzēja, ka viņi paliek zirgos. Franči savukārt saīguši noraudzījās viņā, kamēr logos, pie pagalma mūra un ieejas vārtos pēkšņi parādījās amerikāņu kaŗavīri.

„Šinī sektorā komandējošais ģenerālis pavēl jums atkāpties. Pēc piecpadsmit minūtēm viņš liks šo pilsētu bombardēt."

„Bombardēt!" sauca logos redzamie amerikāņi. „Bet vāci taču jož prom cik ātri vien spēdami! Kāda nozīme tad bombardēšanai. —"

„Ģenerālis bombardēs pilsētu pēc piecpadsmit minūtēm," turpināja franču virsnieks. „Es jūs brīdinu. Atbildība par turpmākiem varbūtējiem notikumiem krīt uz jums."

Viņš nopietni palocījās, nesveicinādams apgrieza zirgu un izjāja no pagalma; pārējie viņam sekoja.

„Bombardēt pilsētu!" iesāka ameriānis dūri kratīdams, bet franču virsnieks no jauna parādījās pagalma vārtos, it kā viņš teātrī būtu uzjājis uz skatuves no sāniem.

„Jums nav jāgaida, ka jūsu otrais eskadrons šaus, jo tas uz manu rīkojumu jau aizgāja."

Pus minūti amerikāņu virsnieks smagos soļos staigāja pa pagalmu, rādamies. Viņam padotais leitnants, kas bija dzirdējis daļu no saruņas, steidzās pa trepēm lejā.

„Kas nu par nelaimi?" viņš jautāja, piesteidzies savam priekšniekam pagalmā.

„O, franči deva pavēli atstāt pilsētu!" sauca otrais. „Viņi draud apšaudīt granātām šo pilsētu. Redziet, viņi grib to paši iekaŗot un mēs stāvam viņiem ceļā. Nu, bet galu galā šī taču ir viņu zeme! Tomēr, ja vien man būtu augstāka dienesta pakāpe — franču virsnieks bija pulkvedis - leitnants — tad es nu gan viņam būtu pateicis! Nu, nekas! Sēžaties sedlos un dosimies prom."

„Cik vēl palicis līdz pamiera sākumam?"

„Četrdesmit piecas minūtes!" Virsnieks sarūgtināts pagriezās, bet tad viņam piesteidzās kāds vīrs no lielā kaŗavīru bara.

„Kapteiņa kungs," viņš sacīja „Vai es varētu izlūgties kādu laipnību? Še uz ielas ir apgāzti mani kaŗa mantu rati. Vai kapteiņa kungs nedotu man pāris vīrus palīgā, lai varētu ratus uzcelt?"

„Kaŗa mantu rati?" izbrīnējies iejautājās virsnieks. „Šeit uz ielas? Vai tur zem mucām atrodas kara mantu rati? K. eskadrona, jūs sacījāt? Apgāzti? Nu es tos redzu! Kādēļ jūs gribiet tos atkal uzcelt?"

„Sēr, man rati jānogādā atpakaļ pie savas kaŗaspēka daļas. Ratos atrodas segu krava, par kuŗu esmu personīgi atbildīgs."

„Nē, nē! Tūkstoškārt nē! . . Šurp, kaprāl! Seržant! Vediet savus ļaudis prom no šejienes! Vai jūs neziniet, ka pēc piecām minūtēm šo pilsētu apšaudīs ar granātām? Šī ir pēdējā pilsēta, kuŗu viņi varēs apšaudīt un sagaidams, ka viņi to darīs pamatīgi. Aizvediet ļaudis... Seržant, ja jūs vēl iepīkstēsaties, es jūs likšu arestēt. Vai jūs domājiet, ka mums nav nekā cita ko domāt, kā par ratiem, kuŗi pie tam mums nemaz nepieder? . . Leitnanta kungs, vai namu jau visi atstājuši? Neviens ievainotais nav palicis? Labi! Dodaties pie zirgiem."

Nu seržants Kellijs savukārt paklusām rājās. Viņš aicināja Genivēnu palīgā izglābt vismaz kapteiņa guļu vietas saini, bet izrādījās, ka tas dziļi ierakts zem auzu kastēm un pakavu mucām. Edijs, braucējs, pa tam bija atvedis zirgus no palieveņa un parādījās pagalma vārtos, turēdams zirgus aiz iemauktiem.

„Zirgi mums nekā nevarēs palīdzēt, vai nē?" viņš jautāja.

Seržants elsodams saslējās. No pilsētas otrās puses atskanēja franču ložmetēju rāmā tarkšķēšana un seržantam šķita, itkā tie zobotos par viņu. Viņš laida darbā visu savu stipro vārdu krājumu.

„H. eskadrona komandieris taču sacīja, ka ja kaŗš nebeigtos, viņš atgriezīšoties atpakaļ un izglābšot tavus ratus; vai tu nedzirdēji?" mierināja Genivēns.

„Nu ja tā, tad cerēsim, ka kaŗš vēl nebūs galā!" saīdzis iesaucās seržants. Tad viņi visi trīs pa līkumaino, kalnā vedošo ielu devās ārā no pilsētas, pie kam seržants smagiem soļiem gāja pa priekšu un viņam sekoja abi kaŗavīri, vezdami ik pa vienam zirgam.

Eskadrons tomēr atradās viņiem tālu priekšā un kad viņi beidzot uzkāpa pakalnā, no kuŗas iepriekšējo nakti bija noslīdējuši, viņu acis nevarēja mieloties ne ar ko citu, kā tikai aplūkojot tukšu pelēku līdzenumu ar tālumā, ziemeļos, saskatāmiem neviesmīlīgiem pakalniem.

„Ejiet nost no ceļa!" atskanēja neredzamu cilvēku balsis. „Ienaidnieks jūs var redzēt!"

Steigšus viņi ierāva zirgus krūmājā. Tur grāvī atradās priekšpostenis — četri kavaleristi un kaprālis; tie bija viņiem uzsaukuši un viņiem seržants Kellijs apjautājās par K. eskadrona atrašanās vietu.

„Nezinu," atbildēja kaprālis. „Neesmu redzējis. Mūsu eskadrons atrodas otrpus ceļam, tur, mežā... Turiet galvu zemāk; vai gribiet lai jums to norauj?"

„Es dzirdēju, ka karš beidzas," pārsteigts sacīja Genivēns.

„Neticiet visam, ko jūs dzirdiet. Nu, paklausaties!"

Lejā pērkoņdimdoši iedārdējās aizsarguguns atvērtās slūžas un ielejā pacēlās dūmi.

„Tie laikam franči," sacīja Kellijs.

„Drīzāk gan jādomā, ka tie ir mūsējie. Mums tur lejā ir vairākas baterijas," atbildēja viens no sargposteņa kareivjiem.

Uguns turpinājās, nikni dārdēdama; tad, tikpat pēkšņi, kā sākusies, tā atkal izbeidzās. Vēl viena pēdējā granāta, tad klusums. Grāvī atrodošies karavīri pēkšņi apzinājās, ka viņu bungādiņa sūrkst. Kautkas nebija kārtībā. Viņi izbrīnējušies noraudzījās viens otrā, tad pēkšņi noskārta, ka pastāvīgā, nemitīgā dārdošā skaņa, kas visas šīs grūtās nedēlas bija satricinājusi viņu ausu bungādiņu — tālumā strādājošo lielgabalu dārdoņa un dunoņa, tuvumā atskanošais sprostuguns pērkons, ložmetēju klaboņa — visa šī nemitīgā, nepārtrauktā dunoņa apklususi. Nupat vēl nesaskatāmie cilvēki sāka klajumā šur un tur celties kājās un, lai sasildītos, sita rokas krusteniski pret krūtīm. Šur un tur atskanēja aprauts gaviļu sauciens. Otrā pusē, uz ceļa, kas veda aiz pilsētas atrodošos pakalnos, pēkšņi parādījās melna čūska, kas lēnām virzījās uz austrumiem, uz Beļģijas robežas pusi.

„Tur aiziet friči," sauca Edijs.

„Un karš beidzies," kliedza kaprālis.

Seržants Kellijs stīvi piecēlās kājās un noraudzījās visapkārt.

„Nu, tas jau gluži neticami," viņš sacīja.

Gandrīz tūdaļ no meža iznāca jātnieku pulciņš, vezdams zirgus pie rokas, un otrais pulciņš jāšus tuvojās no klajuma otrās malas. Acīm redzot pēc iepriekš izstrādāta plāna abi pulciņi apvienojās; viena jātnieku daļa pārņēma savā ziņā zirgus un otrā gāja sameklēt malku un izvilkt nometnes tauvu. Atsevišķi sanāca mazs pulciņš — spriežot pēc apaviem, karšu somām un vispārējā izskata — virsnieki. Šim pulciņam tuvojās seržants Kellijs un saskatījis savu kapteini, K. eskadrona komandieri, sveicināja.

„Kapteiņa kungs," ar rūgtumu balsī sacīja seržants. „Man jums jāziņo, ka gājuši zudumā mūsu kara mantu rati. Bija tumšs un mēs cauri frontes līnijai iebraucām tieši pilsētā, to nemaz nezinādami."

Visi apgriezās un izbrīnējušies noraudzījās seržantā.

„Kurā pilsētā?" jautāja kapteinis.

„Tajā, kas atrodas pie šā pakalna, ielejā, sēr!"

„Mūsu eskadrons atrodas otrpus ceļam, tur, mežā . . ."

„Bet pagājušo nakti vācu priekšpostenu līnija taču bija novietota gar visu šo lielo ceļu. Mēs paši uzskrējām tai virsū."

„Nu, bet tad jau es būtu izbraucis ienaidnieka līnijai cauri," protestēja seržants. „Neviens man neteica ne vārda."

„Par to nešaubos," sacīja kāds virsnieks. „Friči taču nebūtu apturējuši vienus pašus ratus. Ja viņi vispār dzirdēja jūs braucam, tad noturēja ratus, varbūt, par saviem. Bez tam viņi zināja, ka šodien karš izbeigsies. Varbūt ka viņi tur gulēja."

„Bet jūs runājiet par ratu zaudēšanu," pārtrauca kapteinis. „Vai arī mans guļas vietas sainis gājis zudumā?"

„Sēr," braši turpināja seržants Kellijs, „pilsētā ienāca mūsu H. eskadrons un celdams barikādi apgāza mūsu ratus; pilsētā ienāca franči un deva mums rīkojumu pilsētu atstāt. Tad es lūdzu eskadrona komandieri dot man pāris vīrus palīgā ratu uzcelšanai, bet manu lūgumu noraidīja."

H. eskadrona kapteinis smaidīdams noraudzījās visapkārt.

„Kā jau es teicu," viņš iesāka, „franči pavēlēja man atstāt pilsētu. Mana dienesta pakāpe ņēma man iespēju pret to kautko iebilst un mani sistu krustā, ja es būtu sakaitinājis mūsu sabiedrotos, frančus. Tādēļ es atkāpos. Bet — paklausaties taču, tas tiešām smalki! Pašā ielas vidū pilsētas centrā taču atrodas kara mantu rati ar uzrakstu lieliem burtiem: „18. jātnieku pulks!" Tiklīdz ieradīsies mūsu laikrakstu puiši, mēs dosimies turp un liksim, lai viņi ratus nofotografē. Ar to mēs galu galā pierādīsim, ka mēs tur ieradāmies pirmie un izdzinām no turienes ienaidnieku. Nu, vai tā nav lieliska ideja?"

„Hm," norūca K. eskadrona kapteinis. „Lieliska ideja, ko izved dzīvē ar manu ratu palīdzību."

„Vai gan jūs negribētu upurēt ratus, lai iegūtu godu, ka jūsu eskadrons sasniedzis vistālāko punktu vācu ieņemtajā teritorijā?" smējās H. eskadrona kapteinis.

K. eskadrona kapteinis apsviedās uz papēža un sāka rāties par Kelliju, bet pēkšņi apklusa un stīvi noraudzījās uz vienu vietu. Arī pārējie sāka skatīties tajā pašā virzienā.

Uz ceļa, divu spēcīgu franču artileristu zirgu vilkti, parādījās kara mantu rati ar uzrakstu lieliem melniem burtiem uz ratu sāniem: 18. jātnieku pulka bagāža un pārtika.

Amerikāņu kareivji, kas stāvēja ceļmalā, novērodami vācu kolonnas atkāpjamies pār attālajiem pakalniem un spožo franču karogu, kas pēkšņi parādījās pie kāda nama ielejā atrodošā pilsētā, izvilka rokas no kabatām pietiekoši ilgi, lai norādītu uz virsnieku pusi. Franču karavīrs nogrieza ratus uz tīruma un apturēja pie virsnieku grupas.

„Jūsējie?" viņš jautāja sveicinādams.

„Nē, nē!" visi atsaucās korī. Franču kareivis nokāpa no ratu sēdekļa, atāķēja zirgus un veda tos projām.

Ratos tūdaļ ielēca seržants Kellijs un sajūsmināts sauca: „Visas mantas šeit, sēr; netrūkst nekas!" Viņi dzirdēja Kelliju steigā skaļi skaitam.

„Hm!" norūca K. eskadrona kapteinis. „Mūsu sabiedrotie francūži nemaz nav neapķērīgi. Redziet, viņi gluži tāpat uztvēruši manu kara mantu ratu atrašanos viņu pilsētā, kā jūs."

„Ko jūs teiksiet!" sašutis murmināja otrais kapteinis.

„Droši vien," turpināja K. eskadrona kapteinis. „Tādēļ viņi uzcēla ratus, iekrāva tajos pēdējo segu, katru pakavu un auzu graudiņu un ar sveicienu atsūtīja tos mums atpakaļ."

„Visas segas ir šeit, kapteiņa kungs!" sauca seržants Kellijs un ratu pakaļgalā bija saskatāma viņa laimīgā seja. „Un tagad, ja kapteiņa kungam nav iebildumu, es segas tūdaļ izdalīšu, lai ar tām atkal kautkas nenotiek."

No angļu valodas tulkojis

K. Vilde.

J. Ozoliņš,
Dz. a. p. komandieris.

Vadonības principi

(Aizsardžu dienā, 7. dec. 1935. g., nolasītā referāta īss atstāstījums.)

Gribu ar jums dalīties domās un pārdomās par jēdzienu „vadonības principi". Vadonība nav vadība. Šo vārdu būtiskais saturs nav identisks. Vadība ir nepieciešama masām, kas savā starpā saistītas ar materiālām, idejiskām, arodnieciskām, jā, pat reliģiskām saitēm. Šādai uz laiku izvēlētai vadībai paklausām mēchaniski, sekojam un izpildām viņas prasības tāpēc, ka visi padodamies vadītāja gribai, apzinādamies, ka visus mūs saista un vieno kāda labuma iegūšana, kurā ieinteresēts arī pats vadītājs. Šie iecerētie labumi, mēs ticam, sasniedzami tuvākā laikā, tāpēc arī vienprātīgi sekojam uz nosprausto mērķi, un zinām, ka no lielākas piepūlēšanās drīzāki būs iegūstami kopējiem spēkiem šie reālie, rokām taustāmie, sasniegumi. Vadītājs vada mūs, kā vada labi montētu mašīnu.

Vadonības izpratne principāli šķirama no vadības jēdziena. Vadonības izpratnē parasti saprotam personu, teikšu vairāk, jāsaskata vadonības gaitā personība pati. Vadonība un personība, — divi jēdzieni ar apvienojošu saturu. Vadonībā mīt dinamisks aicinājums uz priekšu traukties; nebīties šķēršļu, uzņemties grūtības, pārvarēt saites un važas; sekot vadonībai ir nemitīga kalnā kāpšana, ir fanatiska ticēšana lielam, cēlam, visas tautas nākošo mūžu labumam; paklausīt vadonībai nozīmē visu spēt, visu ziedot un līdzi ziedoties labākām dzīves dienām, nākošām paaudzēm. Vadonības jēdzieni savijas un saistās gaišā tēlā vadoņa personībā. Starp vadoni un sekotājiem nav ikdienišķā labuma saites, tos vieno tālāki mērķi, gaišāki, cēlāki ideāli. Šie mērķi, šie ideāli guļ tālāk par sekotāju zemes dzīves mūžiem, tos nevar ķermeniski tvert, viņi, šie ideāli, cilvēku ceļ un veido par garīgu milzi, bet visus kopā par vēsturisku parādību, par naciju, kuras skaitliskie apmēri neierobežo viņas lielumu. Jo tālāk tavi mērķi sprausti, jo vērtīgāks tavs mūža gājums; jo mazāk taviem darbiem savtīguma, jo vairāk tie mūžības apgaroti. Jo vairāk tu strādā ārpus savas mājas un personas, jo dižāku tu celsi savu māju, jo gaišāka un vērtīgāka top tava persona. Vērtīgi liels ir tas, kas mazumā liels.

Paklausīt vadonim spiež garīga nepieciešamība. Lai klausītu tam, lai sekotu viņam, mums jāpieķeras tam ar garīgām rokām, ar uzticību, kas pāriet ticībā. Mēs uzticamies un sekojam, mēs paklausām un izpildām; — šī ir tikai uzticība, vairāk viņai spēka nav. Uzticībai piemīt pasīvitāte, garīga pakļaušanās un piekļaušanās, sekošana tiktāl, ciktāl mūs līdzi aicina

Ticības spēks ir krietni lielāks, dziļāks, stiprāks, ne velti viņš kalnus pārceļ. Ticībā saistītie, vadonis un sekotāji, ir abpusēji aktīvi. Kas tic, tas strādā, cieš un uzvar; kam tic, tas nepārtraukti ticību stiprina, neapkusis ierosina un aicina, pamudina un paceļ pagurušo; nav stiprāka spēka, kas vadoni ar tautu vieno, vieno un nedalāmi savieno, kā vadoņa ticība tautai un tautas ticība vadonim. Šī, uz abām pusēm no mūžības apgarotā ticība, savā izpausmē dod absolūtu tautas vienību. Dod tautas masīvam ķermenim automatisku vienību, kur nerodas, nav un nemēdz būt plaisas. Pilnīgā, savstarpējā ticībā veidojas idejiska vienība, kas nav ārdāma ar parastiem šķelšanas ieročiem, jo nav plaisu, kur ūdens pilīte, ledū plēsdamās, granītus spārda, kalnus ārda.

Vadonības spējas, kas parasti saskatāmas, analizējot lielas personības, ir vispirms Dieva dāvana. Vadonības spējas nav ar paša rokām satveramas, viņas nevar kā galvas gabalus iemācīties no galvas. Šīs spējas verd, kā avota straume, vienmēr svaigas, aizraujošas, vienmēr spirdzinošas un, galvenais, tās vienmēr uz priekšu sauc. Vadonis nav smilšu grauds, kas kopā ar citiem pāri kāpām uz priekšu trauc. Viņš ir uzticīgs pats sev, viņš ir tas, kas viņš iedīglī bija, patstāvīgs, suverēns, neatkarīgs. Kam stiprs prāts un cieta griba, tas daudz pēc ceļa netaujās; tam savs ceļš ejams, tam sava doma galvu pilda, tam īpašs prāts, tam saprāts liels, tam gaitās paša svars, tas zaļo vēl, kad citi sen jau nokaltuši. Īsts vadonis pirmais bēdās un pēdējais pie prieka kausa būs.

Kā gaismas pilna bāka viņš ap sevi tālu gaismu viež, un gaisma ārā plūst pa visiem viņa logiem. Šī ir tā garīgās ērūdicijas pārpilnība un dvēseles skaidrība, kas neciеš savā tuvumā tumšas ēnas. No augstākas varas viņš predestinēts, būt par pravieti garīgā tuksnesī. Viņš iepriekš augstākai misijai izredzēts, kuru vienīgi viņš spēj Dievam pa prātam veikt. Šī ir tā gara orīģinālitāte, kuru mēs redzam pie lielām personām vēsturē un kas mūs saista pie personībām mūsu pašu mūžos. Viņš augstāk stāv par citiem. Mēs skaidri visu ap viņu redzam. Bet nespēj arī neviens uz viņu ēnas mest.

Viņš ir kā liels starumetējs, kas savu uguni groza — drīz apstādamies šur, drīz tur. Darbīgs un pētošs, kas meklē un ievēro, kas patur prātā visu un tūlīt cenšas to par labu griezt. Viņam piemīt īpatnējas analitiskas spējas; tas kā veikls ķirurgs atdala un sadala, lai atsegtu dažkārt tik dziļi slēptu vainu.

Viņa valodas saturs, viņa domu gaita, liekas, katrreiz ņemta no pašas tautas dzīves dziļumiem. Viņa runā klausoties, liekas, ka runā tauta pati. Tik skaidri, tik dziļi viņš tvēris tautas sāpes un priekus. Visskaidrāk viņš saskatījis tautas dzīves vajadzības. Šī lielā intuitīvā spēja uzsūc, kā sausa zeme lietus valgumu, mūsu kopējos garīgās dzīves attīstības spēkus, tautu viņš redz kā nedalāmu vienību, kā lielu organismu, kam jādod attīstības iespējas, gluži kā tās nepieciešamas katram atsevišķam cilvēkam.

Viņš ir liels dvēseļu tulks, kam droši varam uz-

ticēties, kas grib saprast mūs, lai augstāk mūs celtu, bet nevis lai pie zemes mītu, lai ļaužu priekšā peltu.

Nav viņam arī personīgas dzīves. Sociālās jūtas tam liesmainākas un stiprākas, nekā personīgās dzīves saldais miers un atpūta. Pāri viņa mājas sliegsnim tam līdzi iet rūpes par citiem, un nospiež viņa kamiešus tās pat atpūtas brīžos. Egoistiskās tieksmes klusē, jo dzīvas un darbīgas ir jūtas un domas, kas vērstas sabiedriskā labuma celšanas darbam. Salds tam darbs, kas citiem par labu darīts.

Lielāka prieka tam nav, ja mūsu labklājība spārnoti uz priekšu trauc. Tas spēj priecāties par otra cilvēka prieku. Vientulis nav tas, kas vientulībā dzīvo, bet kas pūlī būdams, dzīvo pats sava gara dzīvi. Noslēdzies savā pasaulē, viņš nevar citus tur līdzi ņemt, jo šajā garīgā laborātorijā ir viens vienīgs alķīmiķis, un tas ir viņš pats. Garīga vientuļniecība nav svešniecība, nav lepnība, nav iedomība un uzpūtība, bet potenciālitāte, neiedarbināta enerģija, kuŗu virzīt darbā var katrā laikā tikai pats viņa īpašnieks. Jo tuvāki šķietas viņš pazīstams, jo svešāks tas, jo aizraujošākas viņa domas, jo augstāks tas un lielāks tas, kā kalns, kuŗam tuvojamies Un tomēr mūs no viņa atdala dziļa aiza, bet šī aiza ir pilna dziļas pietātes, apbrīnas un mīlas, kas pārklāj to, kā ar stipri celtu tiltu. Mēs jūtam viņa tuvuma majestātiskumu, mēs samanām varu, mūs apņem cienības un uzticības jūtas, mēs augam lieli uz viņa lielumu skatīdamies.

Pie vadonības principiem jāpieskaita arī tolerances, iecietības spēks; kas lielāks ir par citiem, kuŗu tik labprāt visi sargā, tam nav jābaidās, ka citi varētu viņam kaitēt. Viņš ir kā stāds, kas no dabas apbruņots ar immūnitāti, ar aizsargāšanās līdzekļiem. Tas var atmaksāt uzbrukumus un ievainojumus ar dabīgo labsirdību, ne ar brunniecisko augstsirdību.

Vadonības spējām jāpieskaita spējas savaldīties, lai varētu valdīt. Apdomīgais un nosvērtais nekad nesteigsies slēdzienus taisīt, parādības nosodīt, padomus dot, darbu sākt, pamatus likt, iekams iepriekš nebūs visu pārbaudījis, apsvēris, darbam sagatavojies, darbības plānu pieņēmis un vajadzīgo līdzekļus uzkrājis. Kam šo spēju trūkst, tas nevar īsts vadonis būt, to nobīdīs pie malas cits.

Ticēt neticamam, tvert ideju kā reālu lietu, ticēt tā, lai cerības iemiesotas kļūtu, pieder arī vadonības principu kopai. Kas ticēt spēj tam, uz ko tas cerē, tas lūk mūsu dvēseli piepilda ar jaunu spēku, lai tā varētu kā bulta tālāk šauties. Viņš neticamām lietām tik tāpēc tic, ka viņa gara acu priekšā tās skaidras un reālas ir.

Kas Dieva izredzēts par vadoni būt, tam ražīgi darbi no rokas iet, tam trauksmes pilna gaita, tam ugunsvārdi mutē likti. Mēs varam ilgi ar to sarunāties, tad tomēr mēs jūtam, cik maz viņš vēl izteicis. Viņā ir vēl kāda prāta un gara pilnība, kas nav iztukšojama. Viņa valodā zib praktiskās dzīves simboli, visiem saprotamas gleznas; viņš visās lietās ir arī kompetents; viņš skaidri saredz to, par ko viņš runā. Nepārtraukta ir viņa gara sudmalu rūkšana, un mēs zinam, ka šajās dzirnavās veidojas mūsu kopējais liktenis. Šis garīgais separātisms, kas uz pirmo acu uzmetienu liekas nebūs pārkāpjams, tuvāki pazīstot, pauž draudzīgu paļāvību un ticību. Mēs jūtam, ka cilvēcīgo garu spēju mikrokosmā mīt kāda lielāka pasaule, kāds mikrokosms. Viņa skatā mirdz mūžība pati.

Vadonībai vairāk noder prāts nekā sirds. Ar sirdi var runāt, bet ar prātu darīt. Kas tā pie darba iet, to manām mēs, tas darbu veiks, jo visās viņa kustībās ir apvaldīta varas un spēka spontānitāte. Viņš ir ekspansīvs, bet apdomīgs, viņš ir straujš, bet apvaldīts un nosvērts.

Vadonības principiem pieskaitāma arī tradiciju cienīšana, ieradumu lielais spēks, sabiedriskās dzīves normu vara. Var jau dzīvot ārā no sevis, bet tikai ne ārā no citiem; var jau dzīvot priekš citiem, bet tikai ne savrūp no citiem. Mazs uzmanības žests, kas aizkustina, kas prieku dod, ceļ vadoni cilvēku acīs. Liels parādās cilvēks mazos, bet dziļi tvertos darbos.

Ne vienpusība, bet vispusība visus aizrauj līdzi. Dzīvi vadonis spēj redzēt no visām pusēm. Viņš redz garīgās dievišķās vērtības, kas cilvēkus mūžam saistīja un saistīs. Viņš neļausies citu ļaužu svētumu kājām mīt; kas citiem svēts un dievišķi vērtīgs, to iecietīgi saudzēs viņš. Domās, vārdos un darbos tam vajaga arī dziļumu paust. Nedaiļais un piedauzīgais personu neceļ. Kas citiem daiļš un mīļš, tas nav pulgojams un kājām sperams, jo ar to citu acīs mazi kļustam.

Taisnības lāpu neļaus viņš pļāpu vējiem dzēst. Taisnība, kuŗu gaidām, bet netaisnība, kuŗu saņemam, vairo auglīgu zemi naidam. Kas citus vada, tas taisnībai nepagurs kalpot. Taisnību darbos liksim, patiesību vārdos paudīsim. Vadoņa vērtību ceļ, ja taisnībai un patiesībai tas visur pašķiŗ ceļu.

Agrāko paaudžu veidotie tikumi, sentēvu gudrība, tautu kopā tura. Neapdomīgi būtu šīs važas vājināt, vai pušu raut. Ilgstošākas par cilvēka mūžu ir šīs labo tikumu normas. Vadonības principos ierindojama arī sentēvu tikumu cienīšana. Mums vēsture rāda, ka, ignorējot krietno tikumu svētību, to aizskaŗot, to apkaŗojot, apkaŗotāji paši bojā gāja. Tikumi ir stiprāki nekā tikumība.

Vadonības principiem pierindojama pastāvīga mudināšana uz aktīvu cīņu, uz ierosmi; par idejām domāt, pēc ideāliem censties. Vadonis ar personīgu ierosmi ārā mūs rauj no pasīvā atgaiņāšanās stāvokļa un mudina uzbrukt šķēršļiem un dzēlīgiem aizsprostojumiem. Gara pasīvitāte ir līdzīga mārka ūdenim, kas pāraug ar zaļu kūtruma kārtu, un tur nobeidzas katra dzīva kustība. Viņš māca katram savu laimi kalt, bet visiem uz likteņa laktas, kopēju laimi rūdīt. Viņš mudina atmest saldos pašapmāņas medus podus, saldo pašpieticības dziesmu, ar kuŗu piedziedam parasti pilnas savas ausis, tā kā nedzirdam draudu tuvošanos. Tā piedzied mednis sevīm ausis un saldā aizrautībā krīt no mednieka šāviena. Pašpieticība ir pieskaitāma individam par labu tikumu, bet pieticība kā tautas tikums ir nepiedodams netikums. No tautas vidus verd mūžam jauni spontāni spēki.

Taisni kritiskie brīži atraisa vadoņa ģenialitāti, rauj viņu neatturami cīņā; jo vairāk šķēršļu, jo lielāks cīņas prieks. Viņu reibina cīņa ar neuzvaramo. Tā priekšā piekāpjas dievi; augstākie gari tam uzsmaida un vaiņago viņu ar sasniegumu un uzvaras kroni. Mēs pazīstam šādus vadoņus, kas nākamos laikus savos aforisma orakulos pauž, kam plaši vaļā atrautas gaišredzības lūkas un strauji rūc viņa prāta dzirnakmeņi. Tādas vadoņa spējas ir Dieva dota dāvana, tādas personas pat laikmetus groza. Tie sakausē tagadni, pagātni un nākotni par nepārtrauktu laiku.

Apbrīnojama ir suģestīja, kas nāk no vadoņa personas pārākuma; tā spēj suģestēt tas, kas skaidri zina, ko viņš grib; kas redz savu nodomu gala mērķus, kas prot līdzekļus īstā laikā izvēlēties, lai šos nodomus sasniegtu. Mēs jau jūtam, bet nevaram saprast, kā vadoņa persona kļuvusi personība; mēs apbrīnojam viņu, un prātīgi dara tas, kas grib tam līdzi augšup celties.

Dzird vadonis skaidrāk, dzird viņš tālāk; dzird viņš to, ko nedzird visi; viņš sadzird likteņa soļus, viņš sadzird to, ko citas tautas uzvelt mums taisās. Viņš dzird zemes troksnī likteņa lēmēja balsi.

Redz viņš arī dziļāk, redz viņš arī augstāk, redz viņš nākotnes tumsai cauri, redz viņš to, kas kaitēt grib; pie ieročiem viņš mūs sauc, lai briesmas draudošās mēs laikā novērst spētu, lai nepārsteigtu mūs, bet pārsteigtu mēs savus nelabvēļus.

Piemīt vadonim spēja saprast citiem nesaprotamo, saprast ātri un saprast pareizi, saprast dziļi un saprast jau laikus; redzēt cauri laikam, redzēt cauri nākotnes miglai un tikai tāpēc spēj viņš mūs brīdināt un atvairīt mums sagatavotos belzienus.

Viņš ir dievu nodomu tulks savu ļaužu vidū.

CHRONIKA

* Aizsargu goda šefs kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis piesūtījis aizsargu priekšniekam pulkv.-ltn. K. Praulam šādu rakstu:

„Izsaku Jums, aizsargiem un aizsardzēm, savu sirsnīgāko paldies par Jaungada sveicieniem un labiem vēlējumiem.

Aizsargu organizācija, sekojot neatkarības cīņu laikmeta aicinājumam, no savas pastāvēšanas pirmām dienām ir kopusi un veidojusi savā vidū un sabiedrībā veselīgas valstiskas domas kodolu. Sirsnīgi apsveicot aizsargu saimi Jaunā gadā, novēlu tai, vienprātībā un paļāvībā saviem mērķiem, ar nesavtīgu sirsnību nodoties tam darbam, ko aizsargu saime veikusi un veic mūsu valsts labā.

Arī Jums personīgi novēlu labu veselību un labākos sasniegumus atbildīgajā darbā."

* Zemkopības ministrs J. Birznieks paziņojis aizsargu aviācijas priekšniekam J. Lindbergam, kā zemkopības ministrijas darbinieki vienojušies aizsargu aviācijas atbalstīšanai dāvāt vienu lidmašīnu 28.000 ls vērtībā. Atbildot uz skaisto dāvanu, iekšlietu viceministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls piesūtījuši zemkopības ministram J. Birzniekam pateicības rakstu:

„Augsti godājamais ministra kungs. Izsakām Jums, augsti godātais ministra kungs, un visiem zemkopības ministrijas darbiniekiem sirsnīgu un izjustu pateicību par augsti vērtējamo aizsargu atbalstīšanu — dāvinot aizsargu aviācijai vienu lidmašīnu.

Aizsargu organizācija jau no pašas dibināšanas vienmēr ar sajūsmu un aizrautību ir sekojusi sava dibinātāja — tautas Vadoņa Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa un goda šefa ģenerāļa J. Baloža pašaizliedzīgajām idejām, sargājot neatkarības cīņu ieguvumus un pieliekot visus spēkus pie Latvijas nostiprināšanas un izveidošanas.

Saņemot šo ievērojamo atbalstu, mums būs iespējams ar vēl lielāku sajūsmu un sekmēm veikt savus uzdevumus, jo zinām, ka ar mums ir daudzi, savu tautu karsti mīloši patrioti."

* 2. decembrī Aizsargu namā atklāja jaunierīkoto aizsargu štāba ambulanci. Par tās pārzini aizsargu pr-ks pulkv.-ltn. K. Prauls iecēlis Dr. A. Mežciemu, par ambulances farmaceitu — J. Kundziņu un vec. sanitāru — V. Detenhofu.

Aizsarga štāba ambulancē bezmaksas ārstēšanu un padomus sniegs visiem aizsargiem, kas, iebraucot Rīgā, pēkšņi saslimtu vai arī vēlētos noskaidrot ērtāko ārstēšanās veidu. Ambulance būs atvērta katru darbdienu no plkst. 13—14, tanī pēc kārtas dežurēs visi Rīgas aizsargu ārsti. Ambulance lielākos sarīkojumos gādās arī par ārstniecības punktu un, vajadzības gadījumā, par improvizētu slimnīcu ierīkošanu. Medicīnisko palīdzību aizsargu štāba ambulance sniegs arī aizsargiem — rīdziniekiem.

* Laikā no 17. līdz 20. decembrim Aizsargu namā notika visu aizsargu pulku komandieŗu palīgu pirmie informācijas kursi. Tajos aizsargu organizācijas vadošās personas, armijas virsnieki un speciālisti lasīja lekcijas par militāriem un kultūrāli audzinošiem jautājumiem.

Kursu atklāšanā bija ieradies iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, aizsargu pr-ks pulkv.-ltn. K. Prauls, aizs. štāba pr-ks plkv.-ltn. J. Zālītis u. c. Ministram ziņoja aizsargu štāba militāro apmācību pārzinis kapt. J. Ķikulis. Pēc sasveicināšanās ar pulku komandieŗu palīgiem, iekšlietu viceministrs A. Bērziņš kursus atklāja ar uzrunu, kurā, starp citu, teica, ka, sekojot principiem, uz kādiem dibinās aizsargu organizācija, tās ideja, centieni un mērķi, un lai radītu stipru, viengabalainu un disciplinētu aizsargu saimi, ir nepieciešama ne tikai prasme apieties ieročiem, bet arī jāzin, kad tie liekami darbā. Tāpēc jo liela vērība piegriežama aizsargu audzināšanai. Aizsargu organizācija visus 16 gadus augusi, kalpojot vienai idejai. Šī ideja ir kalpošana valstij un tautai, mieram un kārtībai, kalpošana Latvijai. Uzmanīgi jāseko organizācijas idejiskai un garīgai dzīvei. Militārām apmācībām jāiet kopā ar garīgo audzināšanu. Ministrs uzsvēra: „Pašu spēkiem, ar autoritāti, jums jāaudzina aizsargu saime. Visās apmācībās, blakus militāriem jautājumiem pakavējaties pie aizsargu organizācijas mērķiem un idejām. Vārdi mainās, bet patiesība paliek, un simtiem reižu to vajaga atgādināt un atsvaidzināt, lai tā nenovecotos."

Tad ministrs aprādīja, ka aizsargu organizācija ir saistīta ar mūsu tautas, valsts un zemes likteņiem. Kopā ar

Aizsargu priekšnieks pulkvedis-ltn. K. Prauls sagaida Jauno gadu aizsargu saimē.

tautas likteni iet aizsargi un aizsargu organizācijā valdošās idejas ir izaugušas un saistītas dziļām tradicijām. Tās nav jaunas. Arī 15. maija vēsturiskie notikumi nenesa jaunu ideju, jo savā pamatā tā ir 1918. gada 18. novembŗa ideja. 18. novembŗa idejas, ko toreiz pasludināja Nacionālā teātrī, ka Latvijas valsts būs taisnības valsts, piepildīja 15. maijs. Starplaiks, kad tauta bija šķirta no valsts un kad valdīja politiskās partijas, bija maldīšanās laiks. Politiskās partijas visos laikos un pie visām tautām redzēja ne savu tautu un valsti par mērķi, bet sevi, — tā tas ir bijis pie visiem parlamentiem. Parlaments nekad nav gribējis kalpot tautas un valsts labklājībai.

Aizsargi vienmēr kalpojuši vienotai Latvijai un vienības domai, kāpēc arī 15. maijs sastapa aizsargu organizāciju gatavu sekot Vodonim, kas aicināja uz tautas vienību. Politiskās partijas arī aizsargus centās ievilkt savos tīklos, bet aizsargu vidū piekritēji tām neradās. Arī šodien nevienā aizsargu pulkā nav cilvēka, un nevar arī būt, kas domātu, ka latviešu Latvijas nav, kas vēlētos redzēt valsts priekšgalā citas personas, bet nevis Ministru Prezidentu Dr. K. Ulmani un aizsargu goda šefu kaŗa ministri ģen. J. Balodi. Tādēļ aizsargu sirdīs jāmājo cieņai pret Vadoni un gribai kalpot tam, darīt visu to, ko Vadonis grib, jo tautas Vadonis ir tautas labākais cilvēks, tās gaišākā doma, labākais prāts un stiprākā griba.

Savu uzrunu ministrs A. Bērziņš noslēdza vārdiem: „Valsts vara kopā ar tautas Vadoni Dr. K. Ulmani un aizsargu goda šefu kaŗa ministri ģenerāli J. Balodi seko jūsu darbam ar vislielākām simpātijām. Ejiet šinī darbā ar apziņu, ka jums dota liela uzticība, kas jāprot cienīt un godam nest. Tādā virzienā un garā lai turpinās jūsu darbs te un aizsargu pulkos. Topiet dedzīgi un aizrautīgi aizsargu darbinieki!"

Par dotiem norādījumiem aizsargu pulku komandieŗu vārdā ministrim A. Bērziņam pateicās aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, pēc kam sākās lekcijas.

Kursi noslēdzās 20. decembrī.

* Aizsargu štāba pavēlei pievienots šāds pielikums:

Latvijas Lauksaimniecības kamera, vēlamā agronomiskās palīdzības darbu, izcilu vērību piegriež lauksaimniecības zināšanu izplatīšanai. Šai nolūkā bez lauksaimniecības skolām, izstādēm un apskatēm, kursiem un priekšlasījumiem svarīga nozīme lauksaimniecības žurnāliem.

Ievērojot teikto, laipni lūdzam Jūs vērst aizsargu organizācijas un atsevišķu aizsargu uzmanību uz šādiem mūsu izdevumiem, kuŗos piedalās ar saviem rakstiem visi mūsu ievērojamākie lauksaimniecības zinātnieki, izmēģināšanas iestāžu un agronomiskie darbinieki, lauksaimniecības skolu mācības spēki un daudzi mūsu priekšzīmīgākie lauksaimnieki:

1. „Latvijas Lauksaimnieks". Ilustrēts lauksaimniecības žurnāls. Atbildīgais redaktors agr. K. Saliņš. Redakcijas locekļi: prof. Dr. agr. M. Eglītis, priv. doc. J. Sudrabs, inž. A. Zeltiņš un A. Punka.

Ministrs A. Bērziņš 5. R. a. p. štāba aizsardžu pulciņa eglītes vakarā.

Žurnāls uzsāk jau trīsdesmito gada gājumu un iznāk 24 reizes gadā, katra mēneša 1. un 15. dienā, 24 un 32 lap. p. biezās burtnīcās. Abonēšanas maksa: ar piesūtīšanu gadā Ls 8,—, pusgadā Ls 4,—.

2. „Dārzkopības un biškopības žurnāls", trīs iespiedloksnes biezs mēnešraksts, uz laba papīra, iznāk vienu reizi mēnesī priv. doc. agr. J. Sudraba redakcijā. Abonēšanas maksa: ar piesūtīšanu gadā Ls 6,—, pusgadā Ls 3,—; atsevišķa burtnīca Ls 0,75.

3. „Mazpulks" — visvairāk izplatītais jaunatnes mēnešraksts LLK priekšsēdētāja R. Dzērves vadībā. Redakcijā darbojās rakstniece Ausma Roga un agr. K. Ķirsis. 6. gada gājums. Abonēšanas maksa: ar piesūtīšanu Ls 2,— gadā; atsevišķs numurs maksā 20 sant.

4. „Lauksaimniecības tirgus ziņas" — tirgus informācijas biļetens, iznāk reizi nedēļā doc. P. Starca redakcijā un sniedz plašu un pārbaudītu informāciju par lauksaimniecības ražojumu un lauksaimniecības patēriņa priekšmetu cenām un tirgus apstākļiem kā iekšzemē, tā arī ārzemēs. Abonēšanas maksa: ar piesūtīšanu Ls 2,— gadā.

Parakstīšanos pieņem žurnālu ekspedīcija Rīgā, Baznīcas ielā 4-a, visi LLK agronomi, instruktori, virspārraugi un lopkopības pārraugi, piensaimnieku sabiedrības, kooperātīvi, grāmatu veikali un visas valsts pasta iestādes. Tekošs rēķins pastā 4564. Ja aizsargu vienība pasūta tieši ekspedīcijā no kāda žurnāla 10 — 20 eksempl., tad aplēš 10%, bet ja vairāk par 20 eksempl., tad 20% rabata. —

1. Talsu pulks.

* Teicamu darbu pasākušas Valdemārpils aizsardzes. Priekšnieces Lepasepas vadībā, ar aizsargu atbalstu, tās sākušas vākt un pasargāt no bojā ejas apkārtnes etnografiskos priekšmetus. Ar pirmajiem šā darba rezultātiem centīgās valdemārpilietes sabiedrību iepazīstināja 5. un 6. janvārī — Valdemārpilī, aizsarga Štolcera namā rīkotajā izstādē. Valdemārpilieši iepazinās ar sakopotiem apvidus etnografiskajiem, mākslas un vēstures priekšmetiem: sudraba, ziloņkaula, misiņa izstrādājumiem, arabu, ķīniešu, japāņu un kaukaziešu audumiem, ko mūsu senči guvuši apceļojot tālās zemes. Vislielāko uzmanību tomēr izpelnījās mūsu pašu tēvu tēvu darinātās lietas, kas runā gaišu valodu par ziemeļkurzemnieku izveicību amatniecībā. Tā visu apmeklētāju uzmanību saistīja dzeinis — asprātīgi konstruēta ierīce, ar kuŗas palīdzību bitenieks, kājām pret koka stumbru atspiedies un velkot īpašu striķi, var uzvilkties jebkuŗā kokā, vajadzīgā augstumā. Izstādītas senlaiku pūra lādes, sieviešu sedli, vērpjamās vārpstas, dažādi salmu pinumi, trauki, laukkopības rīki, senās latviskās grāmatas. Izstādīti arī apdāvinātā valdemārpilieša Skrendes kokgriezumi.

Valdemārpils aizsardžu cildenais pasākums lai uzmudina arī citu novadu aizsargus un aizsardzes pasargāt dzimtās zemes senmantas no bojā ejas.

2. Ventspils pulks.

* 6. decembrī Ventspils aizsargu klubā uz savu gadskārtējo apspriedi sanāca Ventspils aizsargu pulka komandējošais sastāvs, skaitā 80 komandieŗi un aizsardžu pulciņa priekšnieces, ar pulka komandieri J. Priedi priekšgalā. No aizsargu štāba bija ieradies organizācijas daļas priekšnieks E. Rapss, atvesdams līdzi iekšlietu ministra V. Gulbja, ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka pulkv.-ltn. K. Praula sveicienus. Bija ieradies arī jātnieku apmācību vadītājs jātnieku pulka kapt. Volbergs.

Plašā, saistošā un piemēriem illūstrētā runā aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss deva vērtīgus norādījumus aizsargu komandieriem turpmākai darbībai, plašāk pakavēdamies pie autoritātes un vadonības principa nozīmes. Runājot par aizsargu kultūrālo, sabiedrisko darbību viņš no-

rādīja, ka jāpaceļ aizsargu sarīkojumu saturs. Aizsargiem visur jārāda laba priekšzīme citiem. No katra aizsarga un aizsardzes jāprasa, lai tie piegriestu vērību un dotu labu priekšzīmi arī savas mājas un sētas izdaiļošanā. Pulka gadasvētkus turpmāk sarīkos retāk.

Pēc tam notika pulka goda tiesas, revīzijas komisijas un palīdzības fonda valdes ievēlēšana. Apspriedes noslēgumā pulka komandieris J. Priede pateicās organizācijas daļas priekšniekam E. Rapsam par vērtīgiem norādījumiem un lūdza aizvest līdzi uz Rīgu valsts un aizsargu vadītājiem ventspiliešu solījumu un apņemšanos — visiem spēkiem strādāt jaunā laikmeta ideju garā.

* 30. novembrī Piltenes aizsardžu pulciņš rīkoja mājturības kursu noslēgumu. Kursus vadīja Lauksaimniecības Kameras instruktore Niedra. Kursu noslēgumā pulka komandieŗa palīgs Mednis nolasīja referātu par aizsargu un aizsardžu darbu un pienākumiem atjaunotā Latvijā un agronoms Zvaunis — par veciem un jauniem ceļiem lauksaimniecībā.

* 1. decembrī Zūru aizsargu nodaļa un aizsardžu pulciņš sarīkoja Krišjāņa Barona 100 gadu dzimšanas dienas atceres vakaru. Tika nolasīts referāts par Kr. Barona dzīvi un darbu, kam sekoja deklamācijas un koŗa dziesmas.

* No 3. līdz 20. decembrim Zūru p. aizsardžu pulciņš sarīkoja rokdarbu kursus, kuŗus vadīja Leču lauksaimniecības skolas skolotāja aizsardze Pavāriņa.

* 15. decembrī noslēdzās sanitārie kursi Piltenes aizsargu nodaļā. Kursus vadīja 3. rotas ārsts Miezis. Kursu noslēgumā ieradās pulka komandieris Priede un pārbaudījumus noturēja I. bataljona ārsts Ķepars.

* 19. decembrī Ventspilī, Latviešu biedrības telpās, tika rīkots eglītes vakars aizsargiem — aizsardzēm, viņu bērniem un piederīgiem. Dievkalpojumu noturēja pulka mācītājs Jaunzemis.

* 14. decembrī Jūras aizsargu divīzions Ventspils- Latviešu biedrības telpās, rīkoja balleta vakaru, kuŗa programmas izpildīšanā piedalījās Nacionālās operas balleta solisti.

* Ziemas svētku eglītes rīkojuši un pie eglītes apdāvinājuši nespējniekus un trūcīgus bērnus Dundagas, Usmas, Puzes, Sarkanmuižas, Zūras un Piltenes aizsardžu pulciņi.

* Piltenes aizsardžu pulciņš Ziemas svētkos apdāvināja ar drēbēm un veļu laukstrādnieka Lutera daudzbērnu ģimeni Odē. Lutera 7 mazgadīgiem bērniem aizsardzes dedzināja eglīti.

* Štāba aizsardžu pulciņš rīkoja rokdarbu kursus Ventspilī. Kursi sākās 8. janvārī.

* No 11. līdz 13. janvārim Ventspilī rīkoti sporta pulciņu vadītāju kursi.

3. Ludzas pulks.

* Nolūkā veicināt ārpusskolas izglītību, pulks noorganizējis, ņemot vērā vietējos apstākļus, vispārizglītojošo priekšmetu kursus — Nirzā, Nautrēnos, Mērdzenē, Michalovā, Timanos, Rundēnos, Vertulovā un Vācu kalnā. Kā lektori še darbosies skolotāji, apr. agronomi, pulka ārsti un pulka štāba komandētie lektori. Šis pasākums kultūrālā līmeņa pacelšanai pierobežas joslā ir guvis lielu piekrišanu, tikai līdzekļu trūkums neatļauj šādus kursus noorganizēt arī citās vietās.

* Lai paceltu teātŗa izrāžu un citu sarīkojumu vērtību, pulka komand. devis norādījumus katru aizsargu izrīkojumu sākt ar priekšlasījumu. Šim nolūkam izstrādāts īpašs temātu un lektoru saraksts. Drāmatiskās mākslas veicināšanai no 28. XII 35. līdz 6. I 1936. gadā sarīkoti kursi Zemn. drāmas režisora Jansona vadībā. Kursos piedalījās no katras nodaļas divi aizsargi- dzes.

*Bērnu svētkus līdz šim rīkoja vai nu atsevišķas skolas vai organizācijas. Pulks šo jautājumu sācis kārtot apriņķa mērogā. Lielāki bērnu svētki paredzēti pagastu centros un pie 6. kl. pamatskolām, saistot tos ar 15. maija svinībām.

*Jauno gadu pulka virsnieku saime ar aicinātiem viesiem sagaidīja tradicionālā slēgtā vakarā — Latv. b-bu savienības namā. Vakaru ar koncertu kuplināja operdzied. A. Jēkabsons, solists vijolnieks J. Hunchens, balleta soliste V. Ļichačova un piāniste L. Reinholde.

* Pirms 15. maija 1934. g. visā Ludzas apriņķī pastāvēja tikai pāris dziedāšanas koŗi — un tie paši pilsētās. Pārņemot kultūrālās darbības ietekmi apriņķī savā pārzināšanā — 3. Ludzas aizsargu pulks īsā laikā noorganizēja koŗus katrā pagastā un p. g. vasarā sarīkoja koŗu diriģentu kursus un noturēti dziesmu svētki. Lai sekmīgāki attīstītu darbību šai laukā, tad nepieciešami rūpēties par mūzikas instrumentiem. Tādi būtu iegādājami pie skolām. Līdz šim neviena mūzikas instrumenta nav: Brigu pagasta sešās (531 skoln.), Istras pag. deviņās (805 skoln.), Pasienes pag. piecās (425. skoln.), Rundānu pag. sešās (800. skoln.) un Šķaunes pag. desmit (870 skoln.) pamatskolās. Ciblas pag. astoņām (980 skoln.), Kārsavas pag. divpadsmit (1195 skoln.), Nirzas pag. astoņām (725 skoln.), Nautrēnu pag. septiņām (756 skoln.), Pildas pag. desmit (884 skoln.) un Zvirgzdenes pag. deviņām (767 skoln.) pamatskolām ir tikai viens mūzikas instruments visā pagastā. Kopā — divpadsmit pagastu 106 pamatskolām ar 10.110 skoln. ir tikai septiņi mūzikas instrumenti.

3. Ludzas aizsargu pulks, sakarā ar Tautas Vadoņa draudzīgo aicinājumu, ziedojis no pulka līdzekļiem Ls 600 īpaša fonda nodibināšanai pie Kultūras fonda — mūzikas instrumentu iegādei Ludzas apr. skolām. Šinī nacionālās apziņas nostiprināšanas darbā valsts pierobežā, aizsargi cer uz plašākas sabiedrības atsaucību, jo tikai vienotiem spēkiem panāksim sprausto mērķu piepildīšanu — par svētību mūsu tautai un valstij.

4. Jēkabpils pulks.

* 21. decembrī pulka štāba rotas aizsargi un aizsardzes rīkoja Ziemas svētku eglīti. Svinīgajam notikumam piemēroti izdaiļotā aizsargu namā sanāca ap 300 aizsargu, aizsardžu un lūgtu viesu. Garīgo aktu vadīja māc. R. Akmentiņš. Eglītes vakaru ar dziesmām kuplināja štāba rotas jaundibinātais vīru koris. Pēc tam ieradās svētku vecītis un vecīte, kas visus apveltīja svētku balvām.

* Otrajos Ziemas svētkos Ābeļu pagastnama zālē štāba rotas rīkotā izrīkojumā, kas bija pulcējis ļoti daudz apmeklētāju, viesojās Latgales tautas teātris ar opereti „Mana māsa un es". Izrādi visi noskatījās ar interesi. Sarīkojums deva krietnu atlikumu, no kuŗa puse paliek jaunceļamajam aizsargu namam. Pēdējam jau nosvinēti spāru svētki.

* 31. decembrī, veco gadu pavadot un sagaidot jauno, Ābeļu pag. namā Sēlijas jātnieku nodaļa rīkoja koncertu. Pirms tā par nacionālismu, latvju tautas lielo izturību un atdzimšanu referēja informāc. un prop. pārvaldes lektors, tad dubultkvartets „Latvju dziedoņi" nodziedāja patriotiskas un vēlāk gadu mijai piemērotas dziesmas.

5. Rīgas pulks.

* 14. decembrī Aizsargu namā pulka štāba aizsardžu pulciņa dalībnieces deva svinīgo solījumu. Garīgo aktu vadīja un svētrunu teica pulka mācītājs Rozenieks. Pēc svētīšanas vārdiem svinīgo solījumu parakstīja 70 jaunās aizsardzes.

Aktu ar savu klātbūtni pagodināja arī iekšlietu viceministrs A. Bērziņš. Ministrs savā uzrunā norādīja uz aizsardžu lomu valsts un tautas labā. Aizsardzēm bez tam ir arī svarīgs pienākums kā ģimenes pavārda sargātājām. „Valsti un tautu stipru dara ne tikai ieroči vien," — teica ministrs, „bet gan ideja par tautas neatkarību un tautas brīvību. Šinī darbā aizsardžu pienākums ir jo sevišķi liels. Aizsargu saimei jāraugās, lai latviešu zemē neiesakņotos svešas idejas. Tāpēc no liela svara ir tautas vienprātība un vienība, ko mums visiem devis mūsu Vadonis. Lai šī vienība paliktu un nostiprinātos, visiem jāapzinās, ka katrs latvietis, kur viņš arī būtu un kādu amatu un stāvokli arī ieņemtu, valstij ir svarīgs un nepieciešams, cik tālu viņš un ar kādu apziņu izpilda savus pienākumus."

Ministra runai sekoja koncerts, kuŗu noklausījās prāvs skaits lūgtu viesu. Notika savstarpēja apdāvināšanās.

* Čaklais pulka štāba aizsardžu pulciņš, kuŗu vada ministra A. Bērziņa kundze, ikgadus rīko Ziemas svētku tirdziņu — izstādi. Šogad tas notika svētdien, 22. decembrī, konservatorijas vingrotavā. Izstādē - tirdziņā ieradās iekšlietu viceministrs A. Bērziņš. Ministri sagaidīja aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls un pulka komandieris Legzdiņš.

Atklājot izstādi, ministrs Bērziņš teica: „Izsaku visiem sirsnīgu pateicību, kas sekmējuši izstādes labo izdošanos. Ir saprotams, ka aizsardzes šajā darbā pieaicinājušas talkā firmas, lai izstāde - tirdziņš būtu plašāks un lai labais pasākums dotu līdzekļus trūcīgo kaŗa invalīdu bērniem. Novēlu vislabākās sekmes, kas katram tirdziņa apmeklētājam dos patīkamu apziņu, ka arī viņš piedalījies šajā cildenājā darbā."

* Dreiliņu nodaļa 22. dec. nespējnieku namā tā iemītniekiem dedzināja eglīti un izsniedza dāvanas.

* 25. dec. Dreiliņu nodaļa Bikeru pamatskolā rīkoja eglīti un teātŗa izrādi „Bāleliņi talku taisa". Svētku runu noturēja aizsargu mācītājs Klepers,

Annas aizsardzes svinīgā solījuma dienā.

* Madlienas nodaļa 28. decembrī rīkoja Ziemas svētku eglīti. Garīgo aktu noturēja Madlienas dr. māc. J. Kugrēns ,pēc kam sekoja Zādzenes jaukta koŗa koncerts, dir. R. Gūtmaņa vadībā. Aizsardzes L. Bērziņa un A. Kauliņa deklamēja.

* Sakaru bataljons vecgada vakarā Aizsargu namā bija rīkojis Jaungada sagaidīšanu. Tajā ieradās ministrs A. Bērziņš ar kundzi, aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls un citi viesi. Garīgo aktu izpildīja māc. Lagzdiņš. Tad ministrs A. Bērziņš apsveica aizsargu saimi, atcerēdamies Sakaru bataljona nopelnus 1934. gada 15. maijā un norādīdams uz aizsargu un aizsaudžu pienākumiem, novēlēja strādāt atjaunotās Latvijas sargāšanā, celšanā un veidošanā. Ministram pateicās bataljona komandieris Steps. Tad sapulcējušies noklausījās Valsts Prezidenta radio runu tautai. Sekoja priekšnesumi.

* Babītes nodaļa 5. janvārī rīkoja eglītes un tautisko deju vakaru. Aizsargi un lūgtie viesi pulcējās kuplā skaitā ar gaumi dekorētās Babītes 6 kl. pamatskolas telpās. Vakaru atklāja māc. Risbergs ar svētrunu. Pēc tam sekoja savstarpējā apdāvināšanās. Dāvanas izdalīja Ziemas svētku vecis, kas sacēla vislielāko jautrību. Pēc jautrās apdāvināšanās aizsardzes aicināja viesus pie tējas galda.

Kad mūzikanti sāka spēlēt vecās dejas, notika brīnums: vīri sirmām galvām cēlās no saviem soliem, kur tos bij nosēdinājuši fokstrota laiki. Un šoreiz jaunajiem, kas vienmēr bij mīdījuši zāles grīdu, vajadzēja nosēsties malā un atzīt sevi par uzvarētiem.

7. Valkas pulks.

* Zeltiņu nodaļa 7. decembrī rīkoja „Kas tie tādi, kas dziedāja" izrādi.

* Veclaicenes aizsargi un aizsardzes 8. decembrī savā namā rīkoja bazāru ar teātŗa izrādi un sporta priekšnesumiem.

* Kārķu aizsargu nama atklāšana notika 8. decembrī, piedaloties aizsargu vadībai, vietējai pašvaldībai un daudz viesiem. Namu iesvētīja māc. R. Priede. Sekoja atklāšanas akts, apsveikumi, kopmielasts un koncerts. Koncerta programmu izpildīja pulka orķestris un Valkas vīru dubultkvartets.

* Rauzas aizsargu nodaļa decembrī rīkoja vakaru ar teātŗa izrādi un koŗa dziesmām. Vakaru atklāja aizsargu nodaļas priekšnieks J. Lācis. Teātŗa izrādei sekoja koŗa priekšnesumi, kuŗus sniedza nodaļas vīru koris. Lielā izrīkojuma zāle bij apmeklētāju pilna un šis sarīkojums nodaļai deva prāvu atlikumu.

* 15. decembrī Smiltenes lauksaimniecības biedrības namā notika Vidzemes vecākā, Smiltenes pagasta aizsardžu pulciņa 10 gadu darba atceres vakars.

To ievadīja Smiltenes draudzes mācītājs E. Kronbergs ar svētrunu. Sekoja aizsardžu un aizsargu svinīgais solījums, pēc kam pulciņa priekšniece N. Blauberga kundze sniedza pārskatu par pulciņa 10 gadu darbību. Pārskatam sekoja apsveikumi. Kā pirmais, pulka komandieris K. Briedis īsumā atzīmēja aizsargu organizācijas izveidošanās gaitas un runāja par aizsardžu nozīmi. Bez tam pulka komandieris izteica atzinību ilggadējam bijušam Smiltenes pagasta aizsargu nodaļas priekšniekam J. Ringmanim un viņa kundzei, kā ilggadīgai bijušai pulciņa priekšniecei. 10. Cēsu aizsargu pulka un personīgā vārdā sveicienus nesa 10. Cēsu aizsargu pulka saimniecības daļas priekšnieks J. Ringmanis. No 7. Valkas aizsargu pulka vecākā mācītāja, Sieviešu palīdzības komitejas un personīgā vārdā sveicienus nodeva Smiltenes draudzes mācītājs E. Kronbergs. Smiltenes pilsētas aizsardžu pulciņa sveicienus nesa pulciņa priekšniece cand. mat. Kr. Bokas kundze. Vēl sveica Bilskas azsardžu pulciņa priekšniece M. Vimba, Smiltenes pils. galva agr. J. Venners u. c.

Pēc apsveikumiem sumināja valdību un armijas un aizsargu vadību. Tad svinīgā akta dalībnieki pulcējās pie glāzes tējas, kur draudzīgās pārrunās pakavējās pie aizsargu organizācijas pirmajām dibināšanas dienām, smeļoties pagātnē jaunas atziņas nākotnei. Koncertu sniedza mākslinieki: Elf. Kaktiņa, Fannija Vīksna, Šmits un Ed. Krūmiņš.

Atceres vakarā bij ieradušies ap 200 lūgti viesi.

* Savas acis uz mūžu slēdzis sirmā vecumā Mēru nod. aizsargs — Starpiņu mājas saimnieks Augusts Jēkabsons, kas savā laikā bijis pagasta vecākais. Viņu guldīja Palsmanes draudzes kapos.

* Zvārtavas p. nodaļas sporta pulciņa dibināšana notika 15. decembrī Gaujienas ģimnazijas telpās. Sanāksmi atklāja ģimnazijas direktors J. Osītis. Skol. K. Moris nolasīja referātu „Sporta nozīme". Tad Zvārtavas aizsargu nodaļas priekšnieks Spalviņš iepazīstināja klātesošos ar aizsargu sporta pulciņu nozīmi un darbības veidu. Jaunā sporta pulciņā tūliņ pieteicās 14 jaunie-

Kārķu aizsargu nams.

10. Cēsu aizsargu pulka štāba bataljona aizsardzes ar viesiem eglītes vakarā.

ši — sportisti. Pulciņu vadīs ģimnazijas skolotājs K. Moris.

* Tautas labklājības ministrs līdzšinējo Palsmanes rajona ārstu Dr. Pauli Cukuru, kuŗš bija arī pulka 7. rotas ārsts, iecēlis par Rīgas 3. rajona tiesu ārstu. Viņa kundze darbojās kā Palsmanes aizsardžu pulciņa priekšniece. Palsmanes sabiedrība, aizsargi, aizsardzes, organizācijas un pašvaldība viņiem rīkoja 21. decembrī atvadīšanās vakaru. Pagasta vecākais E. Dziļums pasniedza adresi.

* Smiltenes solīdākā E. Šteina ēdienu veikalā pansionāru ēdamzālē starp laikrakstiem un žurnāliem cienīga vieta ierādīta žurnālam „Aizsargs", kuŗš pieejams lasīšanai katram pansionāram. — Vai nebūtu patīkami, ja „Aizsargs" kļūtu redzams uz katra lasāmgalda?

* Annas nodaļa 25. decembrī rīkoja vakaru ar eglītes dedzināšanu un teātŗa izrādi. Uzveda „Seši mazi bundzinieki".

* Gaujienas aizsargu nodaļa otros Ziemas svētkos Virešu tautas namā rīkoja teātŗa izrādi, uzvedot J. Akurātera lugu „Vecie un jaunie". Izrāde bij labi apmeklēta.

* Blomes nodaļa trešos Ziemas svētkos tautas namā rīkoja aizsargu vakaru. Viesojās Ziemeļlatvijas teātris ar „Silvu".

* Omuļu aizsardzes un aizsargi bija rīkojuši 29. dec. kopēju 3. rotas savstarpējas tuvināšanās vakaru. To ar dievkalpojumu pie degošas eglītes ievadīja aizsargu mācītājs Rob. Priede. Vakaram piemērotas uzrunas teica 3. rotas kom. J. Ampermanis, Ērģemes nodaļas pr-ks J. Heidemanis un no Omuļiem skolot. Latsona kdze. Aizsardzes un aizsargi iepriecēja apmeklētājus ar 3 labi izveidotām dzīvajām gleznām, kuŗas izpildīja dziesmu pavadībā. Sekoja kopējas vakariņas. Labais kamanu ceļš bija pulcējis pāri par 80 aizsardžu un aizsargu no Omuļu, Ērģemes un Kārķu nodaļām.

* Zvārtavas aizsargi un aizsardzes ar saviem tuvākiem piederīgiem svinēja Jaungada vakaru Gaujienas ģimnazijā. Pēc garīgā akta, ko noturēja Gaujienas draudzes mācītājs J. Janelsītis, jaunuzņemtie aizsargi un aizsardzes parakstīja svinīgo solījumu. Tad sākās vakarēšana. Vakars pagāja draudzīgās sarunās un dziedot tautas dziesmas, pa laikam dejoja arī tautiskās dejas.

* Bilskas aizsargiem un aizsardzēm ir jauka paraša, veco gadu pavadot, dedzināt svētku eglīti. Arī šogad tāda bija. Skolas pārzinis E. Vēveris teica izjustu svētrunu. Vakaru kuplināja aizsardžu-gu koris, kas neilgā pastāvēšanas laikā jau guvis krietnu disciplīnu un saskaņu. Sevišķi spēcīgi izskanēja „Svēts mantojums šī zeme mūsu tautai" un „Latvijai ziedos mirdzēt". Beigās sporta pulciņa dalībnieki izpildīja brīvās kustības un vairākas piramīdes. Vakars, neskatoties uz slikto laiku, bija kupli apmeklēts.

* Pulka 1. es. III vads rīkoja Jaunā gada vakarā Cirgaļu pagasta Mierkalna zālē savus gadskārtējos vada svētkus. Ar patriotisku uzrunu tos atklāja pulka jātnieku divīziona kom. H. Āboltiņš, sveicienus nodeva Cirgaļu nodaļas pr-ks E. Pētersons, bet pārskatu par pagājušā gada darbību un ziņojumus sniedza III vada kom. K. Šteinbergs. Klātesošie ar sajūsmu nodziedāja valsts himnu un Dziesmu brīvai Latvijai. Noslēgumā bija kuršu lugas „Karogs aicina" izrāde. Apmeklēts kupli.

* Lai gan Rauzas pagasta aizsargi līdz šim darbojās rosīgi ,tomēr vēl pie nodaļas nepastāvēja aizsardžu pulciņš. Pateicoties nodaļas pr-ka J. Lāciša rīcībai ,tāds pie nodaļas tagad nodibināts.

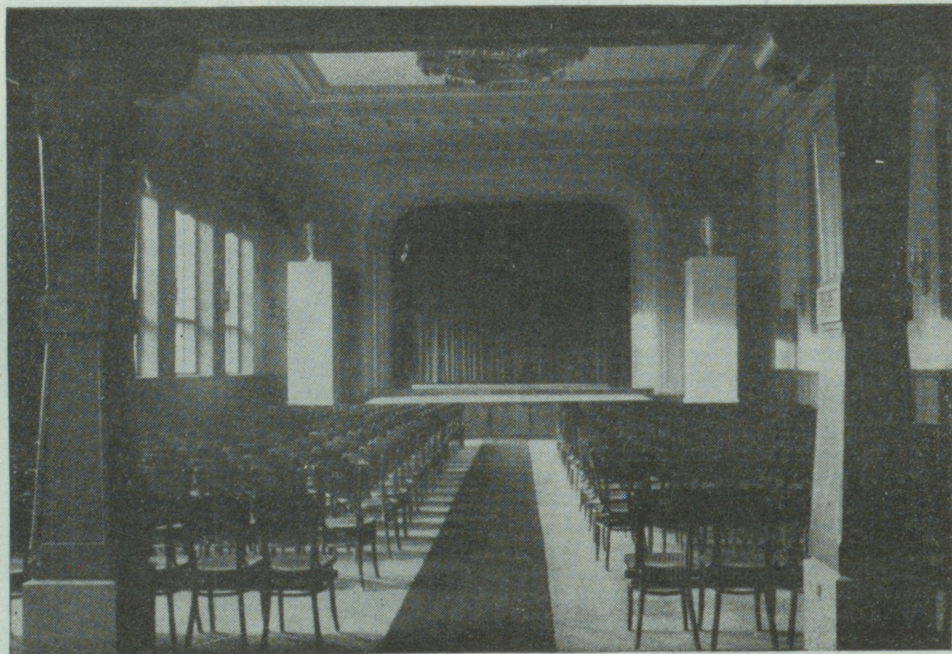
8. Valmieras pulks.

* Limbažu pilsētas aizsargu nodaļa, kopīgi ar aizsardžu pulciņu 14. decembrī rīkoja Ziemas svētku eglītes vakaru. Vakars notika aizsargu mītnē.

* Ainažos pie aizsargu nodaļas noorganizēts jaukts koris. Par koŗa diriģentu uzaicināts 6-klasīgās pamatskolas priekšnieks Miglavs. Drīzumā koris dos savu pirmo koncertu.

* Ipiķu aizsardzes un aizsargi, solīdamies kalpot Tēvzemei — Latvijai, rīkoja svinīgā solījuma svētkus 29. decembrī, vietējā pamatskolā. Ar garīgo aktu svētkus ievadīja aizsargu mācītājs R. Slokenbergs. Pulka kom. palīgs Zariņš referēja par svinīgā solījuma nozīmi un pieņēma solījumu, aizsardzēm — aizsargiem tekstu parakstot. Pēc tam lektors K. Dzirkalis referēja par mūsu laikmetu. Aizsargu koris, diriģenta A. Rikmaņa vadībā, izpildīja vairākas dziesmas. Uzveda M. Priedulājas „Dzimtenes dziesmu".

* Naukšēnu aizsardzes atskatījās 1. janvārī uz 10 rosīgā darbā pavadītiem gadiem. Svinības notika Naukšēnu pag. Mirķu skolā ar eglīti, priekšlasījumu, koŗa dziesmām un goda mielastu.

Bauskas aizsargu nama zāle.

Rucavas aizsardžu pulciņš.

Starp viesiem: Iekšl. min. lektors K. Dzirkalis, 12. rotas kom. N. Priedītis, 3. es. kom. K. Engers, kaimiņu pag. aizsargu nod. pārstāvji un daudz pagasta sabiedrisko darbinieku ar pag. vecāko J. Vikmani priekšgalā. Vakaru ar uzrunu atklāja Naukšēnu nod. pr-ks A. Grīnbergs. Garīgo aktu vadīja skolotājs A. Ārgalis. Sekoja apsveikumi. Tad par mūsu tagadējo diženo laikmetu runāja letkors K. Dzirkalis. Viņa pārliecinošie vārdi iededza klausītāju sirdīs vēl kvēlāku dzimtenes mīlestību, vēl drošāku ticību savam darbam, mūsu dižajam Vadonim un laimīgai Latvijas nākotnei. Koncerta daļā dziedāja Naukšēnu jauktais un vīru koŗi. Kopējās vakariņās pie galda skanēja dziesmas un turpinājās uzrunas.

9. Madonas pulks.

* Pulka saimes un apriņķa sabiedrības kopēji celtais aizsargu nams Madonā atvēris savas durvis. Līdz ar to sabiedriskā dzīve apkārtnē guvusi straujāku un dziļāku ritmu. Lai nostiprinātu vienības ideju, pulka štābs stājies pie sabiedriski audzinošu vakaru sarīkošanas. Tādi jau noturēti decembrī, bet ar 1936. gadu notiks sistēmātiski — sniedzot piemērotus priekšlasījumus, mūzikas priekšnesumus, tautisko deju demonstrējumus u .t. t. Tādā kārtā saimnieciskie upuri jau gūst bagātīgu atsvērumu garīgo ieguvumu laukā.

* Pulkā pastāv tradicija — pulka dzīves vadītāju saimei sanākt kopā 6. janvārī pie svētku eglītes. Šogad vienību komandieri no apriņķa visiem pagastiem pulcējās aizsargu nama zālē jau 5. janvāŗa rītā. Pēc komandieŗu priekšā stādīšanās aizsargu štāba priekšniekam pulkv.-ltn. J. Zālītim un militāro apmācību pārzinim kapt. J. Ķikulim, pulka komandieris J. Krigens uzrunā atzīmēja, ka pēc intensīva darba līdzekļu vākšanā, tagad darbību Jaunā gadā pulks sāk ar kaŗa spēlēm, un militārām apmācībām varēs piegriest lielāku vērību, kā līdz šim. Aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Zālītis uzsvēra militārās gatavības nepieciešamību mūsu zemes robežu un brīvības nosargāšanā, lai valsts dzīvē varētu piepildīties jaunā atdzimšanas laikmeta lielās idejas. Aizsargiem daudzējādā ziņā jaņem priekšzīme no armijas. Tos aizsargus, kas būs piesavinājušies aizsargu militāro apmācību jauno programmu, armijas vadība atbrīvos no iesaukšanas rezervistu apmācībās.

Izsmeļošās lekcijās militāro apmācību pārzinis kapt. J. Ķikulis iepazīstināja klausītājus ar kaŗeiviskās audzināšanas būtību un paņēmieniem, bet štāba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Zālītis ar artilerijas pamatīpašībām. Tad pēc kartēm atrisināja rotas uzbrukumu.

Otrā dienā notika pulka vienību koŗu diriģentu apspriede, kurā pārrunāja un izlēma dziesmu svētku rīkošanu nākošā vasarā. Nodaļu priekšnieku sanāksmē pulka kom. palīgs Krēvics deva norādījumus organizācijas jautājumos, bet kopējā komandieŗu un aizsardžu pulciņa apspriede ievilkās līdz vēlam vakaram. Apspriedē referātus nolasīja štāba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Zālītis, rotas kom. P. Norvilis un pulka kultūrālās nozares vadītājs Kalniņš. Notika pulka goda tiesas, palīdzības fonda un revīzijas komisiju vēlēšanas, kā arī izlēma vairākus pulka iekšējās dzīves jautājumus. Divu dienu sanāksmes noslēgumā pulka kom. J. Krigens pateicās par komandieŗu uzmanību, un sapulcētie suminājā valsts, armijas un aizsargu augstāko vadību.

Plkst. 20 nama plašajā, pārpildītā zālē iedegās svētku eglītes mirdzums. Garīgo aktu noturēja pulka mācītājs Vītols. Koncertprogrammu izpildīja mākslinieki Veilands, P. Gailis, Brauers, Kozerovskis.

* Dzelzavas aizsardžu pulciņš, laikā no š. g. 1.—14. decembrim, sarīkoja pulciņa mājturības sekcijas priekšnieces J. Jozeps kdzes un L.L. kameras mājturības instr. M. Kalniņ jdzes vadībā, mājturības kursus. Kursi dzelzaviešos radīja ļoti dzīvu piekrišanu. Kursantes bija ieradušās pat no attālākiem pagastiem.

Kursu noslēgumā, 14. dec. vakarā, trūcīgiem bērniem par labu tika sarīkots eglītes vakars. Garīgo aktu noturēja 9. Madonas aizsargu pulka mācītājs Būmanis. Pēc tam saistošu referātu par tagadnes problēmu nolasīja dzejnieks Leonīds Breikšs.

* Reizē darba un svētku diena 11. rotas aizsargiem bija 8. decembris. Jau no paša rīta Liezerē ieradās pulka kom. palīgs Krēvics un IV. btl. kom. Neiders. Notika divpusīgas kaujas mācības armijas virsnieka vadībā, medicīniska un

Tāšu aizsargu nams.

Gaigalavas aizsardzes vakarēšanā.

un šautenu apskate. Krēslai iestājoties rota gājienā devās uz Liezeres baznīcu, kur dievkalpojumu noturēja IV. btl. mācītājs Oliņš. Biedrības namā visu triju rotas vienību — Liezeres, Mēdzulas un Lubejas nodaļu, aizsargi un aizsardzes parakstīja svinīgo solījumu. Priekšnesumu daļā rakstnieks A. Erss nolasīja savu jaunāko stāstu, kam sekoja Liezeres aizsargu un aizsardžu labi sagatavots Blaumaņa „No saldenās pudeles" uzvedums.

* Tradicionālo jaungada sagaidīšanu 31. decembrī rīkoja Vējavas nodaļa. Savus jaunākos darbus lasīja rakstnieks J. Sārts, sniegdams arī ievadu vakara izrādei.

10. Cēsu pulks.

* Pulka štāba bataljona aizsardžu pulciņā neilgā laikā iestājušās 35 jaunas aizsardzes. 14. decembrī jaunuzņemtās aizsardzes Cēsu Sv. Jāņa baznīcā pie altara deva svinīgo solījumu. Dievkalpojumā piedalījās archibīskaps Dr. T. Grīnbergs, Valmieras iecirkņa prāvests Meijers, prof. V. Maldonis un māc. A. Piebalgs. Dievkalpojumu kuplināja pulka koris diriģ. A. Berkholca vadībā. Svinīgā solījuma parakstīšana notika pulka mītnē pie Ziemassvētku eglītes. Pēc prof. V. Maldoņa svētrunas, klātesošos uzrunāja pulka komandieris M. Treijs. Viņš uzsvēra, ka lieli un plaši ir aizsargu un aizsardžu uzdevumi — tie aptver visas dzīves nozares. „Šos uzdevumus varēsim veikt, ja ticēsim paši savam darbam, ja ticēsim Latvijas nākotnei." Pulka komandieris apsveica svinīgā solījuma parakstītājas kā pilntiesīgas aizsargu organizācijas locekles un pasniedza aizsardzei Mildai Aizderdzei pieškirto goda zīmi. Jāpiezīmē, ka štāba bataljona aizsardžu pulciņš savas priekšnieces A. Reichholda kundzes vadībā attīstījis ļoti rosīgu darbību. Aizsardzes vismaz pāris reizes nedēļā pulcējas pulka mītnē uz vakarēšanu un rokdarbu stundām.

* Cēsu pag. nodaļas aizsargi un aizsardzes deva svinīgu solījumu svētdien, 15. decembrī pie Ziemassvētku eglītes pagasta namā. Garīgo aktu izpildīja māc. A. Piebalgs. Pēc tam aizsargus un aizsardzes uzrunāja pulka kom. palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs. Vēl runāja nodaļas pr-ks V. Ķerpe, pulka vecākā aizsardze A. Reichholda kundze, pulka kulturālās nozares vad. V. Grozgalvs, bataljona komandieris E. Gulbis, pagasta vecākais Jēkabsons un citi.

* Baižkalna pag. nodaļas aizsargiem un aizsardzēm liela svētku diena bija 14. decembrī. Vispirms aizsargi un aizsardzes deva svinīgu solījumu. Dievkalpojumu vadīja Raunas dr. māc. Treicis. Pēc tam bija sarīkots atvadīšanās vakars bijušam bataljona komandierim. Svinībās piedalījās pulka komandiera palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs.

* Lizuma pag. nodaļa 8. decembrī rīkoja jautājumu vakaru, kuru vadīja rotas kom. Slemperis. Pulka kultūrālās nozares vadītājs V. Grozgalvs nolasīja referātu par kultūru un tās nozīmi. Debatēs piedalījās nod. pr-ks Leitis u. c. Vakars bija labi apmeklēts.

* Lekciju par kaujas gāzēm nolasīja pulka gāzu virsnieks E. Smilga 15. decembrī Kārļu pag. nodaļas aizsargiem un aizsardzēm. Priekšlasījums bija kupli apmeklēts.

* Pulka koris diriģenta A. Berkholca vadībā izveidojies par ļoti respektējamu mūzikālu vienību visā Cēsu apriņkī, kur koris arī skaitliskā ziņā ir lielākais. Svētdien, 22. decembrī koris bija sarīkojis tradicionālo eglītes vakaru. Garīgo aktu izpildīja teoloģe Šmite. Pēc tam klātesošos uzrunāja pulka komand. palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs, uzsvērdams dziesmas lielo nozīmi latviešu tautas dzīvē. Koris skandināja Ziemassvētku dziesmas. Viesu vidū bija arī pilsētas galva R. Kauce u. c.

14. Kuldīgas pulks.

* 12. decembrī Lutriņu aizsargu saime pavadīja aizsaules ceļā pulciņa aizsardzi Katrīni Janson, kura mira ar plaušu karsoni. Pulciņa 11 gadu pastāvēšanas laikā šis bija pirmais gadījums, kad nāve krustoja aizsardzes ceļu un gaitas. Aizsardzi K. Jansons avadīja visa Lutriņu aizsargu saime ar militāru godu. Svētrunu mājās un kapos teica pulka mācītājs J. Kangars. Vaiņagu nodaļas un pulciņa vārdā nolika pulka vecākā aizsardze A. Pussars.

Aizgājēja bija centīga aizsardze un priekšzīmīga savas mājas saimniece un ģimenes māte.

15. Liepājas pulks.

* 3. decembrī, Latviešu biedrības 15. maija namā notika štāba bataljona vada kom. Pāvuliņa referāts „Aizsargu tiesības un pienākumi noziegumu apkarošanā".

* 8. decembrī Rucavas pag. aizsardzes atzīmēja sava pulciņa otro darba gadu. Svētku sākums bija saskaņots ar svētdienas dievkalpojuma beigām, un uz to bija ieradušās galvenā kārtā rucavietes, trejos lakatos posušās. Svētkus ievadīja pulciņa priekšniece A. Eikarte un turpināja aizsardžu instruktore L. Torgani, apskatot aizsardžu darba nepieciešamību un sasniegumus. Vakarā rucavnieki mieloiās pie aizsardžu klātiem galdiem. Acis priecināja koši tērpušās dejotājas un jauki skanēja kora priekšnesumi. Dzīvās sarunas un sadziedāšanās liecināja par rucavnieku labo sadzīvi, kuras veicināšanā neapšaubāmi nopelni pulciņa priekšniecei A. Eikertai un bataliona komandierim Eikertam. Atzīmējams, ka rucavnieces

18. Daugavpils aizsargu pulka komandējošais sastāvs.

19. Jaunlatgales aizsargu pulka nams.

piekopj seno latviešu viesmīlības apliecinājumu — savu ciemiņu apdāvināšanu ar pašu austo skateri un rakstainiem cimdiem.

* No 9. līdz 14. decembrim sarīkoti dārzkopības kursi Liepājā, Raiņa ielā Nr. 2. Kursos priekšlasījumus noturēja Latvijas Lauksaimniecības kameras dārzkopības inspektors J. Reņģe, agr. V. Jākobsons, agr. K. Zītars, instrukt. Bite un siltumnīcu pārzinis Graudis. Kursus apmeklēja 40 dalībnieki -ces. Pēc kursu slēgšanas sarīkoja ekskursiju pa Liepājas pilsētas kokaudzētavu un siltumnīcām. Kursos galveno vērību piegrieza jautājumiem, kuri interesē dārzkopjus - ierēdņus un apbūves gabalu īpašniekus.

* 9. decembrī Latviešu biedrības 15. maija namā referēja štāba bataljona 3. rotas kom. Mūšiņš par tematu „Militārā ētika".

* Pagājušā gadā Tāšu pagasta aizsargi- dzes saņēma no pagasta pašvaldības savā rīcībā bijušo skolas namu ar 12 pūrvietām aramzemes un 8 pūrvietām pļavu. Līdzekļu vākšanā nama izbūvei dzīvi piedalījās visa pagasta sabiedrība un īsā laikā savāca apm. Ls 700. Daļu no apgaismošanas ierīkošanas izdevumiem, Ls 150,— apmērā, sedza Liepājas pilsētas valde. Nama izbūves darbi vēl nav galīgi nobeigti.

Nama atklāšanas svinībās 15. dec. ieradās aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K Prauls, pulka komandieris K. Tikmanis u. c. Pie aizsargu nama viesus sagaidīja aizsargu un aizsardžu goda sardze, I bataljona komandieris Zemītis, kultūrālās nozares vadītājs agr. V. Jēkabsons un 2. rotas kom. A. Reķis. Aizsardžu pulciņa priekšniece Lamis pasniedza aizsargu priekšniekam pukes.

Sekoja aizsargu parāde, kuru pieņēma aizsargu priekšnieks pulkv.ltn. K. Prauls un komandēja 2. rotas kom. A. Reķis. Pēc tam jaunajā nama zālē notika svinīgs dievkalpojums un namu iesvētīja Grobiņas mācītājs Kr. Valters, kam sekoja aizsargu svinīgais solījums.

Aizsargus un aizsardzes jaunajā namā apsveica aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, pulka komandieris Tikmanis, I. bataljona kom. Zemītis, Tāšu pagasta vecākais Landers u. c. Pulka kultūrālās nozares vadītājs V. Jēkabsons nolasīja referātu par aizsargu nozīmi valsts dzīvē. Sekoja mūzikāli un vokāli priekšnesumi.

Atzīmējams, ka Tāšu aizsargu nodaļā dzīvu dalību ņem vietējie skolotāji un skolotājas.

* 15. decembrī Tadaiķu aizsargu nodaļa pamatskolas telpās sarīkoja bazāru un uzveda 4 cēl. komēdiju „Bīstamais vecums". Starpbrīžos koncertēja jūras aizsargi. Izrīkojums bija ļoti labi apmeklēts un devis Ls 560,— lielu atlikumu.

* 20. decembrī Latviešu b-bas 15. maija namā štāba bataljona 1. rotas kom. Zeime referēja par „Jaunatnes sagatavošanu valsts aizsardzības darbam" un sakaru rotas vada kom. Androvičs par tematu „Sakaru dienests".

* 22. decembrī pulks dedzināja eglīti 15. maija namā Liepājā. Plkst. 18 ieradās pulka komandieris Tikmanis, kuru sagaidīja pulka komandējošais sastāvs. Svētrunu pie eglītes teica māc. Dr. Sanders, pēc tam par aizsarga ziemas svētkiem runāja pulka kom. Tikmanis. Sarīkojumu kuplināja aizsargu dubultkvartets un orķestris.

* 23. dec. Aizviķu aizsargu nodaļa kopā ar vietējo pašvaldību sarīkoja Ziemas svētku eglīti pagasta trūcīgiem bērniem. Svētrunu teica III btl. mācītājs Biezais. Aizsardzes apdāvināja 14 pagasta trūcīgos bērnus ar personīgi ziedotu siltu veļu un drēbītēm, bet pašvaldība un aizsargi apdāvināja pagasta nespējniekus.

* Kalētu aizsargi un aizsardzes bija nolēmuši Ziemas svētkos apdāvināt pagastā dzīvojošos trūcīgo ģimeņu bērnus. Šim mērķim aizsardzes pagatavoja siltas drēbītes, aizsargi turpretim dāvināja pastaliņas un kurpītes. Ziedojumi sanāca ļoti bagātīgi, arī biedrības un personas bija atsaucīgas šim mērķim. 23. decembra vakarā aizsardzes, pa divām kopā, ar ziedotām mantām devās uz norādītām vietām, lai apdāvinātu mazos grūtdienīšus. Apdāvinātas tika 23 ģimenes ar 57 bērniem, līdz 7 gadi vecumā.

16. Jelgavas pulks.

* Svētes nodaļa 7. dec. svinēja savus 16. gada svētkus Svētes pilī. Svētkus ievadīja ar garīgu aktu. Orķestra pavadībā nodziedāja „Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils", svētrunu teica mācītājs J. Romanis. Ar dziesmu „Dievs, sargā mūsu Tēvu zemi" noslēdzās svētku dievkalpojums. Nodaļas priekšnieks A. Gaujers apsveica viesus un pateicās par nodaļas svētku kuplināšanu. Tad viņš sniedza pārskatu par nodaļas darbību.

Ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls Dzelzceļu aizsargu pulka Rīgas nodaļas eglītes vakarā.

Nodaļa nodibināta 1919. gada 8. decembrī. Dibināšanas akts notika Svētes pag. namā. Dalībnieku skaits sākumā nebija liels. 1920. gadā nāca rīkojums, ka aizsargos jāiestājas visiem vīriešiem, kas spējīgi nest ieročus, un — Svētes aizsargu nodaļas dalībnieku skaits pavairojās līdz 60. Svētku dienā Svētes aizsargus pulka komandieŗa vārdā apsveica pulka kultūrālās nozares vadītājs dir. K. Līkums.

Svinības noslēdza labāko šāvēju apbalvošana un teātŗa izrāde.

17. Rēzeknes pulks.

* 21. decembrī Rēzeknes latviešu b-bas „Tautas Pils" telpās aizsargu pulka saime kopā ar viesiem dedzināja Ziemassvētku eglīti. Piedalījās garnizona un kaŗa apr. priekšnieki, valsts un pašvaldības iestāžu vadītāji. Programmu kuplināja pulka štāba jaukts koris dirig. J. Rožīša vadībā, pūtēju orķestris un vijoļu duets.

* Pulks kopā ar L. kam. Rēzeknes novada agronomiskiem darbiniekiem 1935. g. decembrī un 1936. g. janvārī, februārī un martā rīko kursus visās aizsargu nodaļās. Kursos tiek lasītas lekcijas par lauksaimniecības jautājumiem un Latvijas vēsturi.

* Gaigalavas aizsardzes katru ceturtdienu sanāk uz vakarēšanu. Aizsardzes strādā rokdarbus, no kuŗiem daļu nodos pulka rīkojamai mantu loterijai. Ar prieku var vērot, ka gandrīz visas aizsardzes ierodas uz vakarēšanu ,neraugoties uz to, ka dažai jāmēŗo 8 līdz 9 klm.

18. Daugavpils pulks.

* Labas šautuves jautājums pie aizsargiem ir visur samērā sāpīgi izjūtams, kaut gan pēdējā laikā šinī lietā daudz kas darīts un daži aizsargu pulki izbūvējuši priekšzīmīgas šautuves praktisko šaušanas vingrinājumu izpildīšanai un šaušanas sacīkšu izvešanai. Arī nodaļās šim jautājumam piegriež nopietnu vērību, lai aizsargiem nebūtu jāmēro tālāks ceļa gabals un jātērē laiks, nokļūstot vietā, kur atrodas šautuve.

Arī 18. Daugavpils aizsargu pulks drīzumā ķersies pie savas šautuves izbūves, kādam nolūkam Daugavpils pilsētas valde atvēlējusi Ls 1037,—. Šautuvi izbūvēs sabiedrisko darbu kārtībā un tā atradīsies aiz Daugavpils vecās priekšpilsētas.

* Latgales Jaunatnes b-bas Nīcgales nodaļa 16. decembrī sasauca pilnu sapulci, kuŗā vienbalsīgi nolēma uzcelto Nīcgales Tautas namu dāvāt 18. Daugavpils aizs. pulkam. Šis Tautas nams ar jaunā Nīcgales pagasta nodibināšanu būs centrs vietējai kultūrālai dzīvei.

* Preiļu nodaļa nodibinājusi drāmatisko pulciņu un kori. Tuvākais nodaļas mērķis — noorganizēt orķestri.

* Līvānu pils. nodaļa 26. decembrī rīkoja Līvānos teātŗa izrādi, uzvedot R. Blaumaņa „Trīnes grēkus". Izrāde bija labi sagatavota un apmeklēta.

* Krustpils pagasta aizsargi jauno gadu sagaidīja kopēji — nodaļas rīkotā vakarā ar jautriem priekšnesumiem.

19. Jaunlatgales pulks.

* Jaunlatgales aizsargu pulks pagājušā vasarā ieguva īpašumā stipri nolaisto Latgales lauks. biedrības namu. Ar rosīgā pulka komandieŗa G. Mežuļa un viņa palīga kapt.-ltn. Matcata gādību nams īsā laikā savests kārtībā. Izdarīti plaši remonti, iegādātas jaunas mēbeles un skatuvei jauns priekškars. Jaunā aizsargu nama iesvētīšana notika sestdien, 7. decembrī. Svinībās pulcējās nevien pulka aizsargi un aizsardzes, bet arī pārējie apriņka iedzīvotāji no tuvākās un tālākās apkārtnes. No Rīgas ieradās aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls, štāba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Zālītis u. c. Pulka komandieris G. Mežulis sniedza pārskatu par nama iegūšanu un izbūvi un lūdza aizsargu priekšnieku pulkv.-ltn. Praulu to atklāt.

Aizsargu priekšnieks savā atklāšanas runā aizrādīja, ka šis nams būs apkārtnes kultūras centrs, jo citu telpu, kur iedzīvotāji varētu pulcēties, še nav. Aizsargu saimes pienākums ir pildīt iegūto namu ar vērtīgām gara mantām, veltītām latvju tautai, valstij un Vadonim. Ar 15. maija vēsturiskiem notikumiem, kas atdeva mūsu tautai godu un vienprātību, vēl nav paveikts viss. Katrs darbs prasa, lai viņu turpinātu. Tautas kopākausēšanas darbs jāturpina visur. Savu runu aizsargu priekšnieks nobeidza šādiem vārdiem: „Vienības gars lai aug šajās telpās un lai te tiktu darīti un veikti darbi par svētību latvju zemei, tautai un valstij, un katrs darbs lai būtu strādāts tautas Vadoņa — Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa un pirmā armijas virspavēlnieka kaŗa ministra ģen. J. Baloža garā!" Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, iekšlietu viceministra A. Bērziņa un armijas komandieŗa ģen. K. Berķa sveicienus, ko Jaunlatgales aizsargu saimei nodeva aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, klātesošie uzņēma sirsnīgiem aplausiem. Telegrafiski sveicināja kaŗa ministrs ģen. J. Balodis, iekšlietu ministrs V. Gulbis, Latgales divīzijas komandieris ģen. Krustiņš, aizsargu pulku komandieri un daudzi citi. Personīgi sveicienus nesa Viļakas garnizona priekšnieks pulkvedis-leitnants Pone, Jaunlatgales apriņka lauku pašvaldību vecākais A. Gailītis, no aizsargu aviācijas — Alberings, Jaunlatgales pilsētas galva Ozols, tautskolu inspektors J. Jākobsons un citi.

Savā un pulka vārdā pulka kom. G. Mežulis pateicās visiem apsveicējiem un labvēļiem. Pēc tam visi nodziedāja „Lai līgo lepna dziesma". Sekoja labi sagatavota „Trejmeitiņu" izrāde vietējo spēku izpildījumā.

* Pulka komandieris G. Mežulis saņēmis no Linavas pagasta pilsoņa V. Gailāna šādu paziņojumu:

„Turot godu un cienību pret mūsu valsts un zemes krietno aizsargu saimi, ar šo dodu jums, pulka komandiera kgs, solījumu un uzlieku sev par pienākumu ikgadus iemaksāt pulka štāba kasē jums padotā aizsargu pulka un Linavas pagasta aizsargu nodaļas vajadzībām 20 ls. Ceru, ka manam solim sekos vairāki apriņka pilsoņi."

Dzelzceļu aizsargu pulka gāzu kursu dalībnieki.

Dzelzceļu pulks.

* 7. decembrī pulks rīkoja Rīgā, „Zemnieku drāmas" telpās aizsardžu dienu. To 6. decembŗa vakarā ievadīja svinīgs dievkalpojums un koncerts Jaunā Ģertrūdes baznīcā, kurp aizsardzes no aizsargu nama devās gājienā. Aizsargu namā notika tējas vakars.

7. decembrī pulka aizsardžu dienu svinīgajā atklāšanā ieradās ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls. Atklāšanas runā ministrs A. Bērziņš norādīja uz aizsardžu nozīmīgo darbu. Sekoja pulka komandieŗa J. Ozoliņa referāts „Vadonības

Tautas labklājības ministrs V. Rubulis ārstu pretgāzu kursu dalībnieku vidū.

principi" (skat. rakstu 44. lapp.) un vesela virkne citu priekšlasījumu.

Pulka vec. aizsardze O. Kulitāns - Stakle lasīja par tīrības un kārtības nozīmi mājā, aizsardžu instruktore L. Torgāni par aizsardzes darbu un darba kārtību, pulka kultūrālās nozares vadītājs M. Štāls par aizsardzi kā māti un audzinātāju, pulka māc. prof. V. Maldonis par aizsardzes ētisko un tikumisko dzīvi un J. Ošs par mūsu tautas deju un rotaļu audzinošo nozīmi. Starpbrīžos notika pulka aizsardžu priekšnesumi un veco tautisko deju demonstrējumi.

* Pulka aizsardžu pulciņu priekšnieču un komandieru apspriede notika 8. decembrī Rīgā, Aizsargu namā. Apspriedē piedalījās pāri par 120 personu no visām Latvijas dzelzceļu aizsargu pulka vienībām. Sanāksmes darbu sākot, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss apsveica iekšlietu ministra V. Gulbja, ministra A. Bērziņa un aizsargu priekšnieka pulkv.-ltn. K. Praula vārdā un uzsvēra, ka Dzelzceļu pulka aizsargi jau līdz pārvērtību dienai bijuši cīnītāji, kas skaidri pateikuši un parādījuši savus uzskatus, bieži vien riskējot ar savu darbu un maizes kumosu. Organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss pulka komandējošo sastāvu iepazīstināja ar priekšnieku un padoto attiecībām, autoritātes un vadonības principa nozīmi, personības izkopšanu audzināšanā, darbu un tā nozīmi. Pulka kultūrālās nozares priekšnieks Štāls runāja par kultūrāli sabiedrisko darbību. Vēl sanāksmes dalībniekus iepazīstināja ar pulka sanitārās daļas darbību, pulka sasniegumiem fiziskā audzināšanā un norādījumus par turpmāko darbu deva pulka komandieris Ozoliņš.

* 19. decembrī, aizsargu namā, pulka Rīgas nodaļas aizsardžu pulciņš dedzināja Ziemas svētku eglīti un pulciņa jaunuzņemtās aizsardzes deva svinīgo solījumu. Vakarā ieradās ministrs A. Bērziņš ar kundzi, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, štāba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Zālītis, saimniecības daļas priekšnieks Fr. Upelincis, militāro apmācību pārzinis kapt. J. Ķikulis un citi viesi.

Svētrunu sacīja pulka mācītājs prof. V. Maldonis. Ministrs A. Bērziņš savā uzrunā pakavējās pie aizsardžu pienākumiem un uzdevumiem, uzsvērdams latviskās dzīves cildenumu. Pulka komandieris J. Ozoliņš pasvītroja aizsardžu svinīgā solījuma nozīmi, bet pulka vecākā aizsardze Stakle - Kulitāns aicināja aizsardzes būt dedzīgām un neatlaidīgām savā darbā. Svinīgo solījumu parakstīja 32 jaunuzņemtās aizsardzes.

Sekoja V. Kaņepa trio, Janika un aizsardzes Lukstiņas mūzikāli priekšnesumi. Vakars atstāja paliekamu, jauku iespaidu.

* Dzelzceļu aizsargu pulka Jelgavas nodaļa 4. janvārī bija sarīkojusi eglītes vakaru Zemnieku klubā. Svētrunu teica profesors V. Maldonis, aicinādams aizsargus, aizsardzes un visus dzelzceļniekus būt labiem savā dzīvē un darbos — Pulka komandieris Ozoliņš vakara dalībniekiem novēlēja ņemt līdzi no šī vakara eglītes gaišumu un siltumu savās sirdīs, kas lai mūsu dzīvē radītu krāšņumu, tāpat kā to dabā dara saule. Dziedātāja M. Lambergs kundze un 3 jaunās paaudzes mūziķi sagādāja klausītājiem patīkamu baudu ar dziesmām un mūzikāliem priekšnesumiem. Apmeklēts bija ļoti labi.

Aizsargu aviācija.

* 4. janvāŗa vakarā aizsargu namā, Rīgā, notika aizsargu aviācijas rīkotais eglītes vakars, kuŗu apmeklēja ministrs A.Bērziņš, sekretāra K.Kocha pavadībā, administrātīvā departamenta direktors J. Anšmits, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, aizsargu aviācijas komandieris un aizsargi. Viesus sagaidīja aizsargu aviācijas priekšnieks J. Lindbergs ar palīgu kapt.-ltn. R. Jenkēvicu un vienības vecākie komandieri.

Garīgo aktu izpildīja aizsargu aviācijas mācītājs E. Stange. Ministrs A. Bērziņš savā uzrunā norādīja uz aizsargu aviācijas svarīgiem uzdevumiem valsts robežu sargāšanā. „Robežas", teica ministrs, „tagad ir vilktas ne tikai uz zemes, bet arī gaisā. Bez tam aizsargu aviācijai un visiem aizsargiem jāsargā arī latviešu gara robežas, jo cik stipra tauta ir savā nacionālā garā un tautas vienības apziņā, tik liela un spoža arī viņu gaida nākotne. Tas pats gars, kas kaŗavīriem lika iet atbrīvošanas cīņās, tas nesa arī 15. maiju — atjaunoto Latviju, šis pats gars dos arī spēku nākotnes sasniegumiem."

Beigās ministrs novēlēja augt un attīstīties aizsargu aviācijai, kas sadarbībā ar kaŗa aviāciju kalpotu valsts augstākiem uzdevumiem. Ministrs norādīja arī uz cildeno darbu — godināt to aizsargu mātes, kuŗu dēli nav starp dzīvajiem. Pēc tam viņš pasniedza dāvanas kritušo aizsargu Vējiņa un Kiršteina mātēm.

Sekoja koncerts un notika savstarpēja apdāvināšanās.

Aizsargi ķīmiskā dienesta apmācībās.

A. Grīns. **Klusie ciemi.** Stāsti un skices. Valtera un Rapas A.-S. izdevumā. 1935. g.

Lielais viesulis, griezdams sevī tautas un valsts, aizjoņojis pasaules telpā un līdzi viņam, aukas nests, ir rudeņa lapām līdzīgi aiznests liels pulks mūsu tautas cīnītāju dvēseļu. Pāri visai mūsu valstij un latvju tautai griezies šis bargais viesulis un tie, kas bijuši šī viesuļa auros, vēl ilgi zinās stāstīt par vīriem, kas droši grieza krūtis viesuļa brāzieniem pretim. Ka trakojošais viesulis neaiznesa savos pārdabīgos zirgos visu latvju tautu, par to mēs varam pateikties tiem varoņiem, kuŗi viesuļa nevairījās. Aleksandrs Grīns ir bijis viens no šiem vīriem, un redzētais un piedzīvotais viņam devis to cieso pārliecību un stiprumu, kas dveš ikvienā viņa vārdā, kad viņš runā par latvju karavīriem. Aleksandrs Grīns, ka reti kads, pareizi izpratis latvju kaŗotāja dvēseli un viņa stāstos un romānos latvju kaŗavīrs vienlīdz vienādi nīcina un stāv garīgi pāri visiem uzbrucējiem, vai nu tie būtu netīrie krieviņi, izbadējušies „frīči" jeb lielīgie pani. Nevienā Aleksandra Grīna varonī mēs neredzam un nejūtam šaubas par savas tautas spēku un varenumu un no ikviena viņa varoņa strāvo pretim cieša ticība saviem spēkiem un pakļaušanās vadoņiem. Būdami jebkurā pasaules malā, kurā tos aizgriezis viesulis, tie tomēr ir dziļas mīlestības pilni pret dzimto zemi. Un ja šo varoņu starpā kādreiz arī nostājas naida siena un kādam no viņiem ciņā jākrīt, tad šī siena nav pašu radīta, bet svešu varu celta, kā piemēram asais šķiru naids, kas plosīja mūsu dzimteni, svešas varas atbalstīts un uzturēts. Aleksandrs Grīns ir arī viens no vislatviskākiem mūsu rakstniekiem, jo ikvienā viņa stāstā un romānā mēs lasam latvju varoņu dzīvi, centienus un cīņas. A. Grīna stāsti ir vienlīdz mīļi un tuvi kā pilsētu, tā lauku ļaudīm, tāpat kā tos visus vieno kopējs vads vai pulks stājoties cīņā par dzimteni un Tēvzemi. Aleksandram Grīnam nav svešs neviens laikmets mūsu vēsturē. Te ir pirmo cīņu laiks Zemgalē ar krustnešiem, te dumpji, mēģinot nokratīt svešas varas, te pasaules kaŗš un mūsu brīvības cīņas. Rakstniekam nav svešs arī klusais starpcīņu laiks, bet tanī viņš vismīļāk skata varonīgus un izturīgus cīnītājus dzīves līdumos.

Jaunajā stāstu grāmatā Al. Grīns piegriezies vairāk vizionārai dzīves pusei. Tas gluži dabīgi, jo aizšalkušais laiks sāk palikt leģendārs un viņu pārdzīvojušo cīnītāju atmiņā visdziļāki iespiedies mulsuma brīdis, kad kaujas viesulis tos dragātus piespiedis zemei un, dzīvības liesmai drudžaini raustoties, tiem sajucis dzīvības un nāves jēdziens un laika mērs. To ir izjutis atbrīvošanas kaŗa invalīds, kad viņš saļimis lodes ķerts, ejot triecienā. Šo brīdi, dziļi satraukts un savās asinīs smakdams, izjutis Rugājs un vācu oglraktuvēs dzīvi apraktais latvju strēlnieks. Neviens taču nav redzējis ne pēdas Tireļpurva jaunsaimnieka Atāla pagalmā, un tomēr mēs ticam, ka tanī naktī pie veca kaŗavīra Atāla, pie dziŗu galda ciemojušies viņa kauju līdzgaitnieki, kuŗi 17. janvāŗa kaujā, Lozmetēju kalnā, zuduši bez miņas. Un tikai gaišās dvēseles redz savu atpestītāju, kā navei nolemtie Lieldienas nakts stāstā un Rugājs — guļot sašauts purvā. Latvju gaišais gars pavīd iz senatnes stāstā par lidotāju Indriķi un viņa liktenīgo mīlestību, kas tam atņēma dzīvību un līdz ar to arī apraka lielo izgudrojumu. Jautrākas lapas mēs paveŗam stāstos par Biržu kalēja sastapšanos ar velna lielkungu un vectēva četrreizīgā velna skatījumā, kā arī Nikolaja zaldāta stāstā. Dziļš kaŗa posta tēlojums ir stāstā par melno bībeli un tālu zemju eksotika, un kaut kas līdzīgs Krustneša stāstam jaužams seržanta Kroklī atmiņās par brūno moju meiteni Tavongu. Garākais no visiem un pilns drausmu brīžu ir stāsts par cilvēku, kurš redzējis nāvi, jo mēs lasot vērojam, ka šis varonīgais kaŗavīrs, tiešamībā var teikt, ir redzējis un arī izjutis nāves auksto dvašu. Šo patieso notikumu Al. Grīns ietērpis brīnišķā stāstījumā, kuru lasīdami mēs spiesti līdzdzīvot varoņa gaitām.

Ar saviem romāniem un stāstiem Al. Grīns ienesis mūsu dzīvē to valdzinošo un veldzējošo nektaru, pēc kā kāri sniedzas, gremdējoties atmiņās, vecie cīnītāji un pēc kuŗa izslāpuši tiecas augošie latvju vīri un nākamie varoņi, lai audzētu sevi un smeltos spēkus un ticību latvju tautai un Tēvzemei. Spēku un ticību Tēvzemei, līdzīgi Al. Grīna varoņiem, lai Tēvzemes grūtā brīdī varētu droši griezt krūtis pretim viesulim, stājoties cīņā un, ja vajadzīgs, nolikt savas dzīvības pie mūžīgās Latvijas altara.

Al. Grīna grāmatas nedrīkstētu trūkt nevienā bibliotēkā un mājās, kur ciena un lasa tiešām labas grāmatas.

R. Osis.

Vilis Lācis. **Cilvēki maskās.** Romāns. Valtera un Rapas A.-S. izdevums. 1936. g.

Romāns sarakstīts par „mūžīgo trīsstūri" — vīru, sievu un trešo, kas beidzot kļūst par vīru pirmā vietā. Šis trešais, pareizāki, otrais vīrs, saprotāms, ir dižciltīgāks un cēlāks par pirmo. Pēdējam piemīt visvisādi netikumi. Otrais vīrs ir arī fiziski stiprs. Tā ir vecu vecā „fundamente" romāna būvei. Lai daudz maz atsvaidzinātu krāsas, autors liek savam varonim mukt no pilsētas, kuŗai viņš pieder ar sirdi un dvēseli un kurā arī vēlāk atgriežas, uz jurmalu un tur dzīvot kādu laiku kā „dabas bērnam". Saprotams, ka arī te jānotiek „romāniņam". Maskas? Jā, kur lai viņas atrod! Ir tikai ikdienišķīgi meli, netīra spēle un nekas vairāk.

Ja romāna pamatideja nav augstu vērtējama, tad citādi tas kļūst runājot par atsevišķām vietām romānā. Kur autors pieskaŗas jūŗai, tur viņš iekļūst savā elementā. Mēs jūtam īpatnību un spēku, kas varētu sniegt daudz jauka un paliekoša, ja tas neizplūstu produktīvitātes plašumā un zināmu piemērošanās tieksmi.

Romāna saturs nav augstu vērtējams un romāns pieskaitāms darbiem, kuŗus lasa tikai laika kavēklim.

F. E.

Ādolfs Erss. **Igaunija.** Otrs iespiedums. Valtera un Rapas A.-S. izdevums. 1935. g.

Ka interese par mūsu kaimiņvalsti latviešos ir liela, to pierāda arī šis grāmatas otrā izdevuma parādīšanās. Ad. Erss centies grāmatā sakopot ziņas par igauņu vēsturi, valsts nodibināšanos, neatkarības cīņām, valsts iekārtu, zemi, rūpniecību, rakstniecību, mākslu un dot nelielu ieskatu Igaunijas lielāko pilsētu vēsturē un aprakstā. Grāmata nevar pretendēt uz visus jautājumus izsmeļoša darba nosaukumu par Igauniju. Tā ir drizāk vērīga ceļotāja apraksts par redzēto un svarīgāko, kas sevišķi spilgti izpaužas degakmeņa ražošanas un pilsētu aprakstos. Tie, kā arī nodaļa par rakstniecību un mākslu, uzskatāmi kā labākie grāmatā. Adolfs Erss patīkami turējies pie draudzīgais gars objektīvitātes un viņa draudzīgais gars iepretim Igaunijai izpaužas visā grāmatā. Nodaļa par seno igauņu brīvības cīņām un vēlākiem atkarības gadiem sveso spēku jūgā, vareja būt mazāk „baltiska", kā tas visur un vienādi parasts, bet vairāk igauniska, dodot kaučū nelielu pārskatu par pašu tautu, tās dzīvi un tieksmēm. Nodaļā par Igaunijas republikas nodibināšanos pielaistas dažas kļūdas. Tā, 39. lapas pusē atzīmēts, ka „ . . . .1918. g. vasarā rietumu frontē viņu (domāta Vācijas. —s.) kaŗaspēks cieta neveiksmes un Vācijā, tāpat kā Krievijā, izcēlās revolūcija. Oktobrī slēdza mieru un Vācijas ķeizars Viļums atteicās no troņa. Oktobrī jaunā Vācijas valdība . . . . bija spiesta savu kaŗaspēku no Baltijas aizsaukt." Sekojošā lielinieku iebrukuma aprakstā nav minēti datumi, kas liedz pareizu ainu par notikumu norisi. Patiesībā Vācijā revolūcija izcēlās tikai 1918. gada novembrī un viss teiktais par oktobri jāattiecina uz novembri. Autors raksta „lādiņus", kur vajadzēja būt „šāviņus", bet tas nu būtu sīkums. Aprakstot Cēsu kauju norisi, autors arī pielaidis dažas kļūdas, bet pār šo vietu pāriesim klusuciešot. Pulkvedis Zemitāns minēts nepareizā dienesta pakāpē (44. lappusē) un lieka, šķiet, latvju strēlnieku pieminēšana. Aprakstā par degakmeni autors nav pacenties pudus pārrēķināt kilogramos. „Spičku" nosaukums (121. lpp.) varēja izpalikt. Neskaidrs ir apraksts 165. lappusē, kur, runājot par Sāmu salu, iespraušts teikums par Vormsa un Runo salām, kālab paliek iespaids, ka vēlāk teiktais attiecināms uz šīm abām salām. Autors nav arī visai konzekvents igauņu no-

saukumu lietošanā. Runo salas vietā mums ir savs Roņu salas nosaukums, jo autors taču Saaremaa vietā lieto Sāmu salas nosaukumu.

Aizrādītie un daži citi negludumi nav lieli, bet tīkamāki būtu bijis tos novērst. Citādi grāmata glīti izdota, satur daudzas illūstrācijas un atzīmējams arī mākslinieka Niklava Strunkes zīmētais grāmatas vāks, ieturēts Igaunijas valsts krāsās. F. E.

Sējējs. Mēnešraksts latviskās dzīves veidošanai. Izdevējs Jūlijs Druva. Atbildīgais redaktors Jānis Lapiņš. Redaktors R. Dēliņš. Abonēšanas maksa par gadu Ls 10,— ar piesūtīšanu. Atsevišķa burtnīca maksā Ls 1,—.

Ar „Sējēja" pirmo numuru mēs esam palikuši par vienu mēnešrakstu bagātāki. Gluži dabīgi, kā tas latvieša dabā parasts, vispirms rodas jautājums, vai pie mēnešrakstu līdzšinējā skaita bija vajadzīgs vēl viens līdzgaitnieks. Lai rastu atbildi jautājumam, paskatīsimies jaunā, pie tam tik nozīmīgā vārdā nosauktā mēnešraksta sejā, resp. saturā. Un te, pārskatot jau satura rādītāju vien, mēs jaužam īpatnu seju un tas dod mums iemeslu ticēt un cerēt, ka jaunajam censonim tautas druvā būs arī īpatnas gaitas un tas atradīs siržu un dvēseļu laukus, kuros kaisīt savu zelta graudu bagātību.

Redaktors J. Lapiņš „Sējējam" gaitu uzsākot saka, ka „... Eiropas lielā daļā sējējs tagad ticis par goda vārdu, jo viņš simbolizē uzticību zemes mūžīgai auglībai, uzticību dzimtenei un darbam. Sējēja gars ir bijis tas, kas aicina atpakaļ pie stabilas valsts iekārtas, pie tautas dzīves pamatiem, kas izturējuši gadu tūkstošos. Mēs gribam būt pētītāji, jaunu ideālu sludinātāji un Latvijas daiļotāji, mēs gribam rādīt, kāds daiļums un svētums ir mūsu zemē ..."

Pirmā numura saturs īsti bagātīgs. Viņā vairāki raksti par mūsu vēsturi, izglītību, valodu, tautas rakstu, lauksaimniecību, plaša literārā daļa un pienācīga vieta atstāta apskatam un kritikai. Saturu papildina labas illūstrācijas un zīmējumi, kā arī V. Purviša gleznas „Agrs pavasaris" laba reprodukcija krāsās.

Novēlēsim jaunajam līdzgaitniekam labākos panākumus svētīgā garīgo vērtību sējēja darbā. R. Osis.

Daugavas gada grāmata. 19. gads. Valtera un Rapas A.-S. izdevums 1935. g.

Jau deviņpadsmito gadu nāk tautās populārais Daugavas kalendārs. Ejot drošu soli pa iesākto ceļu, šis gadskārtējais izdevums tapis par mīļu un gaidītu viesi. Bagātīgs literārisks pielikums sniedz jo kuplu krājumu dažādu vērtīgu rakstu un dzeju. Stāstus rakstījuši Z. Sārts, Zeltmatis, Erna Martini un Viktors Eglītis. V. Eglīša stāsts „Sfinga", kuru autors nosaucis par noveli, interesantā risinājumā stāsta par pirmās mīlas stipro aizrautību. Jauns students Nemiers iemīlās konservātoristē, kurā it kā saskata sfingas noslēpumainību. Viņas dēļ tas gandrīz iet bojā un atstāj sievu, līdz to beidzot izārstē sfingas balss. Klasiski smalkā veidā autors savā stāstā pasmīnējis par jauniešu aizraušanos laikā, kad prāts klausa jūtām tās neanalizējot. Jaukas ir Jāņa Medeņa, A. Ķēniņa, Lilijas Auzas, P. Ērmaņa, M. Bendrupes un Hildas Vīkas dzejas, bet Jāņa Trimdas daiļi vienkāršās rindas ir bagātīgākās. Apskatu par intelliģences stāvokli vienības valstī sniedz Jānis Lapiņš un profesors P. Jurevičs sniedz ieskatu Eiropas likteņos. Zenta Mauriņa raksta par dzīvības un nāves domām zviedru rakstnieka Akseļa Memtes darbos, sevišķi grāmatās par Sen-Mikelu (tulkotas latvju valodā un A. Gulbja izdotas). Jānis Grīns apskata rakstniecību 1935. gadā un sniedz savā rakstā paļāvības cienīgu vadoni rakstniecības druvā.

Piebildīsim, ka gada grāmata satur visus nepieciešamos kalendāriskos datus, kuru noslēgumā ir J. Akmeņa raksts par 1935. gadu Latvijas politiskā, kultūrālā un saimnieciskā dzīvē. R. Osis.

E. Zeire. **Luijs Pastērs.** Darbam veltīts mūžs. Valtera un Rapas A.-S. izdevums. „Jaunais zinātnieks" 35. nr. 1935. g.

Luijs Pastērs ir viens no tiem pašaizliedzīgiem zinātniekiem, kuri zinātnei ziedojuši ne tikai visu savu mūžu, bet arī sevi pašu, sadegot lielajā darbā. Luijs Pastērs bez tam paceļas pāri šādai zinātnieku saimei par visu galvu, jo viņš ziedojis savu mūžu cilvēces ciešanu atvieglošanai. Mēs varam vienmēr apbrīnot lielo drosmi un izturību, ar kādu Luijs Pastērs tiecies sasniegt savu mērķi — atrast drošu līdzekli pret briesmīgo trakuma sērgu. Mums liekas neiespējama to cilvēku muļķība un gara nabadzība, kuri netikai neticēja Pastēram, bet visādi lika šķēršļus viņa darbam. Ka Pastērs ticis visam tam pāri, tas ar neatslābstošu intresi lasāms šinī grāmatā. Autore populārā veidā sniegusi lielā zinātnieka mūža gaitu un viņa darba saturu un mēs redzam viņas dzīvā, saistošā stāstījumā tās grūtības, kādas bija jāpārvar Pastēram un to lielo dedzību, ar kādu viņš nodevies darbam, par ko pats Pastērs saka, ka strādāt ir prieks. —s.

Dr. chem. Brunno Jirgensons. **Ikdienas ķīmija un technoloģija.** Valtera un Rapas A.-S. izdevums. Jaunais zinātnieks 36. nr. 1936. g.

Mūsu jaunais, daudzapsološais zinātnieks ir arī labs rakstnieks un, pie tam, ražens. Patīkami, ka viņa darbi vienmēr rūpīgi noslīpēti un tiek sniegti vissarežģītākie jautājumi īsā, kodolīgā izskaidrojumā. Interesants ir viņa darbs par ikdienas ķīmiju un technoloģiju, jo ar to mums nākas sastapties uz ik soļa mūsu dzīvē. Tādā veidā mums šo ikdienas vielu zinātnisku izskaidrojumu sniedz autors, aprakstot visu, kas redzams uz ielas, autobusā, vilcienā, mājās, lauku sētā, mežā un laukos. Šie izskaidrojumi dod arī zināmu labumu, jo palīdz orientēties dažu gluži praktisku jautājumu kārtošanā un viņu pielietošanā. Grāmata sevišķi patiks tiem, kuri ikvienu redzēto parādību cenšas pamatot ar izskaidrojumu. Saturu papildina vairāki labi uzskatāmi zīmējumi un illūstrācijas. —s.

Al. Panteļejevs — **Zēnu rokdarbi pamatskolā.** Valtera un Rapas akc. sab. izdevumā.

Bieži dzirdams, un pie tam pamatots, aizrādījums, ka latvju jaunekļi skolas solos nododas sapņiem par to, ka tie dienās kļūs juristi, mācītāji vai vismaz „kanclejas darbinieki." Dzīves praktiskā nozare — amatniecība — jaunos sapņotājus — itkā nevilina. Vainu bieži meklē mūsu tagadējā laikmetā un jauniešu psīchē, aizmirstot palūkoties šo parādību izsaucošos cēloņos. Man šķiet, ka vismaz vainīgs pats jaunietis. Vispirms,laikmetā pirms pasaules kaŗa tikko radās un nostiprinājās latvju amatniecība. Tā vēl nepaguva izkopt savas tradīcijas un parādīt spējas visā pilnībā, kad amatniecības darbu stiprā mērā sagrāva kaŗš. Pēckaŗa laikos viss bija jāsāk no jauna. Daudz posta nodarīja amatniecībā diezgan plaši novērojamā pāriešana svešas tautas saimē un, dabīgi, arī ciešāku saistību un interešu trūkums pret savu tautu. Tad jāievēro vēl viens stipri svarīgs un nozīmīgs faktors un proti — speciālo skolu nesamērīgi, mazais skaits, nepareizā skolu politika un, līdz ar to, mācības grāmatu un sagatavoto skolotāju trūkums. Ar prieku varam konstatēt, ka tagad apstākļi ievērojami uzlabojušies un mēs vēl varēsim sagaidīt latvju amatniecības spožu uzplaukumu.

Lai jauniešos modinātu interesi amatniecībā, tad zināmā pakāpenībā, līdz ar pirmiem nopietnākiem uzdevumiem, skolā jāievada arī mācība par amatniecību. Šādā kārtā, gluži nemanot, apmeklējot pamatskolu, ikviens skolnieks piesavināsies elementārākās teorētiskās zināšanas un iegūs zināmu praksi un izveicību amatniecības darbā. Gluži dabīgi, ka lai to sasniegtu, vajadzīgi speciāli apmācīti skolotāji, par ko arī gādā izglītības ministrija, rīkojot vasaras brīvlaikā skolotāju kursus. Labs piepalīgs kā skolotājam, tā arī skolēnam ir piemērota mācības grāmata, par kādu arī jāuzskata Al. Panteļejeva grāmata, jo tā sniedz ar viegli pārskatāmu izskaidrojumu ikvienas darbības pamatojumu. Aprakstīti darba rīki, materiāli, to sagatavošana un pielietošana, pie kam grāmatas nozīmi sevišķi izceļ daudzie norādījumi un pamācības kā iegūtās zināšanas pielietot dažādu praktisku priekšmetu izgatavošanā. Grāmatas saturu labi papildina un izceļ bagātīgs zīmējumu skaits.

Grāmata būs laba dāvana ikvienam darbīgam zēnam, jo viņa dod labu ierosmi darbam un interesei amatniecības pirmo zināšanu piesavināšanai un pielietošanai. —s.

Militārais apskats. 1935. g. 11. nr. Lāčplēša garu! Pulkv.-ltn. R. Bebris— Mūžīgās Latvijas brīvības un Lāčplēša gara paudējs — Brīvības piemineklis. Pulkv. K. Ļūļaks — Dzīvība un brīvība. Kapt. J. Kalniņš — Armija — liecība tautas dzīvotspējai. Pulkv.-ltn. A. Kontrovskis — Kādam jābūt kaŗavīram? Artūrs Kroders — Pļaujas svētku nozīme. Kapt. J. Ošs — Mūsu kaŗavīri un grāmata. A. Mauriņš — Itaļu — abesiņu cīņas. Pulkv.-ltn. A. P. — Militārpolītiskais pārskats. O. G. — Mazie kaujas rati aizstāvēšanās kaujā un pretuzbrukumā. Vltn. A. Vēveris — Gaisa aizsardzība bataljonā. Pulkv. Antens — Lielinieku bandu darbība atbrīvošanas

karā. Kapt.-ltn. Āboliņš — Līdzteku vēdekļa izveide un tēmēšanas punkta izvēle. Korrektūru nomogrammas. Majors Rysky — Pirmā itaļu starptautiskā aviācijas izstāde. Kapt. Rucelis — Aviācijas progress gada laikā. Chronika. Grāmatu skate. si.

Kadets. 1935. g. 11. (novembra) nr. Saules mūžu Latvijas zvaigznēm! Armijas un Lāčplēša kaŗa ordeņa kavalieru svētkos. V. Frišmanis — Trieciens pie Jelgavas. Cand. theol. A. Treu's tulkojums — Mussolīni kareiviskais dzīves uzskats. F. G. — Iedzīvotāju problēma. Vltn. J. Zilvers — Kareivja pienākumi izlūkošanā. Vltn. K. Bērziņš — Lauka kabeļa līniju grupas kom. pienākumi un darbība kaujā. Vltn. Vēveris — Kājnieku ieroči cīņā ar lidmašīnām. Vltn. J. Zilvers — Pārdomas pie raksta „Savrūpēja kaujas mācība". Literāriskā daļa. Sports. Mūsu dzīve. Grāmatu apskate. si.

„Kadets" 12. nr. Cand. theol. A. Treu's — Ziemas svētkos. Kaŗa skolas gada svētkos. Pulkv. Krīpens. Kaŗa skolas cīņas un uzvaras 1919. g. Kaŗa skolas 16 gadi. Kapt.-ltn. Mateass — Svinīgā junda. Pulkv.ltn. Rozentāls — Tradicijas. Kapt. Lobe — Vakara junda. Dr. phil. J. Students — Grāmatas būtība un nozīme dzīvē. Vltn. J. Zilvers — Savrūpējā kaujas mācība. J. U. — Kaŗaspēka darbība ziemā. Vltn. K. Bērziņš—Bataljona sakaru vada kom. darbība kaujā. Vltn. A. Eglītis — Karte un tās nozīme mūsu dzīvē. Vltn. J. Zilvers — Propaganda kā cīņas līdzeklis Italijas - Abesinijas kaŗā. Humors. Sports. Mūsu dzīve. si.

Radjeds Kiplings. **Džungļu grāmata.** Kārļa Egles tulkojums. Otrs pārlabots iespiedums. Izgl. min. mācības līdzekļu nodaļas izdevums. 1936. g.

Radjeds Kiplings ar „Džungļu grāmatu" uzcēlis sev nemirstīgu pieminekli, jo kā to zīmīgi aizrāda tulkotājs, viņa grāmatas popularitātei vienīgi līdzīga ir Difōn „Robinsons Krūzo" un neviens mēs nešaubīsimies, ka jaunās sirdis vienmēr un visur pievelk un pievilks šie neparastie stāsti par īstu, neviltotu cilvēka cildenu varonību. Kāmēr vien jaunatnē mitīs žirgts un darbīgs gars, tikmēr vienādi mīļas būs abas grāmatas. „Džungļu grāmata" latvju tulkojumā parādījās samērā nesen. Ja neviļos, pirms pāris desmit gadiem viena vai vairāku stāstu tulkojums parādījās arī kāda laikraksta literārā pielikumā. Varbūt, pa daļai tamdēļ, „Džungļu grāmata" vēl samērā maz pazīstama latvju jaunatnei, jo pirmais izdevums sastopams vairs tikai bibliotēkās. Laižot klajā otro izdevumu, tulkotājs to pārlabojis un, kā pats saka, — nogludinājis. Bez tam grāmata jauki grezno daudzas mākslinieka E. Dzeņa illūstrācijas, tā kā lasītājam tiek sagādāta labāka iejušanās tanī dīvainā pasaulē, kuŗā to ievada Kiplinga grāmata.

Tā ir grāmata par cilvēka un zvēru labiem darbiem un pilna pašaizliedzīgas un cēlākās draudzības piemēriem. Grāmatas saturā vairāki stāsti, pie kam, apmēram puse par džungļu cilvēku Mangli, kuŗš pazīst zvēru valodu un tikumus. Te jāpiezīmē, ka latvju valodā džungļu vārdam nav visai laba slava, jo to sagandējuši vairāki mazvērtīgi darbi, ar kuŗiem ieteicams šo grāmatu nesajaukt. Par R. Kiplinga darbiem spriedusi savu goda lēmumu Nobeļa komisija un rakstnieks pelnīti saņēmis šo izcilo balvu.

Sakarā ar šīs grāmatas iznākšanu jāveltī daži vārdi arī tulkotājam. E. Egle savā ilgā literāriskā darbā turējies vienmēr pie rūpīga darba principa un tagad viņa vārds vien jau liecina par krietnu un labu darbu. Dziļi izjustā tulkojumā nav gājusi zudumā R. Kiplinga īpatnā valoda un stāsta veids, kālab „Džungļu grāmata" ir ieteicama arī kā labas valodas paraugs.

„Džungļu grāmatas" eksotika un viņas burvības ir tīkamas nevien jaunatnei, bet to ar interesi izlasīs ikviens, kas pārlasīs pirmās rindas. Grāmatu izdevusi izglītības ministrija un cerams, ka caur to grāmatai pavērsies īsāks ceļš pie skolu jaunatnes. Šo grāmatu ieteicu kā dāvanu, kuŗai viņa īsti piemērota.

R. Osis.

Ēriks Kestners. **Punktiņa un Antons.** Tulkojusi Zaiga Straume. Valtera un Rapas A.-S. izdevums. 1935. g.

Tīkami vienkāršā veidā populārais vācu jaunatnes rakstnieks sniedz jauku stāstu par mazās Punktiņas un viņas draugu Tipša un Antona dēkām. Tā kā autors labi pazīst dzīves vispusību, tad viņš arī cenšas savā stāstā iepīt mazdrusciņ pamācības, bet tā ir tik neuzkrītošā veidā pasniegta, ka interesi tikai pavairo. Mēs lasām, ka notiek aiz vecāku muguras neiedomājamas lietas, kad bērnu audzināšana tiek uzticēta svešiem ļaudīm. Šai ziņā grāmata sniedz dažu labu pārdomu arī vecākiem. Nedaudz traucējošs ir autora ieskats par slikto cilvēku nelabojamību. Kas slikts, tas, pēc autora ieskata, paliks slikts un nelabojams vienmēr un tādu viņš arī rāda savā stāstā Gotfrīdu Kleperi — mēlnesi un izmantotāju. Bet nenorādot tieši, autors par tādu ieskata arī Punktiņas māti. Jauki lasās bērnu dialogi un ļoti amizanta ir Punktiņas uzstāšanās par Antonu sarunā ar skolotāju Bremzeru. Grāmatā vairākas vācu mākslinieka Valtera Trīra raksturīgas illūstrācijas. Tulkotāja varēja iztikt bez vārdiņu „riktīgs", „nočobījis" un „draņķis" lietošanas, citādi tulkojums jāuzskata par ļoti labu.

Grāmata ieteicama kā laba dāvana jaunatnei. R. Osis.

Redakcijai piesūtītas šādas grāmatas:

J. Rainis — Dvēseles dziesmas. Atstātie dzejoļi. K. Jēkabsons — Rudens Zelts. Dzejas (1928.—1935.). P. Ērmanis — Stāsti un stāstiņi. (1927.—1934.). Vilis Cedriņš — Sidraba jātnieks. Dzejas un poēmas. H. Malo — Dzīves skola. Jaunatnes romāns. Tulkojusi A. Jurēviča. Visas grāmatas Valtera un Rapas A.-S. izdevums. E. Puravs — Kooperācijas saimnieciskā nozīme ražojošo spēku attīstībā. Izdevis „Zelta Grauds". V. Reiznieks — Sievietes vieta pasaulē. Vitāloģisks pētījums. J. Grīnberga izdevums. E. Blanks — Vadonis un vadonības laiks. 15. maija domas. Autora izdevums. Fr. Gulbis — Baltās strēles. Dzejas (1930.—1935.). Izdevis „Zelta Grauds". A. Ķeniņš — Rudens un zvaigznes. Dzejas (1914.—1936.). Valtera un Rapas A.-S. izdevums. J. Kaden - Bandrovskis — Manas mātes pilsēta. No poļu valodas tulkojis St. Baltais. T. Gronovska illūstrācijas. Valtera un Rapas A.-S. izdevums. Agnēse Zapere — Cīrulīši. Ziemīgs stāsts. Latviskojusi Ieva Celmiņa. Vāku zīmējis Indr. Zeberiņš. Apgāds „Erva". Dr. B. Jirgensons — Modernās zinātnes lielie sasniegumi. Populārzinātniski raksti par jaunākiem panākumiem ķīmijā, fizikā, astronomijā, bioloģijā un technikā. Valtera un Rapas A.-S. izdevums. Dziesmotā Latvija. Patriotiska antoloģija Jāņa Grīna sastādīta. Valtera un Rapas A.-S. izdevums.

Redakcijai piesūtītas sekošas A. Gulbja izdotas grāmatas: Prof. A. Spekke — Latvieši un Livonija 16. gadu simtenī. Profesors P. Dāle — Gara problēmas. Profesors L. Bērziņš — Mūža rīts un darba diena. Atmiņu grāmata. Anna Grēviņa — Šaļāpins. Jānis Jaunsudrabiņš — Ūdeņi. Richards Ērglis — Sēļi. Vēsturisks stāsts. Alfonss Francis — Baronu gals. Stāsti un noveles. Rūta Skujiņa — Kuģi. Dzejas. Jānis Plaudis — Ģimnazisti. Romāns. Emīlija Prusas — Tāle vilina. Romāns. Elza Bērziņa — Zilais putns. Dzejas. P. Ebarts — Pagurušo nervu spēku atjaunošana. Kārlis Fimbers — Melnais barons. Pirms pasaules kaŗa. Kurzemes okupācija. Romāns.

Dullais barons Bundulis. Voldemāra Zonberga tautas luga 4 cēlienos (8 ainās) ar dziesmām un dejām. (Pēc Zeiboltu Jēkaba stāsta materiāliem). Nacionālā teātrī 13. decembrī.

Auriķu dzimtskungs Gusto Bundels, tautas valodā Bundulis, atgriežas pēc „sekmīgām" studijām no Vācijas ar lielu atestātu, kuŗš liecina, ka barona kungs ieguvis speciālu lauksaimnieka izglītību. Sākas saimniekošana, kuŗa drīz vien beigtos ar pilnīgu izputēšanu, ja muižas saimniecību godīgi nevadītu „stārastiņš" — latvju zemkopis. Grūtāki baronam Bundulim klājas ar aprecēšanos, bet arī te jūtama latvju zemkopja ietekme. Luga bagāta komiskiem starpgadījumiem, bet cauri smieklu vilnim pavīd deģenerāta barona dzīves traģēdija.

Inscenējums krāšņs un viņā uzskatāmi atplaisnījās mūsu neseno kakla kungu dzīve un viņu niecīgums iepretim latvju arājam. Patīkāmi, ka zemkopju tipi nav ideālisti, bet mēs jūtam patiesu tvērumu dzīvē. Mēs redzam muižas dzīvi ar viņas ārējo spožumu un dziļu melnu aizu, kas to šķiŗ no īstas dzīves. A. Amtmanis - Briedītis režijā ieturējis atzīstamu samērību zināmām smieklu nodevām un īstai spēlei, noturot izrādi skatuviski augstā līmenī. Lieliska ir barona Bunduļa pirmā „akreditēšanās" un šeit labi izjūtama norobežošanās no operetiska spēles veida. Izcilus jauks un krāsains ir medību skats kā masta ainā, tā arī melnā sarkansekstainā medņa nomedīšanā. Lugas greizos tipus it kā nobīda sānis beigu aina ar savu īpatni silto krustību ierašu izpildījuma skatu.

Atzīmēsim arī dažas īpatnības. Latvijas gaiss aptura Bundeļa matu retinā-

šanos, mežkundzēnu trio un divas Lēberšteinietes nenoveco un ar atzīstamu ekonomiju nenonēsā apģērbus. Vai nevarēja izpalikt pārliecīgā roku un stērbeļu laizīšana?

Piegriežoties lugas personālam, izcilus atzinība jāveltī Kārlim Lagzdiņam. Viņa barons Bundulis — tik dzīvi tverts, ka paliks par sinonimu. Loma izstudēta visos sīkumos un K. Lagzdiņa izjusti pilnskanīgā spēlē blakus komismam mēs dziļi izjūtam neizrunātās traģisma ieskaņas. „Zilās asinis" cienīgi reprezentēja Olga Lejaskalne kā Auriku lielmāte un Anna Jēkabsone kā Naķeles muižniece Lēberšteiniete. Tīkamas bija arī Lēberšteinietes meitas Irma Brāma, Malvīne Kaiva un jo sevišķi Milda Zilava. Ludvigs Šmits bija raksturīgs pseido grāfs un labus lauku bonvivānu tipus rādīja J. Ģermanis un V. Švarcs. Nelielā, bet kā parasts augstvērtīga izpildījuma izturētā lomā Anta Klinte. Žanis Katlaps, Jānis Šaberts un Reinis Parņickis deva jaukus tipus no seno dienu galerijas. Visai teicamā mākslinieku ansamblī vēl izcēlās Osvalds Uršteins, Arnolds Mīlbrets, Milda Bērziņa, Harijs Avens (žēl, ka tik niecīga loma), Maiga Damroze, Pēteris Ārs, Alberts Bergmanis, Irma Kalnakārkle, Zenta Sabna un Konrāds Kvēps.

Izrādi tīkami izcēla V. Valdmaņa dekorātīvais fons. Zaigas Lepnis iestudētās dejas, J. Kalniņa un K. Lietiņa komponējumi un jo sevišķi autora un drāmaturga V. Zonberga nosvērtā samērība. R. Osis.

Nauda valda pasauli. Ungāru rakstnieka Jūlija Felekija komēdija 3 cēlienos 7 ainās. Tulkojusi Elīna Zālīte. Dailes teātrī 14. decembrī.

Šai komēdijā vietumis ieskan pavisam prozaiskas un skumjas skaņas, sevišķi pirmā cēlienā, kad mums jāskatās nelaimīgas meitenes ciešanās uz slimības gultas. Dēls laimi, pareizāki darbu un maizi meklēdams, aizklīdis svešumā un no viņa nepienāk nekādas ziņas. Beidzot, kad dēls ierodas, viņš ir pazaudējis visu, pat ticību saviem spēkiem. To viņam, līdz ar aizgūtu uzvalku, sniedz mīloša meitene, un māte, starodama priekā, apkampj savu bagāto dēlu, kuram īstenībā nepieder nekas. Ziņa par atraitnes dēla bagātību ātri izplatās un drīzi vien viņam paveras caur meliem īstenības ceļš. Komēdijai visapkārt vijas rūgti dzīves apiņi un tā prasa raitu spēles gaitu, lai klaidētu baismo trūkuma un slimības rēgu. Izrādē bieži vien sentimenta vietas pasvītroti izceltas, reizē ar to zaudējot daļu no lugas komiskā elementa.

Elvīra Bramberga un Kārlis Veics savās lomās, pirmā kā ierēdne Annija Terek un otrs kā Pēteris Kamarašs, deva reti jauku un pilnskanīgu tēlojumu. Par šo talantīgo mākslinieku pāri jāsaka viss labs un tīkami viņus redzēt divspēlē kur sevišķi izcelas viņu mākslas sirsnīgais košums. Kamaraša māti ar mātes cēlumu, lepnumu uz dēlu un sīkām vājībiņām aizrautīgi tēloja Alma Mača. Labus tipus sniedza Artūrs Filipsons kā fabrikants Alpars un Reinis Birzgalis kā skrodermeistars Tereks. Labi savā lomā jutās Lilita Bērziņa un viņas Klarisa guva simpātijas ar drošo un noteikto uztāšanos un dzīvi atveidoto dvēselisko aukstumu. Benitas Ozoliņas un Līlijas Žvīgules uzstāšanos vienmēr pavadīja smiekli, bet abas tēlotājas pierādīja savu māksliniecisko gatavību neiekrītot izspēlēšanās kārdinājumā. Tīkami bija arī pārējie tēlotāji, no kuriem piemināmi un īpatnāki bija N. Mūrnieks, E. Zīle un L. Leimanis. Koruptanta — deputāta tipu meistariski, kā vienmēr, rādīja A. Miķelsons.

Tīkamu dekorātīvo tērpu bija devis O. Skulme, sevišķi iepriecinot Donavas skatā. R. Osis.

Runcis zābakos. Bērnu luga 3 cēlienos (6 ainās). Pēc E. Hermaņa pārstrādājis Kārlis Freibergs. Nacionālā teātrī 1935. g. 23. decembrī.

Jaunai paaudzei svētki nes arī zināmu iepriecinājumu teātrī, jo tikai svētku laikā mūsu teātri var dot dažas izrādes bērniem. Vēl mums nav iegrozījušies apstākļi biežākām izrādēm un trūkst arī paša repertuāra. Kas der citiem, ne katru reizi noder arī mums ko var attiecināt pa daļai arī uz šo izrādi. K. Freibergs lugu gan lielā mērā piemērojis mūsu gaumei, bet izskaust bērniem svešu elementu arī viņam nav izdevies. Bērniem pamācībai vajaga būt kā rieksta kodolam, nevis slēpties riekstā, kurš pie tam pašiem jāpārkož. Tāpat dažādās domās var būt par mānīšanos un izlikšanos, kā arī par muļķīgu labsirdību, un caur to bez varonības iegūtām veltēm.

Pati izrāde rūpīgi sagatavota. Ainu skati atjautīgi izkārtoti, pie kam sevišķi labi izcēlās ēnu spēles. Žēl, ka lugā tik maz humoristiska elementa. Kur tāds bija, mazo atsaucība dzīvi atbalsojās zālē. Sevišķi bērniem patika niķīgais, veikli sperošais ēzelītis, kura ādā bija ielīdis Jānis Vilnītis. Tāpat patika ķēniņa virspavārs Richards Zandersons, medību meistars Maksis Grīviņš, princese Zigrīda Grīslis, ķēniņš Rūdolfs Baltais — vilks un abi velni — Harijs Avens un Eliza Miezis. Labi jau spēlēja arī pārējie, bet ne viņu vaina, ka tiem bija par „gudru" jāruna un jārīkojās. Kā Osvalds Uršteins, tā arī Konrāds Kvēps sniedza ļoti labu un nosvērtu tēlojumu, bet tas jau bija priekš „lieliem".

Patīkami un oriģinēli bija K. Lietiņa mūzikālie ritmi un sevišķi jaukas bija bērnu izgriezumu stilā pagatavotās Artūra Cimmermaņa dekorācijas.

R. Osis.

„Bajadēra" Nacionālajā operā.

Pēc garāka starpbrīža uz mūsu operas skatuves parādās atkal jauna operete: Emericha Kālmaņa „Bajadēra", Rūdolfa Egles tulkojumā. Izpārdotais nams pirmizrādē liecina, ka šim mūzikas žanram netrūkst pie mums cienītāju. Tas jau arī nav nekāds pārsteigums; ne arvien cilvēks ir spējīgs risināt filozofiskas problēmas, ne arvien viņš ir noskaņots klausīties nopietnu, dziļu mūziku. Bieži pēc grūta ikdienas darba, gribas atpūsties, izklaidēties, patīksmināt dzirdi liegi plūstošām melodijām, papriecāties par viegli dzirkstošu humoru, vispār ļauties vieglai tīksmei, atstājot rūpes un nopietnību rītdienai. Šim nolūkam operete kā radīta, bet vai tieši Bajadēras izvēle ir sevišķi laimīga, ir cits jautājums. Kālmanis nenoliedzami ir viens no populārākajiem operešu komponistiem; netrūkst viņa mūzikā: nedz elegances, nedz temu un koloritu bagātības, tikai visu to jau diezgan manāmi skāris laika zobs. Ja starp nopietnas mūzikas meistardarbiem ir tādi, kuŗi pārdzīvojuši gadusimteņus un kuŗi savu vērtību nezaudēs nekad, tad ne tā tas ir ar vieglu mūziku. Mūzika kura domāta tikai laika kavēklim novecojas tikpat ātri, cik ātri mainās publikas gaume. „Bajadēra" nav jaunākā no Kālmaņa operetēm un intervalls, kas viņu šķiŗ no mūsdienu attiecīga žanra mūzikas ir jau diezgan jūtams.

Par inscenējumu, kādā šī operete parādās uz mūsu operas skatuves, sakams daudz kas labs; visur vērojama nopietna iedziļināšanās darbā un jau diezgan solīdi piedzīvojumi šai mākslas nozarē. Ar patiku var kontsatēt, ka mūsu operas solistu ansamblis daudz brīvāki jūtās drāmatisko tēlojumu posmos. Vai tas būtu režisora Jāņa Zariņa nopelns? Princa Badžami lomā — Vladimirs Ančarovs - Kadiķis. Diezgan pievilcīgs skatuvisks tēls; pieņemams arī dziedājumā, tikai eksotiskais akcents gan nepārliecina; grūti iedomāties, ka princis, kurš nodzīvojis piecpadsmit gadus Parīzē, neprastu bez akcenta runāt franciski. Bajadēra Odete Darimonda — Irma Kalniņa. Vidējā un augšējā reģistrī balss skan koši un pievilcīgi, bet zemākajos posmos gribētos dzirdēt vairāk kantilēnas, brīvāka plūduma. Tēlojums vēl mazliet nedrošs un teātrāls. Daudz pārliecinošāka Marjetes lomā Lidija Blūmentāle, arī balss lomai piemērota. Ļoti labs kā Napoleons Sen - Kloss, — Osvalds Uršteins; ar jauko tēlojumu viņš skatītājiem sagādā daudz jautru brīžu: stāsts par tīģeru medībām tiešām lielisks. Arī dziedājums atbilst lomas uzstādītām prasībām. Labs savā lomā kā Luijs Filips arī Alberts Verners; šoreiz viņam jāuzstājas pilnīgi kā drāmas aktierim un jādzied nav tikpat kā nemaz. Tāpat arī Gustavam Neimanim kā pulkvedim Parkeram, Richardam Pellem kā Pemprinetam. Eduardam Miķelsonam kā teātra direktoram un T. Matīsam kā grāfam Armānam. Visi viņi savās lomās jau diezgan labi iedziedājušies un tēlojumā, salīdzinot ar iepriekšējiem tamlīdzīgiem uzvedumiem, jūtami progresējuši.

Visai patīkami Eižēna Leščevska veidotie balleta iespraudumi; viņi uzvedumā ienes daudz dzīvības un dažādības. Dejās vērojama i technika, i mākslinieciska izjūta, i laba gaume. Dažas dejas gan ar savu akrobātiku jau pārāk tuvojās īstiem cirkus numuriem. Lieliska čūsku dejā M. Grike un kā „Zilais dimants" E. Pfeifere. Vēl minami M. Lence, A. Finklere, R. Saule un K. Burkēviča ar R. Jākabsonu (Tango „Kubana").

Dekorātors — Pēteris Rožlapa. Labākās trešā cēliena dekorācijas ar sidrabotām strūklakām uz tumšzilā zvaigžņotā fona, tikai priekšplānā gan gribētos vairāk eksotiska greznuma. Mūzikālo daļu visai dzīvi un temperamentīgi vada Jānis Kalniņš. Korus iestudējis Teodors Kalniņš.

Pirmizrādē noskatījās arī Valsts Prezidents ar kundzi. Noslēgumā daudz aplausu un ziedu. Vold. Upenieks.

„Sniga sniegi, putināja".
Vold. Vimbas glezna II Kultūras fonda mākslas izstādē.

Rīgas latviešu vidusskolu koncerts Nacionālajā operā, par labu valsts aviācijas fondam.

Aviācija ir viens no mūsu gadusimteņa lielākajiem technikas sasniegumiem, bet aviācija ir izvērtusies arī par vienu no visbīstamākajiem tagadnes kaŗa ieročiem. Drošākais līdzeklis pret uzbrukumiem no gaisa ir spēcīgi attīstīta aviācija pašu zemē, tamdēļ visas valstis tagad rosīgi strādā pie savas aviācijas izveidošanas. Tas tomēr ir darbs, kuŗš prasa milzu līdzekļus, un kuŗu var veikt tikai vienotiem spēkiem visa tauta, katram tautas loceklim pieliekot roku šai darbā pēc iespējas, pēc labākās sirdsapziņas. Jo apsveicami tamdēļ šāda veida sarīkojumi, kā nupat notikušais viduskolu koncerts, par labu aviācijas fondam; viņi dod ne tikai prāvus materiālus ienākumus, bet arī morāliskā ziņā, audzina jaunatni valstiskam darbam, stiprina viņā apziņu, kā vienotiem spēkiem panākams daudz kas.

Koncertā jūsmīgiem aplausiem apsveikts ieradās Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis un izglītības ministrs prof. Tentelis. Priekšnesumos noklausījās arī citi ministru kabineta locekļi, daudz augstāko izglītības ministrijas ierēdņu un atbildīgo skolu departamenta darbinieku. Ministru Prezidents un izglītības ministrs, uznākot uz skatuves, saņēma krāšņus ziedus. Apvienotais vidusskolu koris A. Šillera vadībā nodziedāja J. Kalniņa „Vadoņa suminājums". Jūsmīgiem vārdiem iemīloto Tautas Vadoni apsveica arodskolu direktora biedrs Dobulis. Koncertu ar uzrunu atklāja Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, ar prieku konstatējot, ka jaunatne jau uz skolas sola spodrina ieročus valsts aizsardzībai un darbam, darbam Tēvijas labā un tautas nākotnei. „Tēvijas mīlestības nekad nav par daudz; ja mēs arvien paliksim uzticīgi šai atziņai, pār mums mūžam stāvēs nesalaužams vairogs, brīva neatkarīga Latvija".

Pēc uzrunas apvienotie kori A. Šillera vadībā nodziedāja valsts himnu un J. Kalniņa „Lai līgo lepna dziesma". Tālāk sekoja gaŗa virkne priekšnesumu, kuŗus vidusskolu audzēkņi, savu audzinātāju vadībā, visus veica pašu spēkiem. Visur vērojama laba griba un darba mīlestība. Koŗa dziesmās atskaņoja: E. Melngaiļa „Trīs putniņi daiļi dzied", V. Dārziņa „Ar brālīti dancot gāju", Rīgas skolot. instit. koris J. Vītoliņa vadībā; J. Graubiņa „Maza biju neredzēju" un J. Poruka „Krauklīts sēž ozolā", III Rīgas pils. ģimnazijas koris A. Šillera vadībā, un J. Kalniņa „Kuŗš putniņš dzied tik koši", I un III Rīgas pils. ģimn. apvienotie koŗi K. Freidenfelda vadībā. Ar solo priekšnesumiem uzstājās: M. Indriksone — J. Līgotņa „Leģendārais laiks, kas zvaigznēs spulgo" (deklamācija), V. Meļķis — Šopēna „Tarantella" (klavieres), J. Glazenape — A. Kalniņa dziesma „Svešumā klīstot", O. Ilziņš — Sen - Sansa „Rondo capriccioso" (vijole) un B. Ducmane — R. Šūmaņa „Jūsma" (klavieres).

Ar vingrošanas priekšnesumiem uzstājās Rīgas pils. III ģimn. skolnieces E. Karlsones - Kukaines vadībā un tautas deju motīvus izpildīja Rīgas skolot. instit. audzēkņu grupa Elzas Ārvaldis vadībā. Turpinājumā I Rīgas pils. ģimn. orķestris K. Freidenfelda vadībā nospēlēja Jāņa Vītoliņa „Suitu dancis", B. Kalēja „Šūpļa dziesma" un J. Sibēliusa „Valse triste", bet Rīgas pils V Olava komercsk., Rīgas pils. amatniekū skolas un technikuma, un Rīgas valsts technikuma apvienotais koris un orķestris K. Pūķa vadībā nodziedāja M. Gubenes „Aiz upītes kalniņā", A. Jurjāna „Pūt vējiņi", un nospēlēja R. Vāgnera „Motīvi no operas „Lohengrīns". Noslēgumā A. Jurjāna kantāte „Tēvijai" apvienotā koŗa un orķestŗa izpildījumā, Jēk. Vītoliņa vadībā. Soprāna solo dziedāja O. Vītoliņa. Ārpus programmas koris nodziedāja vēlreiz J. Kalniņa „Lai līgo lepna dziesma" un „Vadoņa suminājums". Koncertu noslēdza ar īsu uzrunu izglītības ministrs prof. Tentelis, pateicoties visiem, kas sekmējuši koncerta labu izdošanos.

Vold. Upenieks.

2 Žaka Tibo vijoļkoncerti Nacionālajā operā.

Ir daudz pasaulē labu mākslinieku, kuŗi dzied, spēlē, u. t. t., bet cik maz starp viņiem ir tādu, kuŗu māksla spēj klausītājus tiešām pārliecināt. Ja mēs mākslas darbu varētu salīdzināt ar kristalla vāzi, tad labs materiāls, patīkama forma, labs slīpējums, jau ir daudzkas, bet viss tas tomēr vēl nav. Laba balss, tīra intonācija, veikla technika, vijolniekam patīkams dziedošs tonis, ir tiešām visai teicamas īpašības, bet ja mākslinieks nezin ko ar visu to iesākt, ja viņš nespēj iedzīvoties skaņdarba pārdzīvojumā, nespēj atšifrēt klausītājiem viņa saturu, tad labākā gadījumā viņš ar savu pirkstu veiklību izsauks klausītājos izbrīnu, bet nekad neskārs viņu krūtīs tās stīgas, kuŗas modina cilvēku sirdīs labāko, tīrāko cilvēcību, kuŗām skanot dvēsele pildās ar gaišu prieku, un cilvēks jūt, ka pasaulē ir vēl citas vērtības, daudz augstākas par tām, ar kuŗām viņam nākas sastapties ikdienā.

Franču vijoļvirtuozs Žaks Tibo (Jaques Thibaud) ir viens no nedaudziem izredzētiem, kuŗš dārgo kristalla trauku nekad nepasniegs tukšu. Vai tas būtu Mocarta koncerts vai Cēzara Franka monumentālā sonāte, vai Bacha ārija, vai kāda modernāka autora, kā Šimanovska, Albenissa vai Debissi miniatūra, katram skaņdarbam Tibo pieiet ar apbrīnojamu pietāti un stila izpratni. Sevišķi viņš pārsteidz ar spēles grāciju un eleganci; piemēram, tik rotaļīgu un vieglu Mocarta „Rondo" diezin vai vēl nāksies kādreiz dzirdēt. Par techniku, intonāciju u. t. t., protams te nenāks runāt; viss tas ir pati pilnība. Ne par velti Tibo skaitās labākais no vecākās paaudzes franču vijolniekiem, pat ja ne labākais visā pasaulē. Lai gan Rīgā viņš koncertēja pirmo reizi, tad tomēr viņa vārds mums gluži svešs nebij, jo daudzi viņu ir dzirdējuši pa rādio, skaņu platēs, kā arī agrāk Krievijā. Ļoti mūzikāli un smalkjūtīgi pavadīja grieķu piānists Tasso Janopulo.

Pirmo koncertu ar savu klātbūtni pagodināja Valsts Prezidents Alberts Kviesis. Abi koncerti pilnīgi izpārdoti. Aplausi beigās nemaz negribēja rimties un slavenais viesis nospēlēja arī vairākas piedevas.

Vold. Upenieks.

Kultūras fonda II Latvijas mākslas izstāde.

Kultūras fonda II Latvijas mākslas izstāde, kuŗa notika laikā no 21. decembŗa līdz 12. janvārim mākslas akadēmijas telpās, šoreiz uzskatāma par vienu no mūsu lielākām mākslas izstādēm. Viņā skatītāji vēro 198 meistarus ar 476 darbiem. Aplūkojot šo plašo. dažādu virzienu darbu sakopojumu, mēs redzam, ka te ielikts daudz enerģijas ir no mākslinieku puses, šos darbus radot, ir no kultūras fonda — šo izstādi sarīkojot.

Apskatot šos darbus, mēs gūstam daudz iepriecinoša, ierosinoša kā tēmatu izvēlē, tā arī apdarē, bet starp šiem

labiem darbiem netrūkst arī pelēku, nenozīmīgu audeklu, atsevišķi tas sakāms par pakaļdarinājumiem gan beļģiem, gan mūsu pašu jaunāko novirzienu mākslinieķiem. Šādiem, zem iespaida radītiem darbiem ir maza mākslinieciska vērtība, jo viņos neizpaužas mākslinieka individuālitāte — īpatnība, kādēļ šādiem darbiem vispārīgi ir maza nozīme mākslas laukā.

Ļoti apsveicami, ka šai izstādē vērojam mēģinājumus batālā glezniecībā un tēlniecībā. Lai gan tēmatu izvēle varētu būt izmeklētāka, tad tomēr tas norāda, ka mūsu mākslinieki sāk piegriezt vairāk vērības mūsu Tēvijas atbrīvošanas vēsturei.

Neapstājoties pie šīs izstādes rūpīgāka novērtējuma, slēdzienā varam teikt, ka, izņemot dažus desmitus redzamākos dalībniekus, pārējie maz iepriecina vidējo skatītāju, jo tie ir pasveši mūsu latviskai izjūtai, gaumei.

Izstādei noslēdzoties, aprobežosimies uzskaitīt visspilgtākos darbu autorus, kā: A. Annusu, R. Auniņu, M. Celmiņu, Ansi Cīruli, V. Dvieli, B. Dzeni, A. Egli, V. Irbi, K. Jansonu, E. Kļimovu, prof. J. Kugu, L. Libertu, R. Melbārdi, K. Miesnieku, F. Miltu, O. Nemmi, O. Pladeru, prof. V. Purvīti, A. Skrīdi, N. Strunke, V. Šķilteru, K. Ubānu, F. Varsklavānu, V. Vimbu, E. Vītolu, T. Zaļkalnu, A. Zariņu, S. Zaur-Beku, K. Zemdegu un J. Zeberiņu.

No mirušiem būtu minami: H. Grīnberga, prof. V. Rončevska, T. Ūdra un J. Valtera darbi.

„Partizāņi".
Zaur - Bek Sosijeva glezna II Kultūras fonda mākslas izstādē

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

A. Kroders

Mēneša apskats

Jaunie likumi par kamerām.

Pagājušā gada pēdējā dienā, 31. decembrī, publicēts pārstrādātais likums par Tirdzniecības un rūpniecības kameru un no jauna pieņemtais likums par Amatniecības kameru. Un š. g. 9. janv. sēdē ministru kabinets pieņēma pārstrādāto likumu par Lauksaimniecības kameru. Tā tad šīs trīs kameras jau nodibinātas un darbojas, pie kam Tirdzniecības un rūpniecības un Lauksaimniecības kameras, jau ilgāku laiku darbojušās, ir paguvušas izveidot savu darbības aparātu un ir diezgan skaidri jau aptvērušas arī savas darbības uzdevumus un robežas.

Patlaban tiek izstrādāts likums par Darba kameru un bez tam vēl tiks dibināta Kultūras kamera. Ar šīm piecām kamerām, pēc patlaban mūsu rīcībā esošās informācijas, iecerētā sistēma būs uzbūvēta. Tā tad visi Latvijas iedzīvotāji, pēc savām sociālām pazīmēm, būs iedalīti piecās viņu sociālo stāvokli aptverošās kamerās: 1) zemkopji; 2) tirgotāji, rūpnieki, namsaimnieki, būvniecības uzņēmēji; 3) amatnieki; 4) strādnieki un 5) garīgā darba darītāji.

Ar šīm piecām kategorijām Latvijas sociālā seja arī ir izsacīta, tā kā visi Latvijas iedzīvotāji kamerās būs atraduši savu vajadzību, savu interešu un centienu aizsardzību un izpaudumu.

Bet kādas ir kameru funkcijas, kādi viņu uzdevumi? Zemkopības ministrs J. Birznieks, sniegdams laikrakstu pārstāvjiem parskaidrojumus par Lauksaimniecības kameru, uzsver, ka kameras maldīgi ir turētas par valsts iestādēm, jo savā būtībā tās ir sabiedriskas organizācijas, kas darbojas valsts uzraudzībā un ar valsts atbalstu.

Katrai kamerai atsevišķi ir vesela rinda visdažādāko uzdevumu un pienākumu. Skaidrības labad, lai mums par kamerām, šīm ļoti svarīgām nākošā valsts un sabiedriskā darba iestādēm, būtu pilnīgs nojēgums, centīsimies ar šiem uzdevumiem un pienākumiem iepazīties.

Lauksaimniecības kamera nodibināta, kā nosaka likums, „lauksaimniecības veicināšanai un tās vajadzību pārstāvēšanai, kā arī zemnieku pašierosmes, pašdarbības un pašpalīdzības sekmēšanai un visas lauku dzīves pacelšanai." Lauksaimniecības jēdzienā bez zemkopības un tās speciālām nozarēm — linkopības, sēklkopības, pļavkopības, ietilpst: govkopība, piensaimniecība, cūkkopība, aitkopība, putnkopība. zirgkopība, dārzkopība, sakņkopība, biškopība, mājturība, mājamatniecība, mežkopība, zivkopība, zvejniecība, visāda veida ar lauksaimniecību un lauksaimnieku saistītā kopdarbība un citas ar zemkopību saistītās nodarbības un ražošanas nozares. Kameras uzdevumi: pārstāvēt lauksaimniecības vajadzības valsts, pašvaldību u. c. publiska rakstura iestādēs; apspriest un izstrādāt ierosinājumus un priekšliku-

mus lauksaimniecības veicināšanai; dot atsauksmes pie likumiem, likumprojektiem un rīkojumiem, līdzdarboties likumu sagatavošanā un apspriešanā; pārstāvēt lauksaimniecību starptautiskā dzīvē; dibināt, uzturēt un pabalstīt iestādes lauksaimniecības veicināšanai; izsniegt sugas, šķirņu u. c. apliecības; ievēlēt lauksaimniecības pārstāvjus valsts u. c. iestādēs; pētīt lauksaimniecības apstākļus; izdot grāmatas, organizēt kooperātīvus un biedrības; godalgot priekšzīmīgākos lauksaimniekus un laukstrādniekus; pētīt darba spēka jautājumu; veicināt mājrūpniecību u. tml.

Lauksaimniecības kamera padota zemkopības ministrim. Agronomiskās palīdzības darbu, bez valsts iestādēm, veic tikai Lauksaimniecības kamera. Līdzšinējās agronomiskās palīdzības organizācijas, izņemot kooperātīvu savienības, jālikvidē 3 mēnešu laikā un šo organizāciju nekustama manta un saistības pāriet kameras īpašumā un kārtošanā.

Kamera sastāv no 100 lauksaimniecības pārstāvjiem un 50 viņu kandidātiem, kuŗus ieceļ zemkopības ministrs. Kameras prezidijs: priekšsēdētājs, 5 vicepriekšsēdētāji un zemkopības ministra pārstāvis. Viens no vicepriekšsēdētājiem ir Latv. Universitātes lauksaimniecības fakultātes dekāns. Prezidija darbība sadalīsies 15 nodaļās, resp. sekcijās. Kameras priekšsēdētājs, prezidija locekļi un sekciju priekšsēdētāji sastāda galveno komisiju.

Ļoti svarīgs ir nosacījums, ka „kameras uzdevumu un darba veikšanas sekmēšanai katrā pagastā varēs darboties viena lauksaimniecības rakstura biedrība tiešā kameras vadībā un uzraudzībā, uz kameras izstrādāto normālstatūtu pamata.

Tik plaši aptveroša ir šī kamera kā attiecībā uz lauksaimnieciska rakstura nodarbošanās nozaru pārstāvēšanu, tā attiecībā uz kameras uzdevumiem.

Iesim tālāk pie Tirdzniecības un rūpniecības kameras. „Ar tirdzniecību un rūpniecību šā likuma nozīmē, jāsaprot tirdzniecība un rūpniecība šā vārda tiešā nozīmē, kuģniecība un transporta nozares, kreditsaimniecība, visāda veida apdrošināšana, namsaimniecība un būvniecība, kā arī tirgotāju un rūpnieku biedrību darbība.

Atsevišķu uzdevumu veikšanai un tirgotāju un rūpnieku pašdarbības izkopšanai darbojas tirgotāju un rūpnieku biedrības kameras vadībā, pa vienai pilsētās ar pāri par 10.000 iedzīvotājiem un pa vienai katrā apriņķī.

Līdzšinējām biedrībām jāizbeidz darbība 3 mēn. laikā un viņu īpašumi pāriet kameras un pašvaldību īpašumā. Kamera padota finanču ministrim. Kamerai 90 locekļi un 45 viņu kandidāti, kuŗus ieceļ finanču ministrs.

Kameras uzdevums ir pārstāvēt un veicināt tirdzniecību un rūpniecību, izkopt tirgotāju un rūpnieku pašdarbību, sekmēt veselīgu saimniecisku apstākļu nodibināšanos valstī un vienīgi pārstāvēt Latvijas tirdzniecības un rūpniecības intereses valsts, pašvaldību, kā arī starptautiskās iestādēs. Kameras uzdevumi plaši un vispusīgi, ietverti 19 punktos.

Kameras prezidijs: priekšsēdētājs un viņa vietnieks, 7 vicepriekšsēdētāji un viens finanču ministra pārstāvis. Kameras darbība norit 7 sekcijās. Priekšsēdētājs, prezidija locekļi un sekciju priekšsēdētāji sastāda kameras galveno komisiju.

Un, beidzot, Amatniecības kamera. Amatnieku biedrības darbojas pa vienai katrā pilsētā ar pāri par 5000 iedzīvotāju, bet šo biedrību skaitu katrā apriņķī nosaka finanču ministrs uz Kameras priekšlikumu. Līdzšinējām biedrībām tāpat jālikvidējas un viņu īpašumi pāriet pašvaldībām un kamerai. Kamera sastāv no 90 locekļiem un 50 viņu kandidātiem, kuŗus ieceļ finanču ministrs. Uzdevumi plaši un tajos paredzētas tiesības līdzdarboties uz amatniecību attiecošos likumu sagatavošanā, dot atsauksmes par likumiem, likumprojektiem, rīkojumiem u. t. t., veicināt amatnieku aroda izglītību, dibinot un uzturot speciālas mācības iestādes un kursus, izstādes, apskates, ekskursijas u. tml., organizēt izejmateriālu izdevīgu iepirkšanu un ražojumu pārdošanu, pārraudzīt amata mācekļu audzināšanu un apmācību, izsniegt diplomus par amata meistara vai zeļļa grāda iegūšanu, nodibināt stipendijas amata mācekļu izglītības veicināšanai, sasaukt amatnieku kongresus un sanāksmes u. t. t.

Kameras prezidijs: priekšsēdētājs un viņa vietnieks, 4 vicepriekšsēdētāji un 1 finanču min. pārstāvis. Sekcijas dibina pēc amatiem, un to skaitu nosaka finanču ministrs. Priekšsēdētājs, prezidija locekļi un sekciju priekšsēdētāji sastāda galveno komisiju.

Tāds ir kameru likumā nospraustā darba saturs. Kā jau sacīts, vēl tiks dibinātas Darba un Kultūras kameras.

Līdztekus kamerām 30. decembrī pieņemts un pagājušā gada pēdējā dienā izsludināts arī ļoti svarīgs likums par valsts saimniecisko padomi. „Valsts saimnieciskās padomes uzdevums ir piedalīties saimniecisko likumu došanā, dodot atsauksmes par tiem saimnieciska un saimnieciski-politiska rakstura likumu projektiem, kurus viņai nodod ministru kabinets.“ Samnieciskā padome sastāv no kameru galveno komisiju locekļiem. Padomes sēdes sasauc Ministru Prezidents. Padomes locekļu amats ir goda amats, un viņi savus pienākumus izpilda bez atlīdzības.

Ar šiem jauniem likumiem ir dota Latvijas jaunā likumdošanas iekārta. Un likumdošanas darbs tagad varēs dibināties uz pašas zemes balss, uz paša radošā darba drošā un ciešā pamata. Nebūs likumdošanas darbs, kā parlamenta laikā, atdots profesionālu politikāņu rokās, kuŗi zemi bija sašķēluši naidīgās partijās, bet likumdošanā piedalīsies tiešie darba darītāji, pati tauta savās darba un interešu aizstāvētājās — kamerās. Un nākošā darbība norisināsies sekoši: kameru uzraudzībā pastāvošajās un strādājošajās kameru vietējās biedrībās saplūdīs kopā visu Latvijas iedzīvotāju intereses un vajadzības, viņu domas un centieni, viņu cerības un rūpes. Uz pašas tautas pašdarbības dzīvā pamata šajās biedrībās varēs norisināties bagātīga, vispusīga, ierosinoša darbība, kurā izveidosies skaidru atziņu formā tautas mērķi un nodomi. Šajā darbībā izaugs arī krietni un vērtīgi sabiedriskā darba strādnieki, kuŗi šādā izlases ceļā līdz ar to kļūs par derīgiem valsts darba darītājiem, jo viņu enerģija, viņu griba, rūpes un pūliņi būs virzīti uz valsts izveidošanu un nostiprināšanu. Caur šiem izlases ceļā izaugušiem un izraudzītiem vērtīgākiem strādniekiem tautas vajadzības un

centieni saplūdīs pašās kamerās, šo kameru sekcijās un nodaļās, prezidijos un galvenās komisijās. Un caur kameru galvenām komisijām visu kameru darbu aptverošā iestādē — valsts saimnieciskā padomē, kuŗa būs vistuvākā un visciešākā likumdošanas darba sakarā ar valsts vadību, ar nacionālo valdību. Un valdība savā likumdošanas un vispāri valsts vadības darbā iegūst tieši no pašas tautas tik plašus un tik lietišķus materiālus, kādus nevar dot nekāda cita valsts vadības un tautas attiecību forma. Tāpat arī pie šo bagātīgo materiālu pētīšanas, sagatavošanas un izteikšanas likumos valsts vadība atkal darbosies kopā ar pašas tautas izraudzītiem un pašdarbībā pārbaudītiem locekļiem.

Tā tad pašā tautā rosīga, vispusīga un bagātīga pašdarbība, it visās dzīves nozarēs. Šajā pašdarbībā izaug tautas uzticības personas, kuŗas tiek aicinātas valsts likumdošanas darbā un tautas darba aizstāvības iestādēs — kamerās, kuŗas dziļi un vispusīgi pētīs un tā tad pazīs tautas atsevišķo grupu un arī visas tautas dzīvi un vajadzības.

Ar tādu likumdošanas un tautas pašdarbības aparātu nu Latvija tiks celta kā latviešu tiesību un kā taisnības valsts.

Par sevi saprotams, ka jauniem likumiem par kamerām un par Valsts saimniecisko padomi nav novilktas nekādas nacionālas vai reliģiskas piederības robežas. Tie nav nacionālas cīņas, bet valsts būvniecības likumi. Taču gan saskaņā ar tiem mērķiem, kādus sevim lēmusi jaunā, nacionālā Latvijā un par kuŗiem nesen notikušā agronomu zinātniskā kongresā runāja Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, sacīdams tā: „Ja mums visu laiku bijusi runa par jauniem laikiem un jaunu garu — latvisku garu, tad mēs zinām, ka šiem teicieniem vajaga satura un piepildījuma. Un nu pamazītiņām nāk tas saturs, nāk tas piepildījums." Tā tad jaunā laika gars ir latviskais gars, ar kuŗu saskaņā ceļama Latvijas valsts.

Ja, ceļot šo jauno valsts ēku, ir jānozūd daudzām agrāko atkarības laiku atliekām, tad tas ir vēstures negrozāmais lēmums, uzvarot latviešu nacionālām tiesībām, kuŗas gadu simtiem ilgi tika nomāktas un liegtas. Ja agrākos laikos, dažādu politisku kombinējumu dēļ, daudzas organizācijas un daudzi svarīgi īpašumi bija pārgājuši privātu grupu rokās, tad tagad šādam stāvoklim jāizbeidzas un visām organizācijām jāatgriežas pie saviem tiešiem pienākumiem, par labu visiem pilsoņiem, visai zemei un valstij.

Tāds, piemēram, ir stāvoklis ar dažiem pilsētu īpašumiem, kas radušies kā tirgotāju, amatnieku u. c. tml. organizāciju īpašumi, bet ar laiku šo īpašumu saimnieku, attiecīgo rūpnieku un amatnieku organizāciju uzdevumi tika izbeigti un viņu īpašumi nejaušu politisku apstākļu dēļ nonāca privātu grupu valdīšanā un rīcībā. Bet tagad tirdzniecība, rūpniecība un amatniecība atkal tiek aicinātas izpildīt savus uzdevumus, kādēļ šīm organizācijām jāpārtrauc sava piederība vai atkarība no privātām grupām un jāstājas visas valsts un nācijas uzdevumu kalpībā, arī savus īpašumus nododot jaunām tirgotāju, rūpnieku un amatnieku organizācijām, kādām visi šie īpašumi iegādāti.

Nedibināta un nesaprotama šajā sakarībā ir Latvijas vācu tautības pilsoņu izturēšanās. Sakarā ar likuma nosacījumiem par visu tirgotāju, rūpnieku un amatnieku organizāciju īpašumu pāriešanu attiecīgām kamerām un pašvaldībām, vācu vadošās personas pasludināja savādas sēras: atcēla visus izrīkojumus, vācu draudžu bīskaps Pelchaus visus vācus aicināja uz neparastu dievkalpojumu ceturtdienas vakarā, saukdams Rīgas vācu draudzes pie Evaņģelija un cerēdams, ka draudze paklausībā un lūgšanās ļausies Dievam tam Kungam, lai no viņa rokām saņemtu izturību, spēku un ticību, kas vāciem šajā grūtā brīdī esot tik vajadzīgi. Tāpat vācu-baltiešu tautas kopības priekšsēdētājs E. Mindels publicē īpašu uzsaukumu un sauc vācus uz „pašsavaldīšanos, neraugoties uz iekšējo nemieru". It kā tā tad vācu aprindās būtu gara stāvoklis, ko vairs nevar saukt par pašsavaldīšanos. Tāpat Vācijas prese visai nesavaldīgi runā par mūsu valdības jauniem likumiem, starp citu gauzdamās, ka ar šiem patlaban izdotiem likumiem vāciem atņemtas organizācijas, kas bijis vācietības balsts un pamats.

Šo likumu izdošanu un dzīvē izvešanu prasīja vēsturiskā taisnība, to prasa mūsu zemes miers un labklājība un seno laiku iestādījumiem tagad vajaga kalpot ne vairs atsevišķām iedzīvotāju grupām, bet visai nācijai, visai valstij. Tas ir nenovēršamais vēstures gājiens visā pasaulē: uz nacionālu un uz so-

Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis runā agronomu kongresā.

ciālu taisnību. Un šīs taisnības priekšā jāatkāpjas visam, kas vēl atlicis no agrākiem netaisnības, atsevišķu nacionālu un politisku grupu privilēģiju, no latviešu tautas apspiestības un atkarības laikiem. To visai tautai apliecināja arī mūsu Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis: „Šie jaunie likumi nodod sabiedrības labierīcības, kuŗas radušās no sabiedrības darba augļiem, atpakaļ visai sabiedrībai, izņemot viņus ārā no vienas mazas saujiņas rokām, kas viņus pārvalda, izmanto un izlieto... Un ja te runās par netaisnību, tad teiksim pretim, ka beidzot taisnība uzvarējusi netaisnību!"

Tā ir latviešu tautas tiesību uzvara, uz kuŗas pamata tagad tiek celta jaunā, nacionālā Latvija.

Ko devis pagājušais gads?

Visgalvenos vilcienos tas ir ārkārtīgi lielu panākumu gads visās dzīves nozarēs. Agrākos laikos mēs nevarētu beigt, kā latviešu nacionālisti, no sirds priecāties par kuŗu katru atsevišķo panākumu vien. Kā lai nepriecājamies, kā lai neraugāmies ar lielu un ticības pilnu paļāvību nākotnē, ja šo panākumu ir vesela rinda?

Vispirms mums jāpriecājas par svarīgiem panākumiem saimnieciskā dzīvē. Pasaules saimnieciskā krize, bezdarbs un tā lielā nabadzība, ko radīja pārspīlētā pilsētu rūpniecības forsēšana, tāpat kaŗa un revolūcijas postošās sekas un dažādu ārdošu sociālipolitisku uzskatu iespiešanās atsevišķās tautas daļās apdraudēja pašu tautas dzīvības iespēju, pašus šīs dzīvības pamatus, pat drošu dienišķo maizi. Bet tautu atdzimšana visās dzīves nozarēs galu galā iespējama tikai tad, ja atdzimšanas darbu nenomāc elementārās eksistences rūpes. Tādēļ valsts vadības domas vispirms pievēršas sociāliem un saimnieciskiem jautājumiem. Vispirms jārada drošas, normālas un veselīgas sociālās attiecības — labākas un taisnīgākas, jāatrisina saimnieciskie jautājumi, lai tauta būtu brīva no ikdienas eksistences rūpēm un varētu nodoties nacionālam radīšanas darbam un sevis izveidošanai. Kamēr mūs nomāks saimniecisko grūtību nastas, tik ilgi par tautas labklājību un uzplaukumu runāt nav iespējams. Tādēļ dabīgi un saprotami, ka patlaban visur pirmā vietā stājas saimnieciskie un sociālie jautājumi.

Latvija šos grūtos jautājumus, ap kuŗiem saistās visas cilvēku kaislības un elementārās dziņas, ir atrisinājusi ar vairāk kā iepriecinošiem panākumiem. Nerunājot par valūtas krājumu un iedzīvotāju, kā arī iestāžu noguldījumu pieaugumu, par valsts budžeta labvēlīgu izpildīšanos, vekseļu protestu mazināšanos, rosīgu tirgošanos, piem. uz pag. gada Ziemassvētkiem, ko visi tirgotāji atzinuši par zīmi, ka visa zemes dzīve atplaukst, — nerunājot par šīm labvēlīgām ārējām pazīmēm, minēsim tīri konkrētus datus. Vispirms par mūsu vissvarīgāko un pašu galveno saimniecības nozari — lauksaimniecību. Kaut pag. vasara lauksaimniekiem nebija izdevīga, tomēr vispāri esam pārspējuši iepriekšējo gadu. Piemēram, linu raža devusi ienākumu 3,7 milj. latu pret 2,2 milj. latu gadu iepriekš; izvestā sviesta vērtība augusi par 4,2 milj. latu; cūkgaļas tirgus palielinājis laksaimnieku ienākumus par 5 milj. latu. Lopkopībā pag. gads ievērojami pārspēts, mājlopu pieaugums par 10 proc. lielāks, kā gadu iepriekš. Skaitot ienākumu samazināšanos dažās nozarēs neražas un dabas katastrofu dēļ, tomēr ar valdības plānveidīgu politiku panākta ļoti labvēlīga izlīdzināšanās, un galu galā lauksaimnieku ienākumi 1935. gadā ir par 9 milj. latiem lielāki, nekā gadu iepriekš. Tā kā to preču cenas, ko iepērk lauksaimnieki, ir ievērojami samazinātas, tad reālais lauksaimnieku ienākums ir vēl lielāks.

Šos palielinātos ienākumus ir devusi nacionālās valdības saimnieciskā politika, kas vispirms pareizi un rūpīgi izkārtojusi mūsu zemes ražošanas nozares, atkarībā no iespējas ražojumus novietot vietējā vai ārzemju tirgos. Un, otrkārt, ievērojami pārveidojusi mūsu ārējo tirdzniecību, panākot gandrīz pilnīgu tirdzniecības bilances pasīvitātes izzušanu un attiecībā uz lauksaimniecības ražojumiem Latviju padarot no importa zemes par eksporta zemi, tā kā mēs tagad izvedam arī labību, kuŗu līdz tam ievedām par miljoniem latu. Preču izvedums uz ārzemēm ir par 21 proc. lielāks, kā gadu iepriekš. Lauksaimnieku labā ļoti lielu darbu veikusi Valsts Zemes banka, ar izvestiem atvieglojumiem lauksaimnieku parādu nastu samazinot par 50 miljoniem latu.

Labvēlīgu noskaņu Latvijas kredita apstākļos deva Latvijas kreditbankas un Latvijas zemnieku kredita bankas nodibināšana, dodot iedzīvotājiem paļāvību, ka viņu ietaupījumi ir droši un ka ir vērts strādāt, lai varētu labāk dzīvot, domājot arī par nebaltām dienām.

Tāda pati uzlabošanās ir tirdzniecībā un rūpniecībā. Rosību rūpniecībā rāda par 13.000 cilvēkiem pieaugušais nodarbināto strādnieku skaits. Strādnieku ienākumi 1935. gadā bijuši par 15 milj. latu lielāki, kā gadu iepriekš, par kādu summu tā tad uzlabojušies strādnieku dzīves apstākļi.

Ievērojami augušas pirktspējas visās iedzīvotāju grupās, kas savukārt labvēlīgi iespaido tirdzniecību, kuŗa pilnīgi tikusi ārā no krizes laika sastrēguma. Tas viss apstiprina partiju laikos izteiktās domas, ka saimnieciskas grūtības mūsu zemē ir tikai pa daļai pasaules saimnieciskās krizes sekas, bet galvenā kārtā šīs grūtības ir mūsu pašu mājas sliktās politikas sekas. Radikāli labojās mūsu politiskā dzīve un ievērojami uzlabojušies arī mūsu saimnieciskie apstākļi. Šo uzlabošanos vēl raksturo uzplaukums privātā būvniecībā. 1935. gadā iesāktas un pabeigtas 280 būves, 690 būves iesāktas, bet nav vēl pabeigtas, pie kam visus pēdējos gadus būvniecība bija gandrīz pilnīgi apstājusies. Jo būvniecība vispāri ir saimnieciska uzplaukuma vai panīkuma pats saredzamākais rādītājs. Bez tam apstiprināti vēl 359 būvprojekti. Galvenā kārtā celtas dzīvojamās ēkas, bet celtas arī fabrikas, darbnīcas, noliktavas u. c. saimniecības ēkas. Pabeigtas pavisam 73 šādas būves un iesāktas 197. Atjaunotas 87 bojātas ēkas, sākta 125 šādu ēku atjaunošana.

Visā saimnieciskā dzīvē iepriecinoša rosība, ievērojama uzlabošanās.

Tāda pati uzlabošanās arī sociālā dzīvē, kuŗa pirms 15. maija bija pavisam slima un ierauta sociālo konfliktu un šķiru cīņas mūžam nemierīgā atmosfairā. Vispirms nav vairs mūsu zemē šķiru cīņas neveselīgo ideju, kuŗu vietā pilnā mērā valda sociālo grupu sadarbības, solidārisma, nācijas vienības gars kā valdošā ideja. Bez tam pats sociālais jautājums kuŗu tā sauc. pilsoniskās partijas tuvredzīgi ignorēja,

ievirzīts pareizās sliedēs un tagad gūst savu atrisinājumu taisnīgā sociālā politikā. Sociāli solidāra zeme spēj dot vislielāko enerģiju valsts celšanai un tautas spēku nostiprināšanai, kādēļ labi izkārtotas sociālās attiecības ir viens no vissvarīgākiem valsts politikas jautājumiem.

Izglītības ministrs prof. A. Tentelis un ministrs A. Bērziņš skolotāju konferencē.

Vispirms jaunā, nacionālā valdība centās pabeigt mūsu vissvarīgākā sociālā jautājuma — agrārjautājuma kārtošanu, kuŗš tiktālu paveikts, ka brīvības cīnītāji gandrīz pilnīgi ar zemi apgādāti. Un joprojām tiek meklētas zemes (ar bezīpašnieku zemju ieskaitīšanu zemes fondā, ar purvu kultivēšanu un taml.), ko piešķirt jauniem zemes gribētājiem, kas mūs padarīs sociāli vienmēr stiprākus un neuzvaramākus. Tāpat strādnieku jautājums nokārtots tā, ka partiju laikos ne sapņot nevarēja. Iekšlietu viceministrs A. Bērziņš kādā strādnieku sanāksmē sacīja tā: „Šo strādnieku taisnības jautājumu tautas Vadonis ir apsvēris un atzinis, ka darba devēji un fabriku īpašnieki nedrīkst sabalansēt savu uzņēmumu budžetus uz strādnieku algu rēķina." Ar to ir izteikta valsts vadības politika strādnieku jautājumā, kas arī konsekventi tiek ievērota. Un strādnieki to labi zin. Bezdarba jautājums pilnīgi nokārtots, jo vienmēr un visos apstākļos būs neliels skaits ļaužu, kas pagaidām ir bez darba. Bet rodas vienmēr jauni darbi, jauni nodomi, un darba roku ilgi vēl mums nebūs par daudz. Par tiem, kam patlaban grūti klājas slimību, bezdarba vai citu iemeslu dēļ, gādā sociālās apdrošināšanas iestādes, pie kam apdrošināšanas likumi patlaban tiek pārstrādāti un paplašināti. Valdība gādā par sociāli apgādājamiem, par jaunpiedzimušiem un vispāri par bērniem, kuŗu apgādība top vienmēr plašāka un pilnīgāka kā ēdināšanas, tā sevišķi vasaras atpūtas ziņā ar mazturīgo pilsētnieku bērnu sūtīšanu uz laukiem. Patlaban tiek izstrādāts Darba kameras likumprojekts, un ar šo kameru sociālā jautājuma kārtošana būs ieguvusi ļoti ciešu un drošu pamatu. Strādnieku arodorganizācijās patlaban ap 50.000 biedru, kuŗas veic lielu darbu strādnieku labā: lietišķi, nosvērti, ne demagoģijas un vēlēšanas balsu dēļ. Strādnieku stāvoklis ievērojami uzlabojies kā sociāli, tā saimnieciski, un tas zemes sociālā miera, tautas vienības ziņā ir ļoti svarīgs apstāklis, jo pavairo valsts izveidošanas darba iespējas, tā tad visas tautas labklājības celšanos.

Arī latviešu sadzīve izgājusi uz jauna ceļa un guvusi labus panākumus. Biedrību dzīve kļūst veselīga: biedrības atkal sāk darboties, strādāt nopietnu darbu, atmetot partiju laiku skaldīšanos un niekošanos. Radušās ievērojamas jaunas organizācijas, piemēram, mazpulki izauguši par nopietnu, svarīgu jaunatnes audzināšanas faktoru. Tas viss mūsu sadzīvei dod jaunu, vērtīgu saturu, un šis darbs ilgākā laikā atstās dziļas un paliekošas pozitīvas pēdas mūsu tautā. Daudz saturīgāka kļuvusi arī mūsu privātā, mūsu mājas dzīve, no kuŗas izzudusi mūžīgā partiju aizbildniecības, kombinēšanas politika un tās vietā stājies nopietns darbs. Visi ļaudis sāk patiesi lietišķi strādāt, kļūst par pilnskanīgiem, īstiem cilvēkiem politisko spēļu kauliņu vietā. Tas ceļ cilvēku pašapziņu, un visa sadzīve paliek saturīgāka, pilnīgāka, bagātīgāka. Ļaudis arvien vairāk piegriežas nopietniem valsts un nācijas dzīves jautājumiem, cenšas tos izprast un līdzdarboties viņu izšķiršanā. Tikai tādā atmosfairā var pacelties tautas lielie, liktenīgie jautājumi, par kuŗiem nemaz nebija iespējams runāt partiju izlaidības laikos. Piemēram, tikai tagad var pacelties nopietnas pārrunas par tautas vairošanās jautājumu, par kultūras lietām u. t. t. Tagad šie jautājumi kļūst par visas tautas jautājumiem, un tikai tādā gadījumā viņiem ir svars un nozīme, tikai tādā gadījumā ir vērts par viņiem runāt.

Mēs topam saturīgāki, pilnvērtīgāki, kultūrālāki, apzinīgāki un līdz ar to arī lepnāki kā savas valsts pilsoņi, kā savas tautas locekļi. Bet šādai tautas pašapziņas augšanai ir milzīga nozīme.

Tikai tādā atmosfairā, kad tauta pāraug nopietnai, saturīgai dzīvei, top iespējams kultūras darbs kā nacionāls darbs, bet nevis kā atsevišķu cilvēku gandrīz velti pūliņi un sapņojumi. Un kultūras laukā pagājušais gads bijis sevišķi svētīgs. Jau gada sākumā nāca likums par latviešu valodu kā valsts valodu. Šim likumam līdzi gāja skolu pārkārtošanas ievērojamais, savā saturā vēsturiskais darbs, kuŗu šajā sakarā varam tikai pieminēt. 28. janvārī atskanēja Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa draudzīgais aicinājums, kuŗš kā spārnos sacēla visu tautu un uz Latvijas laukiem aizpludināja lielas kultūras vērtības, nemaz nerunājot par milzīgo morālisko panākumu, kāds bija sasniegts, liekot cilvēkiem atcerēties savu

pirmo skolu, savas pirmās daudzmaz patstāvīgās dzīves gaitas. Draudzīgā aicinājuma panākumi un nozīme vispāri tautas pievēršanā kultūrai patlaban nemaz nav aptveŗami. Tas izpaudīsies visos nākošos gados, visā kultūras uzplaukumā, kāds jau vērojams un kas ies arvien plašumā. Sevišķi svarīgs darbs kultūras laukā ir Latvijas vēstures mācības pilnīga pārkārtošana, padarot šo vēsturi tiešām par latviešu tautas un latviešu zemes vēsturi, pie kam katra nākošā diena nes jaunas vērtības, kas liek mums mūsu pagātni redzēt pavisam citādā gaismā, nekā mums bija mācīts visus gaŗos gadus. Vai gan lieki jāuzsver, cik ārkārtīgi liela ir vēstures mācības nozīme kā jaunatnes, tā visas tautas audzināšanā? To mēs visi labi zinām, un tādēļ taisni šo reformu uzskatām par vienu no vislielākiem sasniegumiem mūsu kultūras laukā. Tās pašas idejas vadīts ir likums par vēstures pētīšanas institūta dibināšanu, sevišķi mūsu jaunāko laiku vēstures pētīšanai.

Vēl daudz ir darīts mākslas veicināšanā, latviešu sētas un latviešu mājokļu izdaiļošanā, jaunatnes audzināšanā, grāmatas ievešanā tautas visplašākās aprindās u. t. t.

Tikpat pozitīvi jāvērtē arī panākumi politiskā dzīvē. Sākot ar vietējo pagastu un pilsētu dzīvi, kur pārveidotā pašvaldību iekārta ir šo pašvaldību darbu darījusi lietišķāku, vienprātīgāku un daudz sekmīgāku. Vairojas vietējās labierīcības, kuŗas vietējie iedzīvotāji gadiem ilgi gaidījuši. Beigusies vienas dienas politika, izpatikšana vēlētājiem. Visur valda objektīvs, apzinīgs darbs, augusi pienākuma apziņa un atbildība, un pašvaldību darbs kā pozitīva daļa ieskaņojas vispārīgā valsts darbā, izpildot svarīgas funkcijas, kas vietējo pilsoņu dzīvi dara vieglāku un labāku.

Likumdošanā ir vienota griba, skaidra ideja un apņemšanās kalpot tikai valsts un tautas labumam. Likumu pamatā ir pārbaudītas, rūpīgi apsvērtas, demagoģijas neiespaidotas domas par patiesām tautas vajadzībām. Valda uzticības pilna saskaņa starp valsts vadību un tautu. Politiskā ziņā visievērojamākais pag. gada panākums ir 31. decembŗa likumi par kamerām un valsts saimniecisko padomi (skat. šī raksta sākumu).

Visam šim milzīgajam darbam pāri paceļas darba iedvesmotāja, visas jēgas devēja un spārnotāja — uzvarējusē tautas vienības ideja, kas tagad ir absolūti valdoša mūsu zemē kā skaidri pieņemta visas tautas atziņa: nācija var augšup celties un arvien lielākus panākumus gūt tikai kā saskaņots, pilnīgi izkārtots organisms, kuŗš darbojas neškeldamies, bet solidāri visas nācijas spēkus koncentrējot un virzot uz tautas labklājības un garīgā spēka augšanas lielo mērķi. Tāpat tauta ir pieņēmusi kā vadošu atziņu par koncentrētas, rīcības spējīgas, stipras un nacionālas valsts vadības nepieciešamību, kas atbildīga vienīgi tautas dzīvības un tautas labuma priekšā, bet kas savā darbā ir brīva un nekādu partiju un grupu neiespaidota. Tas ir plašā, nepārtrauktā patriotiskās audzināšanas darba spožais panākums.

1934. gads radīja jaunās valsts dzīves pašu iespēju un deva arī jaunās formas. 1935. gada vēsturiskais uzdevums bija piepildīt un visas tautas priekšā attaisnot 15. maiju. Šo liktenīgi svarīgo uzdevumu pagājušais gads veicis tiešām ar lieliskiem panākumiem, kuŗi tāpat turpinās joprojām. Ko iespējis viens vienīgs gads! Kāda tad izskatīsies mūsu valts un tautas dzīve, kad mums aiz muguras būs jau daudzi tādi nacionāla darba gadi! Mēs ejam tiem pretim, pilni visgaišākās ticības un drošas paļāvības.

Gadu maiņā.

Ieejot jaunajā, 1936. gadā, nacionālo sasniegumu rinda nepārtraukti turpinas. Janvāŗa pirmās dienas iezīmējas gaišas un sološas.

Ministru Prezidenta runa

agronomu kongresā š. g. 6. janvārī kā valsts vadības zināma programas runa iezvanīja jaunā gada darbu. Kāds tad bija viņa runas saturs? Mūsu saimnieciskā rosība atdzīvinās un taisni pēdējā laikā šī atdzīvošanās bijusi jo jūtama un redzama. Tā vispirmā kārtā nākusi no lauksaimniecības atdzīvināšanās. Mēs tagad iekšzemē tikpat kā visu ražojam paši, atskaitot vienīgi tās mantas, kuŗas nekad nespēsim ražot. Bet viss, kas apgrozās saimnieciski mūsu valstī, savu sākumu atrod zemnieka gada ieņēmumos, no kuŗiem atkarājas valsts budžets, atkarājas visa mūsu saimnieciskā labklājība, mūsu kultūras uzplaukšana. Bet mūsu ražojumu tirgus īpatnība ir tā, ka rūpnieka ražotās preces pērk visi 2 miljoni iedzīvotāju, bet lauksaimnieka ražojumus pērk apmērām tikai trešā daļa no šī skaita, jo divas trešdaļas iedzīvotāju ir paši lauksaimnieki, kas visi paši sevi apgādā. Tāpat lauksaimniecības ražojumu eksports nav tik viegli sameklējams un tādēļ katrs eksports ir atkarīgs no valdības pabalstiem. Bet arī rūpniecība saņem lielus pabalstus caur aizsargmuitām, aizliegumiem, kontingentiem, valūtas ierobežojumiem u. t. t. Eksports paceļams, ja uzlabojam preču kvalitāti. Iekšzemes tirgū cenas augstākas par pasaules tirgus cenām, bet var nākt apstākļi, kas ievada šo cenu izlīdzināšanu Tādēļ laikus jādomā, lai lauksaimnieka gada ienākumu summa nesamazinātos. Jāgādā par ražas pacelšanu, lai celtos ražojumu daudzums, kas dotu to pašu summu arī pie zemākām cenām. Līdz ar to gādājot par ražošanas izdevumu samazināšanu. Tālāk jāgādā, lai būtu lētākas to preču cenas, ko pērk lauksaimnieki. Šis cenu izlīdzināšanas jautājums būs viens no lielajiem valdības uzdevuiniem šajā gadā. Bez tam jāgādā, lai vairotos zemtura darba prieks. Te saduŗamies ar darba spēka jautājumu, kuŗš ir gŗūts, tomēr visi kopā strādājot varēsim ko izdarīt.

Runājot par mācītiem cilvēkiem, jāsaka, ka viņu pārprodukcijas mums nemaz nav, bet jāgādā, lai lauki var kā apmierinātus iedzīvotājus uzņemt arī mācītos ļaudis, lauku dzīvi padarot pievilcīgāku. Agronomiskās palīdzības darbs ir atrisināts ar Lauksaimniecības kāmeras radīšanu.

Tālāk Ministru Prezidents pārgāja uz politiskiem jautājumiem un uzsvēra jaunā kameru likuma nozīmi (Min. Prezidenta vārdi par šo jautājumu citēti pārskata sākumā, kur runa par kamerām). Vēl Ministru Prezidents uzsvēra, ka valsts saimnieciskā padomē „būs iekšā lietpratēji, paši darba darītāji, un nevis vietnieki, nevis pārstāvji. Tagad būs cilvēki, kuŗi zina, kas vajadzīgs. Jūs visi, kas pārzinat zemes apstākļus, tagad sapratīsiet. ka te nu sākas jauns posms, jauns posms tādā virzienā, ka mums nu būs vienota tauta, vienota nācija, viens valsts mērķis.

Sakars starp kamerām un tiešiem darba darītājiem būs patiesi dziļš un plašs, tik dziļš un plašs, kā tas līdz šim nekad vēl nav bijis. Biedrību uzdevumu pamatā būs trīs idejas: valsts ideja, tautas vienības ideja un nācijas vienības ideja (vārdu nācija es šai teikumā lietoju kā apzīmējumu visiem Latvijas iedzīvotājiem kopā)."

Tā ir vesela saimnieciski - sociāla un valsts politiska programa, kas mums lai būtu kā vadošās domas mūsu visu darbā.

No svešā pie sava stila.

Ciešā saskaņā ar augšminēto programu iet Nacionālās celtniecības komitejas darbs, kuŗa mērķus un uzdevumus izteica Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, komitejas sēdē, 8. janvārī. Viņš sacīja, ka komiteja nodibināta, lai turpmāk saskaņotu un rēgulētu visu celtniecības darbu Latvijā kā pilsētās, tā arī uz laukiem, nevien attiecībā uz ēkām, bet arī satiksmes ceļiem, ielām, parkiem, tiltiem, pieminekļiem u. c. būvēm. Visu pilsētu izbūves un izdaiļošanas projekti jāsaskaņo. Viens no komitejas svarīgiem uzdevumiem ir rast jaunām celtnēm mūsu tagadējā laika garam atbilstošu stilu, ārējo veidu un ietērpu, kur izpaustos mūsu tautas ģenijs, viņas patreizējā politiskā, saimnieciskā un sabiedriskā doma. Sevišķa nepieciešamība pēc nacionālā stila ir mūsu galvas pilsētai. Vecrīgas ēkas senajos laikos cēluši svešinieki un ļaudis, kas domājuši vienīgi par iedzīvošanos, vairāk par aizbraukšanu, kā par palikšanu. Tāpat uz laukiem ēkas nepiemērotas kā stila, tā apdzīvošanas ērtību ziņā. No šī, mūsu tautas garam svešā iespaida jātiek pēc iespējas ātrāk vaļā un jāpadara mūsu lauki patīkami darbam un pievilcīgi dzīvei. Vispirms vērība jāpiegriež pierobežu joslai, lai iebraucējiem rastos tīkams un pareizs iespaids par mūsu tautu un viņas īpatnībām.

Patlaban tiek apspriesta komitejas satversme un tad sāksies viņas svētīgais darbs.

Tajās pašās celtniecības un Latvijas izdaiļošanas rūpēs pieņemts

likums par lauku būvniecību,

kuŗš nosaka aizdevumu un pabalstu izsniegšanu lauksaimnieku, amatnieku un laukstrādnieku nepieciešamo saimniecības ēku celšanai un pārbūvēm (aizdevumus izsniegs Zemes banka, bet pabalstus zemkopības ministrija). Saimniecībās līdz 4 ha vienai ēkai; 4—10 ha — 2 ēkām; 10—25 ha — 3 ēkām; 25—45 ha — 4 ēkām; virs 45 ha — 5 ēkām, pie kam var saņemt naudā vienai saimniecībai ar 15 un vairāk ha — 2000 ls koka un 6000 ls ugunsdrošām ēkām; zem 15 ha — 1500, resp. 4000 ls; zem 4 ha — 400, resp. 1000 ls. Valdības interese pie tam ir, samazināt koka ēku celšanu, kādēļ ierobežos izsniedzamo būvkoku normas un izsniegs ar 50% pazeminājumu no vērtības ugunsdrošo ēku celšanai nepieciešamo būvmateriālu.

Lauku būvniecībai nu ir likts drošs un skaists pamats, un šim likumam ir ārkārtīgi liela nozīme kā lauku pašvaldības celšanā, tā arī lauku darba spēka trūkuma novēršanā un vispāri lauku kultūras līmeņa pacelšanā. Pēc dažiem gadiem mūsu sirdis priecāsies par šī likuma jaukiem panākumiem.

Garīgā celtniecība.

Līdztekus šai celtniecībai iet mūsu garīgās dzīves sniegšanās lielākos augstumos. Te vispirms minama skola, mūsu nākošo pilsoņu audzinātāja. 3. janvārī Rīgā sanāca Latvijas skolotāju konference ar vairāk kā 1000 dalībniekiem. Sanāksme noritēja nacionāli - patriotiskā pacilātībā. Izglītības min. prof. Dr. A. Tentelis savā uzrunā skolotājiem uzsvēra, ka skolotāja īstais darbs gan ir skolas sienās, bet tikpat īsts un nepieciešams tas ir arī sabiedrībā, lai ģimenēs skolotājam būtu tāda pati autoritāte, kā pie bērniem skolā. Nav taču lielāka prieka kā dzirdēt, ka vecāki un apkārtne iemīlējuši savu skolotāju. Bet skolotāju vidū jāvalda saticībai un lai jaunā laika gars ir skolotāju vidū, jo skolotājs visdziļāk un vispusīgāk var gādāt, lai jaunais laiks pārņemtu visu zemi un iekaŗotu visu valsts pilsoņu jūtas un prātus. Skolotāji apliecināja gatavību šo darbu strādāt, audzinot patriotismu, godbijību pret katru amatu un stāvokli, nosodot uzpūtību un šaursirdību, demonstrātīvo iedomību, bet kopjot lepnumu, kas izaug no patriotisma, no Tēvzemes mīlestības un godbijības pret Tēvzemes vēsturi un nākotnes mērķiem.

Skolai uzlikts viens no vislielākiem uzdevumiem, un skolotājs var būt viens no vislabākiem, vissekmīgākiem valsts vadības palīgiem. Tādēļ arī tagad visā sabiedrībā ir ļoti liela un nopietna interese pret skolotāju sanāksmēm, viņu atzinumiem un izsacītām domām, kas agrāk nekad tā nebija vērojams.

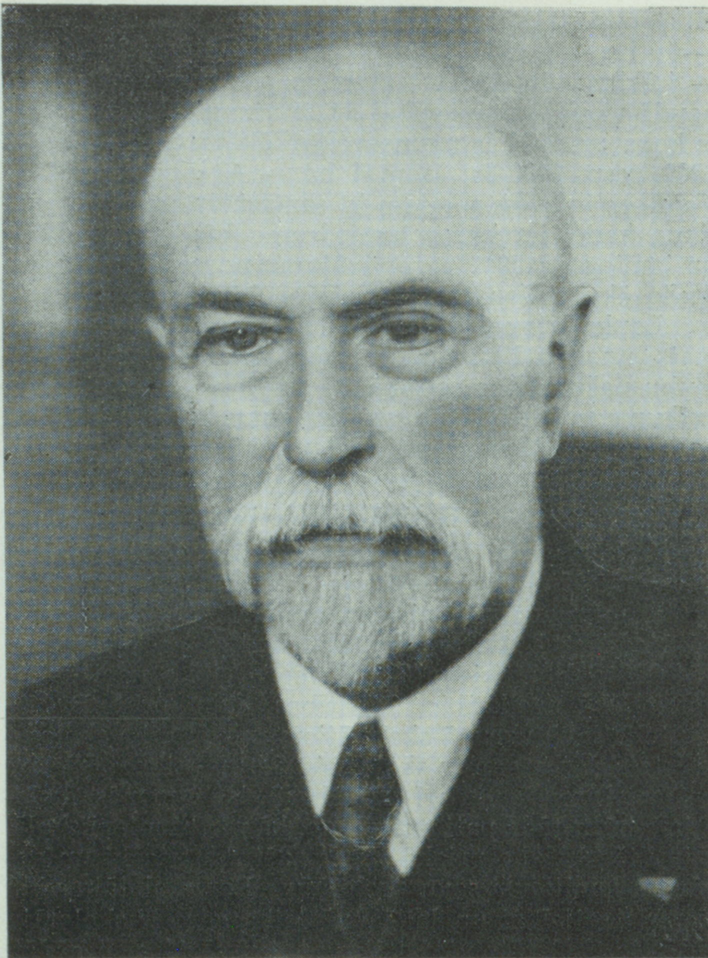
ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts.

Mēneša apskats

1935. g. jau izbeidzis savas gaitas un iegājis pagātnē. Raksturojot šo laika un vēstures posmu, jāsaka, ka viņš iezīmē dziļu un skarbu pārbaudījumu Eiropas tautu un valšķu savstarpējās attiecībās.

Uzsācis savu ceļu zem visai daudzsološas zvaigznes, 1935. gads nobeidzies, atstādams mūsu sirdīs pat melancholiju, savā ziņā rūgtumu un arī neziņu, kādas gaitas būs lemts iet un mērot viņa lielajam pēcnācējam. Ja citu gadu beigās bijis iespējams kaut cik vispārējos vilcienos noteikt viņu pēcgājēju kontūras un līnijas, tad patreiz tas ir ārkārtīgi grūti, ja negribam iestigt lētajos un nenozīmīgajos zīlējumos. Notikumi starptautiskās politikas arēnā risinājušies notecējušā gadā ar tādu straujumu, spēku un pretrunību, ka dažbrīd viņu priekšā domīgi kļuvuši pat lielvalšķu augstās diplomātijas rūdītie piloti. Viss 1935. g. raksturojams kā Tautu savienības pausto centienu, viņas principu un domu sīva, neatlaidīga cīņa par sa-

Čechoslovakijas bij. valsts prezidents T. G. Masariks.

vu patstāvību un esamību. Un gada beigās, ko redzam? Šī cīņa patlaban vaiņagojusies ar minēto principu un mērķu uzvaru pār tiem spēkiem, kas rauj mūsu kontinenta tautas un valstis atpakaļ pirmskaŗa nedrošībā, kailās varas un militāri bruņotās dūres kaislībās. Kaut gan 1935. g. noslēdzies Austrumafrikā ar deju ap ņirdzošo kaŗa elku, un Eiropā tas nobeidzies ar kļūmīgajiem sarežģījumiem lielvalšķu attiecībās, tomēr viņa epilogs vēsta pārsvaru un virsroku tiem centieniem, kuŗi balstās uz cilvēka gaišo saprātu un kas solās vest tautas pie pilnīgāka miera, lielākas saticības un svētīgākas sadarbības.

Kā teikts, tad pag. gads sācis savus ceļus zem visai spožas, laimīgas zvaigznes, jo janvāŗa mēn. sākumā Romā tika rasti un likti pamati franču-itaļu politiskai draudzībai, kas solījās izbeigt šo abu latīņu māsu pēckaŗa sadzīves strīdus un asumus un ievadīt Italijas diplomātiju gluži citā noskaņu un interešu gultnē. Romas protokols, kuŗu parakstīja franču ārlietu ministrs Lavāls un itaļu valdības galva Musolini, bez tam vēl dod Austrijas neatkarības garantijām ciešākus un stiprākus pamatus, kā arī samierina Italiju ar „mazo antanti“ un pat ar Dienvidslāviju.

Drīz pēc Romas konferences izbeigšanās atrisinājās arī tā sauc. Saaras apgabala jautājums, ap kuŗu pēdējos pāris gados vijās Francijas un Vācijas kaislīgās, sīvās diplomātiskās ķildas un sacensības: tad nu tautas nobalsošanā 13. janvārī minētā apgabala iedzīvotāji absolūtā vairākumā izteica vēlēšanos un gribu tikt iekļautiem Vācijas valsts sistēmā un robežās.

Pēc notikušā plēbiscīta un Saaras apgabala pievienošanas Vācijai, valstskanclers Hitlers jau apgalvoja, ka tagad starp „3. valsti“ un Franciju vairs nepastāvot nekādi teritoriāli strīdi un konflikti. Visi loloja jaukās cerības, ka nu beidzot iestāsies sengaidītā draudzīgā sadarbība kontinenta valšķu saimē un ka Vācija, kas dažādu iemeslu dēļ stāvēja naidīgā opozicijā iepretim Francijas, Italijas un Anglijas miera centieniem, tagad atgriezīsies šo lielvalšķu kopējā koncertā ar savu lojālo līdzdarbību. Šinī sakarībā Francijas ministru prezidents Flandēns ar savu ārlietu vadītāju Lavālu devās februāŗa mēn. sākumā uz Londonu, kur panāca ar angļiem vienošanos par attiecīgu plānu, kas pēc abu valdību ieskatiem nestu raženu mieru un svētīgu sadarbību Eiropas tautu saimē. Londonas konference starp citu izteica vēlēšanos, lai Vācija parakstītu Austrumu un Viduseiropas paktus, kas nodrošinātu teritoriālo neaizkaramību, pirmkārt Baltijas valstīm, un otrkārt — Austrijai, t. i., lai Vācija iekļautos tai kolektīvās drošības sistēmā, kuŗa likta Tautu savienības politikas pamatā. Berlīnes atbilde uz šo aicinājumu, diemžēl, bija noraidoša. Vēl vairāk — Vācijas slepenā bruņošanās radīja Francijā un Anglijā stipras aizdomas un dibinātu satraukumu, kuŗu vēl paasināja un padziļināja daudzinātais Berlīnes dekrēts par vispārējās kaŗa klausības ievešanu „3. valstī“. Skaidri bija redzams, ka Vācija tīšā kārtā izvairās iet ceļus, kuŗus miera politikā ievadījušas citas Eiropas lielvalstis un kas ved mūs pie kolektīvās drošības un sadarbības. Vācu rīcība deva arī smagu triecienu Versaļas mierlīguma militāriem noteikumiem un priekšrakstiem, sakarā ar ko pret viņu nocietinājās un nostājās franču-angļu-itaļu vienotā draudzības fronte. Vācijas politisko izolāciju pasvītroja triju lielvalšķu konference Strēzā, pēc tam arī Tautu savienībā, kur Berlīnes bruņošanās žests tika bargi un skarbi nosodīts. Tomēr 18. jūnijā vāciem izdodas panākt saprašanos ar angļiem, parakstot ar tiem tā sauc. kaŗa flotes nolīgumu: šis akts iedragā Strēzas fronti un manāmi atvēsina franču-angļu draudzību. Kaut gan vācu rosība pēc tam kļuva dažā ziņā visai droša un ļoti uzkrītoša Dienvideiropas, Ungārijas un Polijas virzienā, tomēr jāsaka, ka bez visa tā Vācija atstāja lielo politisko skatuvi un noslēdzās savā vientulībā, izolētā stāvoklī un pozicijā. Francija, Anglija un Italija, kas meklēja ceļus Eiropas miera stiprināšanai un nodrošināšanai ar Vācijas aktīvo un lojālo līdzdalību, bija tagad spiestas turpināt šo darbu bez viņas.

Varētu teikt, ka pag. gada pirmajā pusē visu starptautiskās politikas vērību un uzmanību saistīja Vācija, kamēr viņa otrajā pusē šī interese spēji pārvietojās uz Ženēvu, Italiju un svelmaino Austrumāfriku.

Tā sauc. Ual-Uālas robežu incidenti, t. i. 1934. g. beigās notikušā bruņotā sadursme starp abesiņiem un itaļiem deva signālu plaša vēriena sarežģījumiem, kuŗu atrisināšanā un izbeigšanā tagad nevilus ierauta kā Tautu savienība, tā arī gandrīz visas Eiropas lielās un mazās valstis. Minētais incidents, kā zināms, izvērtās par kaŗu starp divām Tautlīgas valstīm, kādēļ pēdējā ir spiesta pielietot pret atzīto un noteikto uzbrucēju, Italiju, sava pakta 16. pantā paredzētās saimnieciskās un financiālās sankcijas. Cīņā par Ženēvas principiem un kolektīvās drošības centieniem

no jauna nostiprinās angļu-franču tradicionālā sadarbība un visa Tautu savienības saime dziļi nosoda, kā morāliski, tā arī materiāli, itaļu agresiju. Lai Eiropā u. c. nevaldītu rupjā, kailā un saltā spēka likums, tad itaļu-abesiņu konflikta lietā Tautu savienības rīcībai piekrīt dziļa principiāla jēga un nozīme: lai cik sarežģīts un samezglots arī nebūtu pats abesiņu jautājums, bet vēršoties ar spaidiem pret Italiju, Ženēva un visas viņā ietilpstošās valstis drīzāk tura savā redzes aplokā tos, kas, līdzīga precendenta iedrošināti, varētu radīt savas „Abesinijas" Eiropā, patvaļīgi un vienpusīgi lauzt mūsu kontinenta teritoriālo un polītisko līdzsvaru. Šķiet, ka visā šai kļūmigajā lietā un nožēlojamā strīdū Tautu savienība manāmi nostiprinājusi savu prestīžu, jo izrādās, ka ikviens mēģinājums „sadalīt abesiņu ādu" un nokārtot minēto konfliktu pretēji Ženēvas garam, cietis smagu neveiksmi un atdūries uz niknu pretestību visās nācijās un galvas pilsētās.

Jaunajā gadā ieejam ar savā ziņā šaubu un neziņu pilnu prātu, bet toties ar gaišu ticību un noteiktu nojautu, ka 1936. g. nesīs lielāku saprātu un iezīmēs cildenākas dienas Eiropas u. c. kontinentu valšķu attiecībās un viņu tautu iekšējā dzīvē. Eiropu patlaban nodarbina divas polītiskas problēmas — Vācijas izturēšanās pret kollektīvās drošības jautājumu, un itaļu-abesiņu strīdus. Šinī sakarībā jāatgādina, ka saimnieciskie apsvērumi tomēr stiprā mērā vada un ietekmē tautu dzīvi un arī veido vispārējos vilcienos viņu likteņus. Tā kā vācu un itaļu saimnieciskais un financiālais stāvoklis nav no spīdošiem, tad jācer, ka Tautu savienības saimes opozicija pret Berlīnes un Romas polītiku galu galā spiedīs šīs valstis uz piekāpību un iekļaušanos tai sistēmā, kas ved mūsu kontinentu pretim gaišākam un raženākam mieram.

Pag. gada pēdējo dienu notikumi pasvītrojuši, ka Tautu savienības polītika būs arī turpmāk angļu un franču diplomātiju pamatā. Ženēvai tā tad ir milzīgs atbalsts un liela aizmugure, sakarā ar ko tekošais gads paredzams paies cīņā par Tautu savienības centienu tālāku un dziļāku nostiprināšanu. Tas sniedz iepriecinošu mierinājumu arī mums mazajām valstīm un tautām, kādēļ nav iemesla mums krist grūtsirdībā un melancholijā, bet raudzīsimies uz austošo gadu ar gaišas ticības un paļāvības pilniem skatiem...

*

Pag. gada pēdējais, decembŗa mēnesis bijis visai raibs un bagāts svarīgiem notikumiem starptautiskās polītikas laukā. Un šinī sakarībā spilgtu, redzamu vietu ieņem tā sauc. Parīzes projekts, kuŗu izstrādāja franču ministru prezidents Lavāls un angļu ārlietu vadītājs sērs Samuēls Hors, nolūkā, panākt itaļu-abesiņu kaŗa izbeigšanu un abu pretinieku samierināšanu. Šis miera plāns, kā zināms, piešķīra lielas abesiņu zemes platības un plašus kolonizācijas apgabalus itaļiem un tika uzskatīts kā tāds, kas runā pretim Tautu savienības pakta principiem un garam un dodot „vilinošu prēmiju uzbrucējam". Pret viņu sacēlās sabiedriskā doma Parīzē un Londonā, bet abesiņu negus atklāti un strupi pateica, ka uz līdzīgiem miera priekšlikumiem ne viņš, nedz arī viņa tauta nekādā ziņa neieejot. Tad nu redzējām, ka, atgriežoties mājās, sēram Samuēlam Horam nācās ar asarām acīs atteikties no sava amata un posteņa: abas angļu

Jaunievēlētais Čechoslovakijas valsts prezidents E. Bēnešs.

parlamenta palātas izteicās pret ārlietu ministra rīcību un viņa izstrādāto vienošanos ar Lavālu. Gluži dabīgi, ka sirmajam Horam bija jāiet un jādod vieta Antonijam Idenam, kas pazīstams kā dedzīgs, neatlaidīgs un konsekvents Tautu savienības polītikas atbalstītājs.

Arī Francijā stāvoklis nebija labāks. Lavāls, kas mēneša sākumā, pēc savas cīņas, bija saņēmis parlamenta uzticību un piekrišanu savai saimnieciskai un iekšējai polītikai, nu jutās ievērojami apdraudēts augšminētā ārpolītikas jautājumā: pret viņu saslējās kā sabiedrība, tā visas kreisās partijas, to starpā arī daļa radikālsociālistu. Tiesa, decembŗa mēn. pēdējās dienās Lavāls gan iznāca no parlamenta kā uzvarētājs, bet bez visa tā viņa pozicijas nav uzskatāmas par pārāk stiprām un stingrām. Parīzes projektu un ierosinājumu „apraka un apbedīja" arī Ženēva, kur pret viņu sevišķu neapmierinātību izrādīja mazās valstis. Tā lūk, visi samierināšanas soļi, kuŗus līdz šim spērusi Anglija un Francija itaļu-abesiņu kaŗa izbeigšanas labā, cietuši fiasko un pilnīgu neveiksmi. Tagad paceļas jautājums, kas būs tālāk? Tiešām grūti kaut ko paredzēt un noteikt šinī virzienā. Nav šaubu, ka Tautu savienības princips ņēmis virsroku un gluži dabīgi, ka šādos apstākļos sankciju aparātam būtu turpmāk jāiedarbojas ar pastiprinātu spēku un jaudu. Dienas kārtībā tā tad būtu jānāk naftas eksporta aizliegumam uz Italiju. Bet kā zināms, tad itali pateikuši, ka šīs sankcijas tie uzlūkošot kā militārus spaidus, pret kuŗiem viņi atbildēšot ar „izmisuma so-

ļiem". Tāds nu lūk ir kļūmīgā strupceļa stāvoklis, kādā patlaban nokļuvusi mūsu Eiropas diplomātija jaunā gada sākumā.

*

Decembŗa mēnesī iestājās valdības krize Spānijā ar Šapaprietas kabineta atkāpšanos. Premjērs, kas izgāja uz budžeta izdevumu bargu, nesaudzīgu ierobežošanu, radīja stipru nemieru daudzu politiķu aprindās, sevišķi parlamenta kreisā spārna ļaudīs un pie tā sauc. agrāriešiem. Arī patreizējam valdības galvam Valladāresam sagādā lielas grūtības opozicijas pretestība un viņa darba kabinetam paregō diezgan īsu un neveiksmīgu mūžu.

Grieķijā atlaists dažus mēnešus atpakaļ izvēlētais parlaments, jo izrādās, ka viņa sastāvs radījis nopietnus šķēršļus karaļvaras nostiprināšanas darbam un centies atdzīvināt agrāko laiku un dienu indīgo partiju gaisu. Atlaižot šo nacionālsapulci, karalis Georgs 2. apņēmies izsludināt jaunas vēlēšanas uz citiem principiem un pamatiem.

Mums draudzīgā un simpatiskā Čechoslovakija piedzīvoja pag. gada beigās ievērojamas pārmaiņas valsts vadībā: sirmais valsts prezidents Tomas Masāriks atteicās no sava augstā amata, dodams vietu veiklajam un svaigajam Dr. Eduārdam Bēnešam.

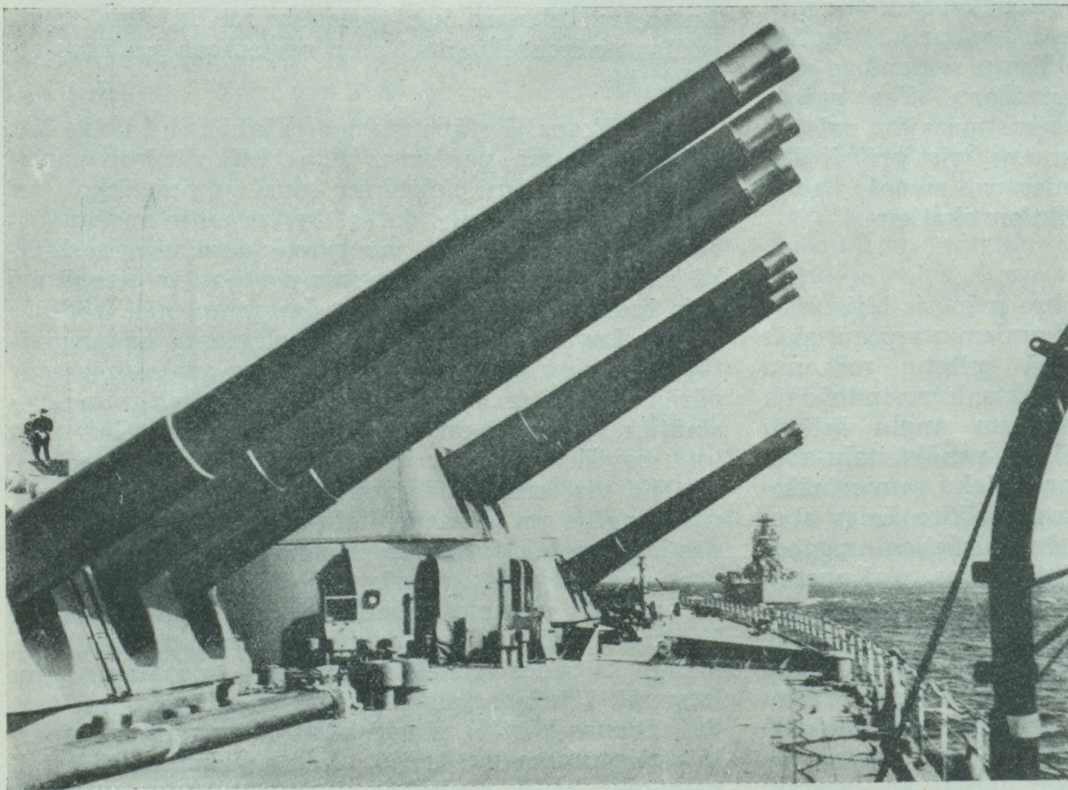
T. Masāriks bija nevien paša izcīnītās un dibinātās Čechoslovakijas republikas prezidents, bet arī ilgi pirms 1918. g. — savas tautas vadonis šī vārda pilnīgākā un cēlākā nozīmē. Būdams garīgās atmodas un atdzimšanas vadonis savas tautas ciešanu un cīņu laikmetā, Masāriks paliek arī par čechoslovaku pretošanās iedvēsmotāju, kas vēršas pret tām svešajām varām, kuŗas toreiz nomāca un nicināja viņa tautas dēlus. Masārika vadošā persona kļūst par patieso dzīvo saiti, tiltu un apvienotāju visiem pēdējo gadu desmitu Čechoslovakijas vēstures posmiem, tiklab nacionālās un sociālās lietās, kā arī kultūras u. c. nozarēs. Reiz angļu rakstnieks Bernards Šovs, vācu literāta Emīla Ludviga jautāts, kas varētu būt Eiropas savienoto valšķu prezidents, ja tādas nodibinātos: „Es nezinu nevienu citu, kā Masāriku".

Ja līdz šim Masārika valstī rāšu konflikti nav bijuši visai sāpīgi un bīstami, tad nākotnē šīs pretešķības var pieņemt diezgan asu un brīdinošu raksturu. Jo nav noslēpums, ka Čechoslovakijas kaimiņiem ir visai gari un kāri zobi, kas ar labpatiku raugās uz ikvienu grūtību un sarežģījumu, kuŗi spēj sagādāt Prāgas valdībai nepatikšanas un galvas sāpes. Šimbrīžam jau stipri droši un uzņēmīgi kļuvuši vācieši, kas skaitliskā ziņā iztaisa gandrīz vienu ceturto daļu no Čechoslovakijas iedzīvotāju masas. Lūk, šie iekšējie sarežģījumi, kuŗu atrisināšana prasa no valsts galvas svaigāku un vijīgāku ierosmi, domājams, pamudinājuši Masāriku uz lēmumu atteikties no aktīvās valsts vadības.

Viņa pēcnācēja Dr. E. Bēneša valstsvīra darbība arī cieši saistīta kopš 1918. g. ar visiem modernās Čechoslovakijas likteņiem. Šis „mūžīgais ārlietu ministrs" labi pazīstams visai pēckaŗa Eiropai: Dr. E. Bēnešs ir viens no aktīvākiem tagadējo dienu diplomātiem un „mazās antantes" rosīgākiem vadītājiem. Ar Masāriku viņu saista kopā seniem gadiem uzticīgas draudzības saites. Tās sevišķi stipras un ciešas kļuvušas, sākoties atklātai cīņai par čechu valsts atdzimšanu, kur Masāriks ir vadonis, bet Bēnešs — viņa uzticīgākais sekotājs. Tagad nu Bēnešs ir izraudzīts par sava dižā politiskā skolotāja un audzinātāja atbildīgā darba cienīgo turpinātāju.

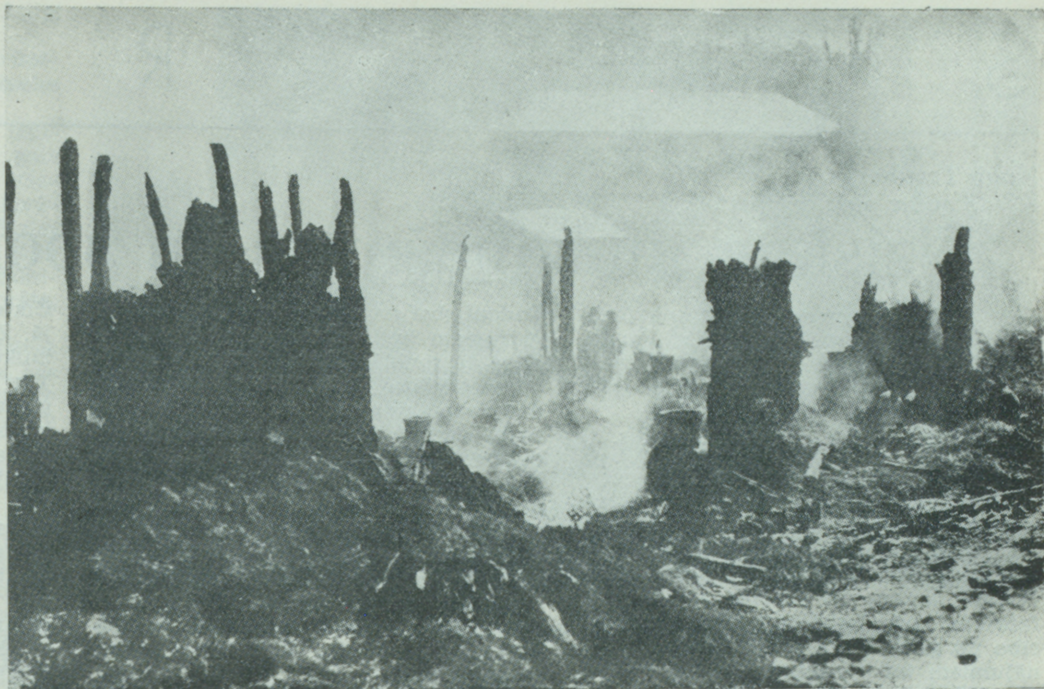
*

Decembŗa sākumā Igauniju draudēja ieraut brāļu kaŗā un pilsoņu cīņā tā sauc. „vabsu" sazvērestības un puča mēģinājums, kas laimīgā kārtā tomēr tika novērsts, pateicoties attiecīgo uzraudzības iestāžu modrībai. Minētiem vīriem, kas dēvējās par „atbrīvotājiem", nav bijuši citi mērķi, kā valsts varas sagrābšana savās rokās, neraugoties uz to, kādus bīstamus nemierus tie ar savu rupjā apvērsuma aktu varētu sagādāt Igaunijai, kuŗa jau iegājusi īstajā ceļā uz saimniecisku un sociālu atspirgumu un atveseļošanos. Ja, kopš 1934. g. 12. marta Igaunijas valsts likteņi atrodas drošās un uzticamās rokās — valsts vecākā Konstantīna Pātsa un ģen. Laidonera rūdītā vadībā. 12. martā Igaunijas vēsturē, tāpat kā Latvijā 15. maijā, iestājās jauns dzīves un rosības posms!

Angļu flote Vidusjūŗā.

Rezultāti nu ir tie, ka tagad igauņu ārējās tirdzniecības apgrozījumi pieauguši un kļuvuši iepriecinoši aktīvi; bezdarbs gandrīz kā likvidēts, valsts budžets sabalansēts reālās robežās un iedzīvotāju, sevišķi lauksaimnieku, pirktspējas ievērojami un strauji pieaugušas. Liela rosība saskatāma arī igauņu kultūras dzīves laukā, ko valdība cenšas veicināt au sekmēt visiem spēkiem un līdzekļiem. Nesen atpakaļ nodibinājās un sāka darboties jauna sabiedriski-politiska organizācija, tā sauc „Tēvzemes apvienība", kuras uzdevums ir vēl vairāk un ciešāki vienot visus tos elementus, kas atbalsta tagadējās valdības kursu. Šī organizācija nesprauž sev par mērķi kādas grupas vai šķiras intereses, bet viņas uzdevums ir cīnīties par visu to, kas nāk par labu un par svētību visai tautai, un lai radītu iekšēji un ārēji stipru, varenu Estiju. „Tēvzemes apvienības" ideāls, tā tad, ir bagāta un spēcīga igauņu tauta.

Pēc itaļu aviācijas uzbrukuma.

Apklusinātiem politiķiem un sevišķi tiem vīriem, kas pulcējās ap kādreiz slēgto „vabsu" organizāciju, šāds veselīgs igauņu dzīves un attīstības ceļš nav bijis pa prātam un, izmantojot gadījumu, kad 8. decembrī valdībai vajadzēja piedalīties „Tēvzemes apvienības" kongresā, tie gribēja ieročiem rokās ielauzties „Estonia" zālē un, tīri meksikāniski, saņemt tur gūstā Pätsu, ģen. Laidoneri u. c. valsts vīrus. Kā teikts, šis nodoms tika atmaskots un izjaukts, un sašutusē igauņu tauta tagad bargi nopeļ un nosoda ģen. Larkas, bēguļojošā Sirka u. c. „vabsu" pučistu varmācības plānus. Cerams, ka pēc šī gadījuma, mūsu kaimiņi ar lielāku sparu un enerģiju ķersies pie savu valsts grāvēju nesaudzīgākas apkarošanas un apklusināšanas...

No 9. līdz 11. decembrim Rīgā sanāca un darbojās Baltijas valšķu ārlietu ministru konference. Šī svarīgā sanāksme bija pēc skaita trešā, kopš 1934. g. 12. septembrī likti pamati Baltijas valšķu savienībai. Pirmā konference, kā zināms, notika 1934. g. decembra sākumā Tallinā, bet otrā — pag. gada maija mēnesī Kaunā. Pa to laiku draudzības un sadarbības saites triju valšķu starpā ir iepriecinoši nostiprinājušās it visās mūsu attiecību un sadzīves nozarēs, kā politiskā, tā juridiskā, mākslas u. c. darbības laukos Daudzas speciālistu sanāksmes un „mazās konferences" ievērojami pavirzījušas uz priekšu likumdošanas saskaņošanu, intellektuālo sadarbību, likušas pamatus satiksmes un tūrisma vienkāršošanai u. t. t. Tad, diplomātijas laukā ar mums rēķinās kā ar atsevišķu politisku vienību gan Tautu savienības asamblejās, gan arī citās starptautiskās sanāksmēs. Savu svaru un vienības spēku jaunā savienība jau tiktālu apzinās, ka viņā pacelts arī jautājums par sēdekļa un mandāta pieprasīšanu Tautu savienības padomē. Vārdu sakot, viņu tagad uzlūko kā nopietnu spēku un faktoru diplomātijas forumā. Tāpat kā „mazā antante" Eiropas dienvidos, tā arī triju Baltijas valšķu — Latvijas, Lietuvas un Igaunijas savienība mūsu kontinenta ziemeļaustrumos ir stiprs un svarīgs stūrakmens vispārējā miera ēkai un celtnei. Tagad, kur visai grūti paļauties uz lielvalšķu tuvāku, dziļāku un reālāku atbalstu mūsu dzīves stiprināšanas un veidošanas laukā, mums šis darbs jāveic saviem pašiem spēkiem un līdzekļiem. Šai virzienā, protams, daudz kas vēl darāms un panākams, sevišķi saimnieciskās rosības laukā, kur savstarpējie sakari vēl uzrāda lielu pasīvitāti un kautrību.

Pēdējai Rīgas konferencei, tad vajadzēja saskaņot un kronēt visu to praktisko un technisko darbu, kas līdz tam bija veikts daudzajās atsevišķās sanāksmēs, kā arī koordinēt Baltijas valšķu principiālos viedokļus iepretim tiem svarīgiem un sarežģītiem notikumiem, kuros patreiz ir ierauta visa starptautiskā dzīve un politika.

Dziļais draudzības gars un lielā uzņēmība raženi un saskaņoti turpināt uzsākto tuvināšanās darbu, caurausts visām konferences dalībnieku pieņemtām rezolūcijām, kas noder arī par drošāko ķīlu un pamatu cerībai, ka sanāksmes pūles tiešām būs vaiņagotas reāliem panākumiem, ar ievērojamu soli ceļā uz triju Baltijas valšķu un tautu ciešāku, svētīgāku sadarbību.

Hugo Traubergs,
8. V. a. p. fiz. audz. instruktors.

Fiziskās audzināšanas un sporta nozīme

Neviens nevar veikt nevieņa uzdevuma, ne darba, ja viņam nav vēlēšanās un patikšana strādāt neatlaidīgi, līdz mērķis sasniegts.

K. Ulmanis.

Pēc 15. maija visu latviešu skati vērsti pretim mūsu tautas un valsts dižai nākotnei. Nākotnei, kuŗa savā lielumā un diženumā pārspēs visu līdz šim bijušo un esošo. Tas viss prasa no mums ikviena, laukos un pilsētās, skolās un fabrikās, visās Latvijas malās stipru ticību un gribu sekot mūsu Vadoņa aicinājumiem un nepagurt. Lai to spētu, mums būs vajadzīgas daudzas tādas īpašības, kuŗas mūsos vēl nav ievērotas, kuŗas mēs paši neesam ievērojuši un domājam, ka pašas no sevis tās nāk. Par šīm lietām mūsu Vadonis saka tā: „Ne manta, kuŗu mēs esam pazaudējuši, ne arī manta, kuŗa mums vēl ir, būs mūsu nākotnes noteicēja, bet gan mūsu darba griba, mūsu darba spējas un mūsu darba paņēmieni, kā arī mūsu mācēšana, vai nemācēšana pareizi izlietot atkal iestrādāto un iegūto."

Militārā valodā mēs varētu šīs lietas izteikt tā, ka mums vajadzīgi kaŗavīri, spēcīgi un vingri miesās, dziļi Tēvijas mīlestībā, ar neizsīkstošu cīņas sparu un nesalaužamu izturību.

Jūs, aizsargi, ziniet savu darbu pilsētās un laukos, ziniet, kā audzina mūsu jaunatni mājās, skolā un sabiedrībā, jūs arī pazīstiet savas un mūsu jaunatnes ikdienas gaitas.

Nesenos, varenos Pļaujas svētkos es redzēju lauku jaunatni, kuŗai acis mirdzēja par padarīto darbu un uzkatot Vadoni, bet es arī ievēroju, ka lielam vairumam šo jauniešu bija vāja krūšu būve, tā sauktās līkās muguras un darbā sastrādātie līkie roku pirksti. Kādās mazpulku sacensībās es redzēju jaunatni skrejot un ejot savās darba gaitās. Šie skrējieni un gājieni bija smagi, neveikli.

Jūs un es, mēs visi zinām, ka ir līdzekļi, ar kuŗiem šīs negātīvās parādības novērst — padarīt šo jaunatni veiklu, ar skaistu, staltu stāju un gaitu.

Kādā provinces pilsētā redzēju fabrikas darba jaunatni, kuŗa pēc beigtā darba sēdēja telpās. Es ievēroju arī šo jauniešu bālās sejas.

Jūs varētu viņiem pateikt kā labāki rīkoties, lai uzglabātu mūsu vērtīgāko Dieva dāvanu — veselību. Teikt, ka tā nav vis šo jauniešu personīga lieta vien, bet visas mūsu tautas un valsts lieta. Pieliksim pūles, padomāsim, ķersimies pie darba un novērsīsim šīs parādības.

Te atveŗas plašs darba lauks mūsu fiziskai audzināšanai mājās, skolā un sabiedrībā. Viss fiziskās audzināšanas darbs vēršams pret tām negātīvām arodu darbu vienpusībām, kuŗas kā nežēlīgs, ļauns ienaidnieks mazina mūsu tautas dzīvos spēkus, reizē ar to mazinādamas darba gribu, spējas un izturību.

Daudzkārt esmu dzirdējis, ka lauciniekiem jau pietiekot ar to darbu, kuŗu darot pļavā, tīrumā un mežā, ka lauku darbs pietiekoši izvingrinot mūsu jaunatni. Bet kāpēc šīs līkās muguras uz laukiem, kāpēc šie līkie pirksti un smagā gaita? Vai arī citās lauksaimniecības valstīs lauku ļaudis runā tāpat?

Cik es zinu un varu apgalvot, tad Dānijā, Zviedrijā un Čechoslovakijā tieši lauku jaunatne čakli vingro un sporto. Tur katrā pagastā rosīgi darbojas vingrošanas un sporta pulciņi. (Dānijā, katrs 5. cilvēks vingro un saistīts vingrošanas vai sporta biedrībā. Čechoslovakijā katrs 8. cilvēks vingro un saistīts attiecīgā organizācijā. Zviedrijā, katrs 12. cilvēks vingro un saistījies attiecīgā organizācijā). Man ir bijusi izdevība redzēt arī iepriecinošus rezultātus. Pagājušā vasarā apmeklējot Zviedriju, vēroju zviedru lauku jaunatni. Prieks bija redzēt šos slaidos, vingros un kustībās norūdītos jauniešu stāvus.

Nepaļausimies arī mēs uz sauli, gaisu, kuŗu bagātība laukos ir jaunatnes spēka un veselības avots, bet piedosim šai saulei un gaisam, tā sakot, superfosfātu un tamlīdzīgas vielas — attiecīgo kustību, dažādu rotaļu un sporta veidā, tad raža, tāpat kā kultivētos laukos, no mūsu jaunatnes būs daudz lielāka. Lauku jaunatne būs ne tikai spēcīga, bet arī stalta un veikla un savā darbā varēs būt daudz augstvērtīgāka.

Par sporta un fiziskās audzināšanas nepieciešamību mūsu ierēdniecībai laikam būs lieki runāt, jo ikviens sapratīs, ka lielais vairums ierēdņu savu darbu veic sēdus. Šī mūžīgā sēdēšana bez kustībām, rada daudz dažādas slimības, kas pamazina ierēdņu darba spējas, gribu un padara šos cilvēkus fiziski un garīgi kroplus. Vienīgi piemēroti piekopta vingrošana var likvidēt visus ierēdņa darba ļaunos iespaidus.

Dažādo amatu un citu strādnieku darbi neviens nevarēs dot šo darbu darītājiem tādu kustību vispusību, kuŗas aizsargātu šo darbu darītājus no vienpusīgas fiziskas un reizē garīgas attīstības.

Kā izmantot fizisko audzināšanu un sportu mūsu tautas un valsts fizisko un garīgo spēku stabilizēšanā.

Es šeit nerakstīšu par dzīšanos pēc rekordiem, par pārskriešanos un sirds sabojāšanu. Tās lietas ir visas nezināšanas un pārmērības sekas. Ja kāds nepazīdams mašīnu sāks to vadīt, tad mēs arī neviens nebrīnēsimies, ja viņš drīzā laikā to sabojās, jeb sliktākā gadījumā, arī pats sevi sagandēs. Tas pats ir arī ar fizisko audzināšanu un sportu. Lietderīgi un saprātīgi piekoptas, šīs lietas var nest tikai svētību fiziskā un garīgā ziņā.

Būs maldīgas arī tās domas, kuŗas uzskata nodarbošanos ar sporta un dažādiem fiziskās audzināšanas veidiem par vienpusīgu kalpošanu miesas kultam.

Tieši fiziskā audzināšana un sports veicina gara valdīšanu pār miesu un miesas spējām. Slikts būtu tas darbi-

17. Rēzeknes aizsargu pulka fiziskās audzināšanas kursu dalībnieki.

nieks, kuŗš savus darba rīkus kārtīgi nekoptu un attiecīgi neglabātu.

Fiziskā audzināšana un sports rūpējas par mūsu miesas, gara un dvēseles harmonisku attīstību.

Miesai tā dod spēku, veselību, izturību un stiprina mūsu veselību, gala rezultātā dodot tai arī skaistumu. Garam tā dod rosīgumu, apķērību, asprātību, daudzpusību un uzcītību. Fiziskai audzināšanai pieraksta arī vēl šādu dvēselisko vērtību veicināšanu: tikumības jautra prāta, drosmes, goda prāta, spara un apgarotības.

Mūsu Vadonis rakstīdams par dzīves cīņu saka tā: „Un ikviens no mums, kas ir nodomājis no savas dzīves kaut ko labu iztaisīt, padarīt savu dzīvi vērtu un vērtīgu, stājas taisni šādā lielā cīņā un sacīkstē. Bet sākot šo svarīgo un nopietno cīņu, no kuŗas atkarājas visa mūsu nākotne, visu pirmais mūsu pienākums ir iegūt pilnīgu rīcības brīvību, nokratot visu to, kas varētu sažņaugt centību, kas vājinātu spēkus, kas kavētu uz priekšu iešanu, visu kas nosūc mūsu dzīvības spēkus, verdzina mūsu spējas un nelietīgi izšķērdē enerģiju.

Mūsu laikos mēs tik daudz dzirdam par sporta sacīkstēm, par skrējējiem. Bet vai viens no viņiem šiem skrējējiem būtu uzvārējis, ja iepriekš tas nebūtu atsvabinājies no visa liekā svara, ja viņš ietu sacīkstēs nesagatavojis, biezās smagās drēbes, vai ja viņš stātos rindās ar slimu kāju. Tāds nekad neuzvarētu."

Mēs gribam dzīves cīņā uzvarēt un tāpēc sagatavoties, lai uzvara mums nepaietu gaŗām.

Mūsu apstākļos, mēs aizsargi un aizsardzes jau esam saistījušies ar šo darbu un jācenšas tikai to godam veikt

3. Ludzas aizsargu pulka fiziskās audzināšanas kursu dalībnieki.

Mūsu plašā organizācija, ar nodaļām visās Latvijas malās un pagastos, šo darbu var veikt sistēmatiski un labi. Ir jau noorganizēti ļoti daudzos pagastos sporta pulciņi un iesācies darbs, bet trūkst vēl šim darbam pareizas un vienotas izpratnes. Sabiedrība tieši pārprot pulciņu īstos mērķus un nolūkus. Pārprot arī pulciņu vadītāji savus pienākumus. Tā novēršanai jau drīzumā cerams iznāks rokas grāmata sporta pulciņiem. Ar to vēl viss nebūs darīts. Būs jādomā par sporta pulciņu vadītāju nopietnāku sagatavošanu, lai darbs uz vietām varētu iet dziļumā.

Labi noorganizēti sporta pulciņi ar sagatavotiem vadītājiem būs lauku jaunatnei liels ieguvums, kuŗi padarīs tās dzīvi daudz saistošāku, kuŗš atturēs to no krogus durvju virināšanas un citām neglītām lietām.

Jāveic arī vēl plašs darba lauks fiziskās audzināšanas un sporta propagandai ģimenēs, skolās un visā mūsu sabiedrībā.

Ja tad piedzīvosim nākošo paaudzi, kuŗa pati būs baudījusi šī darba svētīgos augļus, tad varēsim teikt, ka arī šinī laukā mēs esam netikai panākuši, bet pat pārspējuši citas tautas.

SPORTA CHRONIKA

Fiziskās audzināšanas kursi aizsargu pulkos jau sākušies.

* Fiziskās audzināšanas kursus Ventspils aizsargu pulka sporta pulciņu vadītājiem un vadītājām 11. janvārī Ventspilī atklāja pulka komandieris Priede. Savā uzrunā komandieris norādīja kursantiem uz fiziskās audzināšanas nozīmi un lūdza nest kursos gūtās zināšanas uz saviem pagastu pulciņiem un dot tās tālāk sportistiem un aizsargiem.

Kursi ritēja priekšzīmīgā kārtībā un visi pulciņu vadītāji, kursus slēdzot, jutās daudz stiprāki savās zināšanās.

Kursos kā pasniedzēji darbojās: Grīnberga — tautiskās dejas un obligātoriskie vingrojumi, Stirkša — ķermeņvingrojumi, Dekšenieks — Slēpošana un vieglatlētika.

* Sporta pulciņu vadītāju kursi no 11. — 13. janvārim Valkā bija pulcinājuši 76 dalībniekus.

Degpunktā šoreiz bija vieglatlētika, ko pasniedza valsts treners Rinne, ķermeņvingrojumi un tautiskās dejas — Priedīte. Rinne ar saviem īpatnējiem vieglatlētu ziemas treniņiem nepieciešamiem vingrojumiem aizrāva visus kursantus, kā sievietes, tā vīriešus.

Priedīte apmācīja tautiskās dejas un oblogātoriskos vingrojumus un štāba instruktors P. Polis deva norādījumus pulciņu vadītāju darbam un vadītāju tiesnešu sagatavošanu.

Apspriedi vadīja pulka instruktors Pubulis.

* Madonas pulka Gulbenes nodaļas sporta pulciņš sacentās svētdien 12. janvāri galda tenisā ar Gulbenes komercun arodskolām. Uzvarēja aizsargu komanda ar 10:2 punktiem Ozols (aizs.) uzvarēja Dauku 21:5, 21:17, Čerņevskis (aizs.) — Lāci 22:20, 20:22, 21:17, Lūsis — Dzelzkalēju 21:14, 21:16, Meijers (aizs.) — Truši 21:4, 21:13, Bauga (aizs.) — Stāšu 21:15, 21:17, Ore (skol.) — Krūmiņu 21:15, 21:17.

* 17. Rēzeknes un 3. Ludzas aizsargu pulkos sestdien, 28. decembrī sākās aizsargu štāba ierosinātie un atbalstītie fiziskās audzināšanas kursi sporta pulciņu vadītājiem, vadītājām. Kā Rēzeknes, tā Ludzas pulkos kursi bija labi apmeklēti. Visas nodaļas bija sūtījušas savus sporta pulciņa vadītājus papildināties. Ar dzīvu interesi trīs dienās kursanti sekoja visam, kas tika sniegts. Varēja redzēt, ka sporta pulciņu vadītāji apzinās savu uzdevumu — vadīt sportu uz laukiem, un tāpēc neskopojas ar jautājumiem. Abos pulkos uz jautājumiem atbildēja un dažādus norādījumus par turpmāko darbību deva aizsargu štāba fiziskās audzin. instr. Pauls Polis. Kā lektori Rēzeknes pulkā darbojās: Molovka — ķermeņa vingrošana, slēpošana; Dekšenieks — vieglatlētika; Ratnieka tautas dejas; Ludzas pulka kursos: Dekšenieks — vieglatlētika, slēpošana, Grinberga — ķermeņa vingrināšana, tautas dejas.

Jāpriecājas par to, ka rets bija piemirsis savu sporta tērpu līdzi ņemt, kā tas nereti kursos gadās.

* 16. Jelgavas un 11. Tukuma aizsargu pulkos fiziskās audzināšanas kursi notika no 4. līdz 6. janvārim. Šeit apmeklētāju skaits bija vēl kuplāks. Norādījumus par turpmāko sporta pulciņu vadītāju uzdevumu deva Aizsargu štāba fiziskās audzin. instruktors Pauls Polis, kā Jelgavas, tā Tukuma pulku kursos. Jelgavas aizs. pulka fiz. audz. kursos kā pasniedzēji darbojās: Priedīte — ķermeņa vingrošana, tautas dejas; Rinne — vieglatlētika; Motmillers — slēpošana; Tukuma pulkā — Grīnberga — ķermeņa vingrošana, tautas dejas; Dekšenieks — vieglatlētika, slēpošana. Kā Jelgavas, tā Tukuma pulku kursos, sniega trūkuma dēļ, slēpošana bija jāpasniedz tikai teorētiski — paskaidrojumos.

ŠACHS

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus u. t. t.) lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Jauns pasaules meistars šachā.

Kauliņi ir krituši. Untumainā šacha dieve pagriezusi līdzšinējam šacha karalim muguru, lai turpmāk uzsmaidītu viņa gados jaunākam pretiniekam, kuŗu tagad, gratulēdams, ielenc lielais pūlis. Pēc menešiem gaŗas cīņas šacha arēnu kā uzvarētājs atstāj Dr. M a k s i s E i v e (Euwe) ar 9 vinnētām, 8 zaudētām un 13 neizšķirti saspēlētām partijām. Šī sensācionelā rezultāta iespaids ir vēl par smagu un par jaunu, lai gūtu vajadzīgo perspektīvi notikuma pareizai novērtēšanai. Viens, tomēr, jau tagad šķiet neapšaubāms, ka ievērojamu lomu šai lietā spēlējis Aļechina spēku sabrukums, kas izsaukts ar viņa biežo atrašanos zem alkohola iespaida, par ko pēdējā laikā atklāti sāka rakstīt Eiropas prese. Kā citādi lai arī būtu izskaidrojamas tās neizprotamās svārstības, kādas parādījās viņa spēlē sacīkstes laikā. Blakus grandiozi nospēlētām partijām sastopamas daudzas tādas, kuŗās ne tikai velti meklējam pēc viņa parastā domu augstā lidojuma, bet no kuŗām pat būtu jākaunās šacha diletantiem. Tā ir dziļi nožēlojama parādība, jo vairāk tādēļ, ka Aļechins pieder pie vislielākiem šacha ģēnijiem, kādi vispār bijuši. To, ko viņš devis šacha pasaulei, diezin, vai kāds no viņa pēcnācējiem spēs kādreiz dot. Bet nebūsim vienpusīgi un netaisni. Viņa pretinieks matēmatikas skolotājs D. M. Eive (dzimis 1901. g. 20. maijā), pateicoties saviem iscīliem panākumiem daudzās meistarības cīņās un turnīros, jau sen figurēja uz pasaules meistara tituli pretendējošo kandidātu sarakstā. Viņam ir ārkārtīgi solīds spēles veids, visplašākās teorētiskās zināšanas, apbrīnojama izturība un vislielākā aukstasinība izšķirošos brīžos — īpašības, kuŗas nevar novērtēt diezgan augsti. Bez tam Eive, kā sevišķi turīgs cilvēks, ļoti daudz darījis šacha dzīves pacelšanai nevien savā tēvijā Holandē, bet arī vispār. — Kādi nu būs pasaules meistarības nākotnes likteņi? Sagaidāmas tālākās cīņas. Vispirms, protams, Aļēchins prasīs revanšu un Eive, kā pazīstams džentlmenis, to neliegs. Līdzšinējie piedzīvojumi tomēr rāda, ka nevienam no agrākiem pasaules meistariem (Steinics, Laskers, Kapablanka) nav izdevies atgūt reiz zaudēto tituli. Vai Aļechins šinī ziņā būs laimīgāks? Qui vivra - verra.

Partija Nr. 12.

Spēlēta Rīgas meistarības turnīra 8. kārtā. Baltie: A. S t a b i ņ š, melnie: Tenis M e l n g a i l i s.

1) d2—d4, Zg8—f6. 2) c2—c4, e7—e6. 3) Zb1—c3, Lf8—b4. 4) Dd1—c2, d7—d5. 5)e2—e3, c7—c5. 6) a2—a3, Dd8—d5. 7) Lc1—d2, c5×d4. 8) e3×d4, Zb8—c6. 9) Zg1—f3, 0—0. 10) Ta1—c1, Lb4×c3. 11) Ld2×c3, Da5—d8 12) Lf1—d3, d5×c4. 13) Ld3×c4, b7—b6[1]). 14) Lc4—b5[2]), Lc8—b7. 15) Dc2—a4, Dd8—d5! 16) 0—0, a7—a6 17) Lb5—e2, b6—b5. 18) Da4—c2, Ta8—c8[3]). 19) Dc2—d2, Zf6—e4. 20) Dd2—f4[4]), f7—f5. 21) Tf1—d1, g7—g5! 22) Zf3×g5, Ze4×c3. 23) Le2—f3[5]), Zc3—e2+. 24) Lf3×e2, Ze2×d4. Baltie padevās[6]).

P i e z ī m e s.

[1]) Labs turpinājums, lai iegūtu diagonāli b7—g2.

[2]) Nepareiza stratēģija. Daudz izdevīgāku lomu laidnis varēja spēlēt ar La2 un ev. Lb1.

[3]) Melnie pratuši radīt stāvokli, pret kuŗu grūti cīnīties. Visi viņu spēki labi nostādīti kaujas gatavībā.

[4]) Tas, protams, nav labi, jo dāma iekļūst slazdos. Bet ko lai baltie dara? Relātīvi labākais vēl būtu Dd3.

[5]) Arī uz 23) b2×c3 sekotu Zc6×d4 ar līdzīgu gala efektu, kā partijā.

[6]) jo uz Lf3 sekotu Ze2+ ar matu vai figūras ieguvumu.

Partija Nr. 13.

Spēlēta Latvijas čempionāta 8. kārtā, 25. decembrī 1935. g. Baltie: V. P e t r o v s, melnie: T. B e r g s.

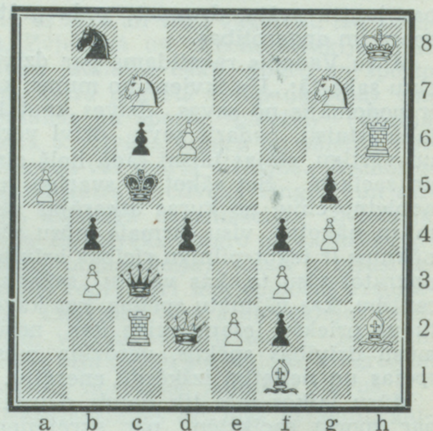
1) d2—d4, e7—e6. 2) Zg1—f3, Zg8—f6. 3) b2—b3, b7—b6. 4) Lc1—b2, Lc8—b7. 5) Zb1—d2, Lf8—e7. 6) e2—e3, 0—0. 7) Lf1—d3, d7—d5. 8) Zf3—e5 (šis gājiens, kopā ar turpinājumu Df3 ir ļoti zolīds un labs). 8) ... Zb8—d7. 9) Dd1—f3, Le7—b4. 10) 0—0—0 (uz 10) c2—c3 sekotu Lb4—d6 ar labu spēli melnajiem. 10) ... Dd8—e7 (šinī vietā laikam labāk bija Tf8—e8, lai segtu apdraudēto punktu h7 ar Zd7—f8). 11) g2—g4, Lb4×d2+ (vai a7—a5, ievadot pretuzbrukumu, bija labāks, grūti noteikt). 12) Td1×d2, Zd7×e5. 13) d4×e5, Zf6—e4. 14) Df3—h3! h7—h6 (labākas izredzes še deva g7—g6). 15) Td2—e2, Ze4—c5 (melnie gan nomaina laidni Ld3, bet balto uzbrukuma spēku tas nemazina). 16) f2—f4! Zc5×d3+. 17) c2×d3, d5—d4. 18) Th1—g1, c7—c5. 19) g4—g5, h6×g5. 20) f4×g5, g7—g6 (par vēlu). 21) Tg1—g4! De7—c7. 22) e3×d4, Tf8—d8. 23) Tg4—h4, Kg8—f8. 24) d4—d5! (izšķirošais gājiens). 24) ... Td8×d5. 25) Te2—f2. Melnie padevās, jo pret draudošo 26) Th8+, Ke7. 27) Tf2×f7+, K×f7. 28) Dh7 mat nav vairs nekāda līdzekļa.

Kā dalībnieki „A i z s a r g a" t ā l p a r t i j u s a c ī k s t ē līdz šim pieteikušies: 1) K. Felmanis un E. Juliks Valgundē, 2) Jānis Krūzkops Valmierā, 3) A. Ķemers, Valmierā, 4) E. Runcis Raunā, 5) M. Nīgals — Skrīveŗos, 6) Jānis Bērziņš — Krimuldas sanātorijā, 7) Ž. Krastenbergs Madonā.

A t r i s i n ā j u m s uzdevumam Nr. 8. Baltie: Kc8; Df3; Td1 un e8; La3 un b5; Zc2 un c4 (8). Melnie: Kd5; Dh6; Ld3 un e3; Ze4 un e6; Bd6, g6, h4 (9). 1) Df3—g4, ka grib, 2) Zb6, ×e3, b4 resp. Df5, ×e4, ×e6 mat. Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: J. Kalniņš, K. Krūmiņš T. Princis Rīgā, A. Driba, T. Straume Liepājā, A. Viškers Daugavpilī, aizsargs J. Ozoliņš Katvaros, A. Cintiņš Jēkabpilī, V. Millers Ungurmuižā un J. Zaķis Ventspilī.

Uzdevums Nr. 11.

E. L a z d i ņ a Rīgā (pirmpublicējums).

Baltie: Kh8; Dd2; Tc2 un h6; Lf1 un h2; Zc7 un g7; Ba5, b3, d6, e2, f3, g4 (14).

Melnie: Kc5; Dc3; Zb8; Bb4, c6, d4, f2. f4, g5 (9).

M a t s d i v o s g ā j i e n o s.

Latvijas čempionāta turnīrs

notika Rīgā, laikā no 22.—31. decembrim 1935. g. Tanī piedalījās 14 šachisti, tai skaitā četri Latvijas meistari V. Petrovs, Fr. Apšenieks, M. Feigins un E. Krūmiņš. Pirmo vietu un līdz ar to šacha čempiona tituli 1936. gadam izcīnīja V. P e t r o v s, sasniedzot 12 punktus no 13 vispār iespējamiem. Petrova uzvara ir pelnīta — viņš spēlējis viscaur nosvērti un spēcīgi, nezaudējot nevienas partijas. Otrā vietā ar 9,5 p. palicis M. Feigins, trešā ar 9 p. N. Elisons. Pagājušā gada čempions Fr. Apšenieks pēc nesen pārciestās slimības vēl nebija īstā formā un ieguva šoreiz ar 8,5 p. ceturto vietu. Piekto godalgu ar 8 p. izcīnīja T. Bergs. Pārējo dalībnieku sasniegumi: E. Krūmiņš 7,5 p., Dr. V. R. Hazenfuss 7, A. Eklons 6,5, Ž. Zolmanis 6, A. K. . . 6, A. Kalniņš 5, J. Levitins 4, M. Brakmanis 3, A. Melnbārdis un R. Skuja ik 2,5 p.

Blakus čempionāta turniram notika rezerves turnīrs, kuŗu, daudzo dalībnieku dēļ izcīnīja divās grupās, katrā pa 13 spēlētājiem. Pirmajā grupā pirmo vietu ieguva Teteris ar 9,5, otro Konrāds ar 9, trešo Zarumba 8,5, ceturto un piekto Engaļičevs un Rummelis ik 8. Otrā grupā pirmo godalgu saņēma Muižnieks ar 9, II Krūzkops 8,5, III—V Lazdiņš, Peinbergs un Grāduss ik 8 un VI Ulpe 7,5 p.

Strādnieku komandu sacīkste šachā.

Latvijas strādnieku organizāciju pirmo šacha komandu turnīru, kuŗā izcīnīja iekšlietu viceministra A. Bērziņa ziedoto ceļojošo balvu un L. arodorganizāciju vadītāja un viņa biedra godalgas, atklāja š. g. 12. janvārī, Lāčplēša ielā 43-45, izrīkojumu zālē. Katrā komandā cīnījās 6 spēlētāji.

Ačuks.

HUMORS

Grūtākais sods

Sankciju jautājumu ar bildēm apgaismo E. Rirdāns.

Ja vien zemes bumba pa visiem šiem garajiem gadiem nav stipri mainījusi savu stāvokli, tad vēl tagad pie Somu jūŗas līča vajaga atrasties pilsētiņai, vārdā — Oranienbauma. Turpretim ja zemes bumba griezdamās aizgrozījusies šā vai tā, tad es nezinu; tad, varbūt, Oranienbauma ir tagad pavisam citur kur, pie Adujas, vai...

Pilsētiņa bija kā jau visas krievu pilsētiņas. Daudz un dažādu torņu, baranku pārdevēji ielās un tējnīcu bez skaita. Stacijas uzgaidamās telpās, tāpat uz grīdas, gulēja bārdaini krievi cits pie cita. Gulēja, dzēra tēju un bļaustījās. Kas bija tālāk pie sienas, tas negāja vis laukā, bet tāpat pusguļus zvilnēdams — apskaloja tējas kannu un šāva biezumus citiem pāri galvām. Ja kādam ķēra par vairāk, tas izbirstēja ar plaukstu tējas biezumus no bārdas un ņēmās bārties: „Vadzi, resnais roni, ko lej otram tējas biezumus bārdā?"

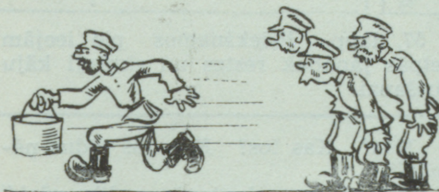
„A ko tad pats izklājis bārdu kā tepiķi pa grīdu! Neredzi, ka citi dzer tēju?" vainīgais atrūca.

„Ja, kur tad lai es bārdu lieku?"

„Kas man par daļu! Liec, ja gribi, lombardā".

Šī pilsētiņa man ievērojama ar to, ka tur pasaules kaŗa sākumā es guvu pirmās militārās zināšanas. Sadzina mūs visus vasarnīcās, kas atrodās aiz pilsētiņas un ņēma lauzīt kaŗa mākslā. Dzīvojām vasarnīcās kā kādi bagātnieki. Naktīs tur gaiss bija tik svaigs, ka bieži vien cēlāmies nakts vidū augšā un lauzījāmies paši stratēģiskās zināšanās, dūšīgi skriedami ap māju apkārt vien. Decembra mēnesī tāda skraidīšana dažkārt ļoti noderīga. Ja dažreiz kādam brūte atsūtīja vēstuli ar „karstām bučām", tas mudīgi sedza vēstuli naktīs sev virsū, lai būtu siltāka gulēšana. Vispār, mēs toreiz bijām ļoti aukstasinīgi, kā tas kareivjiem piestāv.

Kad es tagad kādreiz noskatos, kā pusdieno mūsu kaŗeivju mītnēs — man rodas stipra skaudība. Kas tagad! Sēd siltās telpās un pusdieno kā viesnīcā. Bet toreiz mūs sadzina tukšā un aukstā šķūnī, nostādīja rindā un tiešais priekšnieks — ar tādu krīta gabalu kā sivēna galva — apstaigāja rindu, skaitīdams: viens, divi... Kam gadījās „desmit", tam uzcirta numuru uz krūtīm, kā pārdotam aunam, un pašu pagrūda atmuguriski atpakaļ, tā kā šis katrreiz aizmugurē stāvošam samina pirkstus. Apzīmogotais nu grāba tādu skārda vanniņu un skrēja pēc zupas,

bet mēs, pārējie deviņi, stāvējām trīcēdami un koka kaŗotes grabinādami. Pie tam allaž uzmanīgi vērojām, vai mūsu ēdienu devējs nedrāž ar visu zupu uz krūmiem.

Kad gaidītais ieradās ar karsto zupu — uzbrukām tolīšam kā lielākam naidniekam. Kūpēdama zupa pazuda mutēs. Ja kāds nevarēja turēt, tas iemeta ar pirkstiem sniegu mutē un strēba atkal. Kā mēs visi no tās reizes nepalikām par uguns rijējiem cirkos — man vēl tagad liels brīnums.

Ar zupu nu vēl tā, tā... kur tu aizskriesi ar pilnu tolīti karstā viruma? Turpretim ar biezputru šad un tad iznāca tā, ka nesējam jau pa ceļam spīdēja tauku lāsīte pie lūpas un ūsās kaŗajās putraims.

„Kas tas? Kur tas tev tā?" tad visi uztraucāmies.

„Nekas... Pavārs tāpat jokodamies piegrūda menti pie lūpām".

Bet kā to dara — to katrs gluži labi sapratām; katrs bijām pa reizei nesis putru. Un tur tad nekādu lielu mākslu nevajaga; atliek tik tolīti uz ceļgala un

iesper vienreiz ar kaŗoti bārdā. Tā sakot — atalgo sevi par nešanu. Vēlāk allaž manījamies nesējam vispirms atņemt kaŗoti, tikai tad iznāca vēl sliktāk: nesējs sāka rīkoties ar roku.

Vienreiz kādam krieviņam uznāca īsts nelietības gars: viņš patiešām mēģināja laistīes ar visu putraimu tolīti. Labi vēl, ka ar apgājienu no abiem flankiem spējām noķert.

„Kur nu? Kur nu?" saņēmām šo stingri.

„Nekur."

„Kā — nekur?"

„Nu tā... Es domāju tā: putra karsta, tad apskries vienu līkumu pa aukstumu, lai drusku padziest."

„Ak tā... Pag', pag' — es tev tūliņ atvēsināšu ausis!"

Mūs tur bija vairāk latviešu. Viens tūliņ, laisks nebūdams, piedauzīja krieviņam pie vēdekļiem.

Jāsaka tā: ir visādi krievi — lielkrievi, mazkrievi, baltkrievi, bet šis te bija vājkrievs. Tāpēc ka viņš tūdaļ nogulās augšpēdiņi sniegā un ņēmās kliegt, ka šis nu esot galīgs nabags. Tādam, kā šis tagad, arī baltā biļete esot par stipru. Izbrēcās, vēl putru lai paēda un tad aizgāja tiešam priekšniekam sūdzēties.

Tiešais priekšnieks toreiz uz latviešiem neskatījās visai labi; toreiz vēl nebija strēlnieku. Tāpēc viņš saņēma mūs abus aiz apkakles (es tur arī šo to biju teicis sliktu par krieviņu) un teica: „Ak tad jūs abi esat tie? Labi, labi, putniņi! — Nu, tagad skriešus pa laukumu — marš!"

Ak tu stundiņ! Kā tu tik mīlīgai pavēlei pretosies? Laidām arī... Pats priekšnieks sēdēja pie loga, grieza machorku papīrī un lāgiem atrāva logu uzsaukdams: „Apkārt! — Atpakaļ! — Apkārt!"

Pēc paviršа aprēķina bijām jau noskrējuši līdz Valkai, kad priekšnieks vēlēja mest mieru. Bet lai arī vakarā mūs pārmācītu, tad mums vajadzēja piecas reizes izjaukt, iztīrīt un salikt šautenes. Kā to dara, to viņš pats mums parādīja, jo būdami tikai pirmo nedēļu kaŗa dienestā — mēs to nezinājām.

Vakarā sēdāmies pie darba. Citi gāja gulēt, bet mēs uzsākām šauteņu izpostīšanas darbus. Siksnu noņemt, — tas gāja viegli. Šādus tādus kribuļus arī nolasījām. Tāpat arī aizslēgu izvilkām un tikmēr spaidījām, grozījām, kāmēr tas sabira. Stobru arī dabūjām nost no laides.

Iztīrījām visu, saeļļojām, bet tad...

„Vaidzi', kur šitais līkais bija?" draugs iejautājās.

„Tas?" es grozīju neredzēto brīnumu visādi. „Hm... vai viņš stobrā neiet iekšā?"

„Nē".

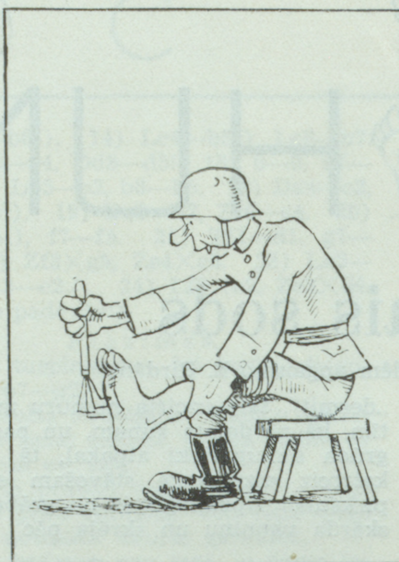
„Velnu, ko tad!"

Izmēģinājāmies visādi. Kārām pie

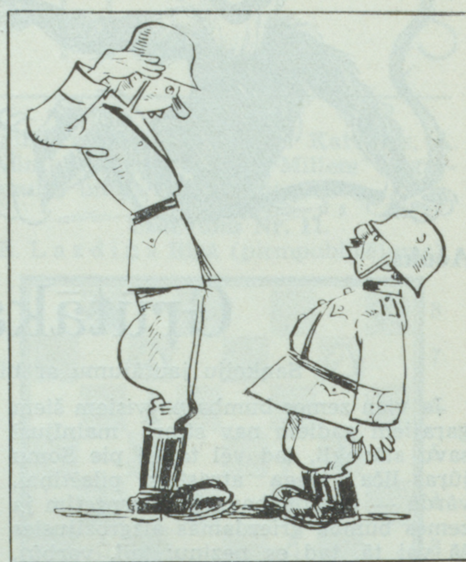
Iekšējā dienesta reglaments illūstrācijās

72. lapp. Personas apliecības glabājamas rotas kanclejā zem atslēgas.

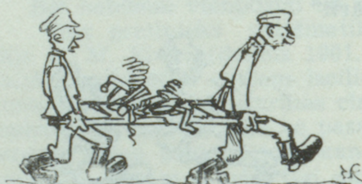
57. lapp. Priekšnamos pie ieejām telpās jānoliek restes un skrāpji kāju tīrīšanai.

17. lapp. Zemāko no tiešiem priekšniekiem sauc par tuvāko tiešo priekšnieku.

mērķekļa — tur neturējās. Gribējām siet ar šņori pie „gaiļa" — tur viņš traucēja. Likām to nost un ņēmām tādu atsperi. Izrādījās, ka ne viens, ne otrs nekad neesam redzējuši, ka tāds daiks arī pie šautenes pieder.

Beidzot samontējām gan kautkā. Tikai mums par abiem kādi sešpadsmit daikti palika pāri. Bet vai ziniet — tā kā nekur grūst tos. Aizslēgs kulstījās gan pa kanālu, bet kad labi nopakāja ar papīriem — iztikt varēja. Tomēr ar visu to bijām noņēmušies vai visu nakti Otrā rītā itin godīgi iegājām pie sa-

va priekšnieka un teicām: „Lūdzu, kur šitos lai liek?"

„Kas? Kas tos? Kur jūs tādus ņēmāt?"

„Tie mums no šautenēm palika pāri."

„Ak tā! — Skriešus!"

Vai ziniet — tad labāk gan skriet! Tas, vismaz, vieglāks sods. Padomājiet paši: ja nu mums dotu vēl kādu šauteni izjaukt, tad tak mums turpat vai vesels arsenāls paliktu pāri!

ANGĻU HUMORS.

Saruna.

Divi paziņas, ilgi neredzējušies, satiekas uz ielas. Viens jautā otram, kā klājoties. Jautātais atbild, ka nevarot sūdzēties un piebilst, ka pēc pēdējās tikšanās, viņš esot apprecējies.

— Tas bija labi darīts, — teica pirmais.

— Ne sevišķi labi, — atbildēja otrs. — Man gadījās strīdīga sieva.

— **Tas ir slikti!**

— Ne visai slikti, jo tai bija divi tūkstoši mārciņu pūrā.

— **Tas ir atkal labi.**

— Ne sevišķi labi, jo par šo naudu es iepirkos aitas, un tās man nobeidzās ar kašķi.

— **Tas ir patiesi slikti!**

— Ne pārāk slikti, jo par viņu ādām es dabūju vairāk, kā samaksāju par pašām aitām.

— **Tad tas gan ir labi.**

— Ne sevišķi labi, jo par šo naudu es nopirku māju un tā nodega.

— **Ai, tas ir ļoti slikti!**

— Ne pārāk slikti, jo māja bija apdrošināta par pilnu summu.

FRANČU HUMORS.

Vecie un jaunie.

— Mūsu mātes pa lielākai daļai vēl skaidri var atminēties savu vīru pirmo skūpstu!

— **Jā, jā, bet mūsu meitas tikko vairs var atcerēties savu pirmo vīru!**

NO REDAKCIJAS UN IZDEVNIECĪBAS

Izdevniecībai, ierobežotā skaitā, vēl ir krājumā 1936. gada „Aizsargu kalendāra" eksemplāri. Aizsargu organizācijas vienības, aizsargi un aizsardzes var kalendāru pieprasīt, iemaksājot izdevniecības kasē vai pasta tekošā rēķinā 50 sant. par eksemplāru.

Izdevniecība pasūtījusi, žurnāla 1935. g. gājuma iesiešanai, cietus kaliko vākus, par apm. Ls 1,50 gada komplektam (iesiešana atsevišķi). Mūsu lasītājus, kas vēlētos šādus vākus saņemt, lūdzam pieteikties izdevniecībā līdz š. g. 1. martam.

Par katru, izdevniecības kontā izdarītu naudas iemaksu, lūdzam uz pasta pārveduma kupona atzīmēt nolūku, kādā nauda iemaksāta; abonentu vācējiem katrā ziņā jāatzīmē arī sava vienība, amats un norādījums par attiecīgo abonentu sarakstu, ja tāds iesūtīts.

Tos abonentus, kas žurnālu pasūtījuši pie nodaļas priekšnieka vai citām aizsargu organizācijas amatpersonām, lūdzam norēķināties tieši ar šīm amatpersonām, nevis ar izdevniecību. Abonentu vācējus darām uzmanīgus, ka izsūtām vienīgi samaksātus eksemplārus, kamdēļ lūdzam ievērot abonentu vākšanas noteikumos norādītos iemaksu termiņus.

Par katru traucējumu žurnāla saņemšanā lūdzam nekavējoties ziņot izdevniecībai.

Abonementa pieteikumus 1936. gadam turpinām pieņemt.

Redakcija un izdevniecība.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Nora Martinsone.

Daudz laimes jaunā gadā

Tā, jaunie draugi, jūs būsiet dzirdējuši uzsaucam un, droši vien, arī paši teikuši šos vārdus. Vārds ir tukša skaņa, ja tam neseko darbi.

Laime nav ārējais spožums, slava, gods, manta, viņa ir dziļi sirdī audzējama un kopjama.

Laimīga ir tā tauta, kuŗai krietni dēli un krietnas meitas. Tā tad par krietniem cilvēkiem jums būs augt, tad būs laimīga visa mūsu zeme, bet krietns zēns un meitene ir tie, kas paceltu galvu un skaidru skatu var par ikvienu savu darbu un izdarījumu droši atbildību nest. Tā tad jaunā gadā, jaunu laimi gaidot, nedariet neko tādu, par ko jums būtu acis jānolaiž un jābaidās, ka tik kāds godīgs cilvēks to neredz. Kas bijis ļauns, lai aizgājis ar veco gadu. Jaunā gadā jaunu apņemšanos, skaidru sirdi un drošu skatu.

Ja zini ābeci, vari iemācīties visu.

Nora Martinsone.

Pēcis bēg uz Ameriku

Tāds nu bija paradums, ka vecā gada vakarā mēs, bērni, braucām pie tēvoča Krišus, kuŗš bija mežzinis un apdzīvoja, pēc mūsu, bērnu, saprašanas, debešķīgu pili, vēl debešķīgāka meža vidū, kur viss bija tik noslēpumains, tik saldi baigs.

Tēvocis pats bija liels vīrs, gaŗu baltu bārdu un kuplām uzacīm, zem kuŗām varēja saskatīt labsirdīgas, mazliet šķelmīgas acis. Neatņemamas tēvoča sastāvdaļas, ārpus istabas, bija viņa medību bise, bet istabā — gaŗkātaina pīpe. Šī pēdējā no mums, bērniem, tika sevišķi cienīta un mīlēta, jo, kad viņa sāka pakstēt un dūmot, tad tēvocis, dūmu mutuļos tinies, raisīja savas bērnu dienu atmiņas un, ļaudams pa daļai arī vaļu izdomai, sagādāja saviem ticīgiem un aiz lielas uzmanības tikko elpojošiem klausītājiem neaizmirstamus brīžus.

Ikgadus, veco gadu vadot un jauno gaidot, tēvocis mums stāstīja vienu un to pašu stāstījumu, bet mums, bērniem, tas rādījās aizvien jauns un saistošs, un visos sīkumos neapšaubāmi ticams.

Stāsts sākās šādi: Gadus piecdesmit atpakaļ dzīvoja mazs puika. Sauksim viņu par Pēci. Sīciņš augumā, bālu sejiņu, tas sevišķu ievērību ne no viena neizpelnītos ja viņa izspurusē, lielām matı šķipsnām apaugusē, linu baltā gal viņa nedurtos pieklājīgam cilvē kam acīs. Cik kluss un paklausīgs arī puika nebija, savu galvu aizskārt tas nevienam labprāt neatļāva un, neraugoties uz to, ka Pēcis savu māti ļoti mīlēja, pirts dienās viņam arī ar māti izcēlās nesaskaņas — galvas mazgāšanas dēļ. Bet kad tēvs veda Pēci pie miesta skrodeŗa, kuŗš izpildīja arī bārddziņa amatu, „apcirpt“, tad nesaskaņas izvērtās gatavā kaŗā. Tad Pēcis laida darbā visus savus ieročus: spēra, skrāpēja, koda un pat spļaudījās. Un kad nu beidzot tēvam ar skroderi, sviedriem plūstot, bija izdevies Pēci atsēdināt un krēslā nostiprināt, tad tomēr tā

īsti apcirpt nekad neizdevās. Gar ausīm un pakausī vēl šā tā palaimējās, bet galvas augšdaļā aizvien palika labi liels kušķis. Kāpēc Pēcis savu galvu tā sargāja, to neviens neizprata. Vispār Pēcis gadus septiņus auga savā vaļā, un lielās muižas plašā apkārtne bija viņa pasaule. Tēvs, augu dienu aizņemts muižas pārraudzīšanā, Pēci

redzēja vienīg' vakaros, kad tas jau aizmidzis sapņoja savus brīnišķos sapņus, kuŗus izsauca ganu Līzes pasakas par pūķiem, raganām un drošsirdīgiem zēniem. Māte, nodarbināta saimes rīkošanā un mazās māšeles kopšanā, arī Pēcim daudz laika nevarēja ziedot. Bet tad kādā dienā tēvs ar māti nolēma, ka puika tā nevar augt, tam jādod stingra audzināšana, un nodeva Pēci kroņa skolā, kas atradās miestā, puskilometru no muižas, un kuŗu vadīja skolotājs Drozds. Šinī skolā valdīja īsts krievu gars, ne par velti tās priekšnieks bija krievs. Līnijāls un lamu vārdi bija līdzekļi, ar kādiem centās skolēniem iedzīt galvā zināšanas un pieradināt tos pie disciplīnas. Mācības notika krievu valodā, un visa sarunāšanās ar skolotājiem arī notika tikai krieviski, bet skolēniem draudēja bargs sods, ja tos pieķēra sarunājoties latviski.

Kad tēvs, ar Pēci pie rokas, iegāja skolā, ne visai lielā koka namā, tiem pretim lauzās tāds troksnis un kņada, ka Pēcim, aiz nepierastās sajūtas, acis aizmiedzās un vēders tā savādi iesmeldzās. Kad viņš atkal savas acis atvēra, tad to aiz rokas turēja ne vairs tēvs, bet liels, dusmīgs, gaŗām ūsām un sarkanu degunu, spožām pogām apšuvies vīrs. Padusē šim vīram bija neliels, plakans, šaurs, gluds dēlis. Vēlāk Pēcis to daiktu labi pazina, — līnijāls, ar ko klases uzraugs, — tas pogainis bija, — uzskaitīja puikām pa sēdvietu un dažreiz arī pa galvu.

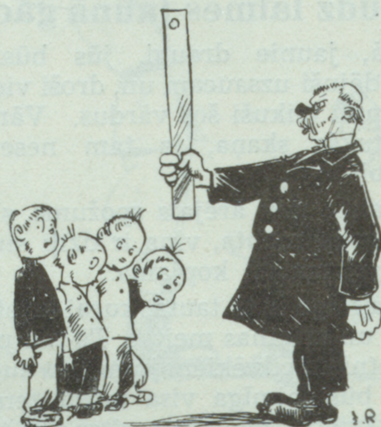
Pogainis ierāva Pēci lielā istabā,

kur jau divās gaŗās rindās stāvēja puikas. Rindā pa labi stāvēja lielāki puikas: otr- un trešziemnieki. Tie viens otru grūstīja un knaibīja, kliedza un spiedza. Pretējā rindā — pa kreisi, viens pie otra stāvēja jaunatnākušie, Pēča vecuma zēni, bailēs nobāluši un trīcēdami. Šīs rindas pēdējā galā pogainis nostādīja arī Pēci.

Pēcim krūtīs pukstēja īsta puikas sirds, kas neatļāva par sīkumiem, kā: — saskrāpētu vaigu, pārsistu celi un citiem miesas bojājumiem tūliņ pinkšēt, bet kad šoreiz Pēcis redzēja, ka viņa kaimiņam un arī nākošam zēnam un vēl vienam, un vēl otram, un trešam pār vaigiem ritēja asaras kā zirņi, tad arī viņam kaklā sametās kamols, jo briesmīgāks par visiem ganu Līzes pasaku pūķiem bija šis sarkandegunainais pogainis. Un kad šis pogainis pēc brīža atkal atgriezās un rēcošā balsī nokliedz: „smirno!" (mierā!), tad kamols Pēcim sakustināja degunu un nevaldāmas asaru straumītes sāka plūst pār vaigiem.

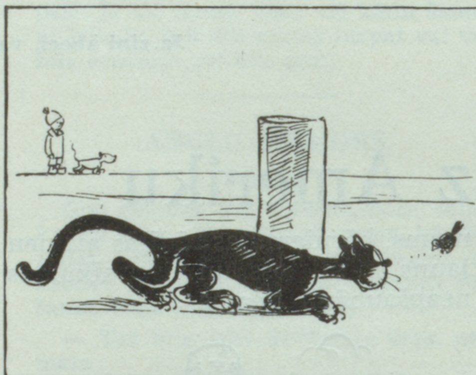
Pogainis ik zēnu apskatīja no galvas līdz kājām. Dažam iesita pa vēderu — lai neizspiežot uz āru, dažam uzmina uz kājas — lai stāvot taisnāk; šim ieknieba degunā — lai neslejot galvu tik augstu, tam iesita pa žodu — muti vajagot turēt cieti. Tā katrs dabūja savu piezīmi un belzienu, un kad rindas bija apstaigātas, tad atkal noblā-

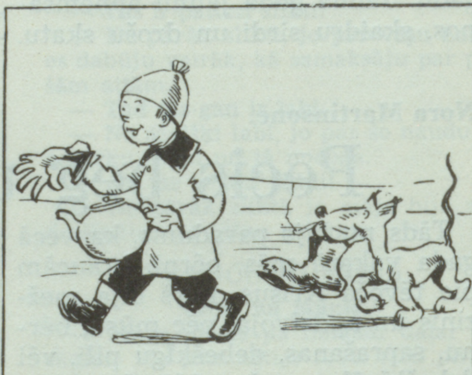
va: „Smirno, učiķelja idut!" Puikas sastinga, bet pogainis sīkiem solīšiem steidzās atvērt durvis, lai ielaistu skolotājus — Pēča nākamās dzīves veidotājus.

(Turpinājums sekos.)

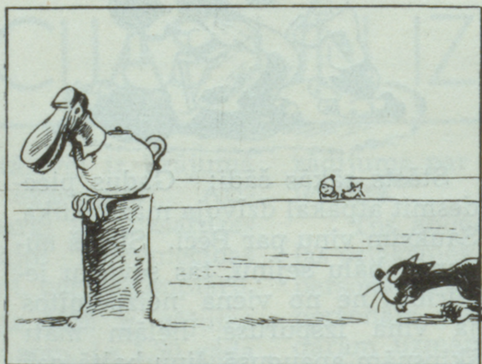
Pievīlies mednieks

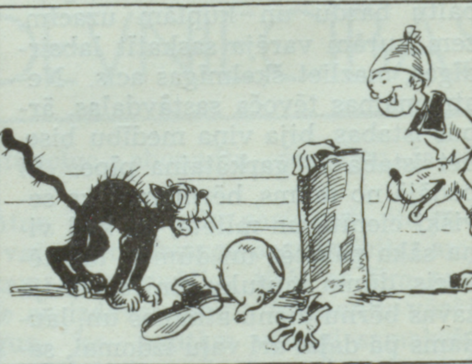
Jānīts, Duksis — draugu pārs,
Skatās — ir gan Ņuris kārs;
Re, kā glūn, lai tūdalit
Zvirbulīts tam ķepās krīt!

Jānīts, Duksīts gudrot prot,
Kā var Ņuri izjokot:
„Jātaisa mums putnis jauks,
Ņuris domās — cepets tauks!"

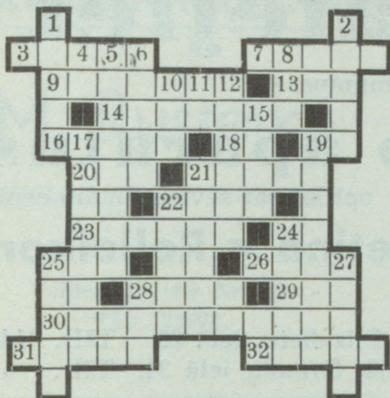
Tējkanna un zābaks ar,
Ja tos labi salikt var,
Putnu atgādina gan —
Ņurim nu būs medīšan'...

Ņuris glūn, lec — čap, čap, braks!
Viltots putnis jūk kā traks;
Duksītis un Jānīts smej:
„Ņurīt, pievīlies, vej, vej!"

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTABS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».
Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA».
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40.

Krustvārdu mīkla № 2

Līmeniski:

3. Ceļa posms. 7. Deja. 9. Paregojums. 13. Ziņu iestādes iniciāļi Latvijā. 14. Miera vieta. 16. Radio aparāta piederums. 18. Ņem! 19. Burta izruna. 20. Savienojoša telpa. 22. Augļu produkts. 23. Ievērojams ūdenskritums. 25. Izbijušu karaļu apzīmējums. 26. Svara vienība. 28. Francijas valstsvīrs. 29. Telpu lietošanas atlīdzība. 30. Ziņkāri saistošas lietas svešvārdā. 31. Sievietes vārds. 32. Karnevāla piederums.

Stateniski:

1. Vielas daļiņa. 2. Ciets akmens. 4. Saiklis. 5. Rūpīgi iesaiņotas preces. 6. Iedaļu vieta aparātiem. 8. Slēptuve pazemē. 10. Tekošs ūdens. 11. Naudas vienības saīsināts apzīmējums. 12. Grauda sastāvdaļa. 13. Skaņu tonis. 15. Šaurs ceļš. 17. Dienvidu ūdens putni. 19. Flotes vienības. 21. Zemes dzīvnieks. 22. Zivs. 24. Nodokļa veids. 25. Vīrieša vārds. 27. Kaitīgi dzīvnieciņi. 28. Laikmets.

Lūgums.

Krusttēvs: „Jā, manu puisīt, es eju gulēt reizē ar vistām!"

Krustdēls, sajūsmā, sasit rociņas: „O, krusttētiņ, parādi, lūdzu, kā tu tupi uz laktas!

Konfektes.

Trīs bērni dabon no mātes 50 sant. un nopērk 200 gr. konfekšu. Vecākais brālītis iedod katram jaunākam pa vienai konfektei un pārējās notiesā viens pats.

— Kā, vai tu mums vairāk nedosi?— šie uztraucas.

— Nē, — tas atbild, — tam nav nozīmes: viņas visas garšo vienādi!

Kritika.

Skolniekiem uzdots mājās domu raksts. Kļaviņš dod savu darbu draugam izlasīt. Tas izlasa, domīgi caur pieri paveras Kļaviņā, bet klusē.

— Nu, kāds ir? — Kļaviņš nenociešas. — Kāpēc tu neko nesaki?

Draugs steidzīgi metas no klases laukā:

— Ko es tev varu sacīt, ja tu par mani stiprāks?!

Vai Jūs jau fotografējiet?

Mēs attīstām, kopējam un palielinām Jūsu uzņēmumus.

Ja nē — Tad mēs Jums piedāvājam **labus foto aparātus,**
10×15, 9×12, 6,5×9 un daudz citus ar pirmkl. optiku par sevišķi lētām cenām

Bez tam: **Pilot / Leika / Kontaks / Retina / Rolleikord**
un Latvijā ražotie palielināšanas aparāti.

Foto piederumu tirgotava **Inž. Arnolds Jakubovičs** Rīgā, Elīzabetes ielā 69. Tālr. 31478. Liepājā, Graudu ielā 34. Tālr. 188.

Sevišķi izdevīgi maksāšanas noteikumi

RĪGAS OLU CENTRĀLE

A. M. Reider

Rīgā, pie Centrāltirgus
pretīm 1. paviljonam, spīķeris Nr. 12.
Tālrunis 21328.

ALVOŠANAS DARBNĪCA
S. ZEMSKIS
Speciāli alvoju un remontēju: **Piena kannas, pasterizātorus, dzesētājus u.t.t.** Lūdzu pārliecināties par mana darba labumu. **Pazeminātas cenas.**
Rīgā, Avotu ielā 26, tāļr. 92152.

J. Timša

GALDNIECĪBA
Rīgā, Marijas ielā 72. Tāļr. 94804.

Būvkoku un galdnieku materiālu tirgotava Š. ARKINDS, Rīgā, Maskavas ielā Nr. 136-a. Tāļr. 29836, **Lāčplēša ielā Nr. 57.** Tāļrunis 32861.
Priv. tāļr. 28710.
Pastāvīgi lielā izvēlē līmētie finieri, kā arī dažādi **nažufinieri.**

T. Likops, Rīgā

Pinguin tinte Nr. 104.
Vislabākā rakstāmā tinte.
Th. Liccop, Rīgā, Tāļrunis 41830.

Brēkulis.

Sietiņu pirmdzimtais neganti brēc. Kaimiņiene nevar to vairs izturēt un ienāk pie Sietiņiem: „Ko jūs tam nabaga tārpiņam ļaujiet tik neganti brēkt? — viņa jautā.

„Ak, jūs viņu nemaz nepazīstiet," — jaunais tēvs pats pasteidzas atbildēt. — „Ja tam neļaus, tad viņš brēks vēl trakāki!"

Pārpratums.

Maciņš (pirmā stāva iedzīvotājs): „Vai jūs vakar nedzirdējāt, kā es ar spieķi situ pret griestiem?"

Biezādis (otrā stāva iedzīvotājs): „O, tas nekas, kaimiņ, pie mums jau vakar bija tāds pamatīgs burkšķis, tā kā tas mūs nemaz netraucēja!

Elīzabetes aptieka

Rīgā, Elīzabetes ielā 41-43.
Tāļrunis 32369.
I. Neumans.

Ģertrūdes aptieka

Prov. BORDE,
Tāļr. 26852.
Rīgā, Ģertrūdes ielā Nr. 79.
Avotu ielas stūrī.

Iļģeciema aptieka

K. VILLARET
Rīgā, Daugavgrīvas ielā 46-a.
Tāļr. 39206.

Lielā Maskavas aptieka

Rīgā, Maskavas ielā 55. Tāļr. 31546.

Suvorova aptieka

Kr. Barona ielā Nr. 34.
Tāļrunis 29046.

---

taulītes **RĪGA** ar vati
KALJAN

Visu priekš formām!

„Taupība" **Rīgā, Marijas ielā Nr. 2-b. Tāļr. 32319. Īp. T. Heinsbergs**
Formu uzvalki, cepures, jostas. Aizsardzēm cepures, saktas u. t. t. Izdevīga nomaksa
VAIRUMĀ. MAZUMĀ

Nekustamu īpašumu pirkšanas un pārdošanas ziņu birojs

«Dzintarbirojs»

Dib. 1925. g. **Īpašn. A. I K Š E,**
Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 10.

Simons Meyers

Koku aģentūra Rīgā un Ventspilī
Adr. Rīgā, Valdemāra ielā **Nr. 33.**
Tāļrunis 32759.

Stiglica atbildīgo darbinieku artelis

Rīgā, Šķūņu ielā Nr. 4. Tālr. 26063.

Ieteic: kasieŗus, grāmatvežus, noliktavu pārziņus, veikalvežus u. c. ar arteļa neaprobežotu drošību.

Padoms.

— Vai tu zini kādu labu līdzekli pret zobu sāpēm?
— Kā nē, zinu gan! Vajaga cieši apņemties iet pie zobu ārsta. Šādos gadījumos zobs pārstāj sāpēt jau pusceļā pie ārsta!

Jaunākā mode.

Ceplītis satiek drēbnieku, kuŗam vēl parādā par agrākiem uzvalkiem.
— Labdien, labdien, meistar, — tas drēbnieku apsveic: — Kā iet, kā sviežas? Kādus uzvalkus tad šogad nēsās?
Drēbnieks atrūc: — Tikai tādus, par kuŗiem samaksāts skaidrā naudā!

Pārvērties.

— Kā mans vīrs gan ir pārvērties, kopš mēs dzīvojam pilsētā! Senāk viņš no rīta līdz vakaram sēdēja restorānā!
— Un tagad?
— No vakara līdz rītam!

MAKARONU UN KAFIJAS FABRIKA

Kristaps Freimanis

Rīgā, Ormaņu ielā Nr. 26. Tālrunis 41453.

K.-S. „Grāmatu sietuve J. Tirzīts"

A. Tirzītis.
Rīgā, Blaumaņa ielā 29. Tālr. 26706.

Jūlijs Kāns

Rīgā, Pulkveža Brieža ielā 4-6. Tālrunis 23626.

MĒBELES, TEPIĶI, NAUDASSKAPJI
Lielā izvēlē
Ūtrupes - kommisijas nams

„Vako"

Merķeļa ielā Nr. 21.

SPOGUĻI, **galvanizēti, droši pret mitrumu.**

E. Bauman-Fromholds

Rīgā, Tērbatas ielā 28. Tālr. 27326.

Elektriskās apgaismošanas armatūras

Perls un Marienfelds

Kaļķu ielā 12, **Marijas ielā 28.**

B. Meierovics

MANUFAKTŪRAS VEIKALS.

Rīgā, Avotu ielā 6-a. Tālr. 26169.

B. Starobinecs

Būvkoku, galdnieku materiālu un malkas tirgotava.

Rīgā, Matīsa ielā 28-a. Tālr. 93177, priv. dz. 96073.

M. Krincmans un Ch. Lövensteins

Būv-, galdnieku, koku materiālu un malkas tirgotava.

Rīgā, Rēveles ielā Nr. 64. Tālr. 92447.

T. Bušs

Stabu ielā 58, tālr. 96072.

IZPILDA VISĀDUS BŪVJU UN DZĪVOKĻU DAIĻKRĀSOŠANAS DARBUS.

B. Havesons

Skārdnieku darbnīca un met. spiestuve.

Rīgā, Stabu ielā 49. Tālr. 96772.

ZOBU TECHNISKĀ LABORATORIJA

Vilh. Kinstlers

Rīgā, Marijas ielā 49, dz. 40, sētas mājā. Tālrunis 96887.

„MAIGA"

ZIEPJU UN ZODA FABRIKA.
R. ICIGSONS

Rīgā, Kurmanova ielā 24. Tālr. 34763.

„Lauva"

īp. D. LEINS
APAVU VEIKALS

Rīgā, Marijas ielā 4-a. Tālr. 26738.
Eleganti fasoni par lētām cenām.

KOMANDĪT-SABIEDRĪBA

„Progress" spiestuve

Rīgā, Lielgabalu ielā Nr. 2. Tālrunis 91367.

OGĻU RŪPNIECĪBA - TIRDZNIECĪBA

A. Šinns

Rīgā, Valmieras ielā 15, savā namā Tālr. 94492, 95830.

M. E. Vekslers

Mežu darbi un koku eksports.

Rīgā, Parka ielā 2, dz. 5, tālr. 26050.

TRIKOTAŽA, VEĻA UN CIMDI

Kurts Zīgels

Rīgā, Marijas ielā 103. Tālr. 91409.

Pārtikas preču tirgotava un maizes ceptuve.

D. Grunte

Rīgā, Marijas ielā 113. Tālr. 93523.

Spiestuve „Alfa"

Rīgā, Marijas ielā 45. Tālr. 94912.

IZDEVĪGA VIETA DRUKAS DARBU PASŪTĪŠANAI.

Firma litografija

N. Freidovičs

Ģertrūdes ielā Nr. 101. Tālrunis 20003.

M. Altermans

Mēbelētas istabas ceļotājiem un ēdienu salons

Rīgā, Aspazijas bulv. 10. Tālr. 21788.

Tapsētājs - dekorātors

Izlabo mīkstas mēbeles, kā dīvānus, matračus u. c. Pieliek aizkarus. Darbs garantēts un lēts.

Avotu ielā 6, dz. 10. Tālr. 34237.

M. Šneiders

Veļas un modes preču tirgotava.

Rīgā, Marijas ielā 11. Tālr. 27790.
Lielā izvēlē kungu un dāmu veļa.

Francis Kālerts

Rīgā, Martas ielā 9. Tālr. 28757.
Rīgas pulierētu un apzeltītu bilžu līstu un rāmju fabrika. Bilžu ierāmēšana un tapešu līstes.

Mednieku biedrība „ALNIS"

Rīgā, Ģertrūdes ielā 70—1. Tālrunis 26775.

MĒBELES uz nomaksu līdz 24 mēn. ar ⅕ daļas iemaksu.

Kr. Barona ielā 58.

L. Fradkins

Rud. Cukainis

Amata meistars. Mēbeļu galdniecība.

Rīgā, Valmieras ielā 21. Tālr. 91139.

A. Gercens

Mēchaniska metināšanas darbnīca.

Rīgā, Artilērijas ielā 46. Tālr. 92252.

J. Gurvičs

Ķīmiska laboratorija. Dedzināmā spirta, mākslīgā medus un galda etiķa darbnīca.

„Union"

Ziepju un parfimēriju fabrika.

Rīgā, Lāčplēša ielā 159. Tālr. 31069.
Piedāvā: tualetes un visāda veida veļas ziepes.

Pauls Pilps

Aģentūra.

Rīgā, L. Zirgu ielā 1. Tālr. 22832.

Slapdraņķī.

— Ak tu žē, kā pa to lauku bērni notašķījušies dubļos un netīrumos! — Kārklene groza galvu.

— Vī, nu tīrās briesmas, — Podniece atņem: — man, vai ziniet, veseliem deviņiem svešiem puikām nācās nomazgāt degunus, līdz savējo pazinu!

Mazais gudrinieks.

— Neēd nu, dēliņ, tik daudz saldumu, atstāj tak rītam arī!

— Ko nu, tu tak pati vienmēr teici, ko var šodien padarīt, to neatliec uz rītu!

Galantais.

— Kamdēļ tu tramvajos vienmēr snaudi?

— Es nemaz nesnaužu, man tikai ļoti nepatīkami redzēt, ka dāmām jāstāv!

Vāze.

Mūzeja apkalpotājs rāda apmeklētājiem vecu eģiptiešu vāzi.

— Šī vāze ir 3000 gadu un 7 mēnešus veca! — viņš saka.

— Kāpēc tad taisni 3000 gadu un 7 mēneši?

— Tāpēc, ka pirms septiņiem mēnešiem, kad es iestājos mūzejā, tā bija 3000 gadu veca!

Radlauers un b-dri
Elektrotechniska lieltirgotava.
Rīgā, Blaumaņa ielā 2. Tālr. 26461.

Latvijas ledus sabiedrība
Kr. Barona ielā Nr. 25, dz. 4.
Tālrunis 92647.

A. Ostrovskis
ĶĪMIKĀLIJAS
Rīgā, L. Smilšu ielā 22. Tālr. 21185.

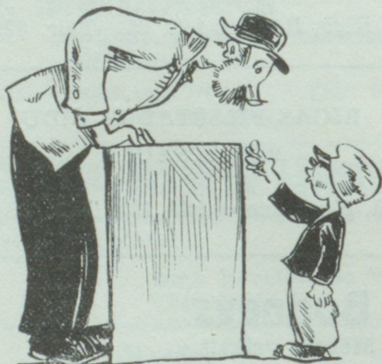
„Saulīte"
Vilnas, dziju un zeķu noliktava.
Rīgā, Tērbatas ielā 37.
Tālr. 96729.
Lielā izvēlē. Vairumā. Mazumā.

RESTORĀNS
Jul. Rubens
Rīgā, Tērbatas ielā 5.

I. Latviešu parfimēriju fabrika
„LUX"
V. Burvikovs un T. Mattisens
R ī g ā, Tērbatas ielā Nr. 19.
Tālrunis 27133.

Pirmās Rīgas Apdrošināšanas
Sabiedrība dib. 1765. g.
galvenā aģentūra
P.-S. „Valenta"
Rīgā, Kaļķu ielā 10, dz. 3. Tālr. 26292.

Izpalīdzējis.

— Lūdzu man kastīti sērkociņu un . . . un . . .
— Un ko vēl?
— Man mamma vēl kautko piekodināja, bet es piemirsu, ko!
— Vai mamma tev neteica nopirkt vēl sāli, vai cukuru, tēju, miltus, ziepes, sodā, rīsus, mannā, putraimus, makaronus, citronus vai rozīnes?
— Ak, paldies, tagad es atceros: mamma teica, lai jūs pasakiet, cik pulkstenis!

Paskaidrojums.

Dundurs izkritis pa trešā stāva logu. Viņu nogādā slimnīcā. Pēc pārsiešanas pie viņa pielaiž sievu. Tā galīgi nobēdājusēs viņam apjautājas:
— Vai krītot briesmīgi sasities?
— Krītot nē, — tas vājā balsī atbild: — bet kad biju jau nokritis!

Herm. Lindenbergs
ZOBU TECHN. LABORATORIJA
Rīgā, Merķeļa ielā 21, dz. 3.
Tālr. 22126.

Aleksandrs Kažoks
Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 55, dz. 5.
Būvuzņēmējs.
Tālr. 91155.

KĀRLIS KRIEVS
Zarnu rūpniecība un tirdzniecība.
Darbnīca: **Purvciema ielā 19, tālr. 93576.**
Kantoris un tirgotava: **13. Janvāra ielā 25. Tālr. 24508.** Privāt. tālr. 22449.
Krājumā visādas šķirnes zarnu.
VAIRUMĀ. MAZUMĀ.

Minerāl, augļūdeņu un etiķa fabrika
Teodors Maulvurfs
Rīgā, Matīsa ielā 56.
Tālr. 92123.

Tirdzniecības nams
„Nord"
Rīgā, L. Ķēniņu ielā 12.
Tālr. 20568.

MĀKSLAS GRAVIEŖA DARBNĪCA
T. Rūvalds
Īpašn. J. Edelhaus
Rīgā, Vaļņu ielā 31, tālr. 28094.

Manufaktūras Tirdzniecības Akciju Sabiedrība
B. Lifšics un b-dri
Rīgā, L. Grēcinieku ielā 8.
Tālrunis 22851.

KOLONIĀLPREČU LIELTIRGOTAVA
J. V. Judelsons
Rīgā, L. Peldu ielā Nr. 32,
tālrunis 20863.

Š. G. L E V I S
Mākslīgā medus fabrika. Birstu pieder.
Dib. 1890. g.
Tek. rēķ. Pastā 1788. Tālr.: 23394, dzīv. 22581.
Papīru spiestuvēm, ietinamo papīru un rakstāmo papīru.

KAŽOKU VEIKALS
Ch. Livensons
Rīgā, L. Grēcinieku ielā 8.
Tālrunis 23018.

Rob. Ašmaņa
D Z I R N A V A S
Rīgā, Brīvības ielā 132. Tālr. 91641.
Pieņem pārstrādāšanai dažādu labību, kā tirgotājiem tā arī lauksaimniekiem.

V. Matuļenko
DĀMU UN KUNGU
APĢĒRBU SALONS
Valdemāra ielā 4, dz. 4.
Tālrunis 32070.

Būvkoku materiālu un malkas tirgotava
M. Brins
Tālr. 42309, priv. 42812.
Rīgā, Āgenskalnā, Meža ielā 2.
Raņka dambja stūrī.

B. Ozoliņš un Strauchs
Rīgā, Peldu ielā 15; tālr. 21509.
Mērniecības un zīmēšanas instrūmenti. Technieskie papīri. Ķīmikālijas. Darvas produkti.

REZERVĒTS
mūsu labvēļiem. Pas. 2277.

Modes, adītu preču un veļas tirgotava
E. LATS, R ī g ā,
L. Lāču ielā 14, tālr. 91328.
Visāda kungu, dāmu un bērnu veļa no pašu darbnīcas.
LIELA IZVĒLE. LĒTAS CENAS.
Pieņem arī pasūtījumus.

Foto un elektroķīmijas un metāla apstrādāšanas paju s-ba
„ELVE"

DROGU VEIKALS
A. Kāns
L. Lāču ielā Nr. 13.

Ādu preču un kurpnieku piederumu tirgotava
J. Donchio
Rīgā, L. Peldu ielā Nr. 24. Tālr. 23963.

Antikas un juvelieru veikals
J. Cheifecs
Rīgā, l. Kalēju ielā Nr. 17.
Tālrunis 33148.

— Vai drīkstu lūgt Jūs uz deju?
— Pateicos, esmu jau aizņemta.
— Nevar būt!!!

Piemērots pāris.

Laulības. Vedējmāte paklusām ieminas vedējtēvam:

— Vai ne, viņi ļoti piemērots pāris!

— Kā tad, — tas atteic: — viņa ir „salmu“ atraitne, bet viņš — veģetārietis!

Vilciens.

Vecā māmiņa aizdomīgi apjautājas konduktoram:

— Sakiet, vai tikai šis vilciens patiešām iet uz Cēsīm?

— Ja nu viņš neietu, tad, ticiet man, es būtu daudz lielākā ķezā, nekā jūs, — šis atbild.

Negaidīts rezultāts.

— Ārsts licis mazajam Ludim pēc katras maltītes apēst vienu apelsīnu!

— Nu, un kāds rezultāts?

— Tagad puika ēd astoņas reizes dienā!

Uzvarētāja.

Pagalmā pieklīdis svešs suns un mājas zēni nolemj, ka to varēs paturēt tas, kurš visteicamāk samelosies. Sacīts, darīts. Kad zēni pašlaik sacenšas negantā melošanā, garām iet lāga vecīte un zēnus apsauc:

— Fui, kas par nejauku norunu! Es jūsu vecumā gan vēl nemeloju!"

Zēni kā vienā mutē atsaucas:

— Tantiņ, ņemiet suni! Jūs uzvarējāt!

Pēc vēlēšanās.

— Saki, bērniņ, ko tu gribētu, lai stārķis tev atnes: mazu brālīti, vai māsiņu?

— Ak, ja stārķim vienalga ko, tad jau labāk šūpuļzirgu!

Pulkstens.

— Pēterīt, cik pulkstens? — viešņa jautā.

— Pulkstens pašlaik rāda 12, — zēns atbild.

— Ak 12, bet es domāju, ka jau daudz vairāk!

— Pie mums nekad nav vairāk. Pēc divpadsmitiem tas parasti sāk no gala, — Pēterītis nopietni saka.

Auces Ebreju krāj - aizdevu sabiedrība

Aucē, Miera ielā 7.

H. Majors

Aucē, Raiņa ielā 7, tālr. 35.

Spēkbarība, dzelzs un tērauda preces.

F. Gurķa maiznīca

Aucē, Raiņa ielā 15.

D. Levinsona

Galanterijas preču tirgotava

Aucē, Raiņa ielā 18.

Pulksteņu, radio un ieroču veikals

K. Krūmiņš

Aucē, Raiņa ielā 16. Tālr. 127.

J. Cāzera

Manufaktūras un adītu preču tirgotava

Aucē, Raiņa ielā 15.

A. Šteinerta

II. šķiras restorāns

Aucē, Raiņa ielā 19.

Silti un auksti ēdieni, atspirdzinoši dzērieni.

Ž. Veidemanis

Aucē, Raiņa ielā 12.

Zārku, mēbeļu un vaiņagu tirgotava. Pieņem mēbeļu pasūtījumus. Zemkonkurences cenas. Laipna apkalpošana. Ieteicam katram pašam pārliecināties.

M. Spungina

Gatavu apavu un cepuru veikals

Aucē, Raiņa ielā 10.

Ieroču, radio, velosipedu un juveliera veikals

J. Narbs

Aucē, Raiņa ielā 19, tālr. 58.

Ādu un apavu tirgotava

Vilchelms Riekstiņš

Aucē, Raiņa ielā 8, tālr. 50.

M. SALIMANS

Vec- un Lielauces rajona ārsts.

„APEKOL“ Amerikas Petrol. Komp.
Jelgavas nodaļa
Jelgavā, Akadēmijas ielā 13-15.
Tālr. 495.

REZERVĒTS
mūsu labvēļiem. Pas. Nr. 1388.

Valsts Elektrotēchn. Fabrikas ražojumi
A. BLŪMS,
Jelgavā, Lielā ielā 11. Tālr. 796.

PĀRTIKAS PREČU VEIKALS
Z. GROTS
Jelgavā, Lielā ielā 73.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA
A. GUDOVICS,
Jelgavā, Uzvaras ielā 3. Tālr. 186.

I. ŠĶ. RESTORĀNS „SPLENDID“
Jelgavā, Poruka ielā Nr. 5.
Tālrunis 809.

Drogu un parf. tirgotava
A. JĀKOBSONS
Jelgavā, Lielā ielā 16. Tālr. 423.

PULKSTEŅU VEIKALS
R. Š L I K S
Jelgavā, Katoļu ielā 24.

MANUFAKTŪRAS TIRGOTAVA
L. BLUMBERGS
Jelgavā, Katoļu ielā 7. Tālrunis 640.

PAPĪRU NOLIKTAVA
VOLD. RŪDOLFS
Jelgavā, Akadēmijas ielā 3. Tālr. 277.

DĀRZNIECĪBA
M. BLŪMENTĀLS
Jelgavā, Palīdzības ielā 1. Tālr. 808.

APAVU TIRGOTAVA
S. RUMELS
Jelgavā, Lielā ielā 29.

ĶĪMISKĀ LABORATORIJA
„FLORA“
Liepājā, Tirgoņu ielā Nr. 5.

Manufaktūras preču tirgotava
H. M. NACHMANN,
Liepājā, Graudu ielā 49.

A. ŠAPĪRO, Liepājā,
Graudu ielā Nr. 48.
Tālr. 1463.

Galantērijas preču veikals un adītava
VULF ŠURNAMER
Liepājā, Graudu ielā Nr. 54.

Trauku un lampu lieltirgotava
B. LEVINSON
Liepājā, Vecais tirgus 13, Tālr. 1217.

Liepājas baltskārdu fabrika
agrāk L. BANGERT
Liepājā, Kaiju ielā Nr. 66. Tālr. 1231.

RĪGAS APĢĒRBU NAMS
A. M. ŠERS
Liepājā, Lielā ielā Nr. 24. Tālr. 572.

VIESNĪCA „NORD“
Liepājā, Ziemeļ - ostmalā 6.
Tālrunis 776.

PĀRTIKAS PREČU VEIKALS
M. V U L F S
Liepājā, Helēnes ielā 23. Tālr. 1674.

Pirmā Liepājas finieru un koku kastu izgatavošanas darbnīca A. L E V S
Liepājā, Jūras ielā 12. Tālr. 1446.

J. AŽENS un H. NATANSONS
Liepājā, Brīvības ielā 17-a.

Labības un miltu tirgotava
A. ŠĒPERS,
Liepājā, Brīvības ielā 43-45. Tālr. 1645.

Dzeriet Cēsu alu

Akc. sab. „A U G Ļ U D Ā R Z S“ Cēsīs.

Jēkabs Veinbergs

tirgotājs

Cēsīs, Rīgas ielā 33. Tālrunis 43.

Manufaktūras, galantērijas un gatavu apģērbu tirgotava

J. Oša

Aizsargu un aizsardžu formas tērpi.

Cēsīs, Rīgas ielā Nr. 17.

Kārlis Dūnis, Cēsīs

Rīgas ielā 37, tālrunis 56.

Grāmatu un rakstāmlietu tirgotava, grāmatu drukātava un sietuve.

Zīmogu darbnīca. Bilžu ierāmēšana.

MAKSĀ 50 SANT.

1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

1.—12.
(151.—162.)
BURTNĪCAS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1936. gada saturs

VISPĀRĒJĀ DAĻA

MILITĀRĀ DAĻA

LITERĀRĀ DAĻA

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

POLIJAS AIZSARGI

LIETUVAS AIZSARGI

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

ĀRZEMES UN ĀRPOLITIKA

S P O R T S

Š A C H S

H U M O R S

NO REDAKCIJAS UN IZDEVNIECĪBAS

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Grāmatspiestuves A/S. „ROTA“ Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40 4970